C. CORNELII TACITI

OPERA

EX RECENSIONE

GEORG. CHRIST. CROLLII

EDITIO SECUNDA

AUCTIOR ET EMENDATIOR

CURANTE

FRID. CHRIST. EXTER

VOLUMEN SECUNDUM

BIPONTI
EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS
CIↃIↃCCXCII

LECTORI ERUDITO

EDITORES S.

Superavimus cum TACITO *tristissima Claudii & Neronis tempora: in quibus quis morari velit, nisi ea ipse historicorum Princeps ita scripsisset, ut quemvis prudentiae cupidum honestique amantem potestate & vi quadam sua attineat, nemoque non indoleat temporum iniuriae vel invidiae, qua nobis hodie subtracta est Caii Caesaris, sex priorum Claudii annorum, duorumque ultimorum Neronis historia. Sed nec ipsi pepercimus labori, qui non alia hic voluptate fruimur, in emendando honestissimo antiquitatis monumento. Hi enim ipsi libri, quos quantumque ex iis superstites habemus, nondum ubique a* Lipsio *&* Pichena, *nedum posteris editoribus adeo curati erant, ut medicina amplius non egerent aegrae illorum partes. Saepissime profecto de lectione affecta recreanda ita desperaverat Lipsius, summus eorum, quos* Tacitus *fecit* suos, *ut vel ipsam Hygian frustra auxilium praebituram, vel augurum patrem, Attium Navium, nihil divinaturum, vel occisum locum, vel alio modo pro more suo exclamaret, aut suspicionem mendi moveret, nullo adhibito remedio; immo totum L. XI interpolatum pronuntiare mallet. neque tamen paucioribus vitiis laborabat lectio librorum consequentium. Atque in iis, qui post* Rhenanum *illosque* Duumviros *lectionis Cornelianae constituendae Tacito adfuere, pauci sunt, quorum & ingenium & iudicium eluctaretur doctrinae non tam bonam copiam, quam impedimenta. Faërnus, Ursinus, Vertranius, Acidalius, Freinshemius, Ryckius, Gronovii & Ernestius suo quisque modo vel repererunt, vel invenere multa, quae approbare debeamus; in aliis haeserunt, aut frustra versati sunt. Ceteri plerique ita rem gesserunt, ut alii hoc magis sint probandi, quo minus ausi sunt, alii male coniecta aut prave intellecta*

veris emendationibus non penſarent. Eorum ſaltim, qui quandoque profuerant Noſtro, ſilere nomina, religio fuit. Nos vero uni Tacito, editorum nemini, fidem addiximus: forſan hoc minorem gratiam a quibuſdam ĭnituri, qui hodie rem Latii & humanitatis obſident magis quam iudicant, aut quibus antiquius videtur, Deos facere, quos ſibi propitios habeant, quam verum cum libertate ſequi. Erunt tamen alii, quibus libertas noſtra non tanto opere improbetur, qua, omni ambitione aeque & obtrectatione ſpreta, pro noſtro ingenio vel ſenſu, quantuluſcunque eius modus ſit, in curandis auctoribus verſamur. Pariter enim bonis ſtudiis indigna eſt perpetua illa aſſentatio, honorum prodiga, & malignitas. Eo certe haud diſplicuiſſe nos multis bonis ac prudentibus, interque eos & commentariorum, quos Muſei *Germanici nomine inſcriptos ſapiens quiſque magni facit, editori clariſſimo, ſeu quiſquis in illorum menſtruali Maio bene de inſtituto noſtro exiſtimaverit, & Gothanis, & Norimbergenſibus rerum in literis geſtarum narratoribus, ceteris, cur non gaudeamus, aut quis nobis hunc laboris & vigiliarum fructum invideat? Neque tamen ſic conclamatum intelligimus: quippe ſcientes, non tam a praeſenti populo cuncta recte ſciſci, ſed a poſteris hominibus verius decerni, quidquid bene vel male geſtum fuerit. Itaque una tum Auctorum, tum Lectorum, quibus illos tradimus, maxime iuventutis, cui cupere noſtrum eſt, reverentia nobis ſuprema lex edendi eſto. Cui profecto ut pareremus, hoc novum Taciti volumen etiam maiori diligentia tractavimus, ita ut ab ipſo eiuſque amicis interpretibus in dies docti, grates, quantum in nobis eſt, referre conaremur maximo, ut Quintil. ait, temporum illorum auctori: praeſertim ubi eius lectio in Codd. primariis, hoc eſt, antiquioribus Florentinis & Vaticanis, deficiebat, ab eorum veſtigiis quam proxime coniiciendo abeſſe mallemus, quam cum aliis inde longius aberrare. Ita autem non poteſt non fieri, ut quamvis a Tacito minus deſciviſſe veris viris videamur, in multis incuſemur ab aliis. Sed cunctis certe aſſurgemus, meliora ſic dicturis, ut nobiſcum non tam litigare, quam auctoris rem tueri velint. Si qui praeterea inclementius agent, (quod libertini generis hominibus, legum munia in ſe trahentibus, ſuetum) eorum vo-*

ces aut convicia praeterlabi facile patiemur. Ne autem lectores similem diligentiam in annalibus Tiberianis desiderent, quod materia textus amplior locum notis contractiorem reliquisset, & ut fidem in hoc altero volumine subinde datam exsolveremus; accedunt huic iam notae ad plura loca sparsae, auctore Crollio. *Quamvis enim tergeminam curam ad singulos libros hoc curatius edendos adhibeamus, ita tamen muneris societatem ordinavimus, ut quivis nostrûm, alius in alio, primas habeat partes, ceteri eum adiuvent. Itaque factum, ut ei, qui Tacito praefatus erat, eius recognoscendi curam tandem relinqueremus primariam. Is vero etiam novum laborem, credimus haud improbum, cum in breviori Codicum & MSS. recensione diligentius digerenda, tum in concinnandis denuo familiae Augustae, cuius res Annalibus continentur, tabulis Genearchicis posuit: quas qui cum Lipsianis, adhuc recudi solitis, conferre volet, eas & ex Ryckii animadversionibus exque ipso Tacito aliisque scriptoribus auctiores, & legendis Annalibus aptiores facile videat. Neque tamen hisce, quae accedunt, conscribendis, cum nuper ex itinere Academico Paschalibus feriis Manhemium instituto revertisset, nisi brevissimum tempus interque diversas curas impendere potuit. Quo magis condonandum putamus, quidquid in notis vel ad alia loca afferre potuit, neque attulerit, vel in iis, quae attigit, festinantius aut ob scrupulos recentium editorum amplius scripserit, vel etiam alia excidere sibi passus sit, quae non tam ad lectionem firmandam, quam ad illustrationem locorum difficilium pertineant, uti illud ad XI, c. 14, de Claudianis literis.*

Textum ipsum tam accurate ad nostras rationes exscriptum tradimus, ut erratorum tam immunis sit, quam editionum recentiorum nulla. Ita singulis diebus noctuque ingenii & corporis vires, immo & rem nostram studiis impendimus: utinam nec perdamus! Sic enim sunt homines, etiam ii, qui prae ceteris sapientes videri volunt, ut sibi egregie cupiant, cetera humanitatis immemores. At superveniat aliquis buccinator, aut incredibilium, non utilium, promissor: hem! quam cito huic aderit turba omnis loci fautorum, (quales olim dicebantur, qui histrionibus aderant) vel suae fortunae ostentandae gratia, vel nescio quo alio impulsu

ſua profundentium. Felicior certe Freinshemius, cui Io. Lud. Peyerus, nobilis Scaphuſienſis, modo haud vulgari adiutor exſtitit. Nobis, qui modeſta petimus, maiora labore noſtro & ſumtu non aucupamur, adſunt non modo iuſto pauciores, ſed & ſunt alii, qui ab aequis iniqua poſtulent. Quid vero illorum miremur paucitatem, & quid hos curemus, qui nos non curant, ſibi indulgent? Sed plura cum his expoſtulare prohibemur reverentia prudentium & bonorum, qui nobis favent. Favete nobis in poſterum, Viri humaniores, & exſpectate, quae reſtant Taciti, tum, Terentium, Plautum, in quo utroque operae diligentes ſunt, Velleium, Caeſarem, Horatium cett. ſucceſſuros.

Scripſimus in Vogeſo a. d. VI Kal. Iun. an. CIƆIƆCCLXXIX.

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSU DIVI AUGUSTI

ANNALIUM

LIBER UNDECIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Valerius Asiaticus fraude Messallinae & Vitellii evertitur. Advocatis praemii modus pro patrocinio definitus. Parthorum res intestino regum discidio turbatae. Ludi seculares Romae editi. Literae tres novae a Claudio repertae; & ea occasione de primis literis. Italicus Cheruscis rex imponitur. Corbulo inferiori Germaniae praeficitur, & ipsam militemque severe regit. Curtius Rufus triumphalia assequitur: deque ipso viro. De Quaestorum munere, & numero. Galliae proceres ius plenum civitatis Romanae adipiscuntur, Patricii augentur, lustrum conditur. Messallina impudicissima feminarum, amore vecors, C. Silio palam nubit. res ad Claudium defertur: qui in uxorem & administros libidinum impulsu libertorum animadvertit. Haec gesta annis fere duobus,

C. VALERIO ASIATICO, M. VALERIO MESSALLA. A. VITELLIO, L. VIPSTANO. } COSS.

1 NAM Valerium Asiaticum, bis Consulem,
A. U. fuisse quondam adulterum eius, credidit: pari-
800
A. C. terque hortis inhians, quos ille, a Lucullo coe-
47 ptos, insigni magnificentia extollebat, Suilium accusandis utrisque immittit. Adiungitur Sosibius, Britannici educator, qui, per speciem benevolentiae, moneret Claudium, *Valerii vim atque opes Principibus infensas: praecipuum auctorem Asiaticum interficiendi Caesaris, non extimuisse concionem populi Romani, fateri, gloriamque facinoris ultro petere: clarum ex eo in Urbe, didita per provincias fama; parare iter ad Germanicos exercitus; quando genitus Viennae, multisque & validis propinquitatibus subnixus, turbare gentiles nationes promtum ha-*
2 *beret.* At Claudius, nihil ultra scrutatus, citis cum militibus, tanquam opprimendo bello, Crispinum, praetorii praefectum, misit: a quo repertus est apud Baias, vinclisque inditis, in Urbem raptus. neque data Senatus copia, intra cubiculum auditur, Messallina coram, & Suilio *corruptionem militum, quos pecunia & stupro in omni flagitio obstrictos* arguebat, exin *adulterium Poppaeae.* ac postremum *mollitiam corporis* obiectante. ad quod victo silentio, prorupit reus, &, *Interroga.* inquit, *Suili. filios tuos: virum me esse fatebuntur.* ingressusque defensionem, commoto

maiorem in modum Claudio, Messallinae quoque lacrimas excivit. quibus abluendis cubiculo egrediens, monet Vitellium, ne elabi reum fineret. ipsa ad perniciem Poppaeae festinat, subditis, qui terrore carceris ad voluntariam mortem propellerent: adeo ignaro Caesare, ut paucos post dies, epulantem apud se maritum eius Scipionem percontaretur, *cur sine uxore discubuisset?* atque ille, *functam fato*, responderet. A. U. 800

Sed consultante super absolutione Asiatici, flens Vitellius, commemorata *vetustate amicitiae*, *utque Antoniam*, *Principis matrem*, *pariter observavissent*. dein percursis *Asiatici in Rempublicam officiis*, *recentique adversus Britanniam militia*, quaeque alia conciliandae misericordiae videbantur, *liberum ei mortis arbitrium* permisit, & secuta sunt Claudii verba in eandem clementiam. Hortantibus dehinc quibusdam inediam & lenem exitum, *remittere beneficium*, Asiaticus ait: & usurpatis, quibus insueverat, exercitationibus, lauto corpore, hilare epulatus, cum, se *honestius calliditate Tiberii*, *vel impetu C. Caesaris periturum*, dixisset, *quam*, *quod fraude muliebri*, *& impudico Vitellii ore caderet*, venas exsolvit: viso tamen ante rogo, iussoque *transferri partem in aliam*; *ne opacitas arborum vapore ignis minueretur*. tantum illi securitatis novissimae fuit. 3

Vocantur post haec Patres, pergitque Suilius addere reos Equites Romanos illustres, quibus Petra cognomentum. at causa necis, quod domum suam Valerii & Poppaeae congressibus praebuissent. Verum 4

A. U. 800 *nocturnae quietis species* alteri obiecta, *tanquam vidisset Claudium spicea corona evinctum, spicis retro conversis: eaque imagine gravitatem annonae dixisset.* Quidam *pampineam coronam albentibus foliis visam, atque ita interpretatum*, tradidere, *vergente autumno mortem Principis ostendi.* Illud haud ambigitur, qualicunque insomnio ipsi fratrique perniciem allatam. Sestertium quindecies, & insignia Praeturae Crispino decreta. Adiecit Vitellius sestertium decies Sosibio; *quod Britannicum praeceptis, Claudium consiliis iuvaret.* Rogatus sententiam & Scipio: *cum idem*, inquit, *de admissis Poppaeae sentiam, quod omnes, putate, me idem dicere, quod omnes:* eleganti temperamento inter coniugalem amorem, & senatoriam necessitatem.

5 Continuus inde & saevus accusandis reis Suilius, multique audaciae eius aemuli. nam cuncta legum & magistratuum munia in se trahens Princeps, materiam praedandi patefecerat. nec quidquam publicae mercis tam venale fuit, quam advocatorum perfidia: adeo, ut Samius, insignis Eques Romanus, quadringentis numorum millibus Suilio datis, & cognita praevaricatione, ferro in domo eius incubuerit. Igitur, incipiente C. Silio, Consule designato, cuius de potentia & exitio in tempore memorabo, consurgunt Patres, legemque Cinciam flagitant: qua cavetur antiquitus, *ne quis, ob causam orandam, pecuniam*

6 *donumve accipiat.* Deinde, obstrepentibus his, quibus ea contumelia parabatur, discors Suilio Silius acriter incubuit, *veterum oratorum exempla*

referens, *qui famam in posteros praemia eloquentiae cogitavissent pulcherrima. alioquin & bonarum artium principem sordidis ministeriis foedari. ne fidem quidem integram manere, ubi magnitudo quaestuum spectetur. quod si in nullius mercedem negotia vertantur, pauciora fore: nunc inimicitias, accusationes, odia, & iniurias foveri, ut, quomodo vis morborum pretia medentibus, sic fori tabes pecuniam advocatis ferat. meminissent C. Asinii & Messallae ac recentiorum, Arruntii & Aesernini. ad summa provectos incorrupta vita & facundia.* Talia dicente Consule designato, consentientibus aliis, parabatur sententia, qua *lege repetundarum tenerentur;* cum Suilius, & Cossutianus, & ceteri, qui non iudicium, (quippe in manifestos) sed poenam statui videbant, circumsistunt Caesarem, ante acta deprecantes. Et postquam annuit tacens, incipiunt: *Quem illum tanta superbia esse, ut aeternitatem famae spe praesumat? usui & rebus subsidium praeparari, ne quis, inopia advocatorum, potentioribus obnoxius sit. neque tamen eloquentiam gratuito contingere: omitti curas familiares, ut quis se alienis negotiis intendat. multos militia, quosdam exercendo agros tolerare vitam. nihil a quoquam expeti, nisi cuius fructus ante praeviderit. Facile Asinium & Messallam, inter Antonium & Augustum bellorum praemiis refertos, aut ditium familiarum heredes Aeserninos & Arruntios, magnum animum induisse: promta sibi exempla, quantis mercedibus P. Clodius, aut C. Curio, concionari soliti sint. se, modicos Senatores, quieta Republica, nulla, nisi pacis, emolu-*

A. U. 800

7

A. U. 800 *menta petere. cogitare & plebem, qua toga enitesceret. sublatis studiorum pretiis, etiam studia peritura.* Ut minus decora haec, ita haud frustra dicta Princeps ratus, capiendis pecuniis posuit modum, usque ad dena sestertia, quem egressi re-
8 petundarum tenerentur. Sub idem tempus Mithridates, quem imperitasse Armeniis, & ad praesentiam Caesaris vocatum memoravi, monente Claudio, in regnum remeavit, fisus Pharasmanis opibus. Is rex Iberis; idemque Mithridatis frater, nuntiabat, *discordare Parthos: summaque imperii ambigua, minora sine cura haberi.* Nam inter Gotarzis pleraque saeva (qui necem fratri Artabano, coniugique ac filio eius praeparaverat, unde metus eius in ceteros) accivere Bardanen. Ille, ut erat magnis ausis promtus, biduo tria millia stadiorum invadit, ignarumque & exterritum Gotarzen proturbat: neque cunctatur, quin proximas praefecturas corripiat, solis Seleucensibus dominationem eius abnuentibus. In quos, ut patris sui quoque defectores, ira magis, quam ex usu praesenti, accensus, implicatur obsidione urbis validae, & munimentis obiecti amnis, muroque, & commeatibus firmatae. Interim Gotarzes, Daharum Hyrcanorumque opibus auctus, bellum renovat: coactusque Bardanes omittere Seleuciam, Bactrianos apud campos castra con-
9 tulit. Tunc, distractis Orientis viribus, &, quonam inclinarent, incertis, casus Mithridati datus est occupandi Armeniam, vi militis Romani ad excidenda castellorum ardua, simul Ibero

exercitu campos perſultante. Nec enim reſiſtere A. U. 800 Armenii, fuſo, qui proelium auſus erat, Demonacte praefecto. Paulnlum cunctationis attulit rex minoris Armeniae; Cotys, verſis illuc quibuſdam procerum: dein literis Caeſaris coërcitus; & cuncta in Mithridaten fluxere, atrociorem, quam novo regno conduceret. At Parthi imperatores, cum pugnam pararent, foedus repente iciunt, cognitis popularium inſidiis, quas Gotarzes fratri patefecerat. congreſſique primo cunctantur; deinde complexi dextras, apud altaria Deûm pepigere, *fraudem inimicorum ulciſci, atque ipſi inter ſe concedere.* Potiorque Bardanes viſus retinendo regno: at Gotarzes, ne quid aemulationis exſiſteret, penitus in Hyrcaniam abiit. regreſſoque Bardani deditur Seleucia, ſeptimo poſt defectionem anno; non ſine dedecore Parthorum, quos una civitas tamdiu eluſerat. Exin validiſſimas praefecturas invaſit. & re- 10
ciperare habebat Armeniam, ni a Vibio Marſo Syriae Legato, bellum minitante, cohibitus foret. Atque interim Gotarzes, poenitentia conceſſi regni, & revocante nobilitate, cui in pace durius ſervitium eſt, contrahit copias. & huic contra itum ad amnem Erinden: in cuius tranſgreſſu multum certato, pervicit Bardanes, proſperiſque proeliis medias nationes ſubegit ad flumen Sinden, quod Dahas Arioſque diſterminat. Ibi modus rebus ſecundis poſitus. nam Parthi, quamquam victores, longinquam militiam aſpernabantur. Igitur exſtructis monumentis, quibus

A. U. 800 opes ſuas teſtabatur, nec cuiquam ante Arſacidarum tributa illis de gentibus parta, regreditur; ingens gloria, atque eo ferocior, & ſubiectis intolerantior. qui, dolo ante compoſito, incautum, venationique intentum, interſecere, primam intra iuventam, ſed claritudine paucos inter ſenum regum, ſi perinde amorem inter populares, quam metum apud hoſtes, quaeſiviſſet. Nece Bardanis turbatae Parthorum res, inter ambiguos, quis in regnum acciperetur. multi ad Gotarzen inclinabant; quidam ad Meherdaten, prolem Phrahatis, obſidio nobis datum. dein praevaluit Gotarzes; potituſque regiam, per ſaevitiem ac luxum adegit Parthos, mittere ad Principem Romanum occultas preces, quîs, *permitti Meherdaten patrium ad faſtigium*, orabant.

11 Iiſdem Conſulibus ludi ſeculares, octingenteſimo poſt Romam conditam, quarto & ſexageſimo quam Auguſtus ediderat, ſpectati ſunt. Utriuſque Principis rationes praetermitto, ſatis narratas libris, quibus res Imperatoris Domitiani compoſui. nam is quoque edidit ludos ſeculares; iiſque intentius adſui ſacerdotio Quindecimvirali praeditus, ac tum Praetor. quod non iactantia refero, ſed quia collegio Quindecimvirûm antiquitus ea cura, & magiſtratus potiſſimum exſequebantur officia caerimoniarum. Sedente Claudio, Circenſibus ludis, cum pueri nobiles equis ludicrum Troiae inirent, interque eos Britannicus, Imperatore genitus, & L. Domitius, adoptione mox in imperium & cognomentum Ne-

ronis adſcitus, favor plebis acrior in Domitium, loco praeſagii acceptus eſt. vulgabaturque, *adfuiſſe infantiae eius dracones in modum cuſtodum;* fabuloſa & externis miraculis aſſimulata. nam ipſe, haudquaquam ſui detractor, unam omnino *anguem in cubiculo viſam.* narrare ſolitus eſt. A. U. 800

12 Verum inclinatio populi ſupererat ex memoria Germanici, cuius illa reliqua ſuboles virilis: & matri Agrippinae miſeratio augebatur, ob ſaevitiam Meſſallinae. quae ſemper infeſta, & tunc commotior, quo minus ſtrueret crimina & accuſatores, novo & furori proximo amore detinebatur. Nam in C. Silium, iuventutis Romanae pulcherrimum, ita exarſerat, ut Iuniam Silanam, nobilem feminam, matrimonio eius exturbaret, vacuoque adultero potiretur. Neque Silius flagitii aut periculi neſcius erat: ſed certo, ſi abnueret, exitio, & nonnulla fallendi ſpe, ſimul magnis praemiis, opperiri futura, & praeſentibus frui, pro ſolatio habebat. illa non furtim, ſed multo comitatu ventitare domum, egreſſibus adhaereſcere, largiri opes, honores: poſtremo, velut translata iam fortuna, ſervi, liberti, paratus Principis apud adulterum viſebantur.

13 At Claudius, matrimonii ſui ignarus, & munia cenſoria uſurpans, *theatralem populi laſciviam* ſeveris edictis increpuit, *quod in P. Pomponium, Conſularem,* (is carmina ſcenae dabat) *inque feminas illuſtres, probra iecerat.* Et lege lata ſaevitiam creditorum coërcuit, *ne in mortem parentum pecunias filiis familiarum foenori darent.* Fonteſque aqua-

A. U. rum ab Simbruinis collibus deductos, Urbi in-
800 tulit. Ac novas literarum formas addidit vulgavitque; comperto, Graecam quoque literaturam
14 non ſimul coeptam abſolutamque. Primi per figuras animalium Aegyptii ſenſus mentis effingebant: & antiquiſſima monumenta memoriae humanae impreſſa ſaxis cernuntur, & *literarum ſemet inventores* perhibent; *inde Phoenicas, quia mari praepollebant, intuliſſe Graeciae, gloriamque adeptos, tanquam repererint, quae acceperant.* Quippe fama eſt, *Cadmum, claſſe Phoenicum vectum, rudibus adhuc Graecorum populis artis eius auctorem fuiſſe.* Quidam *Cecropem Athenienſem,* vel *Linum Thebanum, & temporibus Troianis Palamedem, Argivum,* memorant, *ſexdecim literarum formas; mox alios ac praecipuum Simonidem, ceteras reperiſſe.* At in Italia Etruſci ab Corinthio Damarato, Aborigines Arcade ab Evandro didicerunt; & forma literis Latinis, quae veterrimis Graecorum. Sed nobis quoque paucae primum fuere: deinde additae ſunt. Quo exemplo Claudius tres literas adiecit, quae uſui, imperitante eo, poſt obliteratae, adſpiciuntur etiam nunc in aere publi-
15 candis plebiſcitis per fora ac templa fixo. Retulit deinde ad Senatum ſuper collegio haruſpicum, *ne vetuſtiſſima Italiae diſciplina per deſidiam exoleſceret: ſaepe adverſis Reipublicae temporibus accitos, quorum monitu redintegratas caerimonias, & in poſterum rectius habitas: primoreſque Etruriae ſponte, aut Patrum Romanorum impulſu, retinuiſſe ſcientiam, & in familias propagaſſe: quod nunc ſe-*

gnius fieri, publica circa bonas artes socordia, & quia externae superstitiones valescant. & laeta quidem in praesens omnia; sed benignitati Deûm gratiam referendam, ne ritus sacrorum, inter ambigua culti, per prospera obliterarentur. Factum ex eo Senatusconsultum: *viderent Pontifices, quae retinenda firmandaque haruspicum.* Eodem anno Cheruscorum gens regem Roma petivit, amissis per interna bella nobilibus, & uno reliquo stirpis regiae, qui apud Urbem habebatur, nomine *Italicus.* Paternum huic genus e Flavio, fratre Arminii; mater ex Catumero, principe Cattorum, erat: ipse forma decorus, & armis equisque, in patrium nostrumque morem, exercitus. Igitur Caesar auctum pecunia, additis stipatoribus, hortatur *gentile decus magno animo capessere. Illum primum, Romae ortum, nec obsidem, sed civem, ire externum ad imperium.* Ac primo laetus Germanis adventus: atque eo quod, nullis discordiis imbutus, pari in omnes studio ageret, celebrari, coli; modo comitatem & temperantiam nulli invisam, saepius vinolentiam ac libidines, grata barbaris, usurpans. Iamque apud proximos, iam longius clarescere, cum potentiam eius suspectantes, qui factionibus floruerant, discedunt ad conterminos populos, ac testificantur, *adimi veterem Germaniae libertatem, & Romanas opes insurgere: adeo neminem, iisdem in terris ortum, qui principem locum impleat; nisi exploratoris Flavii progenies supra cunctos attollatur? Frustra Arminium praescribi: cuius si filius, hostili in solo adultus, in regnum*

A. U. 800

16

A. U. *veniſſet. poſſe extimeſci. infectum alimonio. ſervi-*
800 *tio. cultu. omnibus externis. ac ſi paterna Italico mens eſſet; non alium infenſius arma contra patriam*
17 *ac Deos penates. quam parentem eius. exercuiſſe.* His atque talibus magnas copias coëgere: nec pauciores Italicum ſequebantur. *non enim irrupiſſe ad invitos. ſed accitum.* memorabant. *quando nobilitate ceteros anteiret. virtutem experirentur. an dignum ſe patruo Arminio. avo Catumero praeberet. nec patrem rubori. quod fidem adverſus Romanos. volentibus Germanis ſumtam. nunquam amiſiſſet. falſo libertatis vocabulum obtendi ab iis. qui privatim degeneres. in publicum exitioſi. nihil ſpei. niſi per diſcordias. habeant.* Adſtrepebat huic alacre vulgus; & magno, inter barbaros, proelio victor rex; dein ſecunda fortuna ad ſuperbiam prolapſus, pulſuſque, ac rurſus Langobardorum opibus refectus, per laeta, per adverſa, res Cheruſcas affligtabat.
18 Per idem tempus Chauci, nulla diſſenſione domi, & morte Sanquinii alacres, dum Corbulo adventat, inferiorem Germaniam incurſavere, duce Gannaſco: qui natione Canineſas, auxiliare ſtipendium meritus, poſt transfuga, levibus navigiis praedabundus, Gallorum maxime oram vaſtabat, non ignarus, dites & imbelles eſſe. At Corbulo provinciam ingreſſus, magna cum cura, & mox gloria, cui principium illa militia fuit, triremes alveo Rheni, ceteras navium, ut quaeque habiles, per aeſtuaria & foſſas adegit; lintribuſque hoſtium depreſſis, & exturbato Gannaſco, ubi praeſentia ſatis compoſita ſunt, legio-

nes, operum & laboris ignaras, populationibus A. U.
laetantes, veterem ad morem reduxit; ne quis 800
agmine decederet, nec pugnam, nisi iussus, iniret.
stationes, vigiliae, diurna nocturnaque munia,
in armis agitabantur. Feruntque, *militem, quia
vallum non accinctus, atque alium, quia pugione tan-
tum accinctus foderet, morte punitos.* quae nimia,
& incertum an falso aucta, originem tamen e se-
veritate ducis traxere: intentumque & magnis
delictis inexorabilem scias, cui tantum asperita-
tis etiam adversus levia credebatur. Ceterum is 19
terror milites hostesque in diversum affecit. nos
virtutem auximus: barbari ferociam infregere.
Et natio Frisiorum post rebellionem, clade L.
Apronii coeptam, infensa aut male fida, datis
obsidibus, consedit apud agros, a Corbulone de-
scriptos. Idem Senatum, magistratus, leges im-
posuit: ac ne iussa exuerent, praesidium immu-
nivit; missis, qui maiores Chaucos ad deditio-
nem pellicerent, simul Gannascum dolo aggre-
derentur. nec irritae aut degeneres insidiae fue-
re adversus transfugam & violatorem fidei. Sed
caede eius motae Chaucorum mentes: & Cor-
bulo semina rebellionis praebebat; ut laeta apud
plerosque, ita apud quosdam sinistra fama. *cur
hostem conciret? adversa in Rempublicam casura:
sin prospere egisset, formidolosum paci virum insi-
gnem, & ignavo Principi praegravem.* Igitur Clau-
dius adeo novam in Germanias vim prohibuit,
ut *referri praesidia cis Rhenum* iuberet. Iam ca- 20
stra in hostili solo molienti Corbuloni hae lite-

A. U. rae redduntur. Ille, re subita, quamquam multa simul offunderentur, metus ex Imperatore, contemtio ex barbaris, ludibrium apud socios, nihil aliud prolocutus, quam *beatos quondam duces Romanos!* signum receptui dedit. Ut tamen miles otium exueret, inter Mosam Rhenumque trium & viginti millium spatio fossam perduxit, qua incerta Oceani vetarentur. insignia tamen triumphi indulsit Caesar, quamvis bellum negavisset. Nec multo post Curtius Rufus eundem honorem adipiscitur, qui in agro Mattiaco recluserat specus quaerendis venis argenti; unde tenuis fructus, nec in longum fuit: at legionibus cum damno labor, effodere rivos, quaeque in aperto gravia, humum infra moliri. quîs subactus miles, & quia plures per provincias similia tolerabantur, componit occultas literas, nomine exercituum, precantium Imperatorem, *ut, quibus permissurus esset exercitus, triumphalia ante tribueret.*

800

21 De origine Curtii Rufi, quem gladiatore genitum quidam prodidere, neque falsa promserim, & vera exsequi pudet. Postquam adolevit, sectator Quaestoris, cui Africa obtigerat, dum in oppido Adrumeto vacuis per medium diei porticibus secretus agitat, oblata ei species muliebris ultra modum humanum, & audita est vox: *Tu es, Rufe, qui in hanc provinciam pro Consule venies.* Tali omine in spem sublatus, digressusque in Urbem, & largitione amicorum, simul acri ingenio, Quaesturam, & mox, nobiles inter candidatos, Praeturam Principis suffragio assequi-

tur; cum hisce verbis Tiberius dedecus natalium A. U. 800
eius velavisset, *Curtius Rufus videtur mihi ex se natus.* Longa post haec senecta, & adversus superiores tristi adulatione, arrogans minoribus, inter pares difficilis, consulare imperium, triumphi insignia, ac postremo Africam obtinuit: atque ibi defunctus, fatale praesagium implevit.
Interea Romae, nullis palam, neque cognitis 22
mox causis, Cn. Nonius, Eques Romanus, ferro accinctus reperitur in coetu salutantium Principem. nam postquam tormentis dilaniabatur, de se noxiam fassus, conscios non edidit, incertum an occultans. Iisdem Consulibus P. Dolabella censuit, *spectaculum gladiatorum per omnes annos celebrandum pecunia eorum, qui Quaesturam adipiscerentur.* Apud maiores virtutis id praemium fuerat, cunctisque civium, si bonis artibus fiderent, licitum petere magistratus: ac ne aetas quidem distinguebatur, quin prima iuventa Consulatum ac Dictaturas inirent. Sed Quaestores, regibus etiam tum imperantibus, instituti sunt: quod lex curiata ostendit, ab L. Bruto repetita. mansitque Consulibus potestas deligendi, donec eum quoque honorem populus mandaret. creatique primum Valerius Potitus & Aemilius Mamercus, LXIII anno post Tarquinios exactos, ut rem militarem comitarentur. dein, gliscentibus negotiis, duo additi, qui Romae curarent. mox duplicatus numerus, stipendiaria iam Italia, & accedentibus provinciarum vectigalibus. post, lege Sullae, viginti creati supplendo Senatui, cui iu-

A. U. dicia tradiderat. & quamquam Equites iudicia
800 recuperavissent, Quaestura tamen ex dignitate candidatorum, aut facilitate tribuentium, gratuito concedebatur, donec sententia Dolabellae
23 velut venumdaretur. A. Vitellio, L. Vipstano Con-
A. U. sulibus, cum de supplendo Senatu agitaretur,
801
A. C. primoresque Galliae, quae *Comata* appellatur, foe-
48 dera & civitatem Romanam pridem assecuti, ius adipiscendorum in Urbe honorum expeterent; multus ea super re, variusque rumor. Et studiis diversis apud Principem certabatur, asseverantium, *non adeo aegram Italiam, ut Senatum suppeditare Urbi suae nequiret. suffecisse olim indigenas consanguineo populo, nec poenitere veteris Reipublicae. Quin adhuc memorari exempla, quae priscis moribus ad virtutem & gloriam Romana indoles prodiderit. An parum, quod Veneti & Insubres curiam irruperint, nisi coetus alienigenarum, velut captivitas, inferatur? quem ultra honorem residuis nobilium, aut si quis pauper e Latio Senator, fore? oppleturos omnia divites illos, quorum avi proavique, hostilium nationum duces, exercitus nostros ferro vique ceciderint; divum Iulium apud Alesiam obsederint. Recentia haec. quid si memoria * eorum moreretur, qui Capitolio & ara Romana manibus eorundem* p *se satis. * fruerentur sane vocabulo civitatis: at insignia*
24 *Patrum, decora magistratuum, ne vulgarent.* His atque talibus haud permotus Princeps, & statim contra disseruit, &, vocato Senatu, ita exorsus est: *Maiores mei, quorum antiquissimus Clausus, origine Sabina, simul in civitatem Romanam, & in*

familias patriciorum adſcitus eſt. hortantur. uti patribus conſiliis Rempublicam capeſſam. transferendo huc, quod uſquam egregium fuerit. Neque enim ignoro, Iulios Alba, Coruncanios Camerio, Porcios Tuſculo, & ne vetera ſcrutemur, Etruria Lucaniaque & omni Italia, in Senatum accitos. Poſtremo ipſam ad Alpes promotam, ut non modo ſinguli viritim, ſed terrae, gentes in nomen noſtrum coaleſcerent. Tunc ſolida domi quies. & adverſus externa floruimus. cum Tranſpadani in civitatem recepti. cum, ſpecie deductarum per orbem terrae legionum, additis provincialium validiſſimis, feſſo imperio ſubventum eſt. Num poenitet, Balbos ex Hiſpania, nec minus inſignes viros e Gallia Narbonenſi tranſiviſſe? Manent poſteri eorum, nec amore in hanc patriam nobis concedunt. Quid aliud exitio Lacedaemoniis & Athenienſibus fuit, quamquam armis pollerent, niſi quod victos pro alienigenis arcebant? At conditor noſter Romulus tantum ſapientia valuit, ut pleroſque populos eodem die hoſtes, dein cives habuerit. Advenae in nos regnaverunt. Libertinorum filiis magiſtratus mandari, non, ut plerique falluntur, repens, ſed priori populo factitatum eſt. At cum Senonibus pugnavimus. ſcilicet Volſci & Aequi nunquam adverſam nobis aciem inſtruxere! Capti a Gallis ſumus. ſed & Tuſcis obſides dedimus, & Samnitium iugum ſubivimus. Attamen ſi cuncta bella recenſeas, nullum breviore ſpatio, quam adverſus Gallos, confectum. continua inde ac fida pax. Iam moribus, artibus, affinitatibus noſtris mixti, aurum & opes ſuas inferant potius, quam ſeparati habeant. Omnia, Patres con-

A. U. 801

A. U. *scripti. quae nunc vetustissima creduntur, nova fuere.*
801 *plebei magistratus post patricios: Latini post plebeios: ceterarum Italiae gentium post Latinos. Inveterascet hoc quoque: & quod hodie exemplis tuemur, inter*
25 *exempla erit.* Orationem Principis secuto Patrum consulto, primi Aedui Senatorum in Urbe ius adepti sunt. datum id foederi antiquo, & quia soli Gallorum fraternitatis nomen cum populo Romano usurpant. Iisdem diebus in numerum patriciorum adscivit Caesar vetustissimum quemque e Senatu, aut quibus clari parentes fuerant; paucis iam reliquis familiarum, quas Romulus *maiorum*, & L. Brutus *minorum gentium* appellaverant; exhaustis etiam, quas Dictator Caesar lege Cassia, & Princeps Augustus lege Saenia sublegere. Laetaque haec in Rempublicam munia, multo gaudio Censoris inibantur. Famosos probris quonam modo Senatu depelleret, anxius, mitem & recens repertam, quam ex severitate prisca, rationem adhibuit, monendo, *secum quisque de se consultaret, peteretque ius exuendi ordinis. facilem eius rei veniam. & motos Senatu, & excusatos simul propositurum: ut iudicium Censorum, ac pudor sponte cedentium permixti, ignominiam mollirent.* Ob ea Vipstanus Consul retulit, *patrem Senatus appellandum esse Claudium. quippe promiscuum* patris patriae *cognomentum: nova in Rempublicam merita non usitatis vocabulis honoranda.* Sed ipse cohibuit Consulem, ut nimium assentantem. Condiditque lustrum, quo censa sunt civium LXIX centena, & XLIV millia. Isque illi

finis inscitiae erga domum suam fuit: haud multo post, flagitia uxoris noscere ac punire adactus, ut deinde ardesceret in nuptias incestas. A. U. 801
Iam Messallina, facilitate adulteriorum in fastidium versa, ad incognitas libidines profluebat; cum *abrumpi dissimulationem* etiam Silius, sive fatali vecordia, an imminentium periculorum remedium ipsa pericula ratus, urgebat. *Quippe non eo ventum, ut senectam Principis opperirentur. insontibus innoxia consilia; flagitiis manifestis subsidium ab audacia petendum: adesse conscios, paria metuentes: se caelibem, orbum, nuptiis & adoptando Britannico paratum: mansuram eandem Messallinae potentiam; addita securitate, si praevenirent Claudium, ut insidiis incautum, ita irae properum.* Segniter hae voces acceptae, non amore in maritum, sed ne Silius, summa adeptus, sperneret adulteram, scelusque, inter ancipitia probatum, veris mox pretiis aestimaret. nomen tamen matrimonii concupivit, ob magnitudinem infamiae, cuius apud prodigos novissima voluptas est. Nec ultra exspectato, quam dum sacrificii gratia Claudius Ostiam proficisceretur, cuncta nuptiarum solemnia celebrat. 26
Haud sum ignarus, fabulosum visum iri, tantum ullis mortalium securitatis fuisse, in civitate omnium gnara, & nihil reticente, nedum Consulem designatum, cum uxore Principis, praedicta die, adhibitis, qui obsignarent, velut suscipiendorum liberorum causa, convenisse: atque illam audisse auspicum verba, subisse, sacrificasse apud Deos: 27

A. U. discubitum inter convivas, oscula, complexus,
801 noctem denique actam licentia coniugali. Sed nihil compositum miraculi causa, verum audita
28 scriptaque senioribus tradam. Igitur domus Principis inhorruerat: maximeque, quos penes potentia, &c, si res verterent, formido, non iam secretis colloquiis, sed aperte fremere, *Dum histrio cubiculum Principis insultaverit, dedecus quidem illatum; sed discidium procul abfuisse: nunc iuvenem nobilem, dignitate formae, vi mentis, ac propinquo Consulatu, maiorem ad spem accingi. nec enim occultum, quid post tale matrimonium superesset.* Subibat sine dubio metus reputantes, *hebetem Claudium & uxori devinctum. multasque mortes iussu Messallinae patratas.* Rursus ipsa facilitas Imperatoris fiduciam dabat, *si atrocitate criminis praevaluissent, posse opprimi damnatam ante quam ream. sed in eo discrimen verti, si defensio audire-*
29 *tur, utque clausae aures etiam confitenti forent.* Ac primo Callistus, iam mihi circa necem C. Caesaris narratus, & Appianae caedis molitor Narcissus, flagrantissimaque eo in tempore gratia Pallas, agitavere, *num Messallinam secretis minis depellerent amore Silii, cuncta alia dissimulantes:* deinde metu, ne ad perniciem ultro traherentur, desistunt, Pallas per ignaviam, Callistus, prioris quoque regiae peritus, & potentiam cautis quam acribus consiliis tutius haberi. Perstitit Narcissus, &c, solum id immutans, ne quo sermone praesciam criminis & accusatoris faceret, ipse ad occasiones intentus, longa apud Ostiam Caesaris

mora, duas pellices, quarum is corporibus maxime insueverat, largitione ac promissis, &, uxore deiecta, plus potentiae ostentando, perpulit, delationem subire. Exin Calpurnia, (id pellici nomen) ubi datum secretum, Caesaris genibus provoluta, *nupsisse Messallinam Silio*, exclamat. simul Cleopatram, quae idem opperiens adstabat, *an comperisset?* interrogat; atque illa annuente, *cieri Narcissum*, postulat. Is, *veniam in praeteritum petens, quod incestae uxoris flagitia dissimulavisset: nec nunc adulteria obiecturum*, ait, *nec domum, servitia, & ceteros fortunae paratus reposcere. frueretur immo iis: at redderet uxorem, rumperetque tabulas nuptiales. an discidium*, inquit, *tuum nosti? nam matrimonium Silii vidit populus, & Senatus, & miles: ac ni propere agis, tenet Urbem maritus.* Tum potissimum quemque amicorum vocat: primumque rei frumentariae praefectum, Turranium, post Lusium Getam, praetorianis impositum, percontatur. Quibus fatentibus, certatim ceteri circumstrepunt, *iret in castra, firmaret praetorias cohortes, securitati ante, quam vindictae consuleret.* Satis constat, eo pavore offusum Claudium, ut identidem interrogaret, *an ipse imperii potens? an Silius privatus esset?* At Messallina, non alias solutior luxu, adulto autumno, simulacrum vindemiae per domum celebrat. Urgeri praela, fluere lacus: & feminae pellibus accinctae assultabant, ut sacrificantes vel insanientes Bacchae: ipsa crine fluxo, thyrsum quatiens; iuxtaque Silius hedera vinctus, gerere cothurnos, iacere

A. U. 801

30 (margin, beside "delationem subire. Exin Calpurnia")

31 (margin, beside "tenet Urbem maritus. Tum")

A. U. caput, ſtrepente circum procaci choro. Ferunt,
801 Vectium Valentem, laſcivia in praealtam arborem connixum, interrogantibus, *quid adſpiceret?* reſpondiſſe, *tempeſtatem ab Oſtia atrocem:* ſive ceperat ea ſpecies, ſeu forte lapſa vox in prae-
32 ſagium vertit. Non rumor interea, ſed undique nuntii incedunt, qui, *gnara Claudio cuncta, & venire promtum ultioni,* afferrent. Igitur Meſſallina Lucullianos in hortos, Silius, diſſimulando metu, ad munia fori digrediuntur. Ceteris paſſim dilabentibus, adfuere centuriones, inditaque ſunt vincula, ut quis reperiebatur in publico, aut per latebras. Meſſallina tamen, quamquam res adverſae conſilium eximerent, ire obviam, & adſpici a marito, quod ſaepe ſubſidium habuerat, haud ſegniter intendit, iuſſitque, *ut Britannicus & Octavia in complexum patris pergerent:* & Vibidiam, virginum Veſtalium vetuſtiſſimam, oravit, *Pontificis maximi aures adire, clementiam expetere.* Atque interim, tribus omnino comitantibus (id repente ſolitudinis erat) ſpatium Urbis pedibus emenſa, vehiculo, quo purgamenta hortorum eripiuntur, Oſtienſem viam intrat: nulla cuiuſquam miſericordia, quia flagitiorum defor-
33 mitas praevalebat. Trepidabatur nihilominus a Caeſare: quippe Getae, praetorii praefecto, haud ſatis fidebat, ad honeſta, ſeu prava, iuxta levi. Ergo Narciſſus, aſſumtis, quibus idem metus, *non aliam ſpem incolumitatis Caeſaris,* affirmat, *quam ſi ius militum, uno ille die, in aliquem libertorum transferret: ſeque,* offert, *ſuſcepturum.* Ac

ne, dum in Urbem vehitur, ad poenitentiam a A. U.
L. Vitellio & P. Largo Caecina mutaretur, in 801
eodem gestamine sedem poscit sumitque. Cre- 34
bra post haec fama fuit, inter diversas Principis
voces, cum modo incusaret flagitia uxoris, ali-
quando ad memoriam coniugii, & infantiam li-
berorum revolveretur, non aliud prolocutum
Vitellium, quam, *o facinus! o scelus!* Instabat
quidem Narcissus, *aperire ambages, & veri copiam*
facere: sed non ideo pervicit, quin suspensa, &,
quo ducerentur, inclinatura responderet, exem-
ploque eius Largus Caecina uteretur. Et iam erat
in aspectu Messallina, clamitabatque, *audiret Octa-*
viae & Britannici matrem; cum obstrepere accu-
sator, *Silium & nuptias* referens: simul codicillos,
libidinum indices, tradidit, quibus visus Caesa-
ris averteret. Nec multo post Urbem ingredienti
offerebantur communes liberi; nisi Narcissus *amo-*
veri eos iussisset. Vibidiam depellere nequivit,
quin multa cum invidia flagitaret, *ne indefensa*
coniux exitiò daretur. Igitur, *auditurum Principem,*
& fore diluendi criminis facultatem, respondit: *iret*
interim virgo, & sacra capesseret. Mirum inter haec 35
silentium Claudii: Vitellius ignaro propior: omnia
liberto obediebant. *patefieri domum adulteri, at-*
que illuc deduci Imperatorem iubet. Ac primum
in vestibulo, effigiem patris Silii, consulto Se-
natus abolitam, demonstrat: tum quidquid avi-
tum Neronibus & Drusis, in pretium probri ces-
sisse. incensumque & ad minas erumpentem, ca-
stris infert, parata concione militum. apud quos,

A. U. praemonente Narciſſo, pauca verba fecit: nam
801 etſi iuſtum dolorem, pudor impediebat. dehinc continuus cohortium clamor, *nomina reorum & poenas* flagitantium: admotuſque Silius tribunali, non defenſionem, non moras tentavit, precatus, *ut mors acceleraretur.* eadem conſtantia & illuſtres Equites Romanos cupidos maturae necis fecit. Titium Proculum, cuſtodem a Silio Meſſallinae datum, & indicium offerentem Vectium Valentem, & confeſſum, & Pompeium Urbicum, ac Saufellum Trogum ex conſciis *trahi ad ſupplicium* iubet. Decius quoque Calpurnianus, vigilum praefectus, Sulpicius Rufus, ludi procurator, Iuncus Virgilianus, Senator, eadem poena
36 affecti. Solus Mneſter cunctationem attulit, dilaniata veſte, clamitans, *adſpiceret verberum notas, reminiſceretur vocis, qua ſe obnoxium iuſſis Meſſallinae dediſſet. Aliis largitione, aut ſpei magnitudine, ſibi ex neceſſitate culpam: nec cuiquam ante pereundum fuiſſe, ſi Silius rerum potiretur.* Commotum his, & pronum ad miſericordiam Caeſarem perpulere liberti, *ne, tot illuſtribus viris interfectis, hiſtrioni conſuleretur: ſponte an coactus tam magna peccaviſſet, nihil referre.* Ne Trauli quidem Montani, Equitis Romani, defenſio recepta eſt. is modeſta iuventa, ſed corpore inſigni, accitus ultro, noctemque intra unam a Meſſallina proturbatus erat, paribus laſciviis ad cupidinem & faſtidia. Suilio Caeſonino, & Plautio Laterano mors remittitur: huic, ob patrui egregium meritum: Caeſoninus vitiis protectus eſt,

tanquam, in illo foedissimo coetu, passus mulie- A. U.
bria. Interim Messallina Lucullianis in hortis pro- 801
latare vitam, componere preces, nonnulla spe, 37
& aliquando ira: tanta, inter extrema, superbia agebat. Ac ni caedem eius Narcissus properavisset, verterat pernicies in accusatorem. Nam Claudius, domum regressus, & tempestivis epulis delinitus, ubi vino incaluit, *iri* iubet, *nuntiarique miserae*, (hoc enim verbo usum ferunt) *dicendam ad causam postera die adesset.* Quod ubi auditum, & languescere ira, redire amor, ac, si cunctarentur, propinqua nox, & uxorii cubiculi memoria timebantur; prorumpit Narcissus, denuntiatque Centurionibus & Tribuno, qui aderant, *exsequi caedem: ita Imperatorem iubere.* custos & exactor e libertis Evodus datus. Isque raptim in hortos praegressus, reperit fusam humi, assidente matre Lepida: quae, florenti filiae haud concors, supremis eius necessitatibus ad miserationem evicta erat. suadebatque, *ne percussorem opperiretur; transisse vitam, neque aliud, quam morti decus, quaerendum.* Sed animo, per libidines corrupto, nihil honestum inerat. lacrimaeque & questus irriti ducebantur; cum impetu venientium pulsae fores, adstititque Tribunus per silentium, at libertus increpans multis ac servilibus probris.
Tunc primum fortunam suam introspexit, fer- 38
rumque accepit, quod frustra iugulo ac pectori, per trepidationem, admovens, ictu Tribuni transfigitur. corpus matri concessum. Nuntiatumque Claudio epulanti, *perisse Messallinam.* non

A. U. 801 diſtinčto, ſua an aliena manu. nec ille quaeſivit; popoſcitque poculum, & ſolita convivio celebravit. Ne ſecutis quidem diebus, odii, gaudii, irae, triſtitiae, ullius denique humani affectus ſigna dedit, non, cum laetantes accuſatores adſpiceret, non, cum filios maerentes. Iuvitque oblivionem eius Senatus, cenſendo, *nomen & effigies privatis ac publicis locis demovendas.* Decreta Narciſſo *quaeſtoria inſignia;* leviſſimum faſtidii eius, cum ſupra Pallantem & Calliſtum ageret. Honeſta quidem, ſed ex quibus deterrima orirentur, triſtitiis mutatis.

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSU DIVI AUGUSTI

ANNALIUM

LIBER DUODECIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Claudius de matrimonio deliberat: & Agrippina aliis praefertur, Germanici fratris eius filia. Eae nuptiae decreto Senatus firmatae, & legitimae habitae. L. Silanus mortem fibi confcifcit, Claudii gener. Annaeus Seneca ab exfilio redit. Octavia Claudii filio Neroni defponfa. Parthi regem Roma petunt Meherdatem: qui proelio congreffus a Gotarze vincitur. Mithridates Ponti regnum reciperare tendit irrito conatu. victus Romam tandem perducitur. Lollia illuftris femina Agrippinae artibus damnata. Claudius pomoerium Urbis profert: & qui ante eum protulerint. Nero Domitius a Claudio adoptatur. Colonia in Ubios deducta. Catti latrocinia agitantes vincuntur. Vannius, Suevorum rex, pellitur regno. P. Oftorii in Britannia res, & de Caractaco rege victoria. Britannicus Agrippinae fraudibus Neroni pofthabetur, & fideliffimi comitum paulatim ab eo removentur. Prodigia aliquot, & Romae annonae caritas.

Bellum inter Armenios & Iberos: cui Parthi & Romani quoque miſcentur. Furius Scribonianus relegatus. S. C. Claudianum de feminis, quae ſervo ſuccumberent. Motus aliquis in Iudaea inter incolas & Romanos milites. Claudius lacum Fucinum emiſit, & navale ſpectaculum praebuit. Procuratorum in provinciis auctoritas ab eodem ſtabilita. Cois immunitas conceſſa. Byzantiis tributum ad tempus remiſſum. Lepida ad mortem agitur. Claudius denique veneno non obſcure ab uxore tollitur. Nero primordia imperii capit. Geſta haec annis ſex,

C. Pompeio, Q. Verannio.
C. Antistio, M. Suilio Rufo.
Ti. Claudio. v, Ser. Cornelio Orfito.
P. Cornelio Sulla, L. Salvio Othone.
D. Iunio Silano, Q. Haterio.
M. Asinio Marcello, M. Acilio Aviola,
Coss.

1 Caede Meſſallinae convulſa Principis domus,
A. U. orto apud libertos certamine, quis deligeret uxo-
802
A. C. rem Claudio, caelibis vitae intoleranti, & coniu-
49 gum imperiis obnoxio. Nec minore ambitu feminae exarſerant: ſuam quaeque nobilitatem, formam, opes, contendere, ac dignam tanto matrimonio oſtentare. Sed maxime ambigebatur inter Lolliam Paullinam, M. Lollii conſularis filiam, & Iuliam Agrippinam, Germanico genitam. huic Pallas, illi Calliſtus, fautores aderant. at Aelia Petina, e familia Tuberonum, Narciſſo fovebatur. Ipſe modo huc, modo illuc, ut quemque ſuadentium audierat, promtus, diſcordantes in

consilium vocat, ac *promere sententiam*, *& adiicere rationes* iubet. Narcissus *vetus matrimonium*, *familiam communem*, (nam Antonia ex Petina erat) *nihil in penatibus eius novum*, differebat, *si sueta coniux rediret*, *haudquaquam novercalibus odiis visuram Britannicum & Octaviam*, *proxima suis pignora*. Callistus *improbatam longo discidio*, *ac*, *si rursus assumeretur*, *eo ipso superbam*: *longeque rectius Lolliam induci*, *quando nullos liberos genuisset*, *vacuam aemulatione*, *& privignis parentis loco futuram*. At Pallas id maxime in Agrippina laudare, *quod Germanici nepotem secum traheret*, *dignam prorsus imperatoria fortuna stirpem nobilem*, *& familiae Claudiae quae posteros coniungeret*; *ne femina expertae foecunditatis*, *integra iuventa*, *claritudinem Caesarum aliam in domum ferret*. Praevaluere haec, adiuta Agrippinae illecebris, quae, ad eum per speciem necessitudinis crebro ventitando, pellicit patruum, ut praelata ceteris, & nondum uxor, potentia uxoria iam uteretur. Nam ubi sui matrimonii certa fuit, struere maiora, nuptiasque Domitii, quem ex Cn. Aenobarbo genuerat, & Octaviae, Caesaris filiae, moliri: quod sine scelere perpetrari non poterat, quia L. Silano desponderat Octaviam Caesar, iuvenemque & alia clarum, insigni triumphalium, & gladiatorii muneris magnificentia, protulerat ad studia vulgi. Sed nihil arduum videbatur in animo Principis, cui non iudicium, non odium erat, nisi indita & iussa. Igitur Vitellius, nomine Censoris serviles fallacias obtegens, ingruen-

A. U. 802

2

3

4

A. U. tiumque dominationum provisor, quo gratiam
802 Agrippinae pararet, consiliis eius implicari, serere crimina in Silanum, cui sane decora & procax soror, Iunia Calvina, haud multum ante Vitellii nurus, fuerat. hinc initium accusationis: fratrumque non incestum, sed incustoditum amorem ad infamiam traxit. & praebebat Caesar aures, accipiendis adversum generum suspicionibus caritate filiae promtior. At Silanus, insidiarum nescius, ac forte eo anno Praetor, repente per edictum Vitellii ordine senatorio movetur, quamquam lecto pridem Senatu, lustroque condito. simul affinitatem Claudius diremit; adactusque Silanus, eiurare magistratum, & reliquus Praeturae dies in Eprium Marcellum col-
5 latus est. C. Pompeio, Q. Verannio Coss. pa-
A. U. ctum inter Claudium & Agrippinam matrimo-
803 A. C. nium, iam fama, iam amore illicito firmabatur:
50 nec dum celebrare solemnia nuptiarum audebant, nullo exemplo deductae in domum patrui fratris filiae. Quin &, incestum ac si sperneretur, ne in malum publicum erumperet, metuebatur. Nec ante omissa cunctatio, quam Vitellius suis artibus id perpetrandum sumsit. Percontatusque Caesarem, *an iussis populi. an auctoritati Senatus cederet?* ubi ille, *unum se civium. & consensui imparem.* respondit. *opperiri intra palatium* iubet. ipse curiam ingreditur, summamque rempublicam agi obtestans, veniam dicendi ante alios exposcit, orditurque: *Gravissimos Principis labores. quîs orbem terrae capessat. egere*

adminiculis, ut domestica cura vacuus, in commune A. U.
consulat. quod porro honestius censoriae mentis leva- 803.
men, quam assumere coniugem, prosperis dubiisque sociam? cui cogitationes intimas, cui parvos liberos tradat, non luxu aut voluptatibus assuefactus, sed qui prima ab iuventa legibus obtemperavisset. Post- 6
quam haec favorabili oratione praemisit, multaque Patrum assentatio sequebatur; capto rursus initio, *Quando maritandum Principem cuncti suaderent, deligi oportere feminam nobilitate, puerperiis, sanctimonia insignem. Nec diu anquirendum, quin Agrippina claritudine generis anteiret: datum ab ea foecunditatis experimentum: & congruere artes honestas. Id vero egregium, quod, provisu Deûm, vidua iungeretur Principi, sua tantum matrimonia experto. audivisse a parentibus, vidisse ipsos, arripi coniuges ad libita Caesarum: procul id a praesenti modestia. statueretur immo documentum, quo uxorem Imperator vacuam acciperet. At enim, nova nobis in fratrum filias coniugia. sed aliis gentibus solemnia, nec lege ulla prohibita. & sobrinarum diu ignorata, tempore addito percrebuisse. morem accommodari, prout conducat, & fore hoc quoque in his, quae mox usurpentur.* Haud defuere, qui certatim, *si cun-* 7
ctaretur Caesar, vi acturos testificantes, erumperent curia. Conglobatur promiscua multitudo, *populumque Romanum eadem orare*, clamitat. Nec Claudius ultra exspectato, obvium apud forum praebet se gratantibus: Senatumque ingressus, *decretum postulat, quo iustae inter patruos fratrumque filias nuptiae etiam in posterum statuerentur.*

A. U. Neque tamen repertus est, nisi unus, talis ma-
803 trimonii cupitor, T. Alledius Severus, Eques Ro-
manus, quem plerique, *Agrippinae gratia impul-
sum*, ferebant. Versa ex eo civitas, & cuncta fe-
minae obediebant, non per lasciviam, ut Mes-
sallina, rebus Romanis illudenti. adductum &
quasi virile servitium: palam severitas, ac sae-
pius superbia: nihil domi impudicum, nisi do-
minationi expediret. cupido auri immensa ob-
tentum habebat, quasi subsidium regno parare-
8 tur. Die nuptiarum Silanus sibi mortem consci-
vit: sive eo usque spem vitae produxerat, seu
delecto die, augendam ad invidiam. Calvina, so-
ror eius, Italia pulsa est. addidit Claudius, *sa-
cra ex legibus Tulli regis, piaculaque apud lucum
Dianae per Pontifices danda*: irridentibus cunctis,
quod poenae procurationesque incesti id tempo-
ris exquirerentur. At Agrippina, ne malis tan-
tum facinoribus notesceret, veniam exsilii pro
Annaeo Seneca, simul Praeturam impetrat, lae-
tum in publicum rata, ob claritudinem studio-
rum eius, utque Domitii pueritia tali magistro
adolesceret, & consiliis eiusdem ad spem domi-
nationis uterentur: quia Seneca fidus in Agrip-
pinam, memoria beneficii, & infensus Claudio,
9 dolore iniuriae, credebatur. Placitum dehinc,
non ultra cunctari: sed designatum Consulem,
Memmium Pollionem, ingentibus promissis in-
ducunt, sententiam expromere, qua oraretur
Claudius, *despondere Octaviam Domitio*. quod ae-
tati utriusque non absurdum, & maiora patefa-

ctarum erat. Pollio haud disparibus verbis, ac A. U.
nuper Vitellius, censet. despondeturque Octa- 803
via: ac, super priorem necessitudinem, sponsus
iam & gener Domitius, aequari Britannico, stu-
diis matris, arte eorum, quîs, ob accusatam
Messallinam, ultio ex filio timebatur. Per idem 10
tempus legati Parthorum ad expetendum, ut
retuli, Meherdaten missi, Senatum ingrediun-
tur, mandataque in hunc modum incipiunt: *Non
se foederis ignaros, nec defectione a familia Arsaci-
darum venire: sed filium Vononis, nepotem Phraha-
tis, accedere, adversus dominationem Gotarzis, no-
bilitati plebique iuxta intolerandam. Iam fratres,
iam propinquos, iam longius sitos, caedibus exhau-
stos, adiici coniuges gravidas, liberos parvos: dum
socors domi, bellis infaustus, ignaviam saevitia te-
gat. Veterem sibi ac publice coeptam nobiscum ami-
citiam: & subveniendum sociis, virium aemulis, ce-
dentibusque per reverentiam. Ideo regum obsides li-
beros dari, ut, si domestici imperii taedeat, sit re-
gressus ad Principem Patresque, quorum moribus as-
suefactus rex melior adscisceretur.* Ubi haec atque 11
talia dissertavere, incipit orationem Caesar *de fa-
stigio Romano, Parthorumque obsequiis:* seque divo
Augusto adaequabat, *petitum ab eo regem* refe-
rens, omissa Tiberii memoria;, quamquam is
quoque miserat. addiditque praecepta, (etenim
aderat Meherdates) *ut non dominationem & servos,
sed rectorem & cives cogitaret; clementiamque ac iu-
stitiam, quanto ignara barbaris, tanto toleratiora ca-
pesseret.* Hinc versus ad legatos, extollit laudibus

A. U. *alumnum Urbis, ſpectatae ad id modeſtiae. ac tamen*
803 *ferenda regum ingenia, neque uſui crebras mutatio-*
nes. rem Romanam huc ſatietate gloriae provectam, ut
externis quoque gentibus quietem velit. Datum poſt
haec C. Caſſio, qui Syriae praeerat, deducere
12 iuvenem ripam ad Euphratis. Ea tempeſtate Caſ-
ſius ceteros praeminebat peritia legum. nam mi-
litares artes per otium ignotae: induſtriosque aut
ignavos pax in aequo tenet. Attamen, quantum
ſine bello dabatur, revocare priſcum morem,
exercitare legiones, cura, proviſu perinde age-
re, ac ſi hoſtis ingrueret: ita dignum maioribus
ſuis, & familia Caſſia ratus, per illas quoque gen-
tes celebrata. Igitur excitis, quorum de ſenten-
tia petitus rex, poſitiſque caſtris apud Zeugma,
unde maxime pervius amnis, poſtquam illuſtres
Parthi, rexque Arabum Acbarus advenerat, mo-
net Meherdaten, *barbarorum impetus acres cuncta-*
tione langueſcere. aut in perfidiam mutari: itaque
urgeret coepta. Quod ſpretum fraude Acbari, qui
iuvenem ignarum, & ſummam fortunam in luxu
ratum, multos per dies attinuit apud oppidum
Edeſſam. Et vocante Carrhene, *promtaſque res*
oſtentante, *ſi citi adveniſſent.* non cominus Me-
ſopotamiam, ſed flexu Armeniam petunt, id
temporis importunam, quia hiems occipiebat.
13 Exin nivibus & montibus feſſi, poſtquam cam-
pis propinquabant, copiis Carrhenis adiungun-
tur. Tramiſſoque amne Tigri, permeant Adiabe-
nos, quorum rex Izates ſocietatem Meherdatis
palam induerat, in Gotarzen per occulta & ma-

gis fida inclinabat. Sed capta in tranſitu urbs A. U.
Ninos, vetuſtiſſima ſedes Aſſyriae, &, caſtellum 803
inſigne fama, quod, poſtremo inter Darium atque Alexandrum proelio, Perſarum illic opes conciderant. Interea Gotarzes, apud montem, cui nomen *Sambulos*, vota Diis loci ſuſcipiebat, praecipua religione Herculi: qui, tempore ſtato, per quietem monet ſacerdotes, *ut templum iuxta, equos venatui adornatos ſiſtant*. equi, ubi pharetras telis onuſtas accepere, per ſaltus vagi, nocte demum, vacuis pharetris, multo cum anhelitu redeunt. Rurſus Deus, qua ſilvas pererraverit, nocturno viſu demonſtrat: reperiunturque fuſae paſſim ferae. Ceterum Gotarzes, nondum 14
ſatis aucto exercitu, flumine Corma pro munimento uti: &, quamquam per inſectationes & nuntios ad proelium vocaretur, nectere moras, locos mutare, &, miſſis corruptoribus, exuendam ad fidem hoſtes emercari. Ex quîs Izates Adiabeno, mox Acbarus, Arabum cum exercitu, abſcedunt, levitate gentili, & quia experimentis cognitum eſt, barbaros malle Roma petere reges, quam habere. At Meherdates, validis auxiliis nudatus, ceterorum proditione ſuſpecta, quod unum erat reliquum, rem in caſum dare, proelioque experiri ſtatuit. Nec detrectavit pugnam Gotarzes, deminutis hoſtibus ferox. concurſumque magna caede, & ambiguo eventu: donec Carrhenem, profligatis obverſis longius evectum, integer a tergo globus circumveniret. Tum omni ſpe perdita, Meherdates, promiſſa

A. U. Parrhacis, paterni clientis, secutus, dolo eius
803 vincitur, traditurque victori. Atque ille, *non pro-
pinquum, neque Arsacis de gente, sed alienigenam
& Romanum, increpans, auribus decisis vivere iu-
bet, ostentui clementiae suae, & in nos deho-
nestamento. Dein Gotarzes morbo obiit: accitus-
que in regnum Vonones, Medos tum praesidens.
Nulla huic prospera aut adversa, quîs memora-
retur. brevi & inglorio imperio perfunctus est:
resque Parthorum in filium eius Vologesen trans-
15 latae. At Mithridates Bosporanus, amissis opibus
vagus, posteaquam Didium, ducem Romanum,
roburque exercitus abiisse cognoverat, relictos
in novo regno, Cotyn, iuventa rudem, & pau-
cas cohortium, cum Iulio Aquila, Equite Ro-
mano: spretis utrisque, concire nationes, illice-
re perfugas; postremo exercitu coacto, regem
Dandaridarum exturbat, imperioque eius poti-
tur. Quae ubi cognita, & iam iamque Bosporum
invasurus habebatur, diffisi propriis viribus Aqui-
la & Cotys; quia Zorsines, Siracorum rex, ho-
stilia resumserat, externas & ipsi gratias quaesi-
vere, missis legatis ad Eunonem, qui Adorsorum
genti praecellebat. Nec fuit in arduo societas,
potentiam Romanam adversus rebellem Mithri-
daten ostentantibus. Igitur pepigere, *equestribus*
proeliis Eunones certaret: obsidia urbium Romani ca-
16 *pesserent.* Tum composito agmine incedunt: cu-
ius frontem & terga Adorsi, media cohortes, &
Bosporani tutabantur, nostris in armis. Sic pul-
sus hostis, ventumque Sozam, oppidum Dan-

daricae, quod desertum a Mithridate, ob am- A. U.
biguos popularium animos obtineri, relicto ibi 803
praesidio, visum. Exin in Siracos pergunt, & transgressi amnem Pandam, circumveniunt urbem Uspen, editam loco, & moenibus ac fossis munitam; nisi quod moenia, non saxo, sed cratibus & vimentis, ac media humo, adversum irrumpentes invalida erant: eductaeque altius turres, facibus atque hastis turbabant obsessos. ac ni proelium nox diremisset, coepta patrataque expugnatio eundem intra diem fo-
ret. Postero misere legatos: *veniam liberis cor-* 17
poribus orantes, *servitii decem millia* offerebant. quod aspernati sunt victores, quia trucidare deditos saevum, tantam multitudinem custodia cingere arduum: *belli potius iure caderent.* datumque militibus, qui scalis evaserant, signum caedis. Excidio Uspensium metus ceteris iniectus, nihil tutum ratis, cum arma, munimenta, impediti vel eminentes loci, amnesque & urbes iuxta perrumperentur. Igitur Zorsines, diu pensitato, Mithridatisne rebus extremis, an patrio regno consuleret; postquam praevaluit gentilis utilitas, datis obsidibus, apud effigiem Caesaris procubuit, magna gloria exercitus Romani, quem incruentum & victorem, tridui itinere abfuisse ab amne Tanai constitit. Sed in regressu dispar fortuna fuit; quia navium quasdam, quae mari remeabant, in litora Taurorum delatas circumvenere barbari, praefecto cohortis & plerisque
centurionum interfectis. Interea Mithridates, nul- 18

A. U. 803 lo in armis subsidio, consultat, cuius misericordiam experiretur. Frater Cotys, proditor olim, deinde hostis, metuebatur: Romanorum nemo id auctoritatis aderat, ut promissa eius magni penderentur. Ad Eunonen convertit, propriis odiis non infensum, & recens coniuncta nobiscum amicitia validum. Igitur cultu vultuque quam maxime ad praesentem fortunam comparato, regiam ingreditur, genibusque eius provolutus, *Mithridates*, inquit, *terra marique Romanis per tot annos quaesitus, sponte adsum. Utere, ut voles, prole magni Achaemenis, quod mihi solum*
19 *hostes non abstulerunt.* At Eunones claritudine viri, mutatione rerum, & prece haud degenere permotus, allevat supplicem, laudatque, *quod gentem Adorsorum, quod suam dextram petendae veniae delegerit.* Simul legatos literasque ad Caesarem in hunc modum mittit: *Populi Romani Imperatoribus, magnarumque nationum regibus, primam ex similitudine fortunae amicitiam: sibi & Claudio, etiam communionem victoriae esse. Bellorum egregios fines, quoties ignoscendo transigatur. Sic Zorsini victo nihil ereptum. Pro Mithridate, quando gravius mereretur, non potentiam, non regnum precari; sed ne triumpharetur, neve poenas capite exciperet.*
20 At Claudius, quamquam nobilitatibus externis mitis, dubitavit tamen, accipere captivum pacto salutis, an repetere armis, rectius foret. Huc dolor iniuriarum, & libido vindictae adigebat. Sed disserebatur contra: *Suscipi bellum avio itinere, importuoso mari: ad hoc reges feroces; vagos popu-*

los; ſolum frugum egens: tum taedium ex mora, pericula ex properantia: modicam victoribus laudem; ac multum infamiae, ſi pellerentur. quin arriperet oblata, & ſervaret exſulem: cui inopi quanto longiorem vitam, tanto plus ſupplicii fore. His permotus ſcripſit Eunoni, *meritum quidem noviſſima exempla Mithridaten, nec ſibi vim ad exſequendum deeſſe: verum ita maioribus placitum, quanta pervicacia in hoſtem, tanta beneficentia adverſus ſupplices utendum. nam triumphos de populis regniſque integris acquiri.* Traditus poſt haec Mithridates, vectuſque Romam per Iunium Cilonem, procuratorem Ponti, ferocius, quam pro fortuna, diſſeruiſſe apud Caeſarem ferebatur. Elataque vox eius in vulgum hiſce verbis: *Non ſum remiſſus ad te, ſed reverſus: vel, ſi non credis, dimitte, & quaere.* vultu quoque interrito permanſit, cum roſtra iuxta, cuſtodibus circumdatus, viſui populo praeberetur. Conſularia inſignia Ciloni, Aquilae praetoria decernuntur. Iiſdem Conſulibus, atrox odii Agrippina, ac Lolliae infenſa, quod ſecum de matrimonio Principis certaviſſet, molitur crimina & accuſatorem, qui obiiceret *Chaldaeos, magos, interrogatumque Apollinis Clarii ſimulacrum, ſuper nuptiis Imperatoris.* Exin Claudius, inaudita rea, multa de claritudine eius apud Senatum praefatus, *ſorore L. Voluſii genitam, maiorem ei patruum Cottam Meſſallinum eſſe, Memmio quondam Regulo nuptam:* (nam de C. Caeſaris nuptiis conſulto reticebat;) addidit *pernicioſa in Rempublicam conſilia, & materiem ſceleri detrahendam.*

A. U. 803

21

22

A. U. *proin, publicatis bonis, cederet Italia.* Ita quinqua-
803 gies ſeſtertium, ex opibus immenſis, exſuli re-
lictum. Et Calpurnia illuſtris femina pervertitur,
quia formam eius laudaverat Princeps, nulla li-
bidine, ſed fortuito ſermone. unde vis Agrippi-
nae citra ultima ſtetit. In Lolliam mittitur Tri-
bunus, a quo ad mortem adigeretur. Damna-
tus & lege repetundarum Cadius Rufus, accu-
23 ſantibus Bithynis. Galliae Narbonenſi, ob egre-
giam in Patres reverentiam, datum, *ut Senatori-
bus eius provinciae, non exquiſita Principis ſenten-
tia, iure, quo Sicilia haberetur, res ſuas inviſere
liceret.* Ituraeique & Iudaei, defunctis regibus,
Sohemo atque Agrippa, provinciae Syriae additi.
Salutis augurium, quinque & viginti annis omiſ-
ſum, repeti, ac deinde continuari, placitum.
Et pomoerium auxit Caeſar, more priſco; quo
iis, qui protulere imperium, etiam terminos Ur-
bis propagare datur. Nec tamen duces Romani,
quamquam magnis nationibus ſubactis, uſur-
24 paverant, niſi L. Sulla & divus Auguſtus. Regum
in eo ambitio vel gloria, varie vulgata. Sed ini-
tium condendi, &, quod pomoerium Romulus
poſuerit, noſcere, haud abſurdum reor. Igitur a
foro boario, ubi aereum tauri ſimulacrum ad-
ſpicimus, quia id genus animalium aratro ſub-
ditur, ſulcus deſignandi oppidi coeptus, ut ma-
gnam Herculis aram amplecteretur. inde certis
ſpatiis interiecti lapides, per ima montis Pala-
tini ad aram Conſi, mox ad Curias veteres, tum
ad ſacellum Larium: forumque Romanum &

Capitolium non a Romulo, ſed a T. Tatio addi- A. U.
tum Urbi credidere. mox pro fortuna pomoe- 803
rium auctum. Et quos tum Claudius terminos
poſuerit, facile cognitu, & publicis actis perſcri-
ptum. C. Antiſtio, M. Suilio Coss. adoptio in Do- 25
mitium, auctoritate Pallantis, feſtinatur. qui ob- A. U. 804
ſtrictus Agrippinae, ut conciliator nuptiarum, A. C.
& mox ſtupro eius illigatus, ſtimulabat Clau- 51
dium, *conſuleret Reipublicae: Britannici pueritiam
robore circumdaret. Sic apud divum Auguſtum, quam-
quam nepotibus ſubnixum, viguiſſe privignos: a Ti-
berio, ſuper propriam ſtirpem, Germanicum aſſum-
tum. Se quoque accingeret iuvene, partem curarum
capeſſituro.* His evictus, biennio maiorem natu
Domitium filio anteponit, habita apud Senatum
oratione in eundem, quem a liberto acceperat,
modum. Adnotabant periti, nullam antehac
adoptionem inter patricios Claudios reperiri, eoſ-
que ab Atto Clauſo continuos duraviſſe. Ceterum 26
actae Principi grates, quaeſitiore in Domitium
adulatione: rogataque lex, qua *in familiam Clau-
diam & nomen Neronis tranſiret.* augetur & Agrip-
pina cognomento *Auguſtae.* Quibus patratis, ne-
mo adeo expers miſericordiae fuit, quem non
Britannici fortunae maeror afficeret. deſolatus
paulatim etiam ſervilibus miniſteriis, intempe-
ſtiva novercae officia in ludibria vertebat, in-
telligens falſi. neque enim ſegnem ei fuiſſe in-
dolem ferunt: ſive verum, ſeu periculis com-
mendatus retinuit famam ſine experimento. Sed 27
Agrippina, quo vim ſuam ſociis quoque natio-

A. U. nibus oftentaret, in oppidum Ubiorum, in quo
804 genita erat, veteranos coloniamque deduci impetrat; cui nomen inditum ex vocabulo ipfius. ac forte acciderat, ut eam gentem, Rheno tranfgreffam, avus Agrippa in fidem acciperet. Iifdem temporibus in fuperiore Germania trepidatum, adventu Cattorum, latrocinia agitantium. * Deinde L. Pomponius, Legatus, auxiliares Vangionas ac Nemetas, addito equite alario, monuit, *ut anteirent populatores, vel dilapfis improvifi circumfunderentur.* Et fecuta confilium ducis induftria militum: divifique in duo agmina, qui laevum iter petiverant, recens reverfos, praedaque per luxum ufos & fomno graves, circumvenere. Aucta laetitia, quod quofdam e clade Variana, quadragefimum poft annum, fervitio exemerant.
28 At qui dextris & propioribus compendiis ierant, obvio hofti, & aciem aufo, plus cladis faciunt; & praeda famaque onufti, ad montem Taunum revertuntur, ubi Pomponius cum legionibus opperiebatur, fi Catti, cupidine ulcifcendi, cafum pugnae praeberent. Illi metu, ne hinc Romanus, inde Cherufci, cum quîs aeternum difcordant, circumgrederentur, legatos in Urbem & obfides mifere. decretufque Pomponio triumphalis honos; modica pars famae eius apud po-
29 fteros, in quîs carminum gloria praecellit. Per idem tempus, Vannius, Suevis a Drufo Caefare impofitus, pellitur regno: prima imperii aetate clarus, acceptufque popularibus; mox, diuturnitate in fuperbiam mutans, & odio accolarum,

ſimul domeſticis diſcordiis circumventus. Auctores fuere Vibilius, Hermundurorum rex, & Vangio ac Sido, ſorore Vannii geniti. Nec Claudius, quamquam ſaepe oratus, arma certantibus barbaris interpoſuit, *tutum* Vannio *perfugium* promittens, *ſi pelleretur.* ſcripſitque P. Atellio Hiſtro, qui Pannoniam praeſidebat, *legionem, ipſaque e provincia lecta auxilia, pro ripa componeret, ſubſidio victis, & terrorem adverſus victores; ne fortuna elati, noſtram quoque pacem turbarent.* nam vis innumera, Ligii aliaeque gentes, adventabant, fama ditis regni, quod Vannius XXX per annos praedationibus & vectigalibus auxerat. Ipſi manus propria pedites, eques e Sarmatis Iazygibus erat, impar multitudini hoſtium: eoque caſtellis ſeſe defenſare, bellumque ducere ſtatuerat. Sed Iazyges, obſidionis impatientes, & pro- 30

A. U. 804

ximos per campos vagi, neceſſitudinem pugnae attulere, quia Ligius Hermundurusque illic ingruerant. Igitur degreſſus caſtellis Vannius, funditur proelio: quamquam rebus adverſis, laudatus, *quod & pugnam manu capeſſiit, & corpore adverſo vulnera excepit.* Ceterum ad claſſem, in Danubio opperientem, perfugit. Secuti mox clientes, &c, acceptis agris, in Pannonia locati ſunt. Regnum Vangio ac Sido inter ſe partivere, egregia adverſus nos fide: ſubiectis, ſuone an ſervitii ingenio, dum adipiſcerentur dominationes, multa caritate, & maiore odio, poſtquam adepti ſunt.

At in Britannia P. Oſtorium, pro Praetore, tur- 31
bidae res excepere, effuſis in agrum ſociorum

A. U. hostibus, eo violentius, quod novum ducem,
804 exercitu ignoto, & coepta hieme, iturum ob-
viam non rebantur. Ille gnarus, primis eventi-
bus metum aut fiduciam gigni, citas cohortes
rapit: & caesis qui restiterant, disiectos conse-
ctatus, ne rursus conglobarentur, infensaque &
infida pax non duci, non militi, requiem per-
mitteret, detrahere arma suspectis, cunctosque
castris, ad Auvonam & Sabrinam fluvios, cohi-
bere parat. Quod primi Iceni abnuere, valida
gens, nec proeliis contusi, quia societatem no-
stram volentes accesserant. hisque auctoribus, cir-
cumiectae nationes locum pugnae delegere, se-
ptum agresti aggere, & aditu angusto, ne per-
vius equiti foret. Ea munimenta dux Romanus,
quamquam sine robore legionum sociales copias
ducebat, perrumpere aggreditur, & distributis co-
hortibus, turmas quoque peditum ad munia ac-
cingit. Tunc dato signo, perfringunt aggerem,
suisque claustris impeditos turbant. Atque illi
conscientia rebellionis, & obseptis effugiis, mul-
ta & clara facinora fecere. qua pugna filius Le-
32 gati, M. Ostorius, servati civis decus meruit. Ce-
terum clade Icenorum compositi, qui bellum in-
ter & pacem dubitabant. Et ductus inde in Can-
gos exercitus: vastati agri, praedae passim actae;
non ausis aciem hostibus, vel, si ex occulto car-
pere agmen tentarent, punito dolo. Iamque ven-
tum haud procul mari, quod Hiberniam insu-
lam adspectat; cum ortae apud Brigantas discor-
diae retraxere ducem, destinationis certum, ne

nova moliretur, niſi prioribus firmatis. Et Brigan- A. U.
tes quidem, paucis, qui arma coeperant, inter- 804
fectis, in reliquos data venia, reſedere: Silurum
gens, non atrocitate, non clementia mutabatur,
quin bellum exerceret, caſtriſque legionum pre-
menda foret. Id quo promtius veniret, Colonia
Camulodunum, valida veteranorum manu, de-
ducitur in agros captivos, ſubſidium adverſus re-
belles, & imbuendis ſociis ad officia legum. Itum 33
inde in Siluras, ſuper propriam ferociam, Cara-
ctaci viribus confiſos: quem multa ambigua, mul-
ta proſpera extulerant, ut ceteros Britannorum
imperatores praemineret. Sed tum aſtu, loco-
rum fraude prior, vi militum inferior, transfert
bellum in Ordovicas, additiſque, qui pacem no-
ſtram metuebant, noviſſimum caſum experitur;
ſumto ad proelium loco, ut aditus, abſceſſus,
cuncta nobis importuna, & ſuis in melius eſſent.
Tunc montibus arduis, & ſi qua clementer ac-
cedi poterant, in modum valli ſaxa praeſtruit:
& praefluebat amnis vado incerto, catervaeque
meliorum pro munimentis conſtiterant. Ad hoc 34
gentium ductores circumire, hortari, firmare ani-
mos, minuendo metu, accendenda ſpe, aliiſ-
que belli incitamentis. Enimvero Caractacus huc
illuc volitans, *illum diem, illam aciem,* teſtaba-
tur, *aut reciperandae libertatis, aut ſervitutis ae-
ternae initium fore.* vocabatque nomina *maiorum,
qui Dictatorem Caeſarem pepuliſſent: quorum virtute
vacui a ſecuribus & tributis, intemerata coniugum
& liberorum corpora retinerent.* Haec atque talia

A. U. dicenti, adstrepere vulgus; gentili quisque reli-
804 gione obstringi, *non telis, non vulneribus cessuros.*
35 Obstupefecit ea alacritas ducem Romanum: simul obiectus amnis, additum vallum, imminentia iuga, nihil nisi atrox & propugnatoribus frequens, terrebat. Sed miles proelium poscere, *cuncta virtute expugnabilia* clamitare: Praefectique ac Tribuni paria disserentes, ardorem exercitus incendebant. Tum Ostorius, circumspectis, quae impenetrabilia, quaeque pervia, ducit infensos, amnemque haud difficulter evadit. Ubi ventum ad aggerem, dum missilibus certabatur, plus vulnerum in nos, & pleraeque caedes oriebantur. Posteaquam, facta testudine, rudes & informes saxorum compages distractae, parque cominus acies; decedere barbari in iuga montium. Sed eo quoque irrupere ferentarius gravisque miles: illi telis assultantes, hi conferto gradu; turbatis contra Britannorum ordinibus, apud quos nulla loricarum galearumve tegmina, &, si auxiliaribus resisterent, gladiis ac pilis legionariorum, si huc verterent, spathis & hastis auxiliarium sternebantur. Clara ea victoria fuit: captaque uxore & filia Caractaci, fratres quoque in deditionem ac-
36 cepti. Ipse (ut ferme intuta sunt adversa) cum fidem Cartismanduae, reginae Brigantum, petivisset, vinctus ac victoribus traditus est, nono post anno, quam bellum in Britannia coeptum. Unde fama eius evecta insulas, & proximas provincias pervagata, per Italiam quoque celebrabatur: avebantque visere, quis ille tot per an-

nos opes noſtras ſpreviſſet. Ne Romae quidem ignobile Caractaci nomen erat: & Caeſar, dum ſuum decus extollit, addidit gloriam victo. Vocatus quippe, ut ad inſigne ſpectaculum, populus. Stetere in armis praetoriae cohortes, campo, qui caſtra praeiacet. Tum, incedentibus regiis clientelis, phalerae torqueſque, quaeque externis bellis quaeſierat, traducta: mox fratres, & coniux, & filia: poſtremo ipſe oſtentatus. Ceterorum preces degeneres fuere, ex metu: at non Caractacus, aut vultu demiſſo, aut verbis, miſericordiam requirens. Ubi tribunali adſtitit, in hunc modum locutus eſt: *Si, quanta nobilitas & fortuna mihi fuit, tanta rerum proſperarum moderatio fuiſſet, amicus potius in hanc urbem, quam captus veniſſem: neque dedignatus eſſes claris maioribus ortum, pluribus gentibus imperitantem, foedere pacis accipere. Praeſens ſors mea, ut mihi informis, ſic tibi magnifica eſt. habui equos, viros, arma, opes. quid mirum, ſi haec invitus amiſi? Nam, ſi vos omnibus imperitare vultis, ſequitur, ut omnes ſervitutem accipiant. Si ſtatim deditus traderer; neque mea fortuna, neque tua gloria inclaruiſſet. & ſupplicium mei oblivio ſequeretur: at ſi incolumem ſervaveris, aeternum exemplar clementiae ero.* Ad ea Caeſar veniam ipſique & coniugi & fratribus tribuit. Atque illi, vinclis exſoluti, Agrippinam quoque, haud procul alio ſuggeſtu conſpicuam, iiſdem, quibus Principem, laudibus gratibuſque venerati ſunt. novum ſane & moribus veterum inſolitum, feminam ſignis Romanis praeſidere: ipſa

A. U. 804

37

A. U. ſemet parti a maioribus ſuis imperii ſociam fe-
804 rebat. Vocati poſthac Patres, multa & magnifica
38 ſuper captivitate Caractaci diſſeruere: *neque minus
id clarum, quam cum Siphacem P. Scipio, Perſen
L. Paullus, & ſi qui alii vinctos reges populo Romano
oſtendere.* Cenſentur *Oſtorio triumphi inſignia;* pro-
ſperis ad id rebus eius, mox ambiguis: ſive,
quod, amoto Caractaco, quaſi debellatum foret,
minus intenta apud nos militia fuit, ſive hoſtes,
miſeratione tanti regis, acrius ad ultionem exar-
ſere. Praefectum caſtrorum & legionarias cohor-
tes, exſtruendis apud Siluras praeſidiis relictas,
circumfundunt. Ac ni cito nuntiaſſet, & caſtellis
proximis ſubventum foret, copiae tum occidio-
ne occubuiſſent. Praefectus tamen & octo Cen-
turiones, ac promtiſſimus quiſque manipulus ce-
cidere. nec multo poſt pabulantes noſtros, miſ-
39 ſaſque ad ſubſidium turmas profligant. Tum Oſto-
rius cohortes expeditas oppoſuit: nec ideo fu-
gam ſiſtebat, ni legiones proelium excepiſſent.
earum robore aequata pugna, dein nobis pro
meliore fuit. Effugere hoſtes, tenui damno, quia
inclinabat dies. Crebra hinc proelia, & ſaepius
in modum latrocinii; per ſaltus, per paludes;
ut cuique ſors, aut virtus; temere, proviſo; ob
iram, ob praedam; iuſſu, & aliquando ignaris
ducibus. ac praecipua Silurum pervicacia, quos
accendebat vulgata imperatoris Romani vox: *ut
quondam Sugambri exciſi, & in Gallias traiecti fo-
rent, ita Silurum nomen penitus exſtinguendum.* Igi-
tur duas auxiliares cohortes, avaritia praefecto-

rum incautius populantes, intercepere. ſpoliaque A. U.
& captivos largiendo, ceteras quoque nationes ad 804
defectionem trahebant: cum taedio curarum feſſus
Oſtorius, conceſſit vita; laetis hoſtibus, tanquam
ducem haud ſpernendum, etſi non proelium, at
certe bellum abſumſiſſet. At Caeſar, cognita mor- 40
te Legati, ne provincia ſine rectore foret, A.
Didium ſuffecit. Is propere vectus, non tamen
integras res invenit; adverſa interim legionis pu-
gna, cui Manlius Valens praeerat. auctaque &
apud hoſtes eius rei fama, quo venientem du-
cem exterrerent; atque illo augente audita, ut
maior laus compoſitis, vel, ſi duraviſſent, venia
iuſtior tribueretur. Silures id quoque damnum
intulerant; lateque perſultabant, donec accurſu
Didii pellerentur. Sed poſt captum Caractacum,
praecipuus ſcientia rei militaris Venutius, e Bri-
gantum civitate, ut ſupra memoravi, fiduſque
diu & Romanis armis defenſus, cum Cartiſman-
duam reginam matrimonio teneret: mox orto di-
ſcidio, & ſtatim bello, etiam adverſus nos ho-
ſtilia induerat. Sed primo tantum inter ipſos cer-
tabatur: callidiſque Cartiſmandua artibus fratrem
ac propinquos Venutii intercepit. Inde accenſi
hoſtes, ſtimulante ignominia, ne feminae impe-
rio ſubderentur. valida & lecta armis iuventus
regnum eius invadunt. quod nobis praeviſum:
& miſſae auxilio cohortes acre proelium fecere;
cuius initio ambiguo, finis laetior fuit. Neque
diſpari eventu pugnatum a legione, cui Ceſius
Naſica praeerat. Nam Didius, ſenectute gravis,

A. U. & multa copia honorum, per ministros agere,
804 & arcere hostem, satis habebat. Haec, quamquam a duobus, Ostorio Didioque, Propraetoribus, plures per annos gesta, coniunxi, ne divisa, haud perinde ad memoriam sui valerent.
41 Ad temporum ordinem redeo. Ti. Claudio quin-
A. U. 805 tum, Ser. Cornelio Orfito Coss. virilis toga Ne-
A. C. roni maturata, quo capessendae Reipublicae ha-
52 bilis videretur. Et Caesar adulationibus Senatus libens cessit, *ut vicesimo aetatis anno Consulatum Nero iniret: atque interim designatus, proconsulare imperium extra Urbem haberet*, *ac* Princeps iuventutis *appellaretur*. Additum nomine eius donativum militi, congiarium plebi. Et ludicro Circensium, quod acquirendis vulgi studiis edebatur, Britannicus in praetexta, Nero triumphali cum veste, transvecti sunt. Spectaret populus, hunc decore imperatorio, illum puerili habitu, ac perinde fortunam utriusque praesumeret. Simul, qui Centurionum Tribunorumque sortem Britannici miserabantur, remoti fictis caussis, & alii per speciem honoris. etiam libertorum si quis incorrupta fide, depellitur, tali occasione. Obvii inter se, Nero *Britannicum* nomine, ille *Domitium*, salutavere. Quod, ut discordiae initium, Agrippina multo questu ad maritum defert: *sperni quippe adoptionem, quaeque censuerint Patres, iusserit populus, intra penates abrogari: ac nisi pravitas tam infensa docentium arceatur, eruptura in publicam perniciem.* Commotus his, quasi criminibus, Claudius, optimum quemque educato-

rem filii exsilio ac morte afficit, datosque a noverca custodiae eius imponit. Nondum tamen summa moliri Agrippina audebat, ni praetoriarum cohortium cura exsolverentur Lusius Geta, & Rufius Crispinus; quos Messallinae memores, & liberis eius devinctos credebat. Igitur, *distrahi cohortes ambitu duorum, & si ab uno regerentur, intentiorem fore disciplinam*, asseverante uxore, transfertur regimen cohortium ad Burrum Afranium, egregiae militaris famae, gnarum tamen, cuius sponte praeficeretur. Suum quoque fastigium Agrippina extollere altius; carpento Capitolium ingredi, qui mos sacerdotibus, & sacris...... antiquitus concessus, venerationem augebat feminae; quam Imperatore genitam, sororem eius, qui rerum potitus sit, & coniugem, & matrem fuisse, unicum ad hunc diem exemplum est. Inter quae praecipuus propugnator eius Vitellius, validissima gratia, aetate extrema (adeo incertae sunt potentium res) accusatione corripitur, deferente Iunio Lupo, Senatore. Is crimina maiestatis, & cupidinem imperii obiectabat, praebuissetque aures Caesar, nisi Agrippinae minis magis, quam precibus, mutatus esset, ut accusatori aqua atque igne interdiceret. hactenus Vitellius voluerat. Multa eo anno prodigia evenere. Insessum diris avibus Capitolium: crebris terrae motibus prorutae domus: ac, dum latius metuitur, trepidatione vulgi, invalidus quisque obtriti. Frugum quoque egestas, & orta ex eo fames, in prodigium accipiebatur. Nec occulti

A. V. 805 42 43

A. U. tantum queſtus; ſed iura reddentem Claudium
805 circumvaſere clamoribus turbidis, pulſumque in extremam fori partem vi urgebant, donec militum globo infenſos perrupit. Quindecim dierum alimenta Urbi, non amplius, ſuperfuiſſe conſtitit. magnaque Deûm benignitate, & modeſtia hiemis, rebus extremis ſubventum. At hercule olim ex Italiae regionibus longinquas in provincias commeatus portabant; nec nunc infoecunditate laboratur: ſed Africam potius & Aegyptum exercemus, navibuſque & caſibus vita po-
44 puli Romani permiſſa eſt. Eodem anno bellum, inter Armenios Iberoſque exortum, Parthis quoque ac Romanis graviſſimorum inter ſe motuum cauſa fuit. Genti Parthorum Vologeſes imperitabat, materna origine ex pellice Graeca, conceſſu fratrum, regnum adeptus: Iberos Pharaſmanes, vetuſta poſſeſſione; Armenios frater eius Mithridates obtinebat opibus noſtris. Erat Pharaſmani filius, nomine Rhadamiſtus, decora proceritate, vi corporis inſignis, & patrias artes edoctus, claraque inter accolas fama. Is, *modicum Iberiae regnum ſenecta patris detineri*, ferocius crebriuſque iactabat, quam ut cupidinem occultaret. Igitur Pharaſmanes iuvenem potentiae promtae, & ſtudio popularium accinctum, vergentibus iam annis ſuis metuens, aliam ad ſpem trahere, & *Armeniam* oſtentare, *pulſis Parthis datam Mithridati a ſemet*, memorando; ſed *vim differendam, & potiorem dolum, quo incautum opprimerent*. Ita Rhadamiſtus, ſimulata adverſus patrem diſ-

cordia, tanquam novercae odiis impar, pergit A. U.
ad patruum: multaque ab eo comitate, in ſpe- 805
ciem liberûm, cultus, primores Armeniorum ad
res novas illicit, ignaro & ornante inſuper Mi-
thridate. Reconciliationis ſpecie aſſumta, regreſ- 45
ſus ad patrem, *quae fraude confici potuerint, prom-
ta* nuntiat, *cetera armis exſequenda.* Interim Pha-
raſmanes belli cauſas confingit: *proelianti ſibi ad-
verſus regem Albanorum, & Romanos auxilio vo-
canti, fratrem adverſatum, eamque iniuriam excidio
ipſius ultum iturum.* Simul magnas copias filio tra-
didit. ille irruptione ſubita territum, exutum-
que campis Mithridaten, compulit in caſtellum
Gorneas, tutum loco ac praeſidio militum, quîs
Caelius Pollio praefectus, centurio Caſperius prae-
erat. Nihil tam ignarum barbaris, quam machi-
namenta & aſtus oppugnationum: at nobis ea
pars militiae maxime gnara eſt. Ita Rhadamiſtus,
fruſtra vel cum damno tentatis munitionibus,
obſidium incipit: & cum vis negligeretur, ava-
ritiam praefecti emercatur, obteſtante Caſperio,
*ne ſocius rex, ne Armenia, donum populi Romani,
ſcelere & pecunia verterentur.* Poſtremo, quia mul-
titudinem hoſtium Pollio, iuſſa patris Rhadami-
ſtus obtendebant, pactus inducias abſcedit, ut,
niſi Pharaſmanen bello abſterruiſſet, T. Ummi-
dium Quadratum, praeſidem Syriae, doceret, quo
in ſtatu Armeniae forent. Digreſſu Centurionis, 46
velut cuſtode exſolutus Praefectus, hortari Mi-
thridaten ad ſanciendum foedus, *coniunctionem
fratrum, ac priorem aetate Pharaſmanen, & cetera*

A. U. *necessitudinum nomina* referens, *quod filiam eius in*
805 *matrimonio haberet; quod ipse Rhadamisto socer esset. Non abnuere pacem Iberos, quamquam in tempore validiores; & satis cognitam Armeniorum perfidiam. nec aliud subsidii, quam castellum, commeatu egenum. ne dubitaret armis incruentas conditiones malle:* cunctante ad ea Mithridate, & suspectis praefecti consiliis, quod pellicem regiam polluerat, inque omnem libidinem venalis habebatur. Casperius interim ad Pharasmanen pervadit, *utque Iberi obsidio decedant,* expostulat. Ille propalam incerta, & saepius molliora respondens, secretis nuntiis monet Rhadamistum, *oppugnationem quoquo modo celerare.* Augetur flagitii merces, & Pollio occulta corruptione impellit milites, ut *pacem* flagitarent, *seque praesidio abituros,* minitarentur. Qua necessitate Mithridates diem locum-
47 que foederi accepit, castelloque egreditur. Ac primo Rhadamistus in amplexus eius effusus, simulare obsequium, *socerum* ac *parentem* appellare. Adiicit iusiurandum, *non ferro, non veneno vim allaturum:* simul in lucum propinquum trahit, *provisum illic sacrificium imperatum* dictitans, *ut Diis testibus pax firmaretur.* Mos est regibus, quoties in societatem coëant, implicare dextras, pollicesque inter se vincire, nodoque praestringere: mox, ubi sanguis artus extremos suffuderit, levi ictu cruorem eliciunt, atque invicem lambunt. id foedus arcanum habetur, quasi mutuo cruore sacratum. Sed tunc, qui ea vincula admovebat, decidisse simulans, genua Mithrida-

tis invadit, ipſumque proſternit; ſimulque, concurſu plurium, iniiciuntur catenae; ac compede (quod dedecorum barbaris) trahebatur: moxque vulgus, duro imperio habitum, probra ac verbera intentabat. Et erant contra, qui tantam fortunae commutationem miſerarentur. Secutaque cum parvis liberis coniux, cuncta lamentatione complebat. Diverſis & contectis vehiculis abduntur, dum Pharaſmanis iuſſa exquirerentur. Illi cupido regni fratre & filia potior, animuſque ſceleribus paratus: viſui tamen conſuluit, ne coram interficerentur. Et Rhadamiſtus, quaſi iuriſiurandi memor, non ferrum, non venenum in ſororem & patruum expromit; ſed proiectos in humum, & veſte multa gravique opertos necat. Filii quoque Mithridatis, quod caedibus parentum illacrimaverant, trucidati ſunt. At Quadra- 48
tus, cognoſcens proditum Mithridaten, & regnum ab interfectoribus obtineri, vocat conſilium, docet acta, &, an ulciſceretur, conſultat. Paucis decus publicum curae; plures tuta differunt: *Omne ſcelus externum cum laetitia habendum. ſemina etiam odiorum iacienda: ut ſaepe Principes Romani eandem Armeniam. ſpecie largitionis. turbandis barbarorum animis praebuerint. Potiretur Rhadamiſtus male partis. dum inviſus. infamis: quando id magis ex uſu. quam ſi cum gloria adeptus foret.* In hanc ſententiam itum. Ne tamen annuiſſe facinori viderentur, & diverſa Caeſar iuberet, miſſi ad Pharaſmanen nuntii, *ut abſcederet a finibus Armeniis. filiumque abſtraheret.* Erat Cappadociae procurator 49

A. U. 805

A. U. 805 Iulius Pelignus, ignavi animi, & deridiculo corporis iuxta despiciendus; sed Claudio perquam familiaris, cum privatus olim conversatione scurrarum iners otium oblectaret. Is [Pelignus] auxiliis provincialium contractis, tanquam recuperaturus Armeniam, dum socios magis, quam hostes, praedatur, abscessu suorum, & incursantibus barbaris, praesidii egens, ad Rhadamistum venit: donisque eius evictus, ultro *regium insigne sumere* cohortatur, sumentique adest auctor & satelles. Quod ubi turpi fama divulgatum, ne ceteri quoque ex Peligno coniectarentur; Helvidius Priscus, Legatus, cum legione mittitur, rebus turbidis pro tempore ut consuleret. Igitur propere montem Taurum transgressus, moderatione plura, quam vi, composuerat: cum *redire in Syriam* iubetur, *ne initium belli adversus Parthos exsisteret*.

50 Nam Vologeses, casum invadendae Armeniae obvenisse ratus, quam, a maioribus suis possessam, externus rex flagitio obtineret, contrahit copias, fratremque Tiridaten deducere in regnum parat, ne qua pars domus sine imperio ageret. Incessu Parthorum, sine acie pulsi Iberi; urbesque Armeniorum, Artaxata & Tigranocerta, iugum accepere. Deinde atrox hiems, seu parum provisi commeatus, & orta ex utroque tabes, percellunt Vologesen, omittere praesentia. vacuamque rursus Armeniam Rhadamistus invasit, truculentior quam antea, tanquam adversus defectores, & in tempore rebellaturos. Atque illi, quamvis servitio sueti, pa-

tientiam abrumpunt, armisque regiam circum- A. U.
veniunt. Nec aliud Rhadamisto subsidium fuit, 805
quam pernicitas equorum, quîs seque & coniu- 51
gem abstulit. Sed coniux gravida, primam utcunque fugam, ob metum hostilem & mariti caritatem, toleravit: post, festinatione continua, ubi quati uterus, & viscera vibrantur, orare, *ut morte honesta contumeliis captivitatis eximeretur*. Ille primo amplecti, allevare, adhortari, modo virtutem admirans, modo timore aeger, ne quis relicta potiretur. Postremo, violentia amoris, & facinorum non rudis, destringit acinacem, vulneratamque ripam ad Araxis trahit, flumini tradit, ne corpus etiam auferretur. ipse praeceps Iberos ad patrium regnum pervadit. Interim Zenobiam, (id mulieri nomen) placida illuvie, spirantem ac vitae manifestam advertere pastores, & dignitate formae haud degenerem reputantes, obligant vulnus, agrestia medicamina adhibent; cognitoque nomine & casu, in urbem Artaxata ferunt. unde publica cura deducta ad Tiridaten, cômiterque excepta, cultu regio habita est. Fausto 52
Sulla, Salvio Othone Coss. Furius Scribonianus A. U.
in exsilium agitur, quasi *finem Principis per Chal-* 806 A. C.
daeos scrutaretur. adnectebatur crimini *Iunia ma-* 53
ter eius, ut *casus prioris* (nam relegata erat) *impatiens*. Pater Scriboniani, Camillus, arma per Dalmatiam moverat. idque ad clementiam trahebat Caesar, quod stirpem hostilem iterum conservaret. Neque tamen exsuli longa posthac vita fuit: morte fortuita, an per venenum exstinctus esset,

A. U. ut quiſque credidit, vulgavere. *De mathematicis*
806 *Italia pellendis* factum Senatuſconſultum, atrox & irritum. Laudati dehinc oratione Principis, *qui ob anguſtias familiares ordine ſenatorio ſponte cederent*, motique, *qui remanendo impudentiam pau-*
53 *pertati adiicerent.* Inter quae refertur ad Patres *de poena feminarum, quae ſervis coniungerentur:* ſtatuiturque, *ut ignaro domino ad id prolapſae, in ſervitute; ſin conſenſiſſet, pro libertis haberentur.* Pallanti, quem *repertorem eius relationis* ediderat Caeſar, *praetoria inſignia, & centies quinquagies ſeſtertium* cenſuit Conſul deſignatus, Barea Soranus: additum a Scipione Cornelio, *grates publice agendas, quod regibus Arcadiae ortus, veterrimam nobilitatem uſui publico poſtponeret, ſeque inter miniſtros Principis haberi ſineret.* Aſſeveravit Claudius, *contentum honore Pallantem, intra priorem paupertatem ſubſiſtere.* Et fixum eſt aere publico Senatuſconſultum, quo libertinus, ſeſtertii ter millies poſſeſſor, antiquae parcimoniae laudibus cu-
54 mulabatur. At non frater eius, cognomento *Felix*, pari moderatione agebat, iam pridem Iudaeae impoſitus, & cuncta malefacta ſibi impune ratus, tanta potentia ſubnixo. Sane praebuerant Iudaei ſpeciem motus: orta ſeditione, poſtquam C. Caeſari haud obtemperatum eſſet; cognita caede eius, ſedata. manebat metus, ne quis Principum eadem imperitaret. Atque interim Felix intempeſtivis remediis delicta accendebat, aemulo ad deterrima Ventidio Cumano, cui pars provinciae habebatur: ita diviſis, ut huic Gali-

laeorum natio, Felici Samaritae parerent; discordes olim, & tum, contemtu regentium, minus coërcitis odiis. Igitur raptare inter se, immittere latronum globos, componere insidias, & aliquando proeliis congredi, spoliaque & praedas ad procuratores referre. Hique primo laetari; mox glifcente pernicie, cum arma militum interiecissent, caesi milites. arsissetque bello provincia, ni Quadratus, Syriae rector, subvenisset. Nec diu adversus Iudaeos, qui in necem militum proruperant, dubitatum, quin capite poenas luerent: Cumanus & Felix cunctationem afferebant, quia Claudius, causis rebellionis auditis, ius statuendi etiam de procuratoribus dederat. Sed Quadratus Felicem inter iudices ostentavit, receptum in tribunal, quo studia accusantium deterrerentur: damnatusque flagitiorum, quae duo deliquerant, Cumanus; & quies provinciae reddita. Nec multo post agrestium Cilicum nationes, quibus *Clitarum* cognomentum, saepe & alias commotae, tunc, Troxobore duce, montes asperos castris cepere: atque inde decursu in litora aut urbes, vim cultoribus & oppidanis, ac plerumque in mercatores & navicularios, audebant. Obsessaque civitas Anemuriensis, & missi e Syria in subsidium equites, cum praefecto Curtio Severo, turbantur: quod duri circum loci, peditibusque ad pugnam idonei, equestre proelium haud patiebantur. Dein rex eius orae Antiochus, blandimentis adversus plebem, fraude in ducem, cum barbarorum copias

A. U. 806

55

A. U. diſſociaſſet, Troxobore, paucíſque primoribus
806 interfectis, ceteros clementia compoſuit. Sub
56 idem tempus, inter lacum Fucinum amnemque
Lirin, perrupto monte, quo magnificentia operis a pluribus viſeretur, lacu in ipſo navale proelium adornatur; ut quondam Auguſtus, ſtructo cis Tiberim ſtagno, ſed levibus navigiis, & minore copia ediderat. Claudius triremes quadriremeſque, & undeviginti hominum millia armavit, cincto ratibus ambitu, ne vaga effugia forent. ac tamen ſpatium amplexus, ad vim remigii, gubernantium artes, impetus navium, & proelio ſolita. in ratibus praetoriarum cohortium manipuli turmaeque adſtiterant, antepoſitis propugnaculis, ex quîs catapultae balliſtaeque tenderentur. reliqua lacus claſſiarii tectis navibus obtinebant. Ripas & colles, ac montium edita, in modum theatri, multitudo innumera complevit, proximis e municipiis, & alii Urbe ex ipſa, viſendi cupidine aut officio in Principem. Ipſe inſigni paludamento, neque procul Agrippina chlamyde aurata, praeſedere. Pugnatum, quamquam inter ſontes, fortium virorum animo: ac, poſt multum vulnerum, occidioni
57 exemti ſunt. Sed perfecto ſpectaculo, apertum aquarum iter. Incuria operis manifeſta fuit, haud ſatis depreſſi ad lacus ima vel media. Eoque, tempore interiecto, altius effoſſi ſpecus; & contrahendae rurſus multitudini, gladiatorum ſpectaculum editur, inditis pontibus pedeſtrem ad pugnam. Quin & convivium, effluvio lacus ap-

poſitum, magna formidine cunctos adfecit; quia A. U.
vis aquarum prorumpens proxima trahebat, con- 806
vulſis ulterioribus, aut fragore & ſonitu exterri-
tis. Simul Aprippina, trepidatione Principis uſa,
miniſtrum operis Narciſſum incuſat *cupidinis ac*
praedarum. nec ille reticet, *impotentiam muliebrem*
nimiaſque ſpes eius arguens. D. Iunio, Q. Haterio 58
Coſs. ſedecim annos natus Nero, Octaviam, Cae- A. U.
ſaris filiam, in matrimonium accepit. Utque ſtu- 807 A. C.
diis honeſtis & eloquentiae gloria eniteſceret, 54
cauſa Ilienſium ſuſcepta, *Romanum Troia demiſ-*
ſum, & Iuliae ſtirpis auctorem Aeneam, aliaque haud
procul a fabulis vera facunde exſecutus, perpe-
trat, *ut Ilienſes omni publico munere ſolverentur.*
Eodem oratore Bononienſi coloniae, igni hau-
ſtae, ſubventum centies ſeſtertii largitione. red-
ditur Rhodiis libertas, adempta ſaepe aut firma-
ta, prout bellis externis meruerant, aut domi
ſeditione deliquerant. tributumque Apamenſi-
bus, terrae motu convulſis, in quinquennium
remiſſum. At Claudius ſaeviſſima quaeque pro- 59
mere adigebatur, eiuſdem Agrippinae artibus,
quae Statilium Taurum, opibus illuſtrem, hortis
eius inhians, pervertit, accuſante Tarquitio Pri-
ſco. Legatus is Tauri, Africam imperio pro-
conſulari regentis, poſtquam revenerant, pauca
repetundarum crimina, ceterum *magicas ſuperſti-*
tiones obiectabat. Nec ille diutius falſum accuſa-
torem indignamque ſortem perpeſſus, vim vi-
tae ſuae attulit, ante ſententiam Senatus. Tar-
quitius tamen curia exactus eſt: quod Patres,

A. U. odio delatoris, contra ambitum Agrippinae per-
807 vicere. Eodem anno saepius audita vox Princi-
60 pis, *parem vim rerum habendam, a procuratoribus suis iudicatarum, ac si ipse statuisset.* ac ne fortuito prolapsus videretur, Senatus quoque consulto cautum, plenius quam antea & uberius. Nam divus Augustus, *apud Equestres, qui Aegypto praesiderent, lege agi, decretàque eorum perinde haberi iusserat, ac si magistratus Romani constituissent.* mox alias per provincias, & in Urbe pleraque concessa sunt, quae olim a Praetoribus noscebantur. Claudius omne ius tradidit, de quo toties seditione aut armis certatum, cum Semproniis rogationibus Equester ordo in possessione iudiciorum locaretur; aut rursum Serviliae leges Senatui iudicia redderent; Mariusque & Sulla olim de eo vel praecipue bellarent. Sed tunc ordinum diversa studia: & quae vicerant, publice valebant. C. Oppius & Cornelius Balbus primi, Caesaris opibus, potuere conditiones pacis & arbitria belli tractare. Matios posthac, & Vedios, & cetera Equitum Romanorum praevalida nomina, referre nihil attinuerit; cum Claudius libertos, quos rei familiari praefecerat, sibique
61 & legibus adaequaverit. Retulit dein *de immunitate Cois tribuenda.* multaque *super antiquitate eorum* memoravit: *Argivos, vel Coeum, Latonae parentem, vetustissimos insulae cultores: mox adventu Aesculapii artem medendi illatam, maximeque inter posteros eius celebrem fuisse,* nomina singulorum referens, & quibus quisque aetatibus viguissent.

quin etiam dixit, *Xenophontem, cuius ſcientia ipſe uteretur, eadem familia ortum: precibuſque eius dandum, ut omni tributo vacui in poſterum Coi ſacram & tantum Dei miniſtram inſulam colerent.* Neque dubium habetur, multa eorundem in populum Romanum merita, ſociaſque victorias potuiſſe tradi. Sed Claudius facilitate ſolita, quod uni conceſſerat, nullis extrinſecus adiumentis velavit. At Byzantii, data dicendi copia, cum *magnitudinem onerum* apud Senatum deprecarentur, cuncta repetivere, orſi *a foedere, quod nobiſcum icerant, qua tempeſtate bellavimus adverſus regem Macedonum, cui, ut degeneri, Pſeudophilippi vocabulum impoſitum. miſſas poſthac copias in Antiochum, Perſen, Ariſtonicum, & piratico bello adiutum Antonium,* memorabant, *quaeque Sullae, aut Lucullo, aut Pompeio obtuliſſent:* mox *recentia in Caeſares merita, quando ea loca inſiderent, quae tranſmeantibus terra marique ducibus exercitibuſque, ſimul vehendo commeatui opportuna forent.* Namque artiſſimo inter Europam Aſiamque divortio, Byzantium in extrema Europa poſuere Graeci, quibus, Pythium Apollinem conſulentibus, *ubi conderent urbem?* redditum oraculum eſt, *quaererent ſedem caecorum terris adverſam.* ea ambage Chalcedonii monſtrabantur, quod priores illuc advecti, parum viſa locorum utilitate, peiora legiſſent. Quippe Byzantium fertili ſolo foecundoque mari; quia vis piſcium innumera, pontum erumpens, & obliquis ſubter undas ſaxis exterrita, omiſſo alterius litoris flexu, hos ad portus de-

A. U. 807

62

63

A. U. fertur. Unde primo quaestuosi & opulenti; post,
807 magnitudine onerum urgente, *finem aut modum*
orabant, annitente Principe, qui *Thracio Bospo-*
ranoque bello recens fessos iuvandosque retulit. Ita
64 tributa in quinquennium remissa. M. Asinio, M.
A. U. Acilio Coss. mutationem rerum in deterius por-
808 A. C. tendi, cognitum est crebris prodigiis. Signa ac
55 tentoria militum igne coelesti arsere. fastigio Capitolii examen apium insedit. biformes hominum partus, & suis foetus editus, cui accipitrum ungues inessent. Numerabatur inter ostenta, deminutus omnium magistratuum numerus; Quaestore, Aedili, Tribuno, ac Praetore, & Consule, paucos intra menses defunctis. Sed in praecipuo pavore Agrippina, vocem Claudii, quam temulentus iecerat, *fatale sibi, ut coniugum flagitia ferret, dein puniret*, metuens, agere & celerare statuit, perdita prius Domitia Lepida, muliebribus caussis: quia Lepida minore Antonia genita, avunculo Augusto, Agrippinae sobrina prior, ac Cnei, mariti eius, soror, parem sibi claritudinem credebat. nec forma, aetas, opes multum distabant; & utraque impudica, infamis, violenta, haud minus vitiis aemulabantur, quam si qua ex fortuna prospera acceperant. Enimvero certamen acerrimum, amita potius, an mater, apud Neronem praevaleret. Nam Lepida blandimentis & largitionibus iuvenilem animum devinciebat; truci contra ac minaci Agrippina, quae filio dare imperium, tolerare impe-
65 ritantem nequibat. Ceterum obiecta sunt, *quod*

coniugium Principis devotionibus petivisset, quodque, parum coërcitis per Calabriam servorum agminibus, pacem Italiae turbaret. Ob haec mors indicta, multum adversante Narcisso, qui Agrippinam magis magisque suspectans, promsisse inter proximos ferebatur, *certam sibi perniciem, seu Britannicus rerum, seu Nero potiretur. Verum ita de se meritum Caesarem, ut vitam usui eius impenderet. Convictam Messallinam & Silium. Pares iterum accusandi causas esse: [* si Nero imperitaret, Britannico successore, nullum Principi meritum, ac *] novercae insidiis domum omnem convelli, maiore flagitio, quam si impudicitiam prioris coniugis reticuisset: quamquam ne impudicitiam quidem nunc abesse, Pallante adultero: ne quis ambigat, decus, pudorem, corpus, cuncta regno viliora habere.* Haec atque talia dictitans, amplecti Britannicum: *robur aetatis quam maturrimum* precari: modo ad Deos, modo ad ipsum tendere manus, *adolesceret, patris inimicos depelleret: matris etiam interfectores ulcisceretur.* In tanta mole curarum, Claudius valetudine adversa corripitur, refovendisque viribus mollitie coeli & salubritate aquarum, Sinuessam pergit. Tum Agrippina, sceleris olim certa, & oblatae occasionis propera, nec ministrorum egens, de genere veneni consultavit: *ne repentino & praecipiti facinus proderetur: si lentum & tabidum delegisset, ne admotus supremis Claudius, & dolo intellecto, ad amorem filii rediret: exquisitum aliquid* placebat, *quod turbaret mentem, & mortem differret,* Deligitur artifex talium, vocabulo *Locusta,* nuper ve-

A. U. 808

66

A. U. neficii damnata, & diu inter instrumenta regni
808 habita. Eius mulieris ingenio paratum virus, cu-
ius minister e spadonibus fuit Halotus, inferre
67 epulas, & explorare gustu solitus. Adeoque cun-
cta mox pernotuere, ut temporum illorum scri-
ptores prodiderint, *infusum delectabili cibo bole-
torum venenum, nec vim medicaminis statim intelle-
ctam, socordiane Claudii, an vinolentia:* simul so-
luta alvus subvenisse videbatur. Igitur exterrita
Agrippina, &, quando ultima timebantur, spre-
ta praesentium invidia, provisam iam sibi Xeno-
phontis medici conscientiam adhibet. ille, tan-
quam nisus evomentis adiuvaret, pinnam, ra-
pido veneno illitam, faucibus eius demisisse cre-
ditur; haud ignarus, summa scelera incipi cum
68 periculo, peragi cum praemio. Vocabatur inte-
rim Senatus, votaque *pro incolumitate Principis*
Consules & Sacerdotes nuncupabant; cum iam
exanimis vestibus & fomentis obtegeretur, dum
res firmando Neronis imperio componuntur. Iam
primum Agrippina, velut dolore victa, & solatia
conquirens, tenere amplexu Britannicum, *veram
paterni oris effigiem* appellare, ac variis artibus
demorari, ne cubiculo egrederetur. Antoniam
quoque & Octaviam, sorores eius, attinuit; &
cunctos aditus custodiis clauserat, crebroque vul-
gabat, *ire in melius valetudinem Principis*, quo mi-
les bona in spe ageret, tempusque prosperum,
69 ex monitis Chaldaeorum, adventaret. Tunc, me-
dio diei, tertium ante Idus Octobr. foribus pala-
tii repente diductis, comitante Burro, Nero egre-

ditur ad cohortem, quae more militiae excubiis adeſt. Ibi, monente Praefecto, feſtis vocibus exceptus, inditur lecticae. Dubitaviſſe quoſdam ferunt, reſpectantes rogitanteſque, *ubi Britannicus eſſet?* Mox, nullo in diverſum auctore, quae offerebantur, ſecuti ſunt. illatuſque caſtris Nero, & congruentia tempori praefatus, promiſſo donativo, ad exemplum paternae largitionis, *Imperator* conſalutatur. Sententiam militum ſecuta Patrum conſulta. nec dubitatum eſt apud provincias. *Coeleſteſque honores Claudio* decernuntur, & funeris ſolemne, perinde ac divo Auguſto, celebratur; aemulante Agrippina proaviae Liviae magnificentiam. Teſtamentum tamen haud recitatum, ne antepoſitus filio privignus iniuria & invidia animos vulgi turbaret. A. U. 808

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSU DIVI AUGUSTI

ANNALIUM

LIBER TERTIUS DECIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Silanus, Proconful Afiae, veneno necatus, Agrippinae fraude. item Narciffus ad mortem actus. Claudio funus cenforium ductum, & laudatur a Principe. Bona Neronis initia, & multa arbitrio Senatus conftituta. Parthi Armeniam affectant: quibus Domitius Corbulo opponitur. Nero Acten libertam amat, matre fremente, eaque caufa imminutae maternae potentiae. Pallas libertus cura rerum demotus. mox venenum Britannico properatum: & feftinum eius funus. Agrippina Neroni offenfior, & vifa res novas moliri. accufata eo nomine abfolvitur. Neronis luxus, & lafcivi per noctem difcurfus. Actum de libertis in fervitutem revocandis, fed non peractum. Damnationes aliquot illuftrium, itemque a fato mortes. Iterum cum Parthis difcordia, fuper Armenia. ad quod bellum prifca feveritate & difciplina militem fuum Corbulo firmavit. Is Armeniam ingreditur, caftella aliquot exfcindit, urbem Artaxata capit & in-

cendit: rege Tiridate proelium aut defenſionem nuſquam auſo. P. Suilius Romae damnatur, annitente Seneca. Octavius Sagitta Pontiam tergiverſantem de nuptiis, impotentia amoris, ferro tranſadigit. libertus ſuum crimen id fatetur, magno exemplo. Poppaeam Sabinam amare Nero occipit: deque ingenio & Venere eius feminae. Cornelius Sulla Maſſiliam amovetur, ſuſpectus Principi. Publicanorum iniquitas temperata. In Germania Friſii res movent: & ſedes iuxta Rhenum conantur figere. fruſtra. quia pulſi ab Romano equite & diſiecti. Eoſdem agros mox Anſibarii occupant, ſed eodem fato. Hermunduri Cattique inter ſe bellantur. ſed magno proelio Catti ad exitium paene gentis caeſi. Geſta haec annis quatuor,

IMP. CLAUDIO NERONE, L. ANTISTIO VETERE.
Q. VOLUSIO, P. CORNELIO SCIPIONE.
IMP. CLAUDIO NERONE II, L. CALPURNIO PISONE.
IMP. CLAUDIO NERONE III, VALERIO MESSALLA, COSS.

PRIMA novo principatu mors Iunii Silani, 1
Proconſulis Aſiae, ignaro Nerone, per dolum A. U. 808
Agrippinae patratur: non, quia ingenii violentia exitium irritaverit, ſegnis & dominationibus aliis faſtiditus, adeo, ut C. Caeſar *pecudem auream* eum appellare ſolitus ſit: verum Agrippina, fratri eius L. Silano necem molita, ultorem metuebat; crebra vulgi fama, *anteponendum eſſe vix dum pueritiam egreſſo Neroni, & imperium per ſcelus adepto, virum aetate compoſita, inſontem, no-*

A. U. 808 *bilem, &c.* quod tunc ſpectaretur, *e Caeſarum poſteris.* quippe & Silanus divi Auguſti abnepos erat. haec cauſa necis. miniſtri fuere P. Celer, Eques Romanus, & Helius libertus, rei familiari Principis in Aſia impoſiti. ab his Proconſuli venenum inter epulas datum eſt apertius, quam ut fallerent. Nec minus properato Narciſſus, Claudii libertus, de cuius iurgiis adverſus Agrippinam retuli, aſpera cuſtodia, & neceſſitate extrema, ad mortem agitur; invito Principe, cuius abditis adhuc vitiis, per avaritiam ac prodigentiam,
2 mire congruebat. Ibaturque in caedes, niſi Afranius Burrus, & Annaeus Seneca obviam iſſent. Hi rectores imperatoriae iuventae, & (rarum in ſocietate potentiae) concordes, diverſa arte ex aequo pollebant: Burrus militaribus curis, & ſeveritate morum; Seneca praeceptis eloquentiae, & comitate honeſta: iuvantes invicem, quo facilius lubricam Principis aetatem, ſi virtutem aſpernaretur, voluptatibus conceſſis retinerent. Certamen utrique unum erat contra ferociam Agrippinae, quae cunctis malae dominationis cupidinibus flagrans, habebat in partibus Pallantem; quo auctore, Claudius nuptiis inceſtis, & adoptione exitioſa, ſemet perverterat. Sed neque Neroni infra ſervos ingenium; & Pallas, triſti arrogantia modum liberti egreſſus, taedium ſui moverat. Propalam tamen omnes in eam honores cumulabantur, ſignumque, more militiae, petenti Tribuno dedit, OPTIMAE MATRIS. Decreti & a Senatu *duo lictores, flaminium Claudiale,*

ſimul *Claudio cenſorium funus*, & mox *conſecratio.* A. U.
Die funeris laudationem eius Princeps exorſus 808
eſt. Dum *antiquitatem generis, conſulatus, ac trium-* 3
phos maiorum enumerabat, intentus ipſe & ceteri; *liberalium* quoque *artium* commemoratio, *&, nihil regente eo Reipublicae triſte ab externis accidiſſe*, pronis animis audita: poſtquam ad *providentiam ſapientiamque* flexit, nemo riſui temperare; quamquam oratio, a Seneca compoſita, multum cultus praeferret, ut fuit illi viro ingenium amoenum, & temporis eius auribus accommodatum. Annotabant ſeniores, quibus otioſum eſt, vetera & praeſentia contendere, *primum ex iis, qui rerum potiti eſſent, Neronem alienae facundiae eguiſſe.* Nam Dictator Caeſar ſummis oratoribus aemulus; & Auguſto promta ac profluens, quae deceret Principem, eloquentia fuit. Tiberius artem quoque callebat, qua verba expenderet, tum validus ſenſibus, aut conſulto ambiguus. etiam C. Caeſaris turbata mens vim dicendi non corrupit. nec in Claudio, quoties meditata diſſereret, elegantiam requireres. Nero puerilibus ſtatim annis vividum animum in alia detorſit: caelare, pingere, cantus aut regimen equorum exercere: & aliquando, carminibus pangendis, ineſſe ſibi elementa doctrinae oſtendebat. Ceterum peractis triſtitiae imitamentis, 4
curiam ingreſſus, & *de auctoritate Patrum, & conſenſu militum* praefatus, *conſilia ſibi & exempla capeſſendi egregie imperii* memoravit: *nec iuventam armis civilibus, aut domeſticis diſcordiis imbutam:*

A. U. 808 *nulla odia, nullas iniurias, nec cupidinem ultionis afferre.* Tum *formam futuri principatus* praescripsit, ea maxime declinans, quorum recens flagrabat invidia. *Non enim se negotiorum omnium iudicem fore, ut, clausis unam intra domum accusatoribus & reis, paucorum potentia grassaretur. Nihil in penatibus suis venale, aut ambitioni pervium: discretam domum & Rempublicam. Teneret antiqua munia Senatus: Consulum tribunalibus Italia, & publicae provinciae assisterent. illi Patrum aditum praeberent:*

5 *se mandatis exercitibus consulturum.* Nec defuit fides. Multaque arbitrio Senatus constituta sunt: *Ne quis ad causam orandam mercede aut donis emeretur: ne designatis Quaestoribus edendi gladiatores necessitas esset.* Quod quidem, adversante Agrippina, *tanquam acta Claudii subverterentur*, obtinuere Patres: qui in palatium ob id vocabantur, ut adstaret obditis a tergo foribus, velo discreta, quod visum arceret, auditum non adimeret. Quin & legatis Armeniorum, causam gentis apud Neronem orantibus, escendere suggestum Imperatoris, & praesidere simul parabat; nisi, ceteris pavore defixis, Seneca admonuisset, *venienti matri occurreret.* Ita, specie pietatis, obviam itum

6 dedecori. Fine anni, turbidis rumoribus, *prorupisse rursum Parthos, & rapi Armeniam,* allatum est, *pulso Rhadamisto,* qui saepe regni eius potitus, dein profugus, tum quoque bellum deseruerat. Igitur, in Urbe sermonum avida, *quemadmodum Princeps, vix septemdecim annos egressus, suscipere eam molem aut propulsare posset? quod sub-*

ſidium in eo, qui a femina regeretur? num proelia quoque, & oppugnationes urbium, & cetera belli, per magiſtros adminiſtrari poſſent, anquirebant. Contra alii, *melius eveniſſe*, differunt, *quam ſi invalidus ſenecta & ignavia Claudius militiae ad labores vocaretur, ſervilibus iuſſis obtemperaturus. Burrum tamen & Senecam multarum rerum experientia cognitos: & Imperatori quantum ad robur deeſſe? cum octavodecimo aetatis anno Cn. Pompeius, nonodecimo Caeſar Octavianus, civilia bella ſuſtinuerint. pluraque in ſumma fortuna, auſpiciis & conſiliis, quam telis & manibus, geri. Daturum plane documentum, honeſtis an ſecus amicis uteretur, ſi ducem, amota invidia, egregium, quam ſi pecunioſum & gratia ſubnixum per ambitum deligeret.* Haec atque talia vul- 7 gantibus, Nero & *iuventutem proximas per provincias quaeſitam ſupplendis Orientis legionibus admoveri, legioneſque ipſas propius Armeniam collocari* iubet: *duoſque veteres reges, Agrippam & Antiochum, expedire copias, quîs Parthorum fines ultro intrarent: ſimul pontes per amnem Euphraten iungi. Et minorem Armeniam Ariſtobulo, regionem Sophenen Sohemo cum inſignibus regiis mandat.* Exortuſque in tempore aemulus Vologeſo, filius Vardanes: & abſceſſere Armenia Parthi, tanquam differrent bellum. Sed apud Senatum omnia in 8 maius celebrata ſunt ſententiis eorum, qui *ſupplicationes, & diebus ſupplicationum veſtem Principi triumphalem, utque ovans Urbem iniret, effigieſque eius, pari magnitudine ac Martis Ultoris, eodem in templo*, cenſuere; praeter ſuetam adulationem

A. U. 808

A. U. laeti, quod Domitium Corbulonem retinendae
808 Armeniae praeposuerat. videbaturque locus virtutibus patefactus. Copiae Orientis ita dividuntur, ut pars auxiliarium, cum duabus legionibus, apud provinciam Syriam, & Legatum eius Quadratum Ummidium remaneret; par civium sociorumque numerus Corbuloni esset, additis cohortibus alisque, quae apud Cappadociam hiemabant: socii reges, prout bello conduceret, parere iussi. Sed studia eorum in Corbulonem promtiora erant: qui, ut famae inserviret, quae in novis coeptis validissima est, itinere propere confecto, apud Aegeas, civitatem Ciliciae, obvium Quadratum habuit, illuc progressum, ne, si ad accipiendas copias Syriam intravisset Corbulo, omnium ora in se verteret, corpore ingens, verbis magnificus, &, super experientiam sapientiamque, etiam specie in animum validus.
9 Ceterum uterque Vologesen regem nuntiis monebant, *pacem quam bellum mallet, datisque obsidibus, solitam prioribus reverentiam in populum Romanum continuaret.* Et Vologeses, quo bellum ex commodo pararet, an ut aemulationis suspectos, per nomen obsidum, amoveret, tradit nobilissimos ex familia Arsacidarum. accepitque eos Centurio Histeius, ab Ummidio missus forte priore de causa, adito rege. Quod postquam Corbuloni cognitum est, *ire* Praefectum cohortis, Arrium Varum, *& reciperare obsides* iubet. Hinc ortum inter Praefectum & Centurionem iurgium, ne diutius externis spectaculo esset, arbitrium rei

obſidibus legatiſque, qui eos ducebant, permiſ- A. U.
ſum. Atque illi ob recentem gloriam, & incli- 808
natione quadam etiam hoſtium, Corbulonem
praetulere. Unde diſcordia inter duces: querente Ummidio, *praerepta, quae ſuis conſiliis patraviſſet:* teſtante contra Corbulone, *non prius converſum regem ad offerendos obſides, quam ipſe, dux bello delectus, ſpes eius ad metum mutaret.* Nero, quo componeret diverſos, ſic evulgari iuſſit: *Ob res, a Quadrato & Corbulone proſpere geſtas, laurum faſcibus imperatoriis addi.* Quae, in alios Conſules egreſſa, coniunxi. Eodem anno, Caeſar *ef-* 10
figiem Cn. Domitio patri, conſularia inſignia Aſconio Labeoni, quo tutore uſus erat, petivit a Senatu; ſibique *ſtatuas argento vel auro ſolidas,* adverſus offerentes prohibuit. Et quamquam cenſuiſſent Patres, *ut principium anni inciperet menſe Decembri,* quo ortus erat Nero, veterem religionem Kalendarum Ianuariarum inchoando anno retinuit. Neque recepti ſunt inter reos Carinas Celer, Senator, ſervo accuſante, aut Iulius Denſus, Eques, cui favor in Britannicum crimini dabatur. Claudio Nerone, L. Antiſtio Coss. cum 11
in acta Principum iurarent magiſtratus, *in ſua* A. U. 809
acta collegam Antiſtium iurare prohibuit: magnis A. C.
Patrum laudibus, ut iuvenilis animus, levium 56
quoque rerum gloria ſublatus, maiores continuaret. Secutaque lenitas in Plautium Lateranum, quem, ob adulterium Meſſallinae ordine remotum, reddidit Senatui, *clementiam ſuam* obſtringens crebris orationibus, quas Seneca, teſti-

A. U. ficando, quam honesta praeciperet, vel iactandi
809 ingenii, voce Principis vulgabat. Ceterum infra-
12 cta paulatim potentia matris, delapso Nerone in
amorem libertae, cui vocabulum *Acte* fuit: simul
assumtis in conscientiam Othone & Claudio Se-
necione, adolescentulis decoris: quorum Otho
familia consulari, Senecio liberto Caesaris patre
genitus, ignara matre, dein frustra obnitente,
penitus irrepserat per luxum & ambigua secre-
ta: ne severioribus quidem Principis amicis ad-
versantibus; muliercula, nulla cuiusquam iniu-
ria, cupidines Principis explente; quando uxo-
re ab Octavia, nobili quidem & probitatis spe-
ctatae, fato quodam, an quia praevalent illici-
ta, abhorrebat: metuebaturque, ne in stupra
feminarum illustrium prorumperet, si illa libi-
13 dine prohiberetur. Sed Agrippina *libertam aemu-
lam, nurum ancillam*, aliaque eundem in modum,
muliebriter fremere. Neque poenitentiam filii
aut satietatem opperiri: quantoque foediora ex-
probrabat, acrius accendere, donec vi amoris
subactus, exueret obsequium in matrem, Sene-
caeque permitteret. Ex cuius familiaribus An-
naeus Serenus, simulatione amoris adversus ean-
dem libertam, primas adolescentis cupidines ve-
laverat, praebueratque nomen; ut, quae Prin-
ceps furtim mulierculae tribuebat, ille palam
largiretur. Tum Agrippina, versis artibus, per
blandimenta iuvenem aggredi, *suum potius cubi-
culum ac sinum* offerre, *contegendis, quae prima
aetas, & summa fortuna expeterent.* Quin & fate-

batur *intempestivam severitatem*, & suarum opum, A. U.
quae haud procul imperatoriis aberant, copias 809
tradebat: ut nimia nuper coërcendo filio, ita rursum intemperanter demissa. Quae mutatio neque Neronem fefellit: & proximi amicorum metuebant, orabantque, *caveret insidias mulieris, semper atrocis, tum & falsae.* Forte illis diebus Caesar, inspecto ornatu, quo Principum coniuges ac parentes effulserant, deligit vestem & gemmas: misitque donum matri, nulla parsimonia; cum praecipua, & cupita aliis, prior deferret. Sed Agrippina, *non his instrui cultus suos, sed ceteris arceri*, proclamat, *& dividere filium, quae cuncta ex ipsa haberet.* Nec defuere, qui in deterius referrent.
14 Et Nero, infensus iis, quibus superbia muliebris innitebatur, demovet Pallantem cura rerum, quis a Claudio impositus, velut arbitrum regni agebat: ferebaturque, degrediente eo, magna prosequentium multitudine, non absurde dixisse: *Ire Pallantem, ut eiuraret.* Sane pepigerat Pallas, *ne cuius facti in praeteritum interrogaretur, paresque rationes cum Republica haberet.* Praeceps post haec Agrippina ruere ad terrorem & minas: neque Principis auribus abstinere, quo minus testaretur, *adultum iam esse Britannicum, veram dignamque stirpem suscipiendo patris imperio, quod insitus & adoptivus per iniurias matris exerceret. Non abnuere se, quin cuncta infelicis domus mala patefierent, suae in primis nuptiae, suum veneficium. Id solum Diis & sibi provisum, quod viveret privignus. Ituram cum illo in ca-*

A. U. 809 *stra. audiretur hinc Germanici filia: inde, vilis rursus Burrus, & exsul Seneca; trunca scilicet manu, & professoria lingua, generis humani regimen expostulantes.* Simul intendere manus, aggerere probra, *consecratum Claudium, infernos Silanorum manes* invocare, & *tot irrita facinora.* Turbatus his Nero, & propinquo die, quo quartum decimum aetatis annum Britannicus explebat, volutare secum, modo matris violentiam, modo ipsius indolem, levi quidem experimento nuper cognitam, quo tamen favorem late quaesivisset. Festis Saturno diebus, inter alia aequalium ludicra, regnum lusu sortientium, evenerat ea sors Neroni. Igitur ceteris diversa, nec ruborem allatura, ubi Britannico iussit, *exsurgeret, progressusque in medium, cantum aliquem inciperet*, irrisum ex eo sperans pueri, sobrios quoque convictus, nedum temulentos, ignorantis; ille constanter exorsus est carmen, quo, *evolutum eum sede patria rebusque summis*, significabatur. Unde orta miseratio manifestior, quia dissimulationem nox & lascivia exemerat. Nero, intellecta invidia, odium intendit: urgentibusque Agrippinae minis, quia nullum crimen, neque iubere caedem fratris palam audebat; occulta molitur, *pararique venenum* iubet, ministro Pollione Iulio, praetoriae cohortis Tribuno, cuius cura attinebatur damnata veneficii nomine Locusta, multa scelerum fama. Nam, ut proximus quisque Britannico, neque fas, neque fidem pensi haberet, olim provisum erat. Primum ve-

nenum ab ipsis educatoribus accepit, transmisitque, exsoluta alvo, parum validum, sive temperamentum inerat, ne statim saeviret. Sed Nero, lenti sceleris impatiens, minitari Tribuno, iubere *supplicium veneficae. quod, dum rumorem respiciunt, dum parant defensiones, securitatem morarentur.* Promittentibus dein *tam praecipitem necem, quam si ferro urgeretur,* cubiculum Caesaris iuxta decoquitur virus, cognitis antea venenis, rapidum. A. U. 809

16 Mos habebatur, Principum liberos cum ceteris idem aetatis nobilibus sedentes vesci, in adspectu propinquorum, propria & parciore mensa. Illic epulante Britannico, quia cibos potusque eius delectus ex ministris gustu explorabat, ne omitteretur institutum, aut utriusque morte proderetur scelus, talis dolus repertus est. Innoxia adhuc ac praecalida & libata gustu potio traditur Britannico: dein, postquam fervore aspernabatur, frigida in aqua affunditur venenum, quod ita cunctos eius artus pervasit, ut vox pariter & spiritus raperentur. Trepidatur a circumsedentibus, diffugiunt imprudentes. at quibus altior intellectus, resistunt defixi, & Neronem intuentes. Ille, ut erat reclinis, & nescio similis, *solitum ita*, ait, *per comitialem morbum, quo prima ab infantia afflictaretur Britannicus, & redituros paulatim visus sensusque.* At Agrippinae is pavor, ea consternatio mentis, quamvis vultu premeretur, emicuit, ut perinde ignaram fuisse, ac sororem Britannici Octaviam, constiterit: quippe sibi supremum auxilium ereptum, & parri-

A. U. cidii exemplum intelligebat. Octavia quoque,
809 quamvis rudibus annis, dolorem, caritatem,
omnes affectus abscondere didicerat. Ita post bre-
17 ve silentium, repetita convivii laetitia. Nox ea-
dem necem Britannici & rogum coniunxit, pro-
viso ante funebri paratu, qui modicus fuit. In
campo tamen Martis sepultus est, adeo turbidis
imbribus, ut vulgus iram Deûm portendi credi-
derit adversus facinus, cui plerique etiam ho-
minum ignoscebant, antiquas fratrum discordias
& insociabile regnum aestimantes. Tradunt pleri-
que eorum temporum scriptores, *crebris ante
exitium diebus, illusum isse pueritiae Britannici Ne-
ronem.* ut iam non praematura, neque saeva mors
videri queat, quamvis inter sacra mensae, ne
tempore quidem ad complexum sorori dato, an-
te oculos inimici properata sit, in illum supre-
mum Claudiorum sanguinem, stupro prius quam
veneno pollutum. Festinationem exsequiarum
edicto Caesar defendit, a maioribus institutum
referens, *subtrahere oculis acerba funera, neque lau-
dationibus, aut pompa detinere. Ceterum & sibi,
amisso fratris auxilio, reliquas spes in Republica si-
tas: & tanto magis fovendum Patribus populoque
Principem, qui unus superesset e familia, summum
18 ad fastigium genita.* Exin largitione potissimos ami-
corum auxit. nec defuere, qui arguerent viros
gravitatem asseverantes, *quod domos, villas, id tem-
poris, quasi praedam divisissent.* Alii necessitatem
adhibitam credebant a Principe, sceleris sibi con-
scio, & veniam sperante, si largitionibus validis-

ſimum quemque obſtrinxiſſet. At matris ira nulla munificentia leniri, ſed amplecti Octaviam, crebra cum amicis ſecreta habere, ſuper ingenitam avaritiam, undique pecunias, quaſi in ſubſidium, corripere, Tribunos & Centuriones comiter excipere, nomina & virtutes nobilium, qui etiam tum ſupererant, in honore habere: quaſi quaereret ducem & partes. Cognitum id Neroni, *excubiaſque militares*, quae, ut coniugi Imperatoris olim, tum & ut matri ſervabantur, *& Germanos*, ſuper eundem honorem, cuſtodes additos, *degredi* iubet. Ac ne coetu ſalutantium frequentaretur, ſeparat domum, matremque transfert in eam, quae Antoniae fuerat: quoties ipſe illuc ventitaret, ſeptus turba Centurionum, & poſt breve oſculum digrediens. Nihil rerum mor- 19
talium tam inſtabile ac fluxum eſt, quam fama potentiae, non ſua vi nixa. Statim relictum Agrippinae limen. Nemo ſolari, nemo adire, praeter paucas feminas, amore an odio, incertum. Ex quibus erat Iunia Silana, quam matrimonio C. Silii a Meſſallina depulſam, ſupra retuli. inſignis genere, forma, laſcivia, & Agrippinae diu percara: mox occultis inter eas offenſionibus, quia Sextium Africanum, nobilem iuvenem, a nuptiis Silanae deterruerat Agrippina, *impudicam & vergentem annis* dictitans; non ut Africanum ſibi ſeponeret, ſed ne opibus & orbitate Silanae maritus potiretur. Illa, ſpe ultionis oblata, parat accuſatores ex clientibus ſuis, Iturium & Calviſium, non vetera & ſaepius iam

A. U. 809

A. U. audita deferens, *quod Britannici mortem lugeret,*
809 *aut Octaviae iniurias evulgaret;* ſed, *deſtinaviſſe eam, Rubellium Plautum, per maternam originem pari ac Nero gradu a divo Auguſto, ad res novas extollere; coniugioque eius & imperio, Rempublicam rurſus invadere.* Haec Iturius & Calviſius Atimeto, Domitiae, Neronis amitae, liberto, aperiunt. Qui laetus oblatis, (quippe inter Agrippinam & Domitiam infenſa aemulatio exercebatur,) Paridem hiſtrionem, libertum & ipſum Domitiae, impulit, *ire propere, crimenque atrociter deferre.*

20 Provecta nox erat, & Neroni per vinolentiam trahebatur; cum ingreditur Paris, ſolitus alioquin id temporis luxus Principis intendere. Sed tunc compoſitus ad maeſtitiam, expoſitoque indicii ordine, ita audientem exterret, ut non tantum matrem Plautumque interficere, ſed Burrum etiam demovere praefectura deſtinaret, tanquam Agrippinae gratia provectum, & vicem reddentem. Fabius Ruſticus auctor eſt, *ſcriptos eſſe ad Caecinam Tuſcum codicillos, mandata ei praetoriarum cohortium cura: ſed ope Senecae dignationem Burro retentam.* Plinius & Cluvius, nihil dubitatum de fide praefecti, referunt. ſane Fabius inclinat ad laudes Senecae, cuius amicitia floruit. Nos conſenſum auctorum ſecuti, quae diverſa prodiderint, ſub nominibus ipſorum trademus. Nero trepidus, & interficiendae matris avidus, non prius differri potuit, quam Burrus necem eius promitteret, ſi facinoris coargueretur: *ſed cuicunque, nedum parenti, defenſionem tribuendam:*

nec accusatores adesse, sed vocem unius ex inimica A. U.
domo afferri. Refutare tenebras, & vigilatam con- 809
vivio noctem, omniaque temeritati & inscientiae pro-
piora. Sic lenito Principis metu, & luce orta, 21
itur ad Agrippinam, ut nosceret obiecta dissol-
veretque, vel poena lueret. Burrus iis manda-
tis, Seneca coram, fungebatur. aderant & ex li-
bertis arbitri sermonis. Deinde a Burro, post-
quam crimina & auctores exposuit, minaciter
actum. Agrippina, ferociae memor, *Non miror,*
inquit, *Silanam, nunquam edito partu, matrum
affectus ignotos habere. Neque enim perinde a paren-
tibus liberi, quam ab impudica adulteri, mutantur.
Nec, si Iturius & Calvisius, adesis omnibus fortu-
nis, novissimam suscipiendae accusationis operam anui
rependunt, ideo aut mihi infamia parricidii, aut
Caesari conscientia subeunda est. Nam Domitiae ini-
micitiis gratias agerem, si benevolentia mecum in Ne-
ronem meum certaret: nunc, per concubinum Atime-
tum, & histrionem Paridem, quasi scenae fabulas
componit. Baiarum suarum piscinas extollebat, cum
meis consiliis adoptio, & proconsulare ius, & desi-
gnatio Consulatus, & cetera apiscendo imperio prae-
pararentur. At exsistat, qui cohortes in Urbe tenta-
tas, qui provinciarum fidem labefactatam, denique
servos, vel libertos ad scelus corruptos, arguat. Vi-
vere ego, Britannico potiente rerum, poteram? ac
si Plautus, aut quis alius, Rempublicam iudicatu-
rus, obtinuerit, desunt scilicet mihi accusatores, qui,
non verba, impatientia caritatis aliquando incauta,
sed ea crimina obiiciant, quibus, nisi a filio, absolvi*

A. U. *non possim.* Commotis, qui aderant, ultroque spi-
809 ritus eius mitigantibus, *colloquium filii* exposcit: ubi nihil pro innocentia, quasi diffideret, nec beneficiis, quasi exprobraret, disseruit; sed ultionem in delatores & praemia amicis obtinuit.

22 Praefectura annonae Fenio Rufo; cura ludorum, qui a Caesare parabantur, Arruntio Stellae; Aegyptus C. Balbillo permittuntur. Syria P. Anteio destinata: at variis mox artibus elusus, ad postremum in Urbe retentus est. At Silana in exsilium acta. Calvisius quoque & Iturius relegantur. De Atimeto supplicium sumtum, validiore apud libidines Principis Paride, quam ut poena afficeretur. Plautus ad praesens silentio transmissus est.

23 Deferuntur dehinc *consensisse Pallas ac Burrus, ut Cornelius Sulla, claritudine generis & affinitate Claudii,* cui per nuptias Antoniae gener erat, *ad imperium vocaretur.* Eius accusationis auctor exstitit Paetus quidam, exercendis apud aerarium sectionibus famosus, & tum vanitatis manifestus. Nec tam grata Pallantis innocentia, quam gravis superbia fuit: quippe, nominatis libertis eius, quos conscios haberet, respondit: *nihil unquam se domi, nisi nutu aut manu, significasse, vel, si plura demonstranda essent, scripto usum, ne vocem consociaret.* Burrus, quamvis reus, inter iudices sententiam dixit. exsiliumque accusatori irrogatum, & tabulae exustae sunt, quibus obliterata aera-
24 rii nomina retrahebat. Fine anni, statio cohortis, assidere ludis solita, demovetur, quo maior species libertatis esset; utque miles, theatrali li-

centiae non permixtus, incorruptior ageret, & A. U.
plebes daret experimentum, an, amotis custo- 809
dibus, modestiam retineret. Urbem Princeps lu-
stravit, e responso haruspicum, quod Iovis ac
Minervae aedes de coelo tactae erant. Q. Volu- 25
sio, P. Scipione Coss. otium foris, foeda domi A. U.
lascivia. qua Nero itinera Urbis & lupanaria & 810
diverticula, veste servili in dissimulationem sui A. C.
compositus, pererrabat; comitantibus, qui ra- 57
perent venditioni exposita, & obviis vulnera in-
ferrent, adversus ignaros adeo, ut ipse quoque
exciperet ictus, & ore praeferret. Deinde, ubi
Caesarem esse, qui grassaretur, pernotuit; auge-
banturque iniuriae adversus viros feminasque in-
signes; & quidam, permissa semel licentia sub
nomine Neronis, inulti propriis cum globis ea-
dem exercebant; & in modum captivitatis nox
agebatur. Iulius quidem Montanus, senatorii or-
dinis, sed qui nondum honorem capessisset, con-
gressus forte per tenebras cum Principe, quia
vi attentantem acriter repulerat, deinde agnitum
oraverat, quasi exprobrasset, mori adactus est.
Nero autem, metuentior in posterum, milites
sibi & plerosque gladiatores circumdedit, qui ri-
xarum initia modica & quasi privata sinerent: si
a laesis validius ageretur, arma inferrent. Ludi-
cram quoque licentiam, & fautores histrionum
velut in proelia convertit, impunitate & prae-
miis, atque ipse occultus & plerumque coram
prospectans; donec, discordi populo, & gravio-
ris motus terrore, non aliud remedium repertum

A. U. est, quam ut histriones Italia pellerentur, milesque
810 que theatro rursum assideret. Per idem tempus
26 actum in Senatu *de fraudibus libertorum*, efflagitatumque, *ut adversus male meritos revocandae libertatis ius patronis daretur.* Nec deerant, qui censerent. Sed Consules, relationem incipere non ausi ignaro Principe, perscripsere tamen consensum Senatus: *ille auctor constitutionis fieret:* ut inter paucos, & sententiae adversos: quibusdam, coalitam libertate irreverentiam eo prorupisse, frementibus, *vi ne, an aequo cum patronis iure agerent, sententiam eorum consultarent, ac verberibus manus ultro intenderent, * impulere vel poenam suam dissuadentes. Quid enim aliud laeso patrono concessum, quam ut vicesimum ultra lapidem in oram Campaniae libertum releget? Ceteras actiones promiscuas & pares esse. Tribuendum aliquod telum, quod sperni nequeat. Nec grave manumissis, per idem obsequium retinendi libertatem, per quod assecuti sint. At criminum manifestos merito ad servitutem retrahi, ut metu coërceantur, quos beneficia non mutavissent.*

27 Disserebatur contra: *Paucorum culpam ipsis exitiosam esse debere: nihil universorum iuri derogandum. quippe late fusum id corpus. Hinc plerumque tribus, decurias, ministeria magistratibus & sacerdotibus, corhortes etiam in Urbe conscriptas. & plurimis Equitum, plerisque Senatoribus, non aliunde originem trahi. Si separarentur libertini; manifestam fore penuriam ingenuorum. non frustra maiores, cum dignitatem ordinum dividerent, libertatem in communi posuisse. Quin & manumittendi duas species in-*

ſtitutas, ut relinqueretur poenitentiae aut novo benefi- A. U.
cio locus. quos vindicta patronus non liberaverit, velut 810
vinculo ſervitutis attineri. Diſpiceret quiſque merita, tardeque concederet, quod datum non adimeretur. Haec ſententia valuit. Scripſitque Caeſar Senatui, *privatim expenderent cauſam libertorum, quoties a patronis arguerentur: in commune nihil derogarent.* Nec multo poſt ereptus amitae libertus Paris, quaſi iure civili; non ſine infamia Principis, cuius iuſſu perpetratum ingenuitatis iudicium erat. Manebat nihilominus quaedam ima- 28
go Reipublicae. Nam inter Vibullium Praetorem & plebei Tribunum Antiſtium ortum certamen, quod immodeſtos fautores hiſtrionum, a Praetore in vincula ductos, Tribunus *omitti* iuſſiſſet. Comprobavere Patres, incuſata *Antiſtii licentia.* Simul prohibiti Tribuni, *ius Praetorum & Conſulum praeripere, aut vocare ex Italia, cum quibus lege agi poſſet.* Addidit L. Piſo, deſignatus Conſul, *ne quid intra domum pro poteſtate animadverterent; neve multam ab iis dictam Quaeſtores aerarii in publicas tabulas ante quatuor menſes referrent: medio temporis contra dicere liceret; deque eo Conſules ſtatuerent.* Cohibita artius & Aedilium poteſtas, ſtatutumque, *quantum curules, quantum plebei pignoris caperent, vel poenae irrogarent.* Eo Helvidius Priſcus, Tribunus plebis, adverſus Obultronium Sabinum, aerarii Quaeſtorem, contentiones proprias exercuit, *tanquam ius haſtae adverſus inopes inclementer augeret.* Dein Princeps curam tabularum publicarum a Quaeſtoribus ad Praefectos

29 tranſtulit. Varie habita ac ſaepe immutata eius rei
A. U. forma. nam Auguſtus permiſit Senatui, deligere
810 Praefectos: dein, ambitu ſuffragiorum ſuſpecto, ſorte ducebantur ex numero Praetorum, qui praeeſſent. neque id diu manſit, quia ſors deerrabat ad parum idoneos. Tunc Claudius Quaeſtores rurſum impoſuit; iiſque, ne metu offenſionum ſegnius conſulerent, extra ordinem honores permiſit. ſed deerat robur aetatis eum primum magiſtratum capeſſentibus. Igitur Nero Praetura perfunctos, & experientia probatos delegit.
30 Damnatus iiſdem Conſulibus Vipſanius Lenas, *ob Sardiniam provinciam avare habitam.* Abſolutus Ceſtius Proculus repetundarum, cedentibus accuſatoribus. Clodius Quirinalis, *quod Praefectus remigum, qui Ravennae haberentur, velut infimam nationum, Italiam luxuria ſaevitiaque afflictaviſſet,* veneno damnationem antevertit. C. Aminius Rebius, ex primoribus peritia legum & pecuniae magnitudine, cruciatus aegrae ſenectae, miſſo per venas ſanguine, effugit: haud creditus ſufficere ad conſtantiam ſumendae mortis, ob libidines muliebriter infamis. At L. Voluſius egregia fama conceſſit: cui tres & nonaginta anni ſpatium vivendi, praecipuaeque opes bonis artibus, inoffenſa tot Imperatorum malitia fuit.
31 Nerone
A. U. ſecundum, L. Piſone Conſulibus, pauca memo-
811 ria digna evenere: niſi cui libeat, laudandis fun-
A. C. damentis & trabibus, quîs molem amphitheatri
58 apud Campum Martis Caeſar exſtruxerat, volumina implere: cum ex dignitate populi Romani

repertum fit, res illuftres annalibus, talia diurnis Urbis actis mandare. Ceterum coloniae, Capua atque Nuceria, additis veteranis, firmatae funt: plebeique congiarium quadringeni nummi viritim dati, & feftertium quadringenties aerario illatum eft, ad retinendam populi fidem. Vectigal quoque quintae & vicefimae venalium mancipiorum remiffum, fpecie magis, quam vi; quia, cum venditor pendere iuberetur, in partem pretii emtoribus accrefcebat. Edixit Caefar, *ne quis magiftratus aut procurator, qui provinciam obtineret, fpectaculum gladiatorum aut ferarum, aut quod aliud ludicrum ederet.* Nam ante non minus tali largitione, quam corripiendis pecuniis, fubiectos affligebant; dum, quae libidine deliquerant, ambitu propugnant. Factum & Senatufconfultum 32
ultioni iuxta & fecuritati, *ut fi quis a fuis fervis interfectus effet, ii quoque, qui teftamento manumiffi fub eodem tecto manfiffent, inter fervos fupplicia penderent.* Redditur ordini Lurius Varius, Confularis, avaritiae criminibus olim perculfus. Et Pomponia Graecina, infignis femina, Plautio, qui ovans fe de Britanniis retulit, nupta, ac *fuperftitionis externae* rea, mariti iudicio permiffa. ifque prifco inftituto, propinquis coram, de capite famaque coniugis cognovit, & infontem nuntiavit. Longa huic Pomponiae aetas, & continua triftitia fuit. nam poft Iuliam, Drufi filiam, dolo Meffallinae interfectam, per quadraginta annos, non cultu, nifi lugubri, non animo, nifi maefto, egit. idque illi, imperitante Claudio, impune,

A. U. 811

33 mox ad gloriam vertit. Idem annus plures reos
A. U. habuit. quorum P. Celerem, accuſante Aſia, quia
811 abſolvere nequibat, Caeſar traxit, ſenecta donec
mortem obiret. nam Celer, interfecto, ut memoravi, Silano, Proconſule, magnitudine ſceleris cetera flagitia obtegebat. Coſſutianum Capitonem Cilices detulerant *maculoſum foedumque*. *& idem ius audaciae in provincia ratum, quod in Urbe exercuerat.* ſed pervicaci accuſatione conflictatus, poſtremo defenſionem omiſit, ac lege repetundarum damnatus eſt. Pro Eprio Marcello, a quo Lycii res repetebant, eo uſque ambitus praevaluit, ut quidam accuſatorum eius exſilio multa-
34 rentur, *tanquam inſonti periculum feciſſent.* Nero-
A. U. ne tertium Conſule, ſimul iniit Conſulatum Va-
812 A. C. lerius Meſſalla, cuius proavum, oratorem Cor-
59 vinum, divo Auguſto, abavo Neronis, collegam
in eo magiſtratu fuiſſe, pauci iam ſenum meminerant. ſed nobili familiae honor auctus eſt, oblatis in ſingulos annos quingenis ſeſtertiis, quibus Meſſalla paupertatem innoxiam ſuſtentaret. Aurelio quoque Cottae & Haterio Antonino annuam pecuniam ſtatuit Princeps, quamvis per luxum avitas opes diſſipaſſent. Eius anni principio, mollibus adhuc initiis prolatatum inter Parthos Romanoſque de obtinenda Armenia bellum acriter ſumitur: quia nec Vologeſes ſinebat, fratrem Tiridaten dati a ſe regni expertem eſſe, aut alienae id potentiae donum habere: & Corbulo dignum magnitudine populi Romani rebatur, parta olim a Lucullo Pompeioque recipere. Ad

haec Armenii, ambigua fide, utraque arma in- A. U.
vitabant, situ terrarum, similitudine morum Par- 812
this propiores, connubiisque permixti, ac liber-
tate ignota, illuc magis ad servitium inclinantes.
Sed Corbuloni plus molis adversus ignaviam mi- 35
litum, quam contra perfidiam hostium erat. Quip-
pe Syria transmotae legiones, pace longa segnes,
munia Romanorum aegerrime tolerabant. Satis
constitit, fuisse in eo exercitu veteranos, qui non
stationem, non vigilias inissent; vallum fossam-
que, quasi nova & mira, viserent; sine galeis,
sine loricis, nitidi & quaestuosi, militia per op-
pida expleta. Igitur dimissis, quibus senecta aut
valetudo adversa erat, supplementum petivit. Et
habiti per Galatiam ac Cappadociam delectus:
adiectaque ex Germania legio, cum equitibus ala-
riis, & peditatu cohortium. retentusque omnis
exercitus sub pellibus, quamvis hieme saeva adeo,
ut obducta glacie, nisi effossa, humus, tentoriis
locum non praeberet: ambusti multorum artus
vi frigoris, & quidam inter excubias exanimati
sunt: annotatusque miles, qui fascem lignorum
gestabat, ita praeriguisse manus, ut oneri adhae-
rentes, truncis brachiis deciderent. Ipse cultu le-
vi, capite intecto, in agmine, in laboribus, fre-
quens adesse: laudem strenuis, solatium invali-
dis, exemplum omnibus ostendere. Dehinc, quia
duritiam coeli militiaeque multi abnuebant, de-
serebantque, remedium severitate quaesitum est.
Nec enim, ut in aliis exercitibus, primum alte-
rumque delictum venia prosequebatur, sed, qui

A. U. ſigna reliquerat, ſtatim capite poenas luebat. Id-
812 que uſu ſalubre, & miſericordia melius apparuit. quippe pauciores illa caſtra deſeruere, quam ea,
36 in quibus ignoſcebatur. Interim Corbulo, legionibus intra caſtra habitis, donec ver adoleſceret, diſpoſitiſque per idoneos locos cohortibus auxiliariis, ne pugnam priores auderent, praedicit. Curam praeſidiorum Pactio Orphito, primipili honore perfuncto, mandat. Is, quamquam incautos barbaros, & bene gerendae rei caſum offerri ſcripſerat, *tenere ſe munimentis, & maiores copias opperiri.* iubetur. ſed rupto imperio, poſtquam paucae e proximis caſtellis turmae advenerant, pugnamque imperitia poſcebant, congreſſus cum hoſte funditur. & damno eius exterriti, qui ſubſidium ferre debuerant, ſua quiſque in caſtra trepida fuga rediere. Quod graviter Corbulo accepit: increpitumque Pactium, & praefectos militeſque *tendere omnes extra vallum* iuſſit. inque ea contumelia detenti, nec, niſi pre-
37 cibus univerſi exercitus, exſoluti ſunt. At Tiridates, ſuper proprias clientelas, ope Vologeſi fratris adiutus, non furtim iam, ſed palam bello infenſare Armeniam, quoſque fidos nobis rebatur, depopulari, &, ſi copiae contra ducerentur, eludere, hucque & illuc volitans, plura fama, quam pugna exterrere. Igitur Corbulo, quaeſito diu proelio, fruſtra habitus, & exemplo hoſtium circumferre bellum coactus, diſpartit vires, ut Legati Praefectique diverſos locos pariter invaderent. Simul regem Antiochum monet, *pro-*

ximas ſibi praefecturas petere. Nam Pharaſmanes, A. U.
interfecto filio Rhadamiſto, *quaſi proditore,* quo 812
fidem in nos teſtaretur, vetus adverſus Armenios odium promtius exercebat. tuncque primum illecti Inſechi, gens ante alias ſocia Romanis, avia Armeniae incurſavit. Ita conſilia Tiridati in contrarium vertebant. mittebatque oratores, qui ſuo Parthorumque nomine expoſtularent, *cur datis nuper obſidibus, redintegrataque amicitia, quae novis quoque beneficiis locum aperiret, vetere Armeniae poſſeſſione depelleretur? Ideo nondum ipſum Vologeſen commotum, quia cauſa, quam vi agere mallent. Sin perſtaretur in bello: non defore Arſacidis virtutem fortunamque, ſaepius iam clade Romana expertam.* Ad ea Corbulo, ſatis comperto, Vologeſen defectione Hyrcaniae attineri, ſuadet Tiridati, *precibus Caeſarem aggredi: poſſe illi regnum ſtabile, & res incruentas contingere, ſi omiſſa ſpe longinqua & ſera, praeſentem potioremque ſequeretur.* Placitum 38
dehinc, *quia, commeantibus invicem nuntiis, nihil in ſummam pacis proficiebatur, colloquio ipſorum tempus locumque deſtinari. Mille equitum praeſidium,* Tiridates, *afforе ſibi,* dicebat; *quantum Corbuloni cuiuſque generis militum aſſiſteret, non ſtatuere, dum, poſitis loricis & galeis, in faciem pacis veniretur.* Cuicunque mortalium, nedum veteri & provido duci, barbarae aſtutiae patuiſſent. Ideo artum inde numerum finiri, & hinc maiorem afferri, ut dolus pararetur. nam equiti, ſagittarum uſu exercito, ſi detecta corpora obiicerentur, nihil profuturam multitudinem. diſſimulato ta-

A. U. men intellectu, *rectius de his, quae in publicum*
812 *conſulerentur, totis exercitibus coram diſſertaturos.* reſpondit. Locumque delegit, cuius pars altera colles erant, clementer aſſurgentes, accipiendis peditum ordinibus; pars in planitiem porrigebatur, ad explicandas equitum turmas. Dieque pacto, prior Corbulo ſocias cohortes & auxilia regum pro cornibus, medio ſextam legionem conſtituit; cui accita per noctem, aliis ex caſtris, tria millia tertianorum permiſcuerat, una cum aquila, quaſi eadem legio ſpectaretur. Tiridates, vergente iam die, procul adſtitit, unde videri magis, quam audiri poſſet. Ita, ſine congreſſu, dux Romanus abſcedere militem, ſua quemque in
39 caſtra, iubet. Rex, ſive fraudem ſuſpectans, quia plura ſimul in loca ibatur, ſive, ut commeatus noſtros Pontico mari & Trapezunte oppido adventantes interciperet, propere diſcedit. Sed neque commeatibus vim facere potuit, quia per montes ducebantur, praeſidiis noſtris inſeſſos: & Corbulo, ne irritum bellum traheretur, utque Armenios ad ſua defendenda cogeret, exſcindere parat caſtella. ſibique, quod validiſſimum in ea praefectura, cognomento *Volandum*, ſumit; minora Cornelio Flacco Legato, & Inſteio Capitoni caſtrorum Praefecto, mandat. Tum, circumſpectis munimentis, &, quae expugnationi idonea, proviſis, hortatur milites, *ut hoſtem vagum, neque paci aut proelio paratum, ſed perfidiam & ignaviam fuga confitentem, exuerent ſedibus, gloriaeque pariter & praedae conſulerent.* Tum, qua-

dripartito exercitu, hos in teſtudinem conglo- A. U.
batos, ſubruendo vallo inducit; alios ſcalas moe- 812
nibus admovere, multos tormentis faces & ha-
ſtas incutere iubet. Libratoribus funditoribuſque
attributus locus, unde eminus glandes torque-
rent; ne qua pars ſubſidium laborantibus ferret,
pari undique motu. Tantus inde ardor certantis
exercitus fuit, ut intra tertiam diei partem, nu-
dati propugnatoribus muri, obices portarum ſub-
verſi, capta eſcenſu munimenta, omneſque pu-
beres trucidati ſint, nullo milite amiſſo, paucis
admodum vulneratis. & imbelle vulgus ſub coro-
na venumdatum: reliqua praeda victoribus ceſſit.
Pari fortuna Legatus ac Praefectus uſi ſunt, tri-
buſque una die caſtellis expugnatis, cetera ter-
rore, & alia ſponte incolarum, in deditionem ve-
niebant. Unde orta fiducia caput gentis, Artaxa-
ta, aggrediendi. nec tamen proximo itinere du-
ctae legiones, quae, ſi amnem Araxen, qui moe-
nia alluit, ponte tranſgrederentur, ſub ictum da-
bantur: procul, & latioribus vadis tranſiere. At 40
Tiridates, pudore, & metu, ne, ſi conceſſiſſet
obſidioni, nihil opis in ipſo videretur; ſi pro-
hiberet, impeditis locis ſeque & equeſtres copias
illigaret: ſtatuit poſtremo, oſtendere aciem, &
dato die proelium incipere, vel ſimulatione fu-
gae, locum fraudi parare. Igitur repente agmen
Romanum circumfundit, non ignaro duce no-
ſtro, qui viae pariter & pugnae compoſuerat exer-
citum. Latere dextro tertia legio, ſiniſtro ſexta
incedebat, mediis decumanorum delectis: rece-

A. U. pta inter ordines impedimenta, & tergum mille
812 equites tuebantur: quibus iusserat, *ut instantibus*
cominus resisterent, refugos non sequerentur. In cor-
nibus pedes, sagittarius, & cetera manus equi-
tum ibat, productiore cornuum sinistro, per ima
collium, ut, si hostis intravisset, fronte simul &
sinu exciperetur. Assultare ex diverso Tiridates,
non usque ad iactum teli, sed tum minitans,
tum specie trepidantis, si laxare ordines, & di-
versos consectari posset. ubi nihil temeritate so-
lutum, nec amplius, quam Decurio equitum,
audentius progressus, & sagittis confixus, cete-
ros ad obsequium exemplo firmaverat, propin-
41 quis iam tenebris abscessit. Et Corbulo, castra in
loco metatus, an expeditis legionibus nocte Ar-
taxata pergeret, obsidioque circumdaret, agita-
vit, concessisse illuc Tiridaten ratus. Dein, post-
quam exploratores attulere *longinquum regis iter,*
&. Medi an Albani peterentur, incertum. lucem
opperitur: praemissaque levis armatura, quae
muros interim ambiret, oppugnationemque emi-
nus inciperet. Sed oppidani, portis sponte pate-
factis, se suaque Romanis permisere: quod sa-
lutem ipsis tulit. Artaxatis ignis immissus, dele-
taque & solo adaequata sunt: quia nec teneri
sine valido praesidio, ob magnitudinem moe-
nium, nec id nobis virium erat, quod firmando
praesidio, & capessendo bello divideretur: vel si
integra & incustodita relinquerentur, nulla in eo
utilitas, aut gloria, quod capta essent. Adiicitur
miraculum, velut numine oblatum. nam cuncta

extra, tectis tenus, sole illustria fuere; quod moenibus cingebatur, ita repente atra nube coopertum, fulguribusque discretum est, ut, quasi infensantibus Deis, exitio tradi crederetur. Ob haec consalutatus *Imperator* Nero: ex Senatusconsulto *supplicationes* habitae: *statuaeque & arcus, & continui Consulatus Principi: utque inter festos referretur dies, quo patrata victoria, quo nuntiata, quo relatum de ea esset.* aliaque, in eandem formam, decernuntur, adeo modum egressa, ut C. Cassius, de ceteris honoribus assensus, *si pro benignitate fortunae Diis grates agerentur, ne totum quidem annum supplicationibus sufficere,* differuerit: *eoque oportere dividi sacros & negotiosos dies, quîs divina colerentur, & humana non impedirent.* Variis deinde casibus iactatus, & multorum odia meritus reus, haud tamen sine invidia Senecae, damnatur. Is fuit P. Suilius, imperitante Claudio terribilis ac venalis, & mutatione temporum, non, quantum inimici cuperent, demissus; quique se nocentem videri, quam supplicem mallet. Eius opprimendi gratia repetitum credebatur Senatusconsultum, poenaque Cinciae legis, adversus eos, qui pretio causas oravissent. nec Suilius questu aut exprobratione abstinebat, praeter ferociam animi, extrema senecta liber, & Senecam increpans: *infensum amicis Claudii, sub quo iustissimum exsilium pertulisset. Simul studiis inertibus, & iuvenum imperitiae suetum, livere his, qui vividam & incorruptam eloquentiam, tuendis civibus, exercerent. Se Quaestorem Germanici; illum domus*

A. U. 812

42

A. U. *eius adulterum fuisse. An gravius existimandum,*
812 *sponte litigatoris praemium honestae operae assequi, quam corrumpere cubicula principum feminarum? Qua sapientia, quibus philosophorum praeceptis, intra quadriennium regiae amicitiae, ter millies sestertium paravisset? Romae testamenta & orbos velut indagine eius capi. Italiam & provincias immenso foenore hauriri. At sibi labore quaesitam & modicam pecuniam esse. Crimen, periculum, omnia potius toleraturum, quam veterem ac domi partam dignatio-*
43 *nem subitae felicitati submitteret.* Nec deerant, qui haec iisdem verbis, aut versa in deterius, Senecae deferrent. Repertique accusatores, *direptos socios, cum Suilius provinciam Asiam regeret, ac publicae pecuniae peculatum* detulere. Mox, quia inquisitionem annuam impetraverant, brevius visum, urbana crimina incipi, quorum obvii testes erant. Ii, *acerbitate accusationis Q. Pomponium ad necessitatem belli civilis detrusum: Iuliam, Drusi filiam, Sabinamque Poppaeam ad mortem actas: & Valerium Asiaticum, Lusium Saturninum, Cornelium Lupum circumventos: iam Equitum Romanorum agmina damnata, omnemque Claudii saevitiam* Suilio obiectabant. Ille, *nihil ex his sponte susceptum, sed Principi paruisse,* defendebat, donec eam orationem Caesar cohibuit, *compertum sibi,* referens, *ex commentariis patris sui, nullam cuiusquam accusationem ab eo coactam.* Tum *iussa Messallinae* praetendi, & labare defensio. *cur enim neminem alium delectum, qui saevienti, impudicae, vocem praeberet? Puniendos rerum atrocium ministros, ubi pre-*

tia ſcelerum adepti, ſcelera ipſa aliis delegent. Igi- A. U.
tur, ademta bonorum parte, (nam filio & nepti 812
pars concedebatur, eximebanturque etiam, quae
teſtamento matris, aut aviae acceperant) in in-
ſulas Baleares pellitur, non in ipſo diſcrimine,
non poſt damnationem fractus animo: fereba-
turque, copioſa & molli vita ſecretum illud to-
leraviſſe. Filium eius Nerulinum aggreſſis ac-
cuſatoribus, per invidiam patris, & crimina re-
petundarum, interceſſit Princeps, tanquam ſa-
tis expleta ultione. Per idem tempus Octavius 44
Sagitta, plebei Tribunus, Pontiae, mulieris nu-
ptae, amore vecors, ingentibus donis adulterium,
& mox, ut omitteret maritum, emercatur, ſuum
matrimonium promittens, ac nuptias eius pactus.
Sed ubi mulier vacua fuit, nectere moras, *ad-
verſam patris voluntatem* cauſari, repertaque ſpe
ditioris coniugis, promiſſa exuere. Octavius con-
tra modo conqueri, modo minitari, *famam per-
ditam, pecuniam exhauſtam* obteſtans, denique
ſalutem, quae ſola reliqua eſſet, arbitrio eius per-
mittens. Ac poſtquam ſpernebatur, *noctem unam
ad ſolatium* poſcit, *qua delinitus, modum in poſte-
rum adhiberet.* Statuitur nox. Et Pontia conſciae
ancillae cuſtodiam cubiculi mandat. Ille, uno
cum liberto, ferrum veſte occultum infert. Tum,
ut aſſolet in amore & ira, iurgia, preces, expro-
bratio, ſatisfactio: & pars tenebrarum libidini
ſepoſita, ex qua ſuccenſus, nihil metuentem fer-
ro transverberat, & accurrentem ancillam vulne-
re abſterret, cubiculoque prorumpit. Poſtera die

A. U. manifeſta caedes: haud ambiguus percuſſor. quip-
812 pe manſitaſſe una convincebatur. Sed libertus
ſuum illud facinus profiteri, *ſe patroni iniurias ul-
tum eſſe.* commoveratque quoſdam magnitudine
exempli: donec ancilla, ex vulnere refecta, ve-
rum aperuit. Poſtulatuſque apud Conſules a pa-
tre interfectae, poſtquam Tribunatu abierat,
ſententia Patrum, & lege de ſicariis condemna-
45 tur. Non minus inſignis, eo anno, impudicitia
magnorum Reipublicae malorum initium fecit.
Erat in civitate Sabina Poppaea, T. Ollio patre
genita, ſed nomen avi materni ſumſerat; illuſtri
memoria Poppaei Sabini, conſulari & triumphali
decore praefulgentis. nam Ollium, honoribus
nondum functum, amicitia Seiani pervertit. Huic
mulieri cuncta alia fuere, praeter honeſtum ani-
mum. quippe mater eius, aetatis ſuae feminas
pulchritudine ſupergreſſa, gloriam pariter & for-
mam dederat. opes claritudini generis ſufficie-
bant. ſermo comis, nec abſurdum ingenium. mo-
deſtiam praeferre, & laſcivia uti. rarus in publi-
cum egreſſus, idque velata parte oris, ne ſatiaret
adſpectum, vel quia ſic decebat. Famae nun-
quam pepercit, maritos & adulteros non diſtin-
guens: neque affectui ſuo, aut alieno obnoxia:
unde utilitas oſtenderetur, illuc libidinem trans-
ferebat. Igitur agentem eam in matrimonio Ru-
fii Criſpini, Equitis Romani, ex quo filium ge-
nuerat, Otho pellexit, iuventa ac luxu, & quia
flagrantiſſimus in amicitia Neronis habebatur. nec
mora, quin adulterio matrimonium iungeretur.

Otho, ſive amore incautus, laudare formam ele- 46
gantiamque uxoris apud Principem; ſive ut ac- A. U.
cenderet, ac, ſi eadem femina potirentur, id 812
quoque vinculum potentiam ei adiiceret. Saepe auditus eſt conſurgens e convivio Caeſaris, *ſe ire ad illam, ſibi conceſſam* dictitans *nobilitatem, pulchritudinem, vota omnium & gaudia felicium.* His atque talibus irritamentis, non longa cunctatio interponitur. Sed accepto aditu, Poppaea primum per blandimenta & artes valeſcere, *imparem cupidini ſe, & forma Neronis captam* ſimulans: mox, acri iam Principis amore, ad ſuperbiam vertens, ſi ultra unam alteramque noctem attineretur, *nuptam eſſe ſe* dictitans, *nec poſſe matrimonium amittere, devinctam Othoni per genus vitae, quod nemo adaequaret. Illum animo & cultu magnificum: ibi ſe ſumma fortuna digna viſere. at Neronem pellice ancilla, & aſſuetudine Actes devinctum, nil e contubernio ſervili, niſi abiectum & ſordidum traxiſſe.* Deiicitur familiaritate ſueta, poſt congreſſu & comitatu, Otho; & poſtremo, ne in Urbe aemulatus ageret, provinciae Luſitaniae praeficitur: ubi uſque ad civilia arma, non ex priore infamia, ſed integre ſancteque egit, procax otii, & poteſtatis temperantior. Hactenus Nero flagitiis & ſceleribus vela- 47
menta quaeſivit. Suſpectabat maxime Cornelium Sullam, ſocors ingenium eius in contrarium trahens, callidumque & ſimulatorem interpretando. Quem metum Graptus, ex libertis Caeſaris, uſu & ſenecta Tiberio abuſque domum Princi-

A. U. 812 pum edoctus, tali mendacio intendit. Pons Mulvius in eo tempore celebris nocturnis illecebris erat: ventitabatque illuc Nero, quo solutius, Urbem extra, lasciviret. Igitur, *regredienti per viam Flaminiam compositas insidias, fatoque evitatas, quoniam diverso itinere Sallustianos in hortos remeaverit, auctoremque eius doli Sullam*, ementitur: quia forte, redeuntibus ministris Principis, quidam, per iuvenilem licentiam, quae tunc passim exercebatur, inanem metum fecerant. Neque servorum quisquam, neque clientium Sullae agnitus: maximeque despecta, & nullius ausi capax natura eius, a crimine abhorrebat: perinde tamen, quasi convictus esset, cedere patria, & Massiliensium moenibus coërceri

48 iubetur. Iisdem Consulibus auditae Puteolanorum legationes, quas diversas ordo plebesque ad Senatum miserant: illi *vim multitudinis*, hi *magistratuum & primi cuiusque avaritiam* increpantes. Cumque seditio ad saxa & minas ignium progressa, necem & arma perliceret, C. Cassius adhibendo remedio delectus. quia severitatem eius non tolerabant, precante ipso, ad Scribonios fratres ea cura transfertur, data cohorte praetoria: cuius terrore, & paucorum supplicio, rediit op-

49 pidanis concordia. Non referrem vulgatissimum Senatusconsultum, quo *civitati Syracusanorum, egredi numerum, edendis gladiatoribus finitum, permittebatur;* nisi Paetus Thrasea contra dixisset, praebuissetque materiem obtrectatoribus arguendae sententiae: *Cur enim, si Rempublicam egere*

libertate senatoria crederet, tam levia consectaretur? A. U. 812 *quin de bello, aut pace, de vectigalibus, & legibus, quibusque aliis Romana continentur, suaderet dissuaderetve? Licere Patribus, quoties ius dicendae sententiae accepissent, quae vellent, expromere, relationemque in ea postulare. An solum emendatione dignum, ne Syracusis spectacula largius ederentur? cetera per omnes imperii partes perinde egregia, quam si non Nero, sed Thrasea regimen eorum teneret? Quod si summa dissimulatione transmitterentur, quanto magis inanibus abstinendum?* Thrasea contra, rationem poscentibus amicis, *non praesentium ignarum*, respondebat, *eiusmodi consulta corrigere: sed Patrum honori dare, ut manifestum fieret, magnarum rerum curam non dissimulaturos, qui animum etiam levissimis adverterent.* Eodem anno, 50
crebris populi flagitationibus, immodestiam publicanorum arguentis, dubitavit Nero, *an cuncta vectigalia omitti iuberet, idque pulcherrimum donum generi mortalium daret.* Sed impetum eius, multum prius laudata *magnitudine animi*, attinuere Senatores, *dissolutionem imperii* docendo, *si fructus, quibus Respublica sustineretur, deminuerentur. quippe, sublatis portoriis, sequens, ut tributorum abolitio expostularetur. Plerasque vectigalium societates a Consulibus & Tribunis plebis constitutas, acri etiam populi Romani tum libertate: reliqua mox ita provisa, ut ratio quaestuum, & necessitas erogationum inter se congruerent. Temperandas plane publicanorum cupidines, ne per tot annos sine querela tolerata, novis acerbitatibus ad in-*

51 *vidiam verterent.* Ergo edixit Princeps, *ut leges*
A. U. 812 *cuiuſque publici, occultae ad id tempus, proſcriberentur: omiſſas petitiones non ultra annum reſumerent: Romae Praetor, per provincias, qui pro Praetore aut Conſule eſſent, iura adverſus publicanos extra ordinem redderent: militibus immunitas ſervaretur, niſi in iis, quae veno exercerent:* aliaque admodum aequa, quae brevi ſervata, dein fruſtra habita ſunt. Manet tamen abolitio quadrageſimae quinquageſimaeque, & quae alia exactionibus illicitis nomina publicani invenerant. Temperata apud tranſmarinas provincias frumenti ſubvectio. &, *ne cenſibus negotiatorum naves adſcriberentur, tributumque pro illis penderent,*
52 conſtitutum. Reos ex provincia Africa, qui proconſulare imperium illic habuerant, Sulpicium Camerinum, & Pomponium Silvanum, abſolvit Caeſar: Camerinum adverſus privatos & paucos, ſaevitiae magis, quam captarum pecuniarum crimina obiicientes. Silvanum magna vis accuſatorum circumſteterat, poſcebatque *tempus evocandorum teſtium:* reus *illico defendi* poſtulabat: valuitque pecunioſa orbitate & ſenecta, quam ultra vitam eorum produxit, quorum ambitu eva-
53 ſerat. Quietae ad id tempus res in Germania fuerant, ingenio ducum, qui, pervulgatis triumphi inſignibus, maius ex eo decus ſperabant, ſi pacem continuaviſſent. Paullinus Pompeius & L. Vetus ea tempeſtate exercitui praeerant. Ne tamen ſegnem militem attinerent, ille inchoatum ante tres & ſexaginta annos a Druſo agge-

rem coërcendo Rheno, abſolvit: Vetus Moſel- A. U.
lam atque Ararim, facta inter utrumque foſſa, 812
connectere parabat, ut copiae per mare, dein
Rhodano & Arare ſubvectae, per eam foſſam,
mox fluvio Moſella in Rhenum, exin Oceanum
decurrerent; ſublatiſque itinerum difficultatibus,
navigabilia inter ſe occidentis ſeptemtrioniſque
litora fierent. Invidit operi Aelius Gracilis, Bel-
gicae Legatus, deterrendo Veterem, *ne legio-
nes alienae provinciae inferret, ſtudiaque Gallia-
rum affectaret: formidoloſum id Imperatori* dicti-
tans; quo plerumque prohibentur conatus ho-
neſti. Ceterum continuo exercituum otio, fama 54
inceſſit, *ereptum ius Legatis ducendi in hoſtem.*
Eoque Friſii iuventutem ſaltibus aut paludibus,
imbellem aetatem per lacus admovere ripae,
agroſque vacuos, & militum uſui ſepoſitos, in-
ſedere, auctore Verrito & Malorige, qui natio-
nem eam regebant, in quantum Germani re-
gnantur. Iamque fixerant domos, ſemina arvis
intulerant, utque patrium ſolum exercebant:
cum Dubius Avitus, accepta a Paullino provin-
cia, minitando *vim Romanam, niſi abſcederent Fri-
ſii veteres in locos, aut novam ſedem a Caeſare im-
petrarent,* perpulit Verritum & Malorigen pre-
ces ſuſcipere. Profectique Romam, dum aliis cu-
ris intentum Neronem opperiuntur, inter ea,
que barbaris oſtentantur, intravere Pompeii thea-
trum, quo magnitudinem populi viſerent. Illic,
per otium (neque enim ludicris ignari oblecta-
bantur) dum *conſeſſum caveae, diſcrimina ordi-*

A. U. *num, quis Eques, ubi Senatus,* percontantur, ad-
812 vertere quosdam cultu externo in sedibus Sena-
torum: &, *quinam forent,* rogitantes, postquam
audiverant, *earum gentium legatis id honoris da-
tum, quae virtute & amicitia Romana praecellerent:
NULLOS MORTALIUM ARMIS AUT FIDE AN-
TE GERMANOS ESSE,* exclamant, degrediun-
turque, & inter Patres considunt. quod comi-
ter a visentibus exceptum, quasi impetus anti-
qui, & bona aemulatione. Nero civitate Roma-
na ambos donavit: *Frisios decedere agris* iussit.
Atque illis aspernantibus, auxiliaris eques repen-
te immissus necessitatem attulit, captis caesisve,
55 qui pervicacius restiterant. Eosdem agros Ansi-
barii occupavere, validior gens, non modo sua
copia, sed adiacentium populorum miseratione:
quia pulsi a Chaucis, & sedis inopes, tutum ex-
silium orabant. Aderatque iis, clarus per illas
gentes, & nobis quoque fidus, nomine Boioca-
lus, *vinctum se rebellione Cherusca, iussu Arminii,*
referens; *mox, Tiberio & Germanico ducibus, sti-
pendia meruisse. Quinquaginta annorum obsequio id
quoque adiungere, quod gentem suam ditioni nostrae
subiiceret. Quotam partem campi iacere, in quam
pecora & armenta militum aliquando transmitteren-
tur? Servarent sane receptos gregibus intra homi-
num famam; modo ne vastitatem & solitudinem mal-
lent, quam amicos populos. Chamavorum quondam
ea arva, mox Tubantum, & post Usipiorum fuisse.
Sicuti coelum Diis, ita terras generi mortalium da-
tas: quaeque vacuae, eas publicas esse.* Solem dein-

de respiciens, & cetera sidera vocans, quasi co- A. U.
ram interrogabat, *vellentne contueri inane solum?* 812
*potius mare superfunderent adversus terrarum erepto-
res.* Et commotus his Avitus, *patienda meliorum* 56
*imperia. Id Diis, quos implorarent, placitum, ut ar-
bitrium penes Romanos maneret, quid darent, quid
adimerent; neque alios iudices, quam se ipsos, pate-
rentur.* Haec in publicum Ansibariis respondit:
ipsi Boiocalo, *ob memoriam amicitiae, daturum
agros.* quod ille, ut proditionis pretium, asper-
natus addidit: *deesse nobis terra in vitam, in qua
moriamur, non potest.* atque ita, infensis utrinque
animis, discessum. Illi Bructeros, Tencteros, ul-
teriores etiam nationes, socias bello vocabant.
Avitus, scripto ad Curtilium Manciam, superio-
ris exercitus Legatum, *ut Rhenum transgressus,
arma a tergo ostenderet;* ipse legiones in agrum
Tencterum induxit, *excidium* minitans, *nisi cau-
sam suam dissociarent.* Igitur absistentibus his, pa-
ri metu exterriti Bructeri. & ceteris quoque alie-
na pericula defendentibus, sola Ansibariorum
gens retro ad Usipios & Tubantes concessit. quo-
rum terris exacti, cum Cattos, dein Cheruscos
petissent, errore longo, hospites, egeni, hostes,
in alieno, quod iuventutis erat, caeduntur; im-
bellis aetas in praedam divisa est. Eadem aestate, 57
inter Hermunduros Cattosque certatum magno
proelio, dum flumen, gignendo sale foecundum,
& conterminum, vi trahunt; super libidinem
cuncta armis agendi, religione insita, *eos maxi-
me locos propinquare coelo, precesque mortalium a*

A. U. 812 *Deis nusquam propius audiri. inde, indulgentia numinum, illo in amne illisque silvis salem provenire, non, ut alias apud gentes, eluvie maris arescente unda, sed super ardentem arborum struem fusa, ex contrariis inter se elementis, igne atque aquis concretum.* Sed bellum Hermunduris prosperum, Cattis exitio fuit, quia *victores diversam aciem Marti ac Mercurio* sacravere, quo voto equi, viri, cuncta victa occidioni dantur. Et minae quidem hostiles in ipsos vertebant. Sed civitas Iuhonum, socia nobis, malo improviso afflicta est. nam ignes, terra editi, villas, arva, vicos passim corripiebant, ferebanturque in ipsa conditae nuper coloniae moenia. neque exstingui poterant; non si imbres caderent, non fluvialibus aquis, aut quo alio humore: donec inopia remedii, & ira cladis, agrestes quidam eminus saxa iacere, dein, residentibus flammis propius suggressi, ictu fustium, aliisque verberibus, ut feras absterrebant: postremo tegmina corpori derepta iniiciunt, quanto magis profana & usu polluta, tanto magis oppressura ignes.

58 Eodem anno Ruminalem arborem in comitio, quae super octingentos atque triginta ante annos Remi Romulique infantiam texerat, mortuis ramalibus, & arescente trunco deminutam, prodigii loco habitum est, donec in novos foetus reviresceret.

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSU DIVI AUGUSTI

ANNALIUM

LIBER QUARTUS DECIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Nero matrem ſuam faſtidit, denique interficit. Excuſat id factum apud Senatum: & is non ignoſcit ſolum, ſed laudat. Inde ad deterrima quaeque prorupit. currus agitavit. in ſcena cantavit. Quinquennale ludicrum Romae inſtitutum, vario ſermone vulgi. Rubellius Plautus amovetur. At Corbulo in Armenia ſtrenue rem gerit: Tigranocerta capit: Tigranem regem iis imponit. Contra in Britannia clades accepta, dum Suetonius Paullinus Monam inſulam intraſſet. & tota paene provincia amiſſa: quam tamen mira conſtantia & unius proelii ſucceſſu Suetonius idem retinuit. Praefectus urbis domi ſuae interfectus. ſupplicium de familia ſumtum. Lex maieſtatis revocata. Burrus obiit. Seneca a peſſimis in invidiam vocatur: ideoque commeatum a Principe petit, nec accipit. Tigellinus unus omnia poteſt: is Plautum & Sullam interfici curat. Nero Octaviam dimittit: Poppaeae iungitur. Seditionem ſuper ea

re populus movet: quae caufa maturandi Octaviae exitii. Ea interfecta in Pandateria infula. Gefta haec annis circiter quatuor,

C. Vipstano, C. Fonteio Capitone.
Imp. Nerone iv, Cosso Cornelio Lentulo.
C. Caesonio Paeto, C. Petronio Turpiliano.
P. Mario Celso, L. Asinio Gallo, Coss.

I CAIO Vipftano, Fonteio Coss. diu medita-
A. U. tum fcelus non ultra Nero diftulit, vetuftate im-
813 A. C. perii coalita audacia, & flagrantiore in dies amo-
60 re Poppaeae. quae fibi matrimonium, & difcidium Octaviae, incolumi Agrippina, haud fperans, crebris criminationibus, aliquando per facetias incufare Principem, & *pupillum* vocare, *qui iuffis alienis obnoxius, non modo imperii, fed libertatis etiam indigeret. Cur enim differri nuptias fuas? formam fcilicet difplicere, & triumphales avos? an foecunditatem, & verum animum? timeri, ne uxor faltem iniurias Patrum, iram populi adverfus fuperbiam avaritiamque matris, aperiat. Quod fi nurum Agrippina non nifi filio infeftam ferre poffet, reddatur ipfa Othonis coniugio. ituram quoquo terrarum, ubi audiret potius contumelias Imperatoris, quam viferet, periculis eius immixta.* Haec atque talia, lacrimis & arte adulterae penetrantia, nemo prohibebat; cupientibus cunctis infringi matris potentiam, & credente nullo, ufque ad cae-

dem eius duratura filii odia. Tradit Cluvius, 2
Agrippinam ardore retinendae potentiae eo usque provectam, ut medio diei, cum id temporis Nero per vinum & epulas incalesceret, offerret se saepius temulento comtam & incesto paratam. Iamque lasciva oscula, & praenuntias flagitii blanditias, adnotantibus proximis; Senecam contra muliebres illecebras subsidium a femina petivisse: immissamque Acten libertam, quae, simul suo periculo, & infamia Neronis anxia, deferret, pervulgatum esse incestum, gloriante matre; nec toleraturos milites profani Principis imperium. Fabius Rusticus, *non Agrippinae, sed Neroni cupitum id,* memorat, *eiusdemque libertae astu disiectum.* Sed quae Cluvius, eadem ceteri quoque auctores prodidere. & fama huc inclinat: seu concepit animo tantum immanitatis Agrippina, seu credibilior novae libidinis meditatio in ea visa est, quae, puellaribus annis, stuprum cum Lepido, spe dominationis, admiserat, pari cupidine usque ad libita Pallantis provoluta, & exercita ad omne flagitium patrui nuptiis. Igitur Nero vitare secretos eius congressus: abscedentem 3
in hortos, aut Tusculanum vel Antiatem in agrum, laudare, *quod otium lacesseret.* Postremo, ubicunque haberetur, praegravem ratus, interficere constituit: hactenus consultans, *veneno, an ferro, vel qua alia vi.* placuitque primo venenum. sed inter epulas Principis si daretur, referri ad casum non poterat, tali iam Britannici exitio: & ministros tentare arduum videbatur mulieris, usu scelerum adversus insidias intentae; atque

A. U. 813

A. U. ipsa praesumendo remedia munierat corpus. Fer-
813 rum & caedes quonam modo occultaretur, nemo reperiebat; &, ne quis, illi tanto facinori delectus, iussa sperneret, metuebat. Obtulit ingenium Anicetus libertus, classi apud Misenum praefectus, & pueritiae Neronis educator, ac mutuis odiis Agrippinae invisus. Ergo, *navem posse componi*, docet, *cuius pars, ipso in mari per artem soluta, effunderet ignaram. nihil tam capax fortuitorum, quam mare; & si naufragio intercepta sit, quem adeo iniquum, ut sceleri assignet, quod venti & fluctus deliquerint? Additurum Principem defunctae templum, & aras, & cetera ostentandae pieta-*
4 *ti*. Placuit sollertia, tempore etiam iuta, quando Quinquatruum festos dies apud Baias frequentabat. Illuc matrem elicit, *ferendas parentum iracundias, & placandum animum*, dictitans, quo rumorem reconciliationis efficeret, acciperetque Agrippina facili feminarum credulitate ad gaudia. Venientem dehinc, obvius in litora, (nam Antio adventabat) excipit manu & complexu, ducitque Baulos. Id villae nomen est, quae, promontorium Misenum inter & Baianum lacum, flexo mari alluitur. Stabat inter alias navis ornatior, tanquam id quoque honori matris daretur: quippe sueverat triremi, & classiariorum remigio vehi. ac tum invitata ad epulas erat, ut occultando facinori nox adhiberetur. Satis constitit, exstitisse proditorem, & Agrippinam, auditis insidiis, an crederet ambiguam, gestamine sellae Baias pervectam. Ibi blandimentum

ſublevavit metum; comiter excepta, ſuperque A. U. ipſum collocata. Nam pluribus ſermonibus, mo- 813 do familiaritate iuvenili Nero, & rurſus adductus, quaſi ſeria conſociaret, tracto in longum convictu, proſequitur abeuntem, artius oculis & pectori haerens, ſive explenda ſimulatione, ſeu perituræ matris ſupremus adſpectus quamvis ferum animum retinebat. Noctem ſideribus illuſtrem, & placido mari quietam, quaſi convincendum ad ſcelus, Dii praebuere. Nec multum erat progreſſa navis, duobus e numero familiarium Agrippinam comitantibus: ex quîs Crepereius Gallus haud procul gubernaculis adſtabat; Acerronia, ſuper pedes cubitantis reclinis, *poenitentiam filii, & reciperatam matris gratiam,* per gaudium memorabat: cum, dato ſigno, ruere tectum loci, multo plumbo grave; preſſuſque Crepereius, & ſtatim exanimatus eſt. Agrippina & Acerronia eminentibus lecti parietibus, ac forte validioribus, quam ut oneri cederent, protectae ſunt. nec diſſolutio navigii ſequebatur, turbatis omnibus, & quod plerique ignari etiam conſcios impediebant. Viſum dehinc remigibus, *unum in latus inclinare, atque ita navem ſubmergere.* Sed neque ipſis promtus in rem ſubitam conſenſus; & alii, contra nitentes, dedere facultatem lenioris in mare iactus. Verum Acerronia imprudens, dum, *ſe Agrippinam eſſe, utque ſubveniretur matri Principis,* clamitat, contis & remis, &, quae fors obtulerat, navalibus telis conficitur. Agrippina ſilens, eoque minus agni-

A. U. ta, unum tamen vulnus humero excepit. Nando,
813 deinde occursu lenunculorum, Lucrinum
6 in lacum vecta, villae suae infertur. Illic reputans, ideo se fallacibus literis accitam, & honore praecipuo habitam; quodque litus iuxta, non ventis acta, non saxis impulsa navis, summa sui parte, veluti terrestre machinamentum, concidisset; observans etiam Acerroniae necem; simul suum vulnus adspiciens, solum insidiarum remedium esse, si non intelligeretur. misitque libertum Agerinum, qui nuntiaret filio, *benignitate Deûm, & fortuna eius. evasisse gravem casum: orare. ut quamvis periculo matris exterritus. visendi curam differret: sibi ad praesens quiete opus.* Atque interim securitate simulata, medicamina vulneri, & fomenta corpori adhibet: *testamentum Acerroniae requiri. bonaque obsignari* iubet. id tantum
7 non per simulationem. At Neroni, nuntios patrati facinoris opperienti, affertur, *evasisse ictu levi sauciam. & hactenus adito discrimine. ne auctor dubitaretur.* Tum pavore exanimis, &, *iam iamque affore.* obtestans, *vindictae properam. sive servitia armaret. vel militem accenderet. sive ad Senatum & populum pervaderet. naufragium. & vulnus. & interfectos amicos obiiciendo. quod contra subsidium sibi? nisi quid Burrus & Seneca reperirent:* quos statim acciverat, incertum an & ante ignaros. Igitur longum utriusque silentium, ne irriti dissuaderent; an eo descensum credebant, ut, nisi praeveniretur Agrippina, pereundum Neroni esset. Post Seneca, hactenus promtior, respicere

Burrum, ac si scitaretur, an militi imperanda caedes esset? Ille, *praetorianos toti Caesarum domui obstrictos, memoresque Germanici, nihil adversus progeniem eius atrox ausuros*, respondit: *perpetraret Anicetus promissa.* qui nihil cunctatus, poscit summam sceleris. Ad eam vocem Nero, *illo sibi die dari imperium, auctoremque tanti muneris libertum* profitetur. *iret propere, duceretque promtissimos ad iussa.* Ipse, audito, *venisse missu Agrippinae nuntium Agerinum*, scenam ultro criminis parat: gladiumque, dum mandata perfert, abiicit inter pedes eius. tum, quasi deprehenso, *vincla inii-ci* iubet, ut, *exitium Principis molitam matrem, & pudore deprehensi sceleris sponte mortem sumsisse*, confingeret. Interim vulgato Agrippinae periculo, quasi casu evenisset, ut quisque acceperat, decurrere ad litus. Hi molium obiectus, hi proximas scaphas scandere: alii, quantum corpus sinebat, vadere in mare, quidam manus protendere: questibus, votis, clamore diversa rogitantium, aut incerta respondentium, omnis ora compleri: affluere ingens multitudo cum luminibus, atque, ubi incolumem esse pernotuit, ut ad gratandum, sese expedire, donec adspectu armati & minitantis agminis disiecti sunt. Anicetus villam statione circumdat, refractaque ianua, obvios servorum arripit, donec ad fores cubiculi veniret: cui pauci adstabant, ceteris terrore irrumpentium exterritis. Cubiculo modicum lumen inerat, & ancillarum una: magis ac magis anxia Agrippina, quod ne-

A. U. 813

8

A. U. mo a filio, ac ne Agerinus quidem. aliam fere
813 litore faciem nunc, ſolitudinem ac repentinos
ſtrepitus, & extremi mali indicia. Abeunte de-
hinc ancilla, *Tu quoque me deſeris*, prolocuta, re-
ſpicit Anicetum, Trierarcho Herculeo, & Oloa-
rito, Centurione claſſiario, comitatum: ac, *ſi ad
viſendum veniſſet, refotam nuntiaret: ſin facinus pa-
traturus, nihil ſe de filio credere; non imperatum
parricidium*. Circumſiſtunt lectum percuſſores: &
prior Trierarchus fuſti caput eius afflixit: iam in
mortem Centurioni ferrum deſtringenti, proten-
dens uterum, *Ventrem feri*, exclamavit, multiſ-
9 que vulneribus confecta eſt. Haec conſenſu pro-
duntur. Adſpexeritne matrem exanimem Nero,
& formam corporis eius laudaverit, ſunt, qui
tradiderint, ſunt, qui abnuant. Cremata eſt no-
cte eadem, convivali lecto, & exſequiis vilibus:
neque, dum Nero rerum potiebatur, congeſta
aut clauſa humus. mox domeſticorum cura, le-
vem tumulum accepit, viam Miſeni propter, &
villam Caeſaris Dictatoris, quae ſubiectos ſinus
editiſſima proſpectat. Accenſo rogo libertus eius,
cognomento Mneſter, ipſe ſe ferro tranſegit; in-
certum caritate in patronam, an metu exitii.
Hunc ſui finem multos ante annos crediderat A-
grippina, contemſeratque. Nam conſulenti ſuper
Nerone, reſponderunt Chaldaei, *fore ut impera-
ret, matremque occideret*: atque illa, *Occidat*, in-
10 quit, *dum imperet*. Sed a Caeſare, perfecto de-
mum ſcelere, magnitudo eius intellecta eſt. reli-
quo noctis, modo per ſilentium defixus, ſaepius

pavore exsurgens, & mentis inops, lucem opperiebatur, tanquam exitium allaturam. Atque eum, auctore Burro, prima Centurionum Tribunorumque adulatio ad spem firmavit, prensantium manu gratantiumque, *quod discrimen improvisum, & matris facinus evasisset.* Amici dehinc adire templa: &, coepto exemplo, proxima Campaniae municipia victimis & legationibus laetitiam testari: ipse, diversa simulatione, maestus, & quasi incolumitati suae infensus, ac morti parentis illacrimans. Quia tamen non, ut hominum vultus, ita locorum facies mutantur, obversabaturque maris illius & litorum gravis adspectus, (& erant, qui crederent, sonitum tubae collibus circum editis planctusque tumulo matris audiri,) Neapolim concessit, literasque ad Senatum misit, quarum summa erat: *Repertum cum ferro percussorem Agerinum, ex intimis Agrippinae libertis, & luisse eam poenam conscientia, qua scelus paravisset.* Adiiciebat crimina longius repetita: *quod consortium imperii, iuraturasque in feminae verba praetorias cohortes, idemque dedecus Senatus & populi speravisset: ac posteaquam frustra optata sint, infensa militi Patribusque & plebi, dissuasisset donativum & congiarium, periculaque viris illustribus instruxisset. Quanto suo labore perpetratum, ne irrumperet curiam, ne gentibus externis responsa daret?* Temporum quoque Claudianorum obliqua insectatione, cuncta eius dominationis flagitia in matrem transtulit, *publica fortuna exstinctam* referens. namque & naufragium narrabat. Quod fortui-

A. U. 813

11

A. U. 813 tum fuiſſe, quis adeo hebes inveniretur, ut crederet? aut a muliere naufraga miſſum cum telo unum, qui cohortes, & claſſes Imperatoris perfringeret? Ergo non iam Nero, cuius immanitas omnium queſtus anteibat, ſed adverſo rumore Seneca erat, *quod oratione tali confeſſionem ſcripſiſſet.*

12 Miro tamen certamine procerum decernuntur *ſupplicationes apud omnia pulvinaria, utque Quinquatrus, quibus apertae eſſent inſidiae, ludis annuis celebrarentur: aureum Minervae ſimulacrum in curia, & iuxta Principis imago ſtatuerètur: dies natalis Agrippinae inter nefaſtos eſſet.* Thraſea Paetus, ſilentio vel brevi aſſenſu priores adulationes tranſmittere ſolitus, exiit tum Senatu; ac ſibi cauſam periculi fecit, ceteris libertatis initium non praebuit. Prodigia quoque crebra & irrita interceſſere. anguem enixa mulier: & alia in concubitu mariti fulmine exanimata. iam ſol repente obſcuratus, & tactae de coelo quatuordecim Urbis regiones. quae adeo ſine cura Deûm eveniebant, ut multos poſt annos Nero imperium & ſcelera continuaverit. Ceterum, quo gravaret invidiam matris, eaque demota, auctam lenitatem ſuam teſtificaretur, feminas illuſtres, Iuniam & Calpurniam, praefectura functos Valerium Capitonem & Licinium Gabolum, ſedibus patriis reddidit, ab Agrippina olim pulſos. Etiam Lolliae Paullinae cineres reportari, ſepulcrumque exſtrui permiſit: quoſque ipſe nuper relegaverat, Iturium & Calviſium, poena exſolvit. Nam Silana fato functa erat, longinquo

ab exſilio Tarentum regreſſa, labante iam Agrip- A. U.
pina, cuius inimicitiis conciderat, vel tum mi- 813
tigata. Cunctanti in oppidis Campaniae, *quonam* 13
modo Urbem ingrederetur; an obſequium Senatus, an
ſtudia plebis reperiret, anxio, contra deterrimus
quiſque, quorum non alia regia foecundior ex-
ſtitit, *inviſum Agrippinae nomen, & morte eius ac-*
cenſum populi favorem, differunt: *iret intrepidus,*
& venerationem ſui coram experiretur: ſimul *prae-*
gredi expoſcunt. & promtiora, quam promiſe-
rant, inveniunt: obvias tribus: feſto cultu Se-
natum: coniugum ac liberorum agmina, per ſe-
xum, & aetatem diſpoſita; exſtructos, qua ince-
deret, ſpectaculorum gradus, quo modo trium-
phi viſuntur. Hinc ſuperbus, ac publici ſervitii vi-
ctor, Capitolium adiit, grates exſolvit: ſeque in
omnes libidines effudit, quas male coërcitas qua-
liſcunque matris reverentia tardaverat. Vetus illi 14
copia erat; curriculo quadrigarum inſiſtere. nec
minus foedum ſtudium, cithara ludicrum in mo-
dum canere, cum coenaret. quod *regibus & an-*
tiquis ducibus factitatum memorabat: *idque vatum*
laudibus celebre, & Deorum honori datum. enimve-
ro cantus Apollini ſacros: talique ornatu adſtare, non
modo Graecis in urbibus, ſed Romana apud templa,
numen praecipuum & praeſcium. Nec iam ſiſti pote-
rat; cum Senecae ac Burro viſum, ne utraque
pervinceret, alterum concedere. clauſumque val-
le Vaticana ſpatium, in quo equos regeret, haud
promiſcuo ſpectaculo. mox ultro vocari populus
Romanus, laudibuſque extollere, ut eſt vulgus

A. U. 813 cupiens voluptatum, &, ſi eodem Princeps trahat, laetum. Ceterum evulgatus pudor non ſatietatem, ut rebantur, ſed incitamentum attulit. Ratuſque dedecus molliri, ſi plures foedaſſet, nobilium familiarum poſteros, egeſtate venales, in ſcenam deduxit. quos fato perfunctos ne nominatim tradam, maioribus eorum tribuendum puto: nam & eius flagitium eſt, qui pecuniam ob delicta potius dedit, quam ne delinquerent. Notos quoque Equites Romanos operas arenae promittere ſubegit donis ingentibus: niſi, quod merces ab eo, qui iubere poteſt, vim neceſſitatis affert.

15 Ne tamen adhuc publico theatro dehoneſtaretur, inſtituit ludos, *Iuvenalium* vocabulo, in quos paſſim nomina data: non nobilitas cuiquam, non aetas, aut acti honores impedimento, quo minus Graeci Latinive hiſtrionis artem exercerent, uſque ad geſtus modoſque haud viriles. Quin & feminae illuſtres deformia meditari: exſtructaque apud nemus, quod navali ſtagno circumpoſuit Auguſtus, conventicula, & cauponae, & poſita veno irritamenta luxus. dabanturque ſtipes, quas boni neceſſitate, intemperantes gloria conſumerent. Inde gliſcere flagitia & infamia; nec ulla moribus corruptis olim plus libidinum circumdedit, quam illa colluvies. Vix artibus honeſtis pudor retinetur: nedum, inter certamina vitiorum, pudicitia, aut modeſtia, aut quidquam probi moris reſervaretur. Poſtremo ipſe ſcenam incedit, multa cura tentans citharam, & praemeditans aſſiſtentibus. Facies acceſſerat, cohors

militum, Centuriones Tribunique, & maerens A. U.
Burrus ac laudans. tuncque primum conſcripti 813
ſunt Equites Romani, cognomento *Auguſtanorum*. aetate ac robore conſpicui, & pars ingenio procaces, alii in ſpe potentiae. Hi dies ac noctes plauſibus perſonare: formam Principis vocemque Deûm vocabulis appellantes, quaſi per virtutem, clari honoratique agere. Ne tamen lu- 16
dicrae tantum Imperatoris artes noteſcerent, carminum quoque ſtudium affectavit, contractis, quibus aliqua pangendi facultas. Nec dum inſignis aetatis nati, conſidere ſimul, & allatos, vel ibidem repertos, verſus connectere, atque ipſius verba, quoquo modo prolata, ſupplere. quod ſpecies ipſa carminum docet, non impetu & inſtinctu, nec ore uno fluens. Etiam ſapientiae doctoribus tempus impertiebat poſt epulas, utque contraria aſſeverantium diſcordiae eruerentur. nec deerant, qui ore vultuque triſti inter oblectamenta regia ſpectari cuperent. Sub idem tem- 17
pus, levi contentione atrox caedes orta, inter colonos Nucerinos Pompeianoſque, gladiatorio ſpectaculo, quod Livineius Regulus, quem motum Senatu retuli, edebat. quippe oppidana laſcivia invicem inceſſentes, probra, deinde ſaxa, poſtremo ferrum ſumſere, validiore Pompeianorum plebe, apud quos ſpectaculum edebatur. Ergo reportati ſunt in Urbem multi e Nucerinis, trunco per vulnera corpore, ac plerique liberorum aut parentum mortes deflebant. Cuius rei iudicium Princeps Senatui, Senatus Conſulibus

A. U. permisit. Et rursus re ad Patres relata, prohibiti
813 publice in decem annos eiusmodi coetu Pom-
peiani, collegiaque, quae contra leges instituе-
rant, dissoluta: Livineius, & qui alii seditionem
18 conciverant, exsilio multati sunt. Motus Senatu
& Pedius Blaesus, accusantibus Cyrenensibus,
*violatum ab eo thesaurum Aesculapii, delectumque
militarem pretio & ambitione corruptum.* Iidem Cy-
renenses reum agebant Acilium Strabonem, prae-
toria potestate usum, & missum disceptatorem a
Claudio agrorum, quos regi Apioni quondam
habitos, & populo Romano cum regno relictos,
proximus quisque possessor invaserant, diutina-
que licentia & iniuria, quasi iure & aequo, ni-
tebantur. Igitur abiudicatis agris, orta adversus
iudicem invidia: & Senatus, *ignota sibi esse man-
data Claudii, & consulendum Principem,* respon-
dit. Nero, probata Strabonis sententia, *se nihilo-
minus subvenire sociis, & usurpata concedere,* scri-
19 psit. Sequuntur virorum illustrium mortes, Do-
mitii Afri & M. Servilii, qui summis honoribus
& multa eloquentia viguerant. Ille orando cau-
sas, Servilius diu foro, mox tradendis rebus Ro-
manis celebris; & elegantia uterque eam clario-
rem effecit, ut par ingenio, ita morum diver-
20 sus. Nerone quartum, Cornelio Cosso Coss. quin-
A. U. 814 quennale ludicrum Romae institutum est, ad
A. C. morem Graeci certaminis: varia fama, ut cuncta
61 ferme nova. Quippe erant, qui *Cn. quoque Pom-
peium incusatum a senioribus* ferrent, *quod mansu-
ram theatri sedem posuisset. nam antea subitariis gra-*

dibus, & scena in tempus structa, ludos edi solitos: A. U.
vel, si vetustiora repetas, stantem populum spectavis- 814
se, ne, si consideret, theatro dies totos ignavia con-
tinuaret. Spectaculorum quidem antiquitas servare-
tur, quoties Praetores ederent, nulla cuiquam ci-
vium necessitate certandi. Ceterum abolitos paulatim
patrios mores, funditus everti per accitam lasciviam,
ut, quod usquam corrumpi & corrumpere queat, in
Urbe visatur, degeneretque studiis externis iuventus,
gymnasia, & otia, & turpes amores exercendo, Prin-
cipe & Senatu auctoribus: qui non modo licentiam
vitiis permiserint, sed vim adhibeant, ut proceres Ro-
mani, specie orationum & carminum, scena polluan-
tur. quid superesse, nisi ut corpora quoque nudent,
& caestus assumant, easque pugnas, pro militia &
armis, meditentur? An iustitiam Augures, & de-
curias Equitum egregium iudicandi munus expletu-
ros, si fractos sonos & dulcedinem vocum perite au-
dissent? Noctes quoque dedecori adiectas, ne quod
tempus pudori relinquatur, sed coetu promiscuo, quod
perditissimus quisque per diem concupiverit, per tene-
bras audeat. Pluribus ipsa licentia placebat; ac 21
tamen honesta nomina praetendebant: *Maiores*
quoque non abhorruisse spectaculorum oblectamentis,
pro fortuna, quae tum erat: eoque a Tuscis acci-
tos histriones, a Thuriis equorum certamina, & pos-
sessa Achaia Asiaque ludos curatius editos: nec quem-
quam Romae, honesto loco ortum, ad theatrales artes
degeneravisse, ducentis iam annis a L. Mummii trium-
pho, qui primus id genus spectaculi in Urbe praebue-
rit. Sed & consultum parcimoniae, quod perpetua se-

A. U. *des theatro locata ſit potius, quam immenſo ſumtu*
814 *ſingulos per annos conſurgeret ac ſtrueretur. Nec*
perinde magiſtratus rem familiarem exhauſturos, aut
populo efflagitandi Graeca certamina a magiſtratibus
cauſam fore, cum eo ſumtu Reſpublica fungatur.
oratorum ac vatum victorias incitamentum ingeniis
allaturas: nec cuiquam iudici grave, aures ſtudiis
honeſtis & voluptatibus conceſſis impartire. laetitiae
magis quam laſciviae dari paucas totius quinquennii
noctes, quibus, tanta luce ignium, nihil illicitum oc-
cultari queat. Sane nullo inſigni dehoneſtamento
id ſpectaculum tranſiit. Ac ne modica quidem
ſtudia plebis exarſere, quia, redditi quamquam
ſcenae, pantomimi, certaminibus ſacris prohi-
bebantur. Eloquentiae primas nemo tulit, ſed,
victorem eſſe Caeſarem, pronuntiatum. Graeci ami-
ctus, quîs per eos dies plerique inceſſerant, tum
22 exoleverant. Inter quae & ſidus cometes effulſit:
de quo vulgi opinio eſt, tanquam mutatio-
nem regnis portendat. Igitur, quaſi iam depul-
ſo Nerone, quiſnam deligeretur, anquirebant. &
omnium ore Rubellius Plautus celebrabatur, cui
nobilitas, per matrem, ex Iulia familia. Ipſe pla-
cita maiorum colebat, habitu ſevero, caſta &
ſecreta domo; quantoque metu occultior, tan-
to plus famae adeptus. Auxit rumorem pari va-
nitate orta interpretatio fulguris. Nam quia diſ-
cumbentis Neronis apud Simbruina ſtagna, cui
Sublaqueum nomen eſt, ictae dapes, menſaque
disiecta erat, idque finibus Tiburtum acciderat,
unde paterna Plauto origo, hunc illum numine

Deûm destinari credebant. fovebantque multi, A. U.
quibus, nova & ancipitia praecolere, avida & 814
plerumque fallax ambitio est. Ergo permotus iis Nero, componit ad Plautum literas, *consuleret quieti Urbis, seque prave diffamantibus subtraheret. esse illi per Asiam avitos agros, in quibus tuta & inturbida iuventa frueretur.* Ita illuc cum coniuge Antistia, & paucis familiarium, concessit. Iisdem diebus nimia luxus cupido infamiam & periculum Neroni tulit, quia fontem aquae Marciae, ad Urbem deductae, nando incesserat: videbaturque potus sacros & caerimoniam loci corpore loto polluisse. secutaque anceps valetudo iram
Deûm affirmavit. At Corbulo, post deleta Ar- 23
taxata, utendum recenti terrore ratus ad occupanda Tigranocerta, quibus excisis, metum hostium intenderet, vel, si pepercisset, clementiae famam adipisceretur; illuc pergit, non infenso exercitu, ne spem veniae auferret, neque tamen remissa cura, gnarus, facilem mutatu gentem, ut segnem ad pericula, ita infidam ad occasiones. Barbari, pro ingenio quisque, alii preces offerre, quidam deserere vicos, & in avia digredi: ac fuere, qui se speluncis, & carissima secum, abderent. Igitur dux Romanus diversis artibus, misericordia adversus supplices, celeritate adversus profugos, immitis iis, qui latebras insederant, ora & exitus specuum, sarmentis virgultisque completos, igni exurit. Atque illum, fines suos praetergredientem, incursavere Mardi, latrociniis exerciti, contraque irrumpentem mon-

A. U. tibus defensi. quos Corbulo, immissis Hiberis,
814 vastavit, hostilemque audaciam externo sangui-
24 ne ultus est. Ipse exercitusque, ut nullis ex proe-
lio damnis, ita per inopiam & labores fatisce-
bant, carne pecudum propulsare famem adacti.
Ad haec penuria aquae, fervida aestas, longin-
qua itinera, sola ducis patientia mitigabantur,
eodem plura, quam gregario milite, tolerante.
Ventum dehinc in locos cultos, demessaeque se-
getes: & ex duobus castellis, in quae confuge-
rant Armenii, alterum impetu captum; qui pri-
mam vim depulerant, obsidione coguntur. Un-
de in regionem Taurannitium transgressus, im-
provisum periculum vitavit. Nam haud procul
tentorio eius, non ignobilis barbarus cum telo
repertus, ordinem insidiarum, seque auctorem,
& socios per tormenta edidit. convictique & pu-
niti sunt, qui specie amicitiae dolum parabant.
Nec multo post legati, Tigranocerta missi, *patere
moenia* afferunt, *intentos populares ad iussa.* Simul
hospitale donum, coronam auream, tradebant.
Accepitque cum honore; nec quidquam urbi
detractum, quo promtius obsequium integri re-
25 tinerent. At praesidium regium, quod ferox iu-
ventus clauserat, non sine certamine expugna-
tum est. nam & proelium pro muris ausi erant,
& pulsi intra munimenta aggeris, demum & ir-
rumpentium armis cessere. quae facilius prove-
niebant, quia Parthi Hyrcano bello distineban-
tur. Miserantque Hyrcani ad Principem Roma-
num, societatem oratum, *attineri a se Vologesen*

pro pignore amicitiae. ostentantes. eos regredientes Corbulo, ne Euphraten transgressi, hostium custodiis circumvenirentur, dato praesidio, ad litora maris rubri deduxit: unde, vitatis Parthorum finibus, patrias in sedes remeavere. Quin & Tiridaten, per Medos extrema Armeniae intrantem, praemisso cum auxiliis Verulano Legato, atque ipse legionibus citis, abire procul, ac spem belli amittere subegit; quosque nobis, ob regem, aversos animis cognoverat, caedibus & incendiis perpopulatus, possessionem Armeniae usurpabat: cum advenit Tigranes, a Nerone ad capessendum imperium delectus, Cappadocum ex nobilitate, regis Archelai nepos, sed quod diu obses apud Urbem fuerat, usque ad servilem patientiam demissus. Nec consensu acceptus, durante apud quosdam favore Arsacidarum. at plerique, superbiam Parthorum perosi, datum a Romanis regem malebant. Additum & praesidium, mille legionarii, tres sociorum cohortes, duaeque equitum alae. & quo facilius novum regnum tueretur, pars Armeniae, ut cuique finitima, Pharasmani Polemonique & Aristobulo atque Antiocho parere iussae sunt. Corbulo in Syriam abscessit, morte Ummidii Legati vacuam, ac sibi permissam. Eodem anno, ex illustribus Asiae urbibus, Laodicea tremore terrae prolapsa, nullo a nobis remedio, propriis opibus revaluit. At in Italia vetus oppidum, Puteoli, ius coloniae, & cognomentum a Nerone adipiscuntur. Veterani Tarentum & Antium adscri-

A. U. 814

26

27

A. U. pti, non tamen infrequentiae locorum subvene-
814 re, dilapsis pluribus in provincias, in quibus
stipendia expleverant. neque coniugiis suscipien-
dis, neque alendis liberis sueti, orbas sine poste-
ris domos relinquebant. Non enim, ut olim, uni-
versae legiones deducebantur, cum Tribunis &
Centurionibus, & sui cuiusque ordinis militibus,
ut consensu & caritate Rempublicam efficerent:
sed ignoti inter se, diversis manipulis, sine re-
ctore, sine affectibus mutuis, quasi ex alio gene-
re mortalium repente in unum collecti; nume-
28 rus magis, quam colonia. Comitia Praetorum,
arbitrio Senatus haberi solita, quod acriore am-
bitu exarserant, Princeps composuit, tres, qui
supra numerum petebant, legioni praeficiendo.
Auxitque Patrum honorem, statuendo, *ut, qui
a privatis iudicibus ad Senatum provocavissent, eius-
dem pecuniae periculum facerent, cuius ii, qui Im-
peratorem appellavere.* nam antea vacuum id so-
lutumque poena fuerat. Fine anni Vibius Se-
cundus, Eques Romanus, accusantibus Mauris,
repetundarum damnatur, atque Italia exigitur,
ne graviore poena afficeretur, Vibii Crispi, fra-
29 tris, opibus enisus. Caesonio Paeto, Petronio
A. U. Turpiliano Coss. gravis clades in Britannia ac-
815 A. C. cepta. In qua neque A. Didius Legatus, ut me-
62 moravi, nisi parta retinuerat, & successor Vera-
nius, modicis excursibus Siluras populatus, quin
ultra bellum proferret, morte prohibitus est:
magna, dum vixit, severitatis fama, supremis
testamenti verbis ambitionis manifestus. quippe

multa in Neronem adulatione addidit, *subiectu-* A. U.
rum ei provinciam fuisse, si biennio proximo vixis- 815
set. Sed tum Paullinus Suetonius obtinebat Britannos, scientia militiae, & rumore populi, qui neminem sine aemulo sinit, Corbulonis concertator, receptaeque Armeniae decus aequare, domitis perduellibus, cupiens. Igitur Monam insulam, incolis validam & receptaculum perfugarum, aggredi parat, navesque fabricatur plano alveo, adversus breve litus & incertum. Sic pedes: equites vado secuti, aut altiores inter undas, adnantes equis, transmisere. Stabat pro 30
litore diversa acies, densa armis virisque, intercursantibus feminis in modum Furiarum, quae veste ferali, crinibus deiectis, faces praeferebant. Druidaeque circum, preces diras, sublatis ad coelum manibus, fundentes, novitate adspectus perculere milites, ut, quasi haerentibus membris, immobile corpus vulneribus praeberent. Dein, cohortationibus ducis, & se ipsi stimulantes, ne muliebre & fanaticum agmen pavescerent, inferunt signa, sternuntque obvios, & igni suo involvunt. Praesidium posthac impositum victis, excisique luci, saevis superstitionibus sacri. nam cruore captivo adolere aras, & hominum fibris consulere Deos, fas habebant. Haec agenti Suetonio, *repentina defectio provinciae* nuntiatur. Rex 31
Icenorum Prasutagus, longa opulentia clarus, Caesarem heredem duasque filias scripserat, tali obsequio ratus regnumque & domum suam procul iniuria fore: quod contra vertit, adeo,

A. U. ut regnum per Centuriones, domus per ſervos,
815. velut capta, vaſtarentur. Iam primum uxor eius,
Boadicea, verberibus affecta, & filiae ſtupro violatae
ſunt. Praecipui quique Icenorum, quaſi
cunctam regionem muneri accepiſſent, avitis bonis
exuuntur. & propinqui regis inter mancipia
habebantur. Qua contumelia, & metu graviorum,
(quando in formam provinciae ceſſerant)
rapiunt arma, commotis ad rebellationem Trinobantibus,
& qui alii nondum ſervitio facti,
reſumere libertatem occultis coniurationibus pepigerant,
acerrimo in veteranos odio. quippe in
coloniam Camulodunum recens deducti, pellebant
domibus, exturbabant agris, *captivos, ſervos*
appellando: foventibus impotentiam veteranorum
militibus, ſimilitudine vitae, & ſpe eiuſdem
licentiae. Ad haec templum, divo Claudio
conſtitutum, quaſi arx aeternae dominationis
adſpiciebatur; delectique ſacerdotes, ſpecie religionis,
omnes fortunas effundebant. Nec arduum
videbatur, exſcindere coloniam, nullis
munimentis ſeptam: quod ducibus noſtris parum
proviſum erat, dum amoenitati prius, quam uſui
32 conſulitur. Inter quae, nulla palam cauſa, delapſum
Camuloduni ſimulacrum Victoriae, ac
retro converſum, quaſi cederet hoſtibus. Et feminae
in furorem turbatae, *adeſſe exitium*, canebant.
externoſque fremitus in curia eorum auditos;
conſonuiſſe ululatibus theatrum; viſamque
ſpeciem in aeſtuario Tameſae ſubverſae coloniae;
iam Oceanum cruento adſpectu; dilaben-

te aeſtu, humanorum corporum effigies relictas, A. U.
ut Britanni ad ſpem, ita veterani ad metum tra- 815
hebant. Sed quia procul Suetonius aberat, pe-
tivere a Cato Deciano, Procuratore, auxilium.
Ille haud amplius, quam ducentos, ſine iuſtis ar-
mis miſit: & inerat modica militum manus. Tute-
la templi freti, & impedientibus, qui, occulti re-
bellionis conſcii, conſilia turbabant, neque foſ-
ſam aut vallum praeduxerunt; neque, motis ſe-
nibus & feminis, iuventus ſola reſtitit. Ita quaſi
media pace incauti, multitudine barbarorum cir-
cumveniuntur: & cetera quidem impetu dire-
pta, aut incenſa ſunt; templum, in quo ſe mi-
les conglobaverat, biduo obſeſſum expugnatum-
que. Et victor Britannus Petilio Ceriali, Legato
legionis nonae, in ſubſidium adventanti obvius,
fudit legionem, &, quod peditum, interfecit. Ce-
rialis cum equitibus evaſit in caſtra, & munimen-
tis defenſus eſt. Qua clade, & odiis provinciae,
quam avaritia in bellum egerat, trepidus Pro-
curator Catus in Galliam tranſiit. At Suetonius 33
mira conſtantia medios inter hoſtes Londinium
perrexit, cognomento quidem coloniae non in-
ſigne, ſed copia negotiatorum & commeatuum
maxime celebre. Ibi ambiguus, an illam ſedem
bello deligeret, circumſpecta infrequentia mili-
tis, ſatiſque magnis documentis temeritatem Pe-
tilii coërcitam, unius oppidi damno ſervare uni-
verſa ſtatuit. Neque fletu & lacrimis auxilium
eius orantium flexus eſt, quin daret profectio-
nis ſignum. & comitantes in partem agminis ac-

A. U. ceperat: ſi quos imbellis ſexus, aut feſſa aetas,
815 vel loci dulcedo attinuerat, ab hoſte oppreſſi
ſunt. Eadem clades municipio Verulamio fuit;
quia barbari, omiſſis caſtellis praeſidiiſque mi-
litarium, quod uberrimum ſpolianti & defen-
dentibus intutum, laeti praeda, & aliorum ſe-
gnes petebant. Ad ſeptuaginta millia civium &
ſociorum, iis quae memoravi locis, cecidiſſe con-
ſtitit. neque enim capere, aut venumdare, aliud-
ve quod belli commercium, ſed caedes, pati-
bula, ignes, cruces, tanquam redditurі ſuppli-
cium, ac praerepta interim ultione, feſtinabant.
34 Iam Suetonio quartadecima legio cum vexilla-
riis viceſimanis, & e proximis auxiliares, decem
ferme millia armatorum erant: cum omittere
cunctationem, & congredi acie parat. deligitque
locum artis faucibus, & a tergo ſilva clauſum;
ſatis cognito, nihil hoſtium, niſi in fronte, &
apertam planitiem eſſe, ſine metu inſidiarum.
Igitur legionarius frequens ordinibus, levis circum
armatura, conglobatus pro cornibus eques ad-
ſtitit. At Britannorum copiae paſſim per catervas
& turmas exſultabant, quanta non alias multi-
tudo, & animo adeo fero, ut coniuges quoque
teſtes victoriae ſecum traherent, plauſtriſque im-
ponerent, quae ſuper extremum ambitum cam-
35 pi poſuerant. Boadicea, curru filias prae ſe ve-
hens, ut quamque nationem acceſſerat, *ſolitum
quidem Britannis, feminarum ductu bellare.* teſta-
batur: *ſed tunc non, ut tantis maioribus ortam, re-
gnum & opes, verum ut unam e vulgo, libertatem*

amissam. confectum verberibus corpus. contrectatam A. U.
filiarum pudicitiam ulcisci. eo provectas Romanorum 815
cupidines, ut non corpora, ne senectam quidem, aut virginitatem impollutam relinquant. Adesse tamen Deos iustae vindictae. cecidisse legionem, quae proelium ausa sit: ceteros castris occultari, aut fugam circumspicere. Ne strepitum quidem & clamorem tot millium, nedum impetus & manus perlaturos. Si copias armatorum, si causas belli secum expenderent, vincendum illa acie, vel cadendum esse. Id mulieri destinatum: viverent viri, & servirent. Ne Suetonius 36
quidem in tanto discrimine silebat. qui, quamquam confideret virtuti, tamen exhortationes & preces miscebat; *ut spernerent sonores barbarorum; & inanes minas. plus illic feminarum, quam iuventutis adspici. imbelles, inermes cessuros statim, ubi ferrum virtutemque vincentium toties fusi agnovissent. etiam in multis legionibus paucos esse, qui proelia profligarent: gloriaeque eorum accessurum, quod modica manus universi exercitus famam adipiscerentur. Conferti tantum, & pilis emissis, post umbonibus & gladiis, stragem caedemque continuarent, praedae immemores: parta victoria, cuncta ipsis cessura.* Is ardor verba ducis sequebatur, ita se ad intorquenda pila expedierat vetus miles & multa proeliorum experientia, ut certus eventus Suetonius daret pugnae signum. Ac primum legio 37
gradu immota, & angustias loci pro munimento retinens, postquam propius suggressus hostis incerto iactu tela exhauserat, velut cuneo erupit. Idem auxiliarium impetus; & eques, protentia

A. U. haſtis, perfringit, quod obvium & validum erat.
815 Ceteri terga praebuere, difficili effugio, quia cir-
cumiecta vehicula ſepſerant abitus. Et miles ne
mulierum quidem neci temperabat: confixaque
telis etiam iumenta, corporum cumulum auxe-
rant. Clara & antiquis victoriis par ea die laus
parta. quippe ſunt, qui paulo minus quam octo-
ginta millia Britannorum cecidiſſe tradant, mi-
litum quadringentis ferme interfectis, nec mul-
to amplius vulneratis. Boadicea vitam veneno fi-
nivit. Et Poenius Poſtumus, praefectus caſtrorum
ſecundae legionis, cognitis quartadecimanorum
viceſimanorumque proſperis rebus, quia pari glo-
ria legionem ſuam fraudaverat, abnueratque,
contra ritum militiae, iuſſa ducis, ſe ipſum gla-
38 dio tranſegit. Contractus deinde omnis exerci-
tus, ſub pellibus habitus eſt, ad reliqua belli
perpetranda. auxitque copias Caeſar, miſſis e Ger-
mania duobus legionariorum millibus, octo au-
xiliarium cohortibus, ac mille equitibus. quo-
rum adventu nonani legionario milite ſuppleti
ſunt; cohortes alaeque novis hibernaculis loca-
tae; quodque nationum ambiguum aut adver-
ſum fuerat, igni atque ferro vaſtatur. Sed nihil
aeque, quam fames, affligebat ſerendis frugibus
incurioſos, & omni aetate ad bellum verſa, dum
noſtros commeatus ſibi deſtinant. genteſque prae-
feroces tardius ad pacem inclinant; quia Iulius
Claſſicianus, ſucceſſor Cato miſſus, & Suetonio
diſcors, bonum publicum privatis ſimultatibus
impediebat. diſperſeratque, *novum Legatum oppe-*

riendum eſſe. ſine hoſtili ira & ſuperbia victoris cle- A. U.
menter deditis conſulturum. ſimul in Urbem man- 815
dabat, *nullum proelio finem exſpectarent. niſi ſuc-*
cederetur Suetonio: cuius adverſa pravitati ipſius,
proſpera ad fortunam Reipublicae referebat. Igi- 39
tur ad ſpectandum Britanniae ſtatum miſſus eſt
ex libertis Polycletus, magna Neronis ſpe, poſſe
auctoritate eius, non modo inter Legatum Pro-
curatoremque concordiam gigni, ſed & rebelles
barbarorum animos pace componi. Nec defuit
Polycletus, quo minus, ingenti agmine Italiae
Galliaeque gravis, poſtquam Oceanum tranſmiſe-
rat, militibus quoque noſtris terribilis incederet.
Sed hoſtibus irriſui fuit, apud quos, flagrante
etiam tum libertate, nondum cognita libertorum
potentia erat: mirabanturque, quod dux & exer-
citus, tanti belli confector, ſervitiis obedirent.
Cuncta tamen ad Imperatorem in mollius rela-
ta: detentuſque rebus gerundis Suetonius, quod
poſt paucas naves in litore, remigiumque in iis
amiſerat, tanquam durante bello, *tradere exer-*
citum Petronio Turpiliano. qui iam Conſulatu
abierat, iubetur. Is non irritato hoſte, neque la-
ceſſitus, honeſtum pacis nomen ſegni otio im-
poſuit. Eodem anno Romae inſignia ſcelera, al- 40
terum Senatoris, ſervili alterum audacia, admiſſa
ſunt. Domitius Balbus erat praetorius, ſimul lon-
ga ſenecta, ſimul orbitate & pecunia inſidiis ob-
noxius. ei propinquus Valerius Fabianus, capeſ-
ſendis honoribus deſtinatus, ſubdidit teſtamen-
tum, adſcitis Vinicio Rufino, & Terentio Lenti-

A. U. no, Equitibus Romanis. Illi Antonium Primum,
815 & Aſinium Marcellum ſociaverant. Antonius audacia promtus: Marcellus Aſinio Pollione proavo clarus, neque morum ſpernendus habebatur, niſi quod paupertatem praecipuum malorum credebat. Igitur Fabianus tabulas iis, quos memoravi, & aliis minus illuſtribus, obſignat. quod apud Patres convictum: & Fabianus Antoniuſque, cum Rufino & Terentio, lege Cornelia damnantur. Marcellum memoria maiorum, & preces Caeſaris, poenae magis, quam infamiae
41 exemere. Perculit is dies Pompeium quoque Aelianum, iuvenem quaeſtorium, tanquam flagitiorum Fabiani gnarum: eique Italia & Hiſpania, in qua ortus erat, interdictum eſt. Pari ignominia Valerius Ponticus afficitur, quod reos, ne apud praefectum Urbis arguerentur, ad Praetorem detuliſſet; interim, ſpecie legum, mox praevaricando, ultionem eluſurus. Additur Senatuſconſulto: *Qui talem operam emtitaſſet, vendidiſſetve, perinde poena teneretur, ac publico iudicio calu-*
42 *mniae condemnatus.* Haud multo poſt, praefectum Urbis, Pedanium Secundum, ſervus ipſius interfecit: ſeu negata libertate, cui pretium pepigerat; ſive amore exoleti infenſus, & dominum aemulum non tolerans. Ceterum cum, vetere ex more, familiam omnem, quae ſub eodem tecto manſitaverat, ad ſupplicium agi oporteret, concurſu plebis, quae tot innoxios protegebat, uſque ad ſeditionem ventum eſt: Senatuque in ipſo erant ſtudia nimiam ſeveritatem aſpernan-

tium; pluribus nihil mutandum cenſentibus. Ex A. U.
quîs C. Caſſius, ſententiae loco, in hunc modum 815
diſſeruit. *Saepenumero, Patres conſcripti, in hoc* 43
ordine interfui, cum contra inſtituta & leges maio-
rum nova Senatus decreta poſtularentur: neque ſum
adverſatus; non, quia dubitarem, ſuper omnibus ne-
gotiis melius atque rectius olim proviſum, &, quae
converterentur, in deterius mutari; ſed ne nimio
amore antiqui moris ſtudium meum extollere viderer.
Simul, quidquid hoc in nobis auctoritatis eſt, cre-
bris contradictionibus deſtruendum non exiſtimabam,
ut maneret integrum, ſi quando Reſpublica conſiliis
eguiſſet. quod hodie evenit, Conſulari viro domi ſuae
interfecto, per inſidias ſerviles, quas nemo prohibuit
aut prodidit, quamvis nondum concuſſo Senatuſcon-
ſulto, quod ſupplicium toti familiae minitabatur. De-
cernite hercule impunitatem. At quem dignitas ſua
defendet, cum praefectura Urbis non profuerit? quem
numerus ſervorum tuebitur, cum Pedanium Secun-
dum quadringenti non protexerint? cui familia opem
feret, quae ne in metu quidem pericula noſtra aver-
tit? An, ut quidam fingere non erubeſcunt, iniurias
ſuas ultus eſt interfector, quia de paterna pecunia
tranſegerat, aut avitum mancipium detrahebatur?
Pronuntiemus ultro, dominum iure caeſum videri. Li- 44
bet argumenta conquirere in eo, quod ſapientioribus
deliberatum eſt? Sed & ſi nunc primum ſtatuendum
haberemus; creditiſne, ſervum interficiendi domini
animum ſumſiſſe, ut non vox minax excideret? nihil
per temeritatem proloqueretur? Sane conſilium oc-
culuit, telum inter ignaros paravit: num excubias

A. U. *tranſiret, cubiculi fores recluderet, lumen inferret,*
815 *caedem patraret, omnibus neſciis? Multa ſceleris in-*
dicia praeveniunt. Servi ſi prodant, poſſumus ſinguli
inter plures, tuti inter anxios, poſtremo, ſi pereun-
dum ſit, non inulti inter nocentes agere. Suſpecta
maioribus noſtris fuere ingenia ſervorum, etiam cum
in agris, aut domibus iiſdem, naſcerentur, carita-
temque dominorum ſtatim acciperent. Poſtquam vero
nationes in familiis habemus, quibus diverſi ritus,
externa ſacra, aut nulla ſunt, colluviem iſtam non
niſi metu coërcueris. At quidam inſontes peribunt.
Nam & ex fuſo exercitu, cum decimus quiſque fuſti-
feritur, etiam ſtrenui ſortiuntur. Habet aliquid ex
iniquo omne magnum exemplum, quod contra ſingu-
45 *los utilitate publica rependitur.* Sententiae Caſſii,
ut nemo unus contra ire auſus eſt, ita diſſonae
voces reſpondebant, *numerum, aut aetatem, aut*
ſexum, ac plurimorum indubiam innocentiam miſe-
rantium. Praevaluit tamen pars, quae ſupplicium
decernebat. ſed obtemperari non poterat, con-
glôbata multitudine, & ſaxa ac faces minitante.
Tum Caeſar populum edicto increpuit, atque
omne iter, quo damnati ad poenam ducebantur,
militaribus praeſidiis ſepſit. Cenſuerat Cingonius
Varro, ut liberti quoque, qui ſub eodem tecto
fuiſſent, Italia deportarentur. Id a Principe pro-
hibitum eſt, *ne mos antiquus, quem miſericordia*
46 *non minuerat, per ſaevitiam intenderetur.* Damna-
tus iiſdem Conſulibus Tarquitius Priſcus repe-
tundarum, Bithynis interrogantibus, magno Pa-
trum gaudio, qui accuſatum ab eo Statilium

Taurum, Proconſulem ipſius, meminerant. Cen- A. U.
ſus per Gallias a Q. Voluſio, & Sextio Africano, 815
Trebellioque Maximo acti ſunt, aemulis inter
ſe, per nobilitatem, Voluſio atque Africano:
Trebellium dum uterque dedignatur, ſupra tu-
lere. Eo anno mortem obiit Memmius Regulus, 47
auctoritate, conſtantia, fama, in quantum,
praeumbrante Imperatoris faſtigio, datur, cla-
rus: adeo, ut Nero, aeger valetudine, & adulan-
tibus circum, qui *finem imperio adeſſe* dicebant,
ſi quid fato pateretur, reſponderit, *habere ſubſi-
dium Rempublicam.* Rogantibus dehinc, *in quo po-
tiſſimum?* addiderat, *in Memmio Regulo.* Vixit ta-
men poſt haec Regulus, quiete defenſus, & quia
nova generis claritudine, neque invidioſis opi-
bus erat. Gymnaſium eo anno dedicatum a Ne-
rone, praebitumque oleum Equiti ac Senatui,
Graeca facilitate. P. Mario, L. Aſinio Conſulibus, 48
Antiſtius Praetor, quem in Tribunatu plebis li- A. U.
center egiſſe memoravi, probroſa adverſus Princi- 816 A. C.
pem carmina factitavit, vulgavitque celebri con- 63
vivio, dum apud Oſtorium Scapulam epulatur.
Exin a Coſſutiano Capitone, qui nuper ſenato-
rium ordinem, precibus Tigellini, ſoceri ſui,
receperat, maieſtatis delatus eſt. Tum primum
revocata ea lex: credebaturque haud perinde
exitium Antiſtio, quam Imperatori gloria quae-
ſita, ut condemnatus a Senatu, interceſſione tri-
bunicia morti eximeretur. Et cum Oſtorius, *ni-
hil audiviſſe*, pro teſtimonio dixiſſet, adverſis te-
ſtibus creditum: cenſuitque Iunius Marullus,

A. U. 816 Consul designatus, *adimendam reo Praeturam, necandumque more maiorum.* Ceteris inde assentientibus, Paetus Thrasea, multo cum honore Caesaris, & acerrime increpito Antistio, *non, quidquid nocens reus pati mereretur, id, egregio sub Principe, & nulla necessitate obstricto Senatu, statuendum,* disseruit. *carnificem & laqueum pridem abolita: & esse poenas legibus constitutas, quibus, sine iudicum saevitia & temporum infamia, supplicia decernerentur. Quin in insula, publicatis bonis, quo longius sontem vitam traxisset, eo privatim miseriorem, & publicae clementiae maximum exemplum futurum.*

49 Libertas Thraseae servitium aliorum rupit. & postquam discessionem Consul permiserat, pedibus in sententiam eius iere, paucis exemtis: in quibus adulatione promtissimus fuit A. Vitellius, optimum quemque iurgio lacessens, & respondenti reticens, ut pavida ingenia solent. At Consules, perficere Senatus decretum non ausi, de consensu scripsere Caesari. Ille, inter pudorem & iram cunctatus, postremo rescripsit, *nulla iniuria provocatum Antistium, gravissimas in Principem contumelias dixisse: earum ultionem a Patribus postulatam; &, pro magnitudine delicti poenam statui, par fuisse: ceterum se, qui severitatem decernentium impediturus fuerit, moderationem non prohibere. statuerent, ut vellent: datam etiam absolvendi licentiam.* His atque talibus recitatis, & offensione manifesta, non ideo aut Consules mutavere relationem, aut Thrasea decessit sententia, ceterive, quae probaverant, deseruere: pars, ne

Principem obieciſſe invidiae viderentur; plures numero tuti; Thraſea ſueta firmitudine animi, & ne gloria intercideret. Haud diſpari crimine Fabricius Veiento conflictatus eſt, *quod multa & probroſa in Patres & Sacerdotes compoſuiſſet, iis libris, quibus nomen* Codicillorum *dederat*. Adiiciebat Talius Geminus accuſator: *venditata ab eo munera Principis, & adipiſcendorum honorum ius.* quae cauſa Neroni fuit ſuſcipiendi iudicii: convictumque Veientonem Italia depulit, & libros exuri iuſſit, conquiſitos lectitatoſque, donec cum periculo parabantur; mox licentia habendi oblivionem attulit. Sed graveſcentibus in dies publicis malis, ſubſidia minuebantur: conceſſitque vita Burrus, incertum valetudine, an veneno. Valetudo ex eo coniectabatur, quod in ſe tumeſcentibus paulatim faucibus, & impedito meatu, ſpiritum finiebat. plures, iuſſu Neronis, quaſi remedium adhiberetur, illitum palatum eius noxio medicamine, aſſeverabant; & Burrum, intellecto ſcelere, cum ad viſendum eum Princeps veniſſet, adſpectum eius averſatum, ſciſcitanti hactenus reſpondiſſe, *Ego me bene habeo.* Civitati grande deſiderium eius manſit, per memoriam virtutis, & ſucceſſorum alterius ſegnem innocentiam, alterius flagrantiſſima flagitia & adulteria. quippe Caeſar duos praetoriis cohortibus impoſuerat: Fenium Rufum, ex vulgi favore, quia rem frumentariam ſine quaeſtu tractabat: Sofonium Tigellinum, veterem impudicitiam atque infamiam in eo ſecutus. Atque illi pro co-

A. U. 816

50

51

A. U. gnitis moribus fuere; validior Tigellinus in ani-
816 mo Principis, & intimis libidinibus assumtus: prospera populi & militum fama Rufus; quod
52 apud Neronem adversum experiebatur. Mors Burri infregit Senecae potentiam; quia nec bonis artibus idem virium erat, altero velut duce amoto, & Nero ad deteriores inclinabat. Hi variis criminationibus Senecam adoriuntur, *tanquam ingentes & privatum supra modum evectas opes adhuc augeret; quodque studia civium in se verteret; hortorum quoque amoenitate & villarum magnificentia quasi Principem supergrederetur.* Obiiciebant etiam, *eloquentiae laudem uni sibi adsciscere, & carmina crebrius factitare, postquam Neroni amor eorum venisset. Nam oblectamentis Principis palam iniquum, detrectare vim eius equos regentis; illudere voces, quoties caneret. Quem ad finem nihil in Republica clarum fore, quod non ab illo reperiri credatur? Certe finitam Neronis pueritiam, & robur iuventae adesse. exueret magistrum, satis amplis doctoribus in-*
53 *structus, maioribus suis.* At Seneca criminantium non ignarus, prodentibus iis, quibus aliqua honesti cura, & familiaritatem eius magis aspernante Caesare, tempus sermoni orat; & accepto, ita incipit: *Quartusdecimus annus est, Caesar, ex quo spei tuae admotus sum: octavus, ut imperium obtines: medio temporis tantum honorum atque opum in me cumulasti, ut nihil felicitati meae desit, nisi moderatio eius. Utar magnis exemplis, nec meae fortunae, sed tuae. Abavus tuus, Augustus, M. Agrippae Mitylenense secretum; C. Maecenati Urbe in ipsa,*

velut peregrinum, otium permisit: quorum alter bellorum socius, alter Romae pluribus laboribus iactatus, ampla quidem, sed pro ingentibus meritis, praemia acceperant. Ego quid aliud munificentiae tuae adhibere potui, quam studia, ut sic dixerim, in umbra educata? & quibus claritudo venit, quod iuventae tuae rudimentis adfuisse videor, grande huius rei pretium. At tu gratiam immensam, innumeram pecuniam circumdedisti; adeo, ut plerumque intra me ipse volvam: Egone, equestri & provinciali loco ortus, proceribus civitatis annumeror? Inter nobiles, & longa decora praeferentes, novitas mea enituit? Ubi est animus ille, modicis contentus? Tales hortos instruit, & per haec suburbana incedit, & tantis agrorum spatiis, tam lato foenore exuberat? Una defensio occurrit, quod muneribus tuis obniti non debui. Sed 54 *uterque mensuram implevimus, & tu, quantum Princeps tribuere amico posset, & ego, quantum amicus a Principe accipere. Cetera invidiam augent. quae quidem, ut omnia mortalia, infra tuam magnitudinem iacent; sed mihi incumbunt: mihi subveniendum est. quomodo in militia, aut via, fessus adminiculum orarem; ita in hoc itinere vitae, senex & levissimis quoque curis impar, cum opes meas ultra sustinere non possim, praesidium peto. Iube eas per procuratores tuos administrari, in tuam fortunam recipi. Nec me in paupertatem ipse detrudam; sed traditis, quorum fulgore praestringor, quod temporis hortorum aut villarum curae seponitur, in animum revocabo. Superest tibi robur, & tot per annos nixum fastigio regimen: possumus seniores amici quieti re-*

A. U. 816

A. U. *spondere. Hoc quoque in tuam gloriam cedet, eos ad*
816 *summa vexisse, qui & modica tolerarent.* Ad quae
55 Nero sic ferme respondit: *Quod meditatae orationi tuae statim occurram, id primum tui muneris habeo, qui me non tantum praevisa, sed subita expedire docuisti. Abavus meus, Augustus, Agrippae & Maecenati usurpare otium post labores concessit: sed in ea ipsa aetate, cuius auctoritas tueretur, quidquid illud & qualecunque tribuisset: attamen neutrum datis à se praemiis exuit. Bello & periculis meruerant: in his enim iuventa Augusti versata est. Nec mihi tela & manus tuae defuissent, in armis agenti. Sed quod praesens conditio poscebat, ratione, consilio, praeceptis pueritiam, dein iuventam meam fovisti. Et tua quidem erga me munera, dum vita suppetet, aeterna erunt: quae a me habes, horti, & foenus, & villae, casibus obnoxia sunt. ac licet multa videantur, plerique, haudquaquam artibus tuis pares, plura tenuerunt. pudet referre libertinos, qui ditiores spectantur. unde etiam rubori mihi est, quod praecipuus caritate, nondum omnes fortuna antecellis.*
56 *Verum & tibi valida aetas, rebusque & fructui rerum sufficiens; & nos prima imperii spatia ingredimur: nisi forte aut te Vitellio ter Consuli, aut me Claudio postponis. Sed quantum Volusio longa parsimonia quaesivit, tantum in te mea liberalitas explere non potest. Quin, si qua in parte lubricum adolescentiae nostrae declinat, revocas; ornatumque robur subsidio impensius regis. Non tua moderatio, si reddideris pecuniam; nec quies, si reliqueris Principem; sed mea avaritia, meae crudelitatis metus in*

ore omnium versabitur. Quod si maxime continentia A. U.
tua laudetur; non tamen sapienti viro decorum fue- 816
rit, unde amico infamiam paret, inde gloriam sibi recipere. His adiicit complexum & oscula, factus natura, & consuetudine exercitus, velare odium fallacibus blanditiis. Seneca (qui finis omnium cum dominante sermonum) grates agit: sed instituta prioris potentiae commutat, prohibet coetus salutantium, vitat comitantes, rarus per Urbem; quasi valetudine infensa aut sapientiae studiis domi attineretur. Perculso Seneca, prom- 57
tum fuit, Rufum Fenium imminuere, *Agrippinae amicitiam* in eo criminantibus. validiorque in dies Tigellinus; & malas artes, quibus solis pollebat, gratiores ratus, si Principem societate scelerum obstringeret, metus eius rimatur: compertoque, Plautum & Sullam maxime timeri, Plautum in Asiam, Sullam in Galliam Narbonensem nuper amotos; *nobilitatem eorum, & propinquos huic Orientis, illi Germaniae exercitus* commemorat. *Non se, ut Burrum, diversas spes, sed solam incolumitatem Neronis spectare: cui caveri utcunque ab urbanis insidiis praesentia; longinquos motus quonam modo comprimi posse? Erectas Gallias ad nomen dictatorium, nec minus suspensos Asiae populos claritudine avi Drusi. Sullam inopem; unde praecipuam audaciam: & simulatorem segnitiae, dum temeritati locum reperiret. Plautum magnis opibus, ne fingere quidem cupidinem otii; sed veterum Romanorum imitamenta praeferrre; assumta etiam Stoicorum arrogantia sectaque, quae turbidos & negotio-*

A. V. *rum appetentes faciat.* Nec ultra mora. Sulla, sex-
816 to die pervectis Massiliam percussoribus, ante metum & rumorem interficitur, cum epulandi causa discumberet. Relatum caput eius illusit Ne-
58 ro, tanquam praematura canitie deforme. Plauto parari necem, non perinde occultum fuit, quia pluribus salus eius curabatur; & spatium itineris ac maris tempusque interiectum moverat famam. vulgoque fingebant, *petitum ab eo Corbulonem*, magnis tum exercitibus praesidentem, ne clari atque insontes interficerentur, praecipuum ad pericula. *quin & Asiam favore iuvenis arma cepisse; nec milites, ad scelus missos, aut numero validos, aut animo promtos: postquam iussa efficere nequiverint, ad spes novas transisse.* Vana haec, more famae, credentium otio augebantur. Ceterum libertus Plauti celeritate ventorum praevenit Centurionem, & mandata L. Antistii, soceri, attulit: *effugeret segnem mortem, otium, suffugium, & magni nominis miserationem. reperturum bonos, consociaturum audaces. nullum interim subsidium aspernandum. si sexaginta milites* (tot enim adveniebant) *propulisset; dum refertur nuntius Neroni, dum manus alia permeat, multa secutura, quae ad usque bellum evalescerent. denique aut salutem tali consilio quaeri, aut nihil gravius audenti, quam
59 ignavo, patiendum esse.* Sed Plautum ea non movere; sive nullam opem providebat inermis atque exsul, seu taedio ambiguae spei, an amore coniugis & liberorum, quibus placabiliorem fore Principem rebatur, nulla sollicitudine turba-

tum. Sunt, qui *alios a focero nuntios veniffe* ferant, *tanquam nihil atrox immineret: doctorefque fapientiae, Coeranum Graeci, Mufonium Tufci generis, conftantiam opperiendae mortis, pro incerta & trepida vita, fuafiffe.* Repertus eft certe, per medium diei, nudus exercitando corpori. Talem eum Centurio trucidavit, coram Pelagone fpadone, quem Nero Centurioni & manipulo, quafi fatellitibus miniftrum regium, praepofuerat. Caput interfecti relatum: cuius adfpectu, (ipfa Principis verba referam) *Quin*, inquit, *Nero, depofito metu, nuptias Poppaeae, ob eiufmodi terrores dilatas, maturare parat, Octaviamque coniugem amoliri, quamvis modefte agat, & nomine patris, & ftudiis populi gravem?* Sed ad Senatum literas mifit, de caede Sullae Plautique haud confeffus, verum *utriufque turbidum ingenium effe, & fibi incolumitatem Reipublicae magna cura haberi.* Decretae eo nomine *fupplicationes, utque Sulla & Plautus Senatu moverentur*, gravioribus tamen ludibriis, quam malis.

A. U. 816

60 Igitur accepto Patrum consulto, poftquam cuncta fcelerum fuorum pro egregiis accipi videt, exturbat Octaviam, *fterilem* dictitans. Exin Poppaeae coniungitur. ea diu pellex, & adulteri Neronis, mox mariti, potens, quendam ex miniftris Octaviae impulit, *fervilem ei amorem* obiicere. deftinaturque reus, cognomento *Eucerus*, natione Alexandrinus, canere tibiis doctus. Actae ob id de ancillis quaeftiones, & vi tormentorum victis quibufdam, ut falfa annuerent, plures perftitere fanctitatem dominae tueri. ex quibus una inftan-

A. U. 816 ti Tigellino, *castiora esse muliebria Octaviae* respondit, *quam os eius*. Movetur tamen primo, civilis discidii specie: domumque Burri, & praedia Plauti, infausta dona, accipit. mox in Campaniam pulsa est, addita militari custodia. Inde crebri questus, nec occulti per vulgum, cui minor sapientia, &, ex mediocritate fortunae, pauciora pericula sunt. His auditis Nero, tanquam poenitentia flagitii, coniugem revocavit Octaviam.

61 Exin laeti Capitolium scandunt, Deosque laude venerantur. effigies Poppaeae proruunt: Octaviae imagines gestant humeris, spargunt floribus, foroque ac templis statuunt. Itur etiam in Principis laudes, repetitum * venerantium. iamque & palatium multitudine & clamoribus complebant, cum emissi militum globi verberibus & intento ferro turbam disiecere. Mutataque, quae per seditionem verterant, & Poppaeae honos repositus est. Quae semper odio, tum & metu atrox, ne aut vulgi acrior vis ingrueret, aut Nero inclinatione populi mutaretur, provoluta genibus eius, *Non eo loci res suas agi, ut de matrimonio certet; (quamquam id sibi vita potius.) sed vitam ipsam in extremum adductam a clientelis & servitiis Octaviae, quae plebis sibi nomen indiderint, ea in pace ausi, quae vix bello evenirent. Arma illa adversus Principem sumta: ducem tantum defuisse; qui, motis rebus, facile reperiretur. Omitteret modo Campaniam, & in Urbem ipsam pergeret, ad cuius nutum absentis tumultus cierentur. Quod alioquin suum delictum? quam cuiusquam offensionem? An, quia ve-*

ram progeniem penatibus Caesarum datura sit, malle populum Romanum tibicinis Aegyptii subolem imperatorio fastigio induci? Denique, si id rebus conducat, libens, quam coactus, acciret dominam, vel consuleret securitati iusta ultione. Et modicis remediis primos motus consedisse: at, si desperent uxorem Neronis fore Octaviam, illi maritum daturos. Varius sermo, & ad metum atque iram accommodatus, terruit simul audientem & accendit. Sed parum valebat suspicio in servo, & quaestionibus ancillarum elusa erat. Ergo confessionem alicuius quaeri placet, cui rerum quoque novarum crimen affingeretur. Et visus idoneus maternae necis patrator, Anicetus, classi apud Misenum, ut memoravi, praefectus, levi post admissum scelus gratia, dein graviore odio: quia malorum facinorum ministri quasi exprobrantes adspiciuntur. Igitur accitum eum Caesar *operae prioris* admonet: *solum incolumitati Principis adversus insidiantem matrem subvenisse: locum haud minoris gratiae instare, si coniugem infensam depelleret. nec manu, aut telo opus: fateretur Octaviae adulterium. Occulta quidem ad praesens, sed magna ei praemia, & secessus amoenos* promittit, *vel, si negavisset, necem* intentat. Ille insita vecordia, & facilitate priorum flagitiorum, plura etiam, quam iussum erat, fingit, faseturque apud amicos, quos velut consilio adhibuerat Princeps. Tum in Sardiniam pellitur, ubi non inops exsilium toleravit, & fato obiit. At Nero, *praefectum in spem sociandae classis corruptum*, &, incusatae paulo ante sterilitatis oblitus,

A. U. 816

62

63

A. U. *abactos partus conſcientia libidinum, eaque ſibi com-*
816 *perta,* edicto memorat: inſulaque Pandataria O-
ctaviam claudit. Non alia exſul viſentium ocu-
los maiore miſericordia affecit. Meminerant ad-
huc quidam Agrippinae, a Tiberio; recentior Iu-
liae memoria obverſabatur, a Claudio pulſae. Sed
illis robur aetatis adfuerat: laeta aliqua viderant,
& praeſentem ſaevitiam melioris olim fortunae
recordatione allevabant. Huic primum nuptia-
rum dies loco funeris fuit, deductae in domum,
in qua nihil niſi luctuoſum haberet, erepto per
venenum patre, & ſtatim fratre: tum ancilla do-
mina validior: & Poppaea non niſi in perniciem
uxoris nupta: poſtremo crimen omni exitio gra-
64 vius. Ac puella, viceſimo aetatis anno, inter Cen-
turiones & milites, praeſagio malorum iam vita
exemta, nondum tamen morte acquieſcebat. Pau-
cis dehinc interiectis diebus, mori iubetur: cum
iam *viduam ſe, & tantum ſororem* teſtaretur, com-
muneſque *Germanicos,* & poſtremo *Agrippinae* no-
men cieret, *qua incolumi, infelix quidem matrimo-
nium, ſed ſine exitio pertuliſſet.* Reſtringitur vin-
culis, venaeque eius per omnes artus exſolvun-
tur: &, quia preſſus pavore ſanguis tardius labe-
batur, praefervidi balnei vapore enecatur. addi-
turque atrocior ſaevitia, quod caput amputa-
tum, latumque in Urbem, Poppaea vidit. Do-
na ob haec templis decreta. Quod ad eum finem
memoravimus, ut, quicunque caſus temporum
illorum, nobis vel aliis auctoribus, noſcent,
praeſumtum habeant, quoties fugas & caedes iuſ-

ſit Princeps, toties grates Deis actas; quaeque A. U.
rerum ſecundarum olim, tum publicae cladis in- 816
ſignia fuiſſe. Neque tamen ſilebimus, ſi quod Senatuſconſultum, adulatione novum, aut patientia poſtremum fuit. Eodem anno libertorum po- 65
tiſſimos veneno interfeciſſe creditus eſt: Doryphorum, quaſi adverſatum nuptiis Poppaeae; Pallantem, quod immenſam pecuniam longa ſenecta detineret. Romanus ſecretis criminationibus incuſaverat Senecam, ut C. Piſonis ſocium; ſed validius a Seneca eodem crimine perculſus eſt. Unde Piſoni timor, & orta inſidiarum in Neronem magna moles, ſed improſpera.

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSU DIVI AUGUSTI

ANNALIUM

LIBER QUINTUS DECIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Vologeses, Parthorum rex, Armeniam invadit: quem Corbulo caute & tamen fortiter repressit. Sed Caesonius Paetus missu Neronis mox supervenit, proprius Armeniae tuendae dux. Is imperitia & temeritate rem perdidit; turpi foedere cum hoste depactus. Corbulo ei tamen, sed sero succurrit. Neroni filia ex Poppaea nascitur, non vitalis. Legati Parthorum Romam venere, super Armenia retinenda. irriti remittuntur, & bellum Corbuloni permissum. Is Armeniam iterum invadit, &, metu Parthis iniecto, ad colloquium ventum. Placuit arma poni, & Tiridaten diadema statuae Neronis submittere, nec nisi sponte eius resumere. Nero Neapoli cantat in publico: Romae luxu & libidine omnia polluit. Ipsa Urbs ardet casu, sive Principis dolo: qui in ruinis eius ingentem sibi domum exstruxit. Christiani ab eo exagitati & necati, falso crimine incendii. Coniuratio in Neronem inita & detecta, capite eius C. Pi-

ſone: Multi interfecti illuſtrium, interque eos Seneca. Grates tamen Diis actae, & dona decreta templis, ut rebus laetis. Geſta haec annis paulo amplius tribus,

C. Memmio Regulo, Verginio Rufo.
C. Lecanio Basso, M. Licinio Crasso.
P. Silio Nerva, C. Iulio Attico Vestino, Coss.

Interea rex Parthorum Vologeſes, cognitis I
Corbulonis rebus, regemque alienigenam Ti- A. U. 816
granen Armeniae impoſitum; ſimul, fratre Ti- A. C.
ridate pulſo, ſpretum Arſacidarum faſtigium ire 63
ultum volens; magnitudine rurſum Romana, & continui foederis reverentia, diverſas ad curas trahebatur: cunctator ingenio, & defectione Hyrcanorum, gentis validae, multiſque ex eo bellis illigatus. Atque illum ambiguum novus inſuper nuntius contumeliae exſtimulat: quippe egreſſus Armenia Tigranes, Adiabenos, conterminam nationem, latius ac diutius, quam per latrocinia, vaſtaverat. Idque primores gentium aegre tolerabant: *eo contemtionis deſcenſum, ut ne duce quidem Romano incurſarentur, ſed temeritate obſidis, tot per annos inter mancipia habiti.* Accendebat dolorem eorum Monobazus, quem penes Adiabenum regimen, *quod praeſidium, aut unde peteret?* rogitans; *iam de Armenia conceſſum; proxima trahi, niſi defendant Parthi; & levius ſervitium apud Romanos deditis, quam captis eſſe.* Tiridates quoque, regni profugus, per ſilentium

A. U. 816 haud modice, querendo gravior erat. *non enim ignavia magna imperia contineri: virorum armorumque faciendum certamen. Id in summa fortuna aequius, quod validius: & sua retinere, privatae do-
2 mus; de alienis certare, regiam laudem esse.* Igitur commotus his Vologeses concilium vocat, & proximum sibi Tiridaten constituit, atque ita orditur: *Hunc ego, eodem mecum patre genitum, cum mihi, per aetatem, summo nomine concessisset, in possessionem Armeniae deduxi; qui tertius potentiae gradus habetur. nam Medos Pacorus ante ceperat. videbarque, contra vetera fratrum odia & certamina, familiae nostrae penates rite composuisse. Prohibent Romani, & pacem, ipsis nunquam prospere lacessitam, nunc quoque in exitium suum abrumpunt. Non ibo inficias: aequitate quam sanguine, causa quam armis, retinere parta maioribus malueram. si cunctatione deliqui, virtute corrigam. Vestra quidem vis & gloria in integro est, addita modestiae fama: quae neque summis mortalium spernenda est, & a Diis aestimatur.* Simul diademate caput Tiridatis evinxit; promtam equitum manum, quae regem ex more sectatur, Monesi, nobili viro, tradidit, adiectis Adiabenorum auxiliis, mandavitque, *Tigranen Armenia exturbari:* dum ipse, positis adversus Hyrcanos discordiis, vires intimas, molemque belli ciet, provinciis Romanis
3 minitans. Quae ubi Corbuloni certis nuntiis audita sunt, legiones duas cum Verulano Severo, & Vettio Bolano, subsidium Tigrani mittit, occulto praecepto, *compositius cuncta, quam festi-*

nantius agerent: quippe bellum habere, quam gerere, malebat. fcripferatque Caefari, *proprio duce opus effe, qui Armeniam defenderet: Syriam, ingruente Vologefe, acriore in difcrimine effe.* Atque interim reliquas legiones pro ripa Euphratis locat, tumultuariam provincialium manum armat, hoftiles ingreffus praefidiis intercipit. Et quia egena aquarum regio eft, caftella fontibus impofita: quofdam rivos congeftu arenae abdidit. Ea dum a Corbulone tuendae Syriae parantur, acto raptim agmine Monefes, ut famam fui praeiret, non ideo nefcium aut incautum Tigranen offendit. Occupaverat Tigranocerta, urbem copia defenforum & magnitudine moenium validam. ad haec Nicephorius, amnis haud fpernenda latitudine, partem murorum ambit: & ducta ingens foffa, qua fluvio diffidebatur. Inerantque milites, & provifi ante commeatus: quorum fubvectu pauci avidius progreffi, & repentinis hoftibus circumventi, ira magis, quam metu, ceteros accenderant. Sed Partho ad exfequendas obfidiones nulla cominus audacia, raris fagittis: neque claufos exterret, & femet fruftratur. Adiabeni, cum promovere fcalas & machinamenta inciperent, facile detrufi, mox, erumpentibus noftris, caeduntur. Corbulo tamen, quamvis fecundis rebus fuis, moderandum fortunae ratus, mifit ad Vologefen, qui expoftularent *vim provinciae illatam: focium amicumque regem, cohortes Romanas circumfideri. omitteret potius obfidionem, aut fe quoque in agro hoftili caftra pofiturum.* Ca-

A. U. 816

4

5

A. U. sperius, Centurio, in eam legationem delectus,
816 apud oppidum Nisibin, septem & triginta millibus passuum a Tigranocerta distantem, adiit regem, & mandata policiter edidit. Vologesi vetus & penitus infixum erat, arma Romana vitandi. nec praesentia prospere fluebant: irritum obsidium, tutus manu & copiis Tigranes, fugati, qui expugnationem sumserant, missae in Armeniam legiones, & aliae pro Syria, paratae ultro irrumpere; sibi imbecillum equitem pabuli inopia. nam exorta vis locustarum ambederat, quidquid herbidum aut frondosum. Igitur, metu abstruso, mitiora obtendens, *missurum ad Imperatorem Romanum legatos, super petenda Armenia, & firmanda pace*, respondet. Monesen *omittere Ti-*
6 *granocerta* iubet; ipse retro concedit. Haec plures, ut *formidine regis, & Corbulonis minis patrata*, magnifice extollebant. Alii, *occulte pepigisse*, interpretabantur; *ut omisso utrinque bello, & abeunte Vologese, Tigranes quoque Armenia abscederet. Cur enim exercitum Romanum a Tigranocertis deductum? cur deserta per otium, quae bello defenderant? an melius hibernavisse in extrema Cappadocia, raptim erectis tuguriis, quam in sede regni modo retenti? Dilata prorsus arma, ut Vologeses cum alio, quam cum Corbulone, certaret: Corbulo meritae tot per annos gloriae non ultra periculum faceret.* Nam, ut retuli, proprium ducem tuendae Armeniae poposcerat, & adventare Cesennius Paetus audiebatur. iamque aderat, copiis ita divisis, ut quarta & duodecima legiones, addita quinta, quae recens

e Moesis excita erat, simul Pontica, & Galatarum A. U.
Cappadocumque auxilia Paeto obedirent: tertia 816
& sexta & decima legiones, priorque Syriae miles, apud Corbulonem manerent: cetera ex rerum usu sociarent partirenturve. Sed neque Corbulo aemuli patiens; & Paetus, cui satis ad gloriam erat, si proximus haberetur, despiciebat gesta, *nihil caedis, aut praedae, usurpatas nomine tenus urbium expugnationes* dictitans: *se tributa ac leges, & pro umbra regis, Romanum ius victis impositurum.* Sub idem tempus legati Vologesis, quos 7
ad Principem missos memoravi, revertere irriti. bellumque propalam sumtum a Parthis: nec Paetus detrectavit; sed duabus legionibus, quarum quartam Funisulanus Vettonianus eo in tempore, duodecimam Calavius Sabinus regebant, Armeniam intrat, tristi omine. Nam in transgressu Euphratis, quem ponte transmittebat, nulla palam causa, turbatus equus, qui consularia insignia gestabat, retro evasit. hostiaque, quae muniebantur, hibernaculis assistens, semifacta opera fuga perrupit, seque vallo extulit: & pila militum arsere, magis insigni prodigio, quia Parthus hostis missilibus telis decertat. Ceterum Paetus, spretis 8
ominibus, nec dum satis firmatis hibernaculis, nullo rei frumentariae provisu, rapit exercitum trans montem Taurum, *reciperandis*, ut ferebat, *Tigranocertis, vastandisque regionibus, quas Corbulo integras omisisset.* Et capta quaedam castella: gloriaeque & praedae nonnihil partum, si aut gloriam cum modo, aut praedam cum cura habuis-

A. U. ſet. Longinquis itineribus percurſando, quae ob-
816 tineri nequibant; corrupto, qui captus erat, commeatu; & inſtante iam hieme, reduxit exercitum, compoſuitque ad Caeſarem literas, quaſi confecto bello, verbis magnificis, rerum vacuas.

9 Interim Corbulo nunquam neglectam Euphratis ripam crebrioribus praeſidiis inſedit: &, ne ponti iniiciendo impedimentum hoſtiles turmae afferrent, (iam enim ſubiectis campis magna ſpecie volitabant,) naves magnitudine praeſtantes, & connexas trabibus, ac turribus auctas, agit per amnem, catapultiſque & baliſtis proturbat barbaros: in quos ſaxa & haſtae longius permeabant, quam ut contrario ſagittarum iactu adaequarentur. dein pons continuatus, colleſque adverſi, per ſocias cohortes, poſt legionum caſtris occupantur; tanta celeritate & oſtentatione virium, ut Parthi, omiſſo paratu invadendae Syriae,

10 ſpem omnem in Armeniam verterent. Ibi Paetus, imminentium neſcius, quintam legionem procul in Ponto habebat: reliquas promiſcuis militum commeatibus infirmaverat; donec, adventare Vologeſen magno & infenſo agmine, auditum. Accitur legio duodecima, &, unde famam aucti exercitus ſperaverat, prodita infrequentia: qua tamen retineri caſtra, & eludi Parthus tractu belli poterat, ſi Paeto aut in ſuis, aut in alienis conſiliis conſtantia fuiſſet. Verum ubi a viris militaribus adverſus urgentes caſus firmatus erat, rurſus, ne alienae ſententiae indigens videretur, in diverſa ac deteriora tranſibat. Et tunc relictis hi-

bernis, *non fossam. neque vallum sibi. sed corpora & arma in hostem data.* clamitans, duxit legiones, quasi proelio certaturus. Deinde, amisso Centurione & paucis militibus, quos visendis hostium copiis praemiserat, trepidus remeavit. Et quia minus acriter Vologeses institerat, vana rursus fiducia, tria millia delecti peditis proximo Tauri iugo imposuit, quo transitum regis arcerent: alares quoque Pannonios, robur equitatus, in parte campi locat. Coniux ac filius castello, cui Arsamosata nomen est, abditi, data in praesidium cohorte, ac disperso milite, qui in uno habitus, vagum hostem promtius sustentavisset. & aegre compulsum ferunt, ut instantem Corbuloni fateretur. nec a Corbulone properatum, quo, gliscentibus periculis, etiam subsidii laus augeretur. *Expediri* tamen *itineri singula millia ex tribus legionibus. & alarios octingentos. parem numerum e cohortibus* iussit. At Vologeses, quamvis, *obsessa a Paeto itinera. hinc peditatu. inde equite.* accepisset, nihil mutato consilio, sed vi ac minis alares exterruit, legionarios obtrivit, uno tantum Centurione, Tarquitio Crescente, turrim, in qua praesidium agitabat, defendere auso, facta saepius eruptione, & caesis, qui barbarorum propius suggrediebantur, donec ignium iactu circumveniretur. peditum si quis integer, longinqua & avia; vulnerati, castra repetivere: *virtutem regis. saevitiam & copias gentium.* cuncta metu extollentes, facili credulitate eorum, qui eadem pavebant. Ne dux quidem obniti adversis,

A. U. 816

11

A. U. sed cuncta militiae munia deseruerat, missis ite-
816 rum ad Corbulonem precibus, *veniret propere, signa & aquilas, & nomen reliquum infelicis exercitus tueretur: se fidem interim, donec vita suppeditet,*
12 *retenturos.* Ille interritus, & parte copiarum apud Syriam relicta, ut munimenta Euphrati imposita retinerentur; qua proximum, & commeatibus non egenum, regionem Commagenam, exin Cappadociam, inde Armenios petivit. Comitabantur exercitum, praeter alia sueta bello, magna vis camelorum, onusta frumenti, ut simul hostem famemque depelleret. Primum e perculsis Pactium, primi pili Centurionem, obvium habuit, dein plerosque militum: quos diversas fugae causas obtendentes, *redire ad signa, & clementiam Paeti experiri* monebat; *se nisi victoribus immitem esse.* Simul suas legiones adire, hortari, *priorum* admonere, *novam gloriam* ostendere: *non vicos aut oppida Armeniorum, sed castra Romana, duasque in iis legiones pretium laboris peti. Si singulis manipularibus praecipua servati civis corona, imperatoria manu tribueretur: quod illud & quantum decus, ubi par eorum numerus apisceretur, qui attulissent salutem, & qui accepissent?* His atque talibus in commune alacres, (& erant, quos pericula fratrum, aut propinquorum propriis stimulis incenderent,) continuum diu noctuque iter
13 properabant. Eoque intentius Vologeses premere obsessos, modo vallum legionum, modo castellum, quo imbellis aetas defendebatur, appugnare, propius incedens, quam mos Parthis, si

ea temeritate hostem in proelium eliceret. At illi A. U. 816
vix contuberniis extracti, nec aliud quam munimenta propugnabant: pars iussu ducis, & alii propria ignavia, ut Corbulonem opperientes, ac, si vis ingrueret, provisis exemplis Caudinae ac Numantinae cladis. *neque eandem vim Samnitibus. Numantino populo. ac Parthis. Romani imperii aemulis. Validam quoque & laudatam antiquitatem. quoties fortuna contra daret, saluti consuluisse.* Qua desperatione exercitus dux subactus, primas tamen literas ad Vologesen, non supplices, sed in modum querentis composuit, *quod pro Armeniis. semper Romanae ditionis. aut subiectis regi. quem Imperator delegisset. hostilia faceret: pacem ex aequo utilem. nec praesentia tantum spectaret: ipsum adversus duas legiones. totis regni viribus advenisse: at Romanis orbem terrarum reliquum. quo bellum iuvarent.* Ad ea Vologeses, nihil pro causa, sed 14
opperiendos sibi fratres. Pacorum ac Tiridaten. rescripsit: *illum locum tempusque consilio destinatum. quo de Armenia cernerent: (adiecisse Deos dignum Arsacidarum.) simul & de legionibus Romanis statuerent.* Missi post a Paeto nuntii, & *regis colloquium* petitum, qui *Vasacen. praefectum equitatus. ire* iussit. Tum Paetus, *Lucullos. Pompeios. & si qua Caesares obtinendae donandaeve Armeniae egerant:* Vasaces, *imaginem retinendi largiendive penes nos. vim penes Parthos.* memorat. Et multum invicem disceptato, Monobazus Adiabenus in diem posterum testis iis, quae pepigissent, adhibetur. placuitque *liberari obsidio legiones. & decedere*

A. U. *omnem militem finibus Armeniorum, castellaque &*
816 *commeatus Parthis tradi: quibus perpetratis, copia*
15 *Vologesi fieret, mittendi ad Neronem legatos.* Interim flumini Arsaniae (is castra praefluebat) pontem imposuit, specie sibi illud iter experientis: sed Parthi, quasi documentum victoriae, iusserant. namque iis usui fuit. nostri per diversum iere. Addidit rumor, *sub iugum missas legiones,* & alia ex rebus infaustis, quorum simulacrum ab Armeniis usurpatum est. Namque & munimenta ingressi sunt, antequam agmen Romanum excederet, & circumstetere vias, captiva olim mancipia, aut iumenta agnoscentes abstrahentesque. Raptae etiam vestes, retenta arma; pavido milite, & concedente, ne qua proelii causa exsisteret. Vologeses, armis & corporibus caesorum aggregatis, quo cladem nostram testaretur, visu fugientium legionum abstinuit. fama moderationis quaerebatur, postquam superbiam expleverat. Flumen Arsaniam elephanto insidens, & proximus quisque regem, vi equorum, perrupere: quia rumor incesserat, *pontem cessurum oneri, dolo fabricantium:* sed qui ingredi ausi sunt, vali-
16 dum & fidum intellexere. Ceterum obsessis adeo suppeditavisse rem frumentariam constitit, ut horreis ignem iniicerent: contraque prodiderit Corbulo, *Parthos inopes copiarum, & pabulo attrito, relicturos oppugnationem, neque se plus tridui itinere abfuisse.* Adiecit, *iureiurando Paeti cautum apud signa, adstantibus iis, quos testificando rex misisset, neminem Romanum Armeniam ingressurum,*

donec referrentur literae Neronis, an paci annueret. A. U.
Quae ut augendae infamiae compoſita, ſic reli- 816
qua non in obſcuro habentur: una die quadraginta millium ſpatium emenſum eſſe Paetum, deſertis paſſim ſauciis; neque minus deformem illam fugientium trepidationem, quam ſi terga in acie vertiſſent. Corbulo cum ſuis copiis apud ripam Euphratis obvius, non eam ſpeciem inſignium & armorum praetulit, ut diverſitatem exprobraret. maeſti manipuli, ac vicem commilitonum miſerantes, ne lacrimis quidem temperare. vix prae fletu uſurpata conſalutatio. Deceſſerat certamen virtutis, & ambitio gloriae, felicium hominum affectus: ſola miſericordia valebat, & apud minores magis. Ducum inter ſe 17
brevis ſermo ſecutus eſt. Hoc conquerente *irritum laborem: potuiſſe bellum fuga Parthorum finiri;* ille *integra utrinque cuncta* reſpondit: *converterent aquilas, & iuncti invaderent Armeniam, abſceſſu Vologeſis infirmatam. Non ea Imperatoris habere mandata.* Corbulo: *periculo legionum commotum, e provincia egreſſum. quando in incerto habeantur Parthorum conatus, Syriam repetiturum. Sic quoque optimam Fortunam orandam, ut pedes, confectus ſpatiis itinerum, alacrem & facilitate camporum praevenientem equitem aſſequeretur.* Exin Paetus per Cappadociam hibernavit. At Vologeſis ad Corbulonem miſſi nuntii, *detraheret caſtella trans Euphraten, amnemque, ut olim, medium faceret:* ille, *Armeniam quoque diverſis praeſidiis vacuam fieri.* expoſtulabat. Et poſtremo conceſſit rex: dirutaque,

A. U. quae ultra Euphraten communierat Corbulo; &
816 Armenii ſine arbitro relicti ſunt. At Romae tro-
18 paea de Parthis, arcuſque medio Capitolini mon-
tis ſiſtebantur, decreta ab Senatu, integro adhuc
bello, neque tum omiſſa, dum adſpectui con-
ſulitur, ſpreta conſcientia. Quin &, diſſimulandis
rerum externarum curis, Nero frumentum pu-
blicum, vetuſtate corruptum, in Tiberim iecit,
quo ſecuritatem annonae ſuſtentaret. cuius pretio
nihil additum eſt, quamvis ducentas ferme na-
ves, portu in ipſo, violentia tempeſtatis, & cen-
tum alias, Tiberi ſubvectas, fortuitus ignis ab-
ſumſiſſet. Tres dein conſulares, L. Piſonem, Du-
cennium Geminum, Pompeium Paullinum ve-
ctigalibus publicis praepoſuit, cum inſectatione
priorum Principum, *qui gravitate ſumtuum iu-
ſtos reditus anteiſſent: ſe annuum ſexcenties ſeſter-*
19 *tium Reipublicae largiri.* Percrebuerat ea tempe-
ſtate praviſſimus mos, cum propinquis comitiis,
aut forte provinciarum, plerique orbi fictis ado-
ptionibus adſciſcerent filios, praeturaſque & pro-
vincias inter patres ſortiti, ſtatim emitterent manu,
quos adoptaverant. qui magna cum invidia Sena-
tum adeunt, *ius naturae, labores educandi, adverſus
fraudem & artes & brevitatem adoptionis* enumerant:
*ſatis pretii eſſe orbis, quod multa ſecuritate, nullis one-
ribus, gratiam, honores, cuncta promta & obvia habe-
rent. Sibi promiſſa legum diu exſpectata in ludibrium
verti, quando quis ſine ſollicitudine parens, ſine luctu
orbus, longa patrum votu repente adaequaret.* Factum
ex eo Senatuſconſultum, *ne ſimulata adoptio in ulla*

parte muneris publici iuvaret, ac ne usurpandis quidem A. U.
hereditatibus prodesset. Exin Claudius Timarchus, 816
Cretensis, reus agitur, ceteris criminibus, ut so- 20
lent praevalidi provincialium & opibus nimiis ad
iniurias minorum elati: una vox eius usque ad
contumeliam Senatus penetraverat, quod dicti-
tasset, *in sua potestate situm, an Proconsulibus, qui
Cretam obtinuissent, grates agerentur.* Quam oc-
casionem Paetus Thrasea ad bonum publicum
vertens, postquam de reo censuerat, *provincia
Creta depellendum,* haec addidit: *Usu probatum est,
Patres conscripti, leges egregias, exempla honesta,
apud bonos ex delictis aliorum gigni. Sic oratorum
licentia Cinciam rogationem, candidatorum ambi-
tus Iulias leges, magistratuum avaritia Calpurnia
scita pepererunt. Nam culpa, quam poena, tempore
prior; emendari, quam peccare, posterius est. Ergo
adversus novam provincialium superbiam dignum fi-
de constantiaque Romana capiamus consilium, quo
tutelae sociorum nihil derogetur, nobis opinio dece-
dat, qualis quisque habeatur, alibi quam in civium
iudicio esse. Olim quidem non modo Praetor, aut* 21
*Consul, sed privati etiam mittebantur, qui provin-
cias viserent, & quid de cuiusque obsequio videre-
tur, referrent: trepidabantque gentes de aestima-
tione singulorum. At nunc colimus externos & adu-
lamur; & quomodo ad nutum alicuius grates, ita
promtius accusatio decernitur: decernaturque, &
maneat provincialibus, potentiam suam tali modo
ostentandi; sed laus falsa & precibus expressa, per-
inde cohibeantur, quam malitia, quam crudelitas.*

A. U. *Plura saepe peccantur, dum demeremur, quam dum*
816 *offendimus. Quaedam immo virtutes odio sunt, seve-
ritas obstinata, invictus adversum gratiam animus.
Inde initia magistratuum nostrorum meliora ferme,
& finis inclinat, dum, in modum candidatorum, suf-
fragia conquirimus: quae si arceantur, aequabilius
atque constantius provinciae regentur. nam ut metu
repetundarum infracta avaritia est, ita, vetita gra-*
22 *tiarum actione, ambitio cohibebitur.* Magno assensu
celebrata sententia: non tamen Senatusconsul-
tum perfici potuit, abnuentibus Consulibus ea de
re relatum. Mox, auctore Principe, sanxere, *ne
quis ad concilium sociorum referret, agendas apud
Senatum pro Praetoribus prove Consulibus grates,
neu quis ea legatione fungeretur.* Iisdem Consuli-
bus gymnasium ictu fulminis conflagravit, effi-
giesque in eo Neronis ad informe aes liquefacta.
Et motu terrae, celebre Campaniae oppidum,
Pompeii, magna ex parte proruit. Defunctaque
virgo Vestalis Laelia, in cuius locum Cornelia ex
23 familia Cossorum capta est. Memmio Regulo, &
A. U. Verginio Rufo Coss. natam sibi ex Poppaea fi-
817 liam Nero ultra mortale gaudium accepit, ap-
A. C. pellavitque *Augustam*, dato & Poppaeae eodem
64 cognomento. Locus puerperio colonia Antium
fuit, ubi ipse generatus erat. Iam Senatus *ute-
rum Poppaeae* commendaverat Diis, votaque pu-
blice susceperat: quae multiplicata, exsolutaque.
Et additae *supplicationes, templumque Foecundita-
ti, & certamen ad exemplar Antianae religionis* de-
cretum: *utque Fortunarum effigies aureae in solio*

Capitolini Iovis locarentur: ludicrum Circense, ut Iuliae genti apud Bovillas, ita Claudiae Domitiaeque apud Antium ederetur. quae fluxa fuere, quartum intra mensem defuncta infante. Rursusque exortae adulationes, censentium *honorem divae, & pulvinar aedemque, & sacerdotem.* atque ipse ut laetitiae, ita maeroris immodicus egit. Annotatum est, omni Senatu Antium sub recentem partum effuso, Thraseam prohibitum, immoto animo, praenuntiam imminentis caedis contumeliam excepisse. Secutam dehinc vocem Caesaris ferunt, qua, *reconciliatum se Thraseae,* apud Senecam iactaverit, ac Senecam Caesari gratulatum. Unde gloria egregiis viris, & pericula gliscebant. Inter quae, veris principio, legati Parthorum mandata regis Vologesis, literasque in eandem formam attulere: *se priora, & toties iactata, super obtinenda Armenia, nunc omittere, quoniam Dii, quamvis potentium populorum arbitri, possessionem Parthis, non sine ignominia Romana, tradidissent. Nuper clausum Tigranen: post Paetum legionesque, cum opprimere posset, incolumes dimisisse. Satis approbatam vim: datum & lenitatis experimentum. Nec recusaturum Tiridaten, accipiendo diademati in Urbem venire, nisi sacerdotii religione attineretur. Iturum ad signa & effigies Principis, ubi, legionibus coram, regnum auspicaretur.* Talibus Vologesis literis, quia Paetus diversa, tanquam rebus integris, scribebat, interrogatus Centurio, qui cum legatis advenerat, *quo in statu Armenia esset? omnes inde Romanos excessisse,* respondit. Tum intellecto barbarorum ir-

A. U. 817

24

25

A. U. risu, qui peterent, quod eripuerant, consuluit
817 inter primores civitatis Nero, *bellum anceps, an pax inhonesta placeret?* nec dubitatum de bello. Et Corbulo, tot per annos militum atque hostium gnarus, gerendae rei praeficitur, ne cuius alterius inscitia rursum peccaretur, quia Paeti piguerat. Igitur irriti remittuntur, cum donis tamen, unde spes fieret, non frustra eadem oraturum Tiridaten, si preces ipse attulisset. Syriaeque exsecutio Cincio, copiae militares Corbuloni permissae; & quintadecima legio, ducente Mario Celso, e Pannonia adiecta est. Scribitur tetrarchis ac regibus, praefectisque & procuratoribus, & qui praetorum finitimas provincias regebant, *iussis Corbulonis obsequi*; in tantum ferme modum aucta potestate, quem populus Romanus Cn. Pompeio, bellum piraticum gesturo, dederat. Regressum Paetum, cum graviora metueret, facetiis insectari satis habuit Caesar, his ferme verbis: *ignoscere se statim, ne tam promtus*
26 *in pavorem longiore sollicitudine aegresceret.* At Corbulo quarta & duodecima legionibus, quae fortissimo quoque amisso, & ceteris exterritis, parum habiles proelio videbantur, in Syriam translatis, sextam inde ac tertiam legiones, integrum militem, & crebris ac prosperis laboribus exercitum, in Armeniam ducit. addiditque legionem quintam, quae per Pontum agens, expers cladis fuerat; simul quintadecimanos, recens adductos: & vexilla delectorum ex Illyrico & Aegypto, quodque alarum cohortiumque, & auxilia

regum in unum conducta apud Melitenen, qua A. U.
tranſmittere Euphraten parabat. Tum luſtratum 817
rite exercitum ad concionem vocat, orditurque magnifica *de auſpiciis imperatoriis, rebuſque a ſe geſtis*, adverſa *in inſcitiam Paeti* declinans: multa auctoritate, quae viro militari pro facundia
erat. Mox iter, L. Lucullo quondam penetra- 27
tum, apertis, quae vetuſtas obſepſerat, pergit. Et venientes Tiridatis Vologeſiſque de pace legatos haud aſpernatus, adiungit iis Centuriones, cum mandatis non immitibus: *non enim adhuc eo ventum, ut certamine extremo opus eſſet. Multa Romanis ſecunda, quaedam Parthis eveniſſe, documento adverſus ſuperbiam: proinde & Tiridati conducere, intactum vaſtationibus regnum dono accipere: & Vologeſen melius ſocietate Romana, quam damnis mutuis, genti Parthorum conſulturum. Scire, quantum intus diſcordiarum, quamque indomitas & praeferoces nationes regeret. Contra Imperatori ſuo immotam ubique pacem, & unum id bellum eſſe.* Simul ut conſilio terrorem adiiceret, Megiſtanas Armenios, qui primi a nobis defecerant, pellit ſedibus, caſtella eorum exſcindit, plana, edita, va-
lidos, invalidoſque, pari metu complet. Non in- 28
fenſum, nedum hoſtili odio Corbulonis nomen etiam barbaris habebatur, eoque conſilium eius fidum credebant. ergo Vologeſes neque atrox in ſummam, & quibuſdam praefecturis inducias petit. Tiridates locum diemque colloquio poſcit. Tempus propinquum, locus, in quo nuper obſeſſae cum Paeto legiones erant, cum a barbaris

A. U. delectus esset, ob memoriam laetioris sibi rei,
817 non est a Corbulone vitatus, ut dissimilitudo
fortunae gloriam augeret. Neque infamia Paeti
augebatur: quod eo maxime patuit, quia filio
eius, Tribuno, ducere manipulos, atque operire reliquias malae pugnae imperavit. Die pacta
Tiberius Alexander, illustris Eques Romanus,
minister bello datus, & Vivianus Annius, gener
Corbulonis, nondum senatoria aetate, sed pro
Legato quintae legioni impositus, in castra Tiridatis venere, honori eius, ac ne metueret insidias, tali pignore. Viceni dehinc equites assumti. Et viso Corbulone, rex prior equo desiluit:
nec cunctatus Corbulo. Sed pedes uterque dex-
29 tras miscuere. Exin Romanus laudat iuvenem,
omissis praecipitibus, tuta & salutaria capessentem.
Ille *de nobilitate generis* multum praefatus, cetera temperanter adiungit: *Iturum quippe Romam, laturumque novum Caesari decus, non adversis Parthorum rebus supplicem Arsaciden.* Tum placuit,
Tiridaten ponere, apud effigiem Caesaris, insigne
regium, nec nisi manu Neronis resumere: & colloquium osculo finitum. Dein paucis diebus interiectis, magna utrinque specie, inde eques compositus per turmas & insignibus patriis, hinc agmina legionum, stetere, fulgentibus aquilis signisque, & simulacris Deûm, in modum templi. Medio tribunal sedem curulem, & sedes effigiem Neronis, sustinebat. Ad quam progressus
Tiridates, caesis ex more victimis, sublatum capite diadema imagini subiecit; magnis apud cun-

ctos animorum motibus; quos augebat insita adhuc oculis exercituum Romanorum caedes, aut obsidio. *at nunc versos casus: iturum Tiridaten ostentui gentibus, quanto minus, quam captivum?* A. U. 817
Addidit gloriae Corbulo comitatem epulasque. & rogitante rege causas, quoties novum aliquid adverterat: ut, initia vigiliarum per Centurionem nuntiari, convivium buccina dimitti, & structam ante Augurale aram subdita face accendi: cuncta in maius attollens, admiratione prisci moris affecit. postero die *spatium* oravit, *quo tantum itineris aditurus, fratres ante, matremque viseret:* obsidem interea filiam tradit, literasque supplices ad Neronem. 30
Et digressus, Pacorum apud Medos, Vologesen Ecbatanis reperit, non incuriosum fratris: quippe & propriis nuntiis a Corbulone petierat, *ne quam imaginem servitii Tiridates perferret: neu ferrum traderet, aut complexu provincias obtinentium arceretur, foribusve eorum assisteret: tantusque ei Romae, quantus Consulibus, honor esset.* Scilicet externae superbiae sueto non inerat notitia nostri: apud quos vis imperii valet, inania transmittuntur. 31
Eodem anno Caesar nationes Alpium maritimarum in ius Latii transtulit. Equitum Romanorum locos sedilibus plebis anteposuit, apud Circum. namque ad eam diem indiscreti inibant, quia lex Roscia nihil, nisi de quatuordecim ordinibus, sanxit. Spectacula gladiatorum idem annus habuit, pari magnificentia ac priora. Sed feminarum illustrium Senatorumque plures per arenam foedati sunt. 32
C. Lecanio, M. 33

A. U. Licinio Coss. acriore in dies cupidine adigebatur
818 Nero promiscuas scenas frequentandi. nam adhuc
A. C. per domum aut hortos cecinerat, Iuvenalibus lu-
65 dis; quos, ut parum celebres, & tantae voci angustos, spernebat. Non tamen Romae incipere ausus, Neapolim, quasi Graecam urbem, delegit: *inde initium fore, ut transgressus in Achaiam, insignesque & antiquitus sacras coronas adeptus, maiore fama studia civium eliceret.* Ergo contractum oppidanorum vulgus, & quos e proximis coloniis & municipiis eius rei fama civerat; quique Caesarem per honorem, aut varios usus sectantur, etiam militum manipuli, theatrum Neapo-
34 litanorum complent. Illic, plerique ut arbitrabantur, triste, ut ipse, providum potius, & secundis numinibus, evenit. nam egresso, qui adfuerat, populo, vacuum, & sine ullius noxa, theatrum collapsum est. Ergo, per compositos cantus, grates Diis, atque ipsam recentis casus fortunam celebrans, petiturusque maris Hadriae traiectus, apud Beneventum interim consedit: ubi gladiatorium munus a Vatinio celebre edebatur. Vatinius inter foedissima eius aulae ostenta fuit, sutrinae tabernae alumnus, corpore detorto, facetiis scurrilibus: primo in contumelias assumtus; deinde optimi cuiusque criminatione eo usque valuit, ut gratia, pecunia, vi nocendi
35 etiam malos praemineret. Eius munus frequentanti Neroni, ne inter voluptates quidem, a sceleribus cessabatur. Iisdem quippe illis diebus Torquatus Silanus mori adigitur, quia, super Iuniae

familiae claritudinem, divum Auguſtum atavum A. U.
ferebat. Iuſſi accuſatores obiicere, *prodigum lar-* 818
*gitionibus, neque aliam ſpem quam in novis rebus eſ-
ſe. quin eum libertos habere, quos ab epiſtolis, & li-
bellis, & rationibus appellet, nomina ſummae cu-
rae & meditamenta.* Tum intimus quiſque liber-
torum vincti abreptique. Et cum damnatio in-
ſtaret, brachiorum venas Torquatus interſcidit.
ſecutaque Neronis oratio, ex more: *quamvis ſon-
tem & defenſioni merito diffiſum, victurum tamen
fuiſſe, ſi clementiam iudicis exſpectaſſet.* Nec mul- 36
to poſt, omiſſa in praeſens Achaia, (cauſae in in-
certo fuere) Urbem reviſit; provincias Orientis,
maxime Aegyptum, ſecretis imaginationibus agi-
tans. Dehinc edicto teſtificatus, *non longam ſui ab-
ſentiam & cuncta in Republica perinde immota ac
proſpera fore;* ſuper ea profectione adiit Capito-
lium. Illic veneratus Deos, cum Veſtae quoque
templum iniſſet; repente cunctos per artus tre-
mens, ſeu numine exterrente, ſeu facinorum re-
cordatione nunquam timore vacuus, deſeruit in-
ceptum, *cunctas ſibi curas amore patriae leviores*
dictitans. *Vidiſſe civium maeſtos vultus, audire ſe-
cretas querimonias, quod tantum aditurus eſſet iter,
cuius ne modicos quidem egreſſus tolerarent, ſueti ad-
verſum fortuita adſpectu Principis refoveri. Ergo, ut
in privatis neceſſitudinibus proxima pignora praevale-
rent, ita populum Romanum vim plurimam habere,
parendumque retinenti.* Haec atque talia plebi vo-
lentia fuere, voluptatum cupidine, &, quae prae-
cipua cura eſt, rei frumentariae anguſtias, ſi ab-

A. U. esset, metuenti. Senatus & primores in incerto
818 erant, procul an coram atrocior haberetur. dehinc, quae natura magnis timoribus, deterius
37 credebant, quod evenerat. Ipse, quo fidem acquireret, nihil usquam perinde laetum sibi, publicis locis struere convivia, totaque Urbe quasi domo uti. Et celeberrimae luxu famaque epulae fuere, quas a Tigellino paratas, ut exemplum referam, ne saepius eadem prodigentia narranda sit. Igitur in stagno Agrippae fabricatus est ratem, cui superpositum convivium multarum tractu navium moveretur. naves auro & ebore distinctae; remigesque exoleti, per aetates & scientiam libidinum componebantur. volucres & feras diversis e terris, & animalia maris Oceano abusque petiverat. crepidinibus stagni lupanaria adstabant, illustribus feminis completa: & contra scorta visebantur, nudis corporibus. iam gestus motusque obscoeni: &, postquam tenebrae incedebant, quantum iuxta nemoris, & circumiecta tecta, consonare cantu, & luminibus clarescere. Ipse, per licita atque illicita foedatus, nihil flagitii reliquerat, quo corruptior ageret, nisi paucos post dies uni ex illo contaminatorum grege, cui nomen *Pythagorae* fuit; in modum solemnium coniugiorum denupsisset. Inditum Imperatori flammeum: visi auspices, dos, & genialis torus, & faces nuptiales: cuncta denique
38 spectata, quae etiam in femina nox operit. Sequitur clades, forte, an dolo Principis, incertum (nam utrumque auctores prodidere): sed

omnibus, quae huic urbi per violentiam ignium acciderunt, gravior atque atrocior. Initium in ea parte Circi ortum, quae Palatino Caelioque montibus contigua eſt: ubi per tabernas, quibus id mercimonium inerat, quo flamma alitur, ſimul coeptus ignis, & ſtatim validus, ac vento citus, longitudinem Circi corripuit. neque enim domus munimentis ſeptae, vel templa muris cincta, aut quid aliud morae interiacebat. Impetu pervagatum incendium plana primum, deinde in edita aſſurgens, & rurſum inferiora populando, anteiit remedia velocitate mali, & obnoxia urbe artis itineribus, hucque & illuc flexis, atque enormibus vicis, qualis vetus Roma fuit. Ad hôc lamenta paventium feminarum, feſſa aetate ſenes, aut rudis pueritiae aetas; quique ſibi, quique aliis conſulebant, dum trahunt invalidos, aut opperiuntur; pars mora, pars feſtinans, cuncta impediebant. & ſaepe, dum in tergum reſpectant, lateribus aut fronte circumveniebantur: vel, ſi in proxima evaſerant, illis quoque igni correptis, etiam, quae longinqua crediderant, in eodem caſu reperiebantur. poſtremo, quid vitarent, quid peterent ambigui, complere vias, ſterni per agros: quidam amiſſis omnibus fortunis diurni inopes victus, alii caritate ſuorum, quos eripere nequiverant, quamvis patente effugio, interiere. Nec quiſquam defendere audebat, crebris multorum minis, reſtinguere prohibentium, & quia alii palam faces iaciebant, atque eſſe ſibi auctorem vociferabantur; ſive ut

A. U. 818

39 raptus licentius exercerent, seu iussu. Eo in tem-
A. U. 818 pore Nero, Antii agens, non ante in Urbem re-
gressus est, quam domui eius, qua palatium &
Maecenatis hortos continuaverat, ignis propinqua-
ret. Neque tamen sisti potuit, quin & palatium,
& domus, & cuncta circum haurirentur. Sed so-
latium populo exturbato & profugo, campum
Martis, ac monumenta Agrippae, hortos quin
etiam suos patefecit; & subitaria aedificia exstru-
xit, quae multitudinem inopem acciperent: sub-
vectaque utensilia ab Ostia, & propinquis mu-
nicipiis; pretiumque frumenti minutum, usque
ad ternos nummos. Quae, quamquam popula-
ria, in irritum cadebant, quia pervaserat rumor,
ipso tempore flagrantis urbis, inisse eum domesticam
scenam, & cecinisse Troianum excidium, praesentia
40 *mala vetustis cladibus assimulantem.* Sexto demum
die, apud imas Esquilias, finis incendio factus,
prorutis per immensum aedificiis, ut continuae
violentiae campus, & velut vacuum coelum oc-
curreret. Nec dum posito, metus redibat haud
levis: & rursum grassatus ignis, patulis magis ur-
bis locis; eoque strages hominum minor. delu-
bra Deûm, & porticus amoenitati dicatae latius
procidere. Plusque infamiae id incendium ha-
buit, quia praediis Tigellini Aemilianis proru-
perat. Videbaturque Nero condendae urbis no-
vae, & cognomento suo appellandae, gloriam
quaerere. Quippe in regiones quatuordecim Ro-
ma dividitur: quarum quatuor integrae mane-
bant. tres solo tenus deiectae: septem reliquis

pauca tectorum veſtigia ſupererant, lacera & ſe- A. U.
miuſta. Domuum, & inſularum, & templorum, 818
quae amiſſa ſunt, numerum inire haud prom- 41
tum fuerit: ſed vetuſtiſſima religione, quod Ser-
vius Tullius Lunae, & Magna ara fanumque,
quae praeſenti Herculi Arcas Evander ſacraverat,
aedeſque Statoris Iovis, vota Romulo, Numae-
que regia, & delubrum Veſtae cum penatibus
populi Romani, exuſta. Iam opes, tot victoriis
quaeſitae, & Graecarum artium decora, exin
monumenta ingeniorum antiqua & incorrupta;
quamvis in tanta reſurgentis urbis pulchritudi-
ne, multa ſeniores meminerint, quae reparari
nequibant. Fuere, qui annotarent, XIV Kalend.
Sextiles principium incendii huius ortum; quo
& Senones captam urbem inflammaverant. alii
eo uſque cura progreſſi ſunt, ut totidem annos
menſeſque & dies inter utraque incendia nume-
rent. Ceterum Nero uſus eſt patriae ruinis, ex- 42
ſtruxitque domum, in qua haud perinde gem-
mae & aurum miraculo eſſent, ſolita pridem &
luxu vulgata, quam arva & ſtagna, & in mo-
dum ſolitudinum, hinc ſilvae, inde aperta ſpa-
tia & proſpectus; magiſtris & machinatoribus Se-
vero & Celere, quibus ingenium & audacia erat,
etiam quae natura denegaviſſet, per artem ten-
tare, & viribus Principis illudere. Namque, *ab lacu
Averno navigabilem foſſam uſque ad oſtia Tiberina
depreſſuros*, promiſerant, ſqualenti litore, aut per
montes adverſos. neque enim aliud humidum
gignendis aquis occurrit, quam Pomptinae palu-

A. U. des: cetera abrupta, aut arentia; ac si perrumpi
818 possent, intolerandus labor, nec satis causae. Nero tamen, ut erat incredibilium cupitor, effodere proxima Averno iuga connisus est: manent
43 vestigia irritae spei. Ceterum Urbis, quae domuum supererant, non, ut post Gallica incendia, nulla distinctione, nec passim erecta, sed dimensis vicorum ordinibus, & latis viarum spatiis, cohibitaque aedificiorum altitudine, ac patefactis areis, additisque porticibus, quae frontem insularum protegerent. *Eas porticus,* Nero, *sua pecunia exstructurum, purgatasque areas dominis traditurum,* pollicitus est. Addidit praemia, pro cuiusque ordine, & rei familiaris copiis: finivitque tempus, intra quod effectis domibus aut insulis adipiscerentur. *Ruderi accipiendo Ostienses paludes* destinabat, *utique naves, quae frumentum Tiberi subvectassent, onustae rudere decurrerent: aedificiaque ipsa, certa sui parte, sine trabibus, saxo Gabino Albanove solidarentur:* quod is lapis ignibus impervius est. *Iam aqua, privatorum licentia intercepta, quo largior & pluribus locis in publicum flueret, custodes, & subsidia reprimendis ignibus in propatulo quisque haberet: nec communione parietum, sed propriis quaeque muris ambirentur.* Ea, ex utilitate accepta, decorem quoque novae urbi attulere. Erant tamen, qui crederent, *veterem illam formam salubritati magis conduxisse, quoniam angustiae itinerum & altitudo tectorum non perinde solis vapore perrumperentur: at nunc patulam latitudinem, & nulla umbra defensam, graviore aestu*

ardeſcere. Et haec quidem humanis conſiliis pro- 44
videbantur. Mox petita Diis piacula, aditique Si- A. U. 818.
byllae libri. ex quibus ſupplicatum Vulcano, & Cereri Proſerpinaeque: ac propitiata Iuno per matronas, primum in Capitolio, deinde apud proximum mare: unde hauſta aqua templum & ſimulacrum Deae proſperſum eſt: & ſelliſternia, ac pervigilia celebravere feminae, quibus mariti erant. Sed non ope humana, non largitionibus Principis, aut Deûm placamentis, decedebat infamia, quin iuſſum incendium crederetur. Ergo abolendo rumori Nero ſubdidit reos, & quaeſitiſſimis poenis affecit, quos, per flagitia inviſos, vulgus *Chriſtianos* appellabat. Auctor nominis eius Chriſtus, Tiberio imperitante, per Procuratorem Pontium Pilatum ſupplicio affectus erat. repreſſaque in praeſens exitiabilis ſuperſtitio rurſus erumpebat, non modo per Iudaeam, originem eius mali, ſed per Urbem etiam, quo cuncta undique atrocia aut pudenda confluunt celebranturque. Igitur primo correpti, qui fatebantur, deinde, indicio eorum, multitudo ingens, haud perinde in crimine incendii, quam odio humani generis convicti ſunt. Et pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, aut crucibus affixi; aut flammandi, atque ubi defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis, urerentur. Hortos ſuos ei ſpectaculo Nero obtulerat, & Circenſe ludicrum edebat, habitu aurigae permixtus plebi, vel curriculo inſiſtens. Unde quamquam adverſus ſon-

A. U. tes, & novissima exempla meritos, miseratio orie-
818 batur, tanquam non utilitate publica, sed in
45 saevitiam unius absumerentur. Interea conferendis pecuniis pervastata Italia, provinciae eversae, sociique populi, & quae civitatum liberae vocantur. inque eam praedam etiam Dii cessere; spoliatis in Urbe templis, egestoque auro, quod triumphis, quod votis, omnis populi Romani aetas prospere, aut in metu, sacraverat. Enimvero per Asiam atque Achaiam non dona tantum, sed simulacra numinum abripiebantur, missis in eas provincias Acrato ac Secundo Carinate. Ille libertus, cuicunque flagitio promtus; hic Graeca doctrina ore tenus exercitus, animum bonis artibus non induerat. Ferebatur *Seneca, quo invidiam sacrilegii a semet averteret, longinqui ruris secessum oravisse, & postquam non concedebatur, ficta valetudine, quasi aeger nervis, cubiculum non egressus*. Tradidere quidam, *venenum ei per libertum ipsius, cui nomen* Cleonicus, *paratum, iussu Neronis; vitatumque a Seneca, proditione liberti, seu propria formidine, dum persimplici victu, & agrestibus pomis, ac, si sitis admoneret, pro-*
46 *fluente aqua vitam tolerat*. Per idem tempus gladiatores, apud oppidum Praeneste, tentata eruptione, praesidio militis, qui custos aderat, coërciti sunt: iam *Spartacum, & vetera mala* rumoribus ferente populo, ut est novarum rerum cupiens pavidusque. Nec multo post clades rei navalis accipitur: non bello, (quippe haud alias tam immota pax;) sed certum ad diem *in Cam-*

paniam redire claſſem Nero iuſſerat, non exceptis A. U.
maris caſibus. Ergo gubernatores, quamvis ſae- 818
viente pelago, a Formiis movere: & gravi Afri-
co, dum promontorium Miſeni ſuperare con-
tendunt, Cumanis litoribus impacti, triremium
pleraſque, & minora navigia paſſim amiſerunt.
Fine anni vulgantur prodigia, imminentium ma- 47
lorum nuntia. vis fulgurum non alias crebrior;
& ſidus cometes, ſanguine illuſtri ſemper Ne-
roni expiatum. Bicipites hominum aliorumve
animalium partus abiecti in publicum, aut in
ſacrificiis, quibus gravidas hoſtias immolare mos
eſt, reperti. Et in agro Placentino, viam pro-
pter, natus vitulus, cui caput in crure eſſet. ſecu-
taque haruſpicum interpretatio: *parari rerum hu-*
manarum aliud caput: ſed non fore validum, neque
occultum; quia in utero repreſſum, aut iter iuxta
editum ſit. Ineunt deinde Conſulatum Silius Ner- 48
va, & Atticus Veſtinus, coepta ſimul & aucta A. U.
coniuratione, in quam certatim nomina dede- 819 A. C.
rant Senatores, Eques, miles, feminae etiam, 66
cum odio Neronis, tum favore in C. Piſonem. Is
Calpurnio genere ortus, ac multas inſigneſque fa-
milias paterna nobilitate complexus, claro apud
vulgum rumore erat, per virtutem, aut ſpecies vir-
tutibus ſimiles. namque facundiam tuendis civi-
bus exercebat, largitionem adverſus amicos; &
ignotis quoque comi ſermone & congreſſu. ad-
erant etiam fortuita, corpus procerum, decora fa-
cies. Sed procul gravitas morum, aut voluptatum
parſimonia: lenitati ac magnificentiae, & aliquan-

A. U. do luxui indulgebat. Idque pluribus probabatur,
819 qui, in tanta vitiorum dulcedine, summum imperium non restrictum, nec perseverum volunt.

49 Initium coniurationi non a cupidine ipsius fuit: nec tamen facile memoraverim, quis primus auctor, cuius instinctu concitum sit, quod tam multi sumserunt. Promtissimos Subrium Flavium, Tribunum praetoriae cohortis, & Sulpicium Asprum Centurionem exstitisse, constantia exitus docuit. Et Lucanus Annaeus, Plautiusque Lateranus, Consul designatus, vivida odia intulere. Lucanum propriae causae accendebant, quod famam carminum eius premebat Nero, prohibueratque ostentare, vanus aemulatione. Lateranum, Consulem designatum, nulla iniuria, sed amor Reipublicae sociavit. At Flavius Scevinus, & Afranius Quinctianus, uterque senatorii ordinis, contra famam sui, principium tanti facinoris capessivere. Nam Scevino dissoluta luxu mens, & proinde vita somno languida: Quinctianus, mollitia corporis infamis, & a Nerone probroso carmine diffamatus, contumelias

50 ultum ibat. Ergo, dum *scelera Principis, & finem adesse imperii, deligendumque, qui fessis rebus succurreret,* inter se, aut inter amicos iaciunt, aggregavere Tullium Senecionem, Cervarium Proculum, Vulcatium Araricum, Iulium Tugurinum, Munatium Gratum, Antonium Natalem, Martium Festum, Equites Romanos: ex quibus Senecio, e praecipua familiaritate Neronis, speciem amicitiae etiam tum retinens, eo pluribus

periculis conflictabatur. Natalis particeps ad omne A. U.
secretum Pisoni erat: ceteris spes ex novis rebus 819
petebatur. Adscitae sunt, super Subrium & Sulpicium, de quibus retuli, militares manus, Granius Silvanus & Statius Proximus, Tribuni cohortium praetoriarum, Maximus Scaurus & Venetus Paullus, Centuriones. Sed summum robur in Fenio Rufo, Praefecto, videbatur; quem vita famaque laudatum, per saevitiam impudicitiamque Tigellinus in animo Principis anteibat, fatigabatque criminationibus, ac saepe in metum adduxerat, quasi *adulterum Agrippinae, & desiderio eius ultioni intentum.* Igitur ubi coniuratis, Praefectum quoque praetorii in partes descendisse, crebro ipsius sermone facta fides; promtius iam de tempore ac loco caedis agitabant. Et *cepisse impetum* Subrius Flavius ferebatur, *in scena canentem Neronem aggrediendi; aut cum ardente domo per noctem huc illuc cursaret incustoditus.* Hic occasio solitudinis; ibi ipsa frequentia, tanti decoris testis, pulcherrimum animum exstimulaverant: nisi impunitatis cupido retinuisset, magnis semper conatibus adversa. Interim cunctantibus 51
prolatantibusque spem ac metum, Epicharis quaedam, incertum quonam modo sciscitata, (neque illi ante ulla rerum honestarum cura fuerat) accendere, & arguere coniuratos: ac postremo lentitudinis eorum pertaesa, & in Campania agens, primores classiariorum Misenensium labefacere, & conscientia illigare connisa est, tali initio. Erat Chiliarchus in ea classe Volusius Proculus, occi-

A. U. dendae matris Neronis inter ministros, non ex
819 magnitudine sceleris provectus, ut rebatur. is mu-
lieri olim cognitus, seu recens orta amicitia, dum
*merita erga Neronem sua. & quam in irritum ceci-
dissent.* aperit, adiicitque questus, & *destinatio-
nem vindictae, si facultas oriretur.* spem dedit, pos-
se impelli & plures conciliare. nec leve auxilium
in classe; crebras occasiones, quia Nero multo
apud Puteolos & Misenum maris usu laetaba-
tur. Ergo Epicharis plura: & omnia scelera Prin-
cipis orditur: *neque se iactare. quod inane esset:
sed provisum. quonam modo poenas eversae Reipubli-
cae daret: accingeretur modo navare operam. & mi-
litum acerrimos ducere in partes. ac digna pretia
exspectaret.* nomina tamen coniuratorum reticuit.
Unde Proculi indicium irritum fuit, quamvis
ea, quae audierat, ad Neronem detulisset. Ac-
cita quippe Epicharis, & cum indice composi-
ta, nullis testibus innixum facile confutavit. Sed
ipsa in custodia retenta est, suspectante Nerone,
haud falsa esse, etiam quae vera non probaban-
52 tur. Coniuratis tamen metu proditionis permo-
tis, placitum maturare caedem apud Baias, in
villa Pisonis: cuius amoenitate captus Caesar cre-
ber eo ventitabat, balneasque & epulas inibat,
omissis excubiis, & fortunae suae mole. Sed ab-
nuit Piso, *invidiam* praetendens, *si sacra mensae.
Diique hospitales caede qualiscunque Principis cruen-
tarentur. melius apud Urbem. in illa invisa, & spo-
liis civium exstructa domo. vel in publico patraturos.
quod pro Republica suscepissent.* Haec in commune:

ceterum timore occulto, ne L. Silanus, eximia nobilitate, disciplinaque C. Cassii, apud quem educatus erat, ad omnem claritudinem sublatus, imperium invaderet, promte daturis operam, qui a coniuratione integri essent, quique miserarentur Neronem, tanquam per scelus interfectum. Plerique, *Vestini quoque Consulis acre ingenium vitavisse Pisonem*, crediderunt, *ne ad libertatem moveretur, vel delecto Imperatore alio, sui muneris Rempublicam faceret.* Etenim expers coniurationis erat; quamvis super eo crimine Nero vetus adversus insontem odium expleverit. Tandem statuere, Circensium ludorum die, qui Cereri celebratur, exsequi destinata: quia Caesar, rarus egressu, domoque aut hortis clausus, ad ludicra Circi ventitabat, promtioresque aditus erant laetitia spectaculi. Ordinem insidiis composuerant, *ut Lateranus, quasi subsidium rei familiari oraret, deprecabundus & genibus Principis accidens, prosterneret incautum premeretque, animi validus & corpore ingens; tum iacentem & impeditum Tribuni & Centuriones, & ceterorum ut quisque audentiae habuisset, accurrerent, trucidarentque:* primas sibi partes expostulante Scevino, qui pugionem, templo Salutis, [in Etruria,] sive, ut alii tradidere, Fortunae, Ferentano in oppido, detraxerat, gestabatque, velut magno operi sacrum. *Interim Piso apud aedem Cereris opperiretur, unde eum praefectus Fenius & ceteri accitum ferrent in castra, comitante Antonia, Claudii Caesaris filia, ad eliciendum vulgi favorem:* quod C. Plinius me-

A. U. 819

53

A. U. morat. Nobis quoquo modo traditum non oc-
819 cultare in animo fuit, quamvis absurdum videretur, aut inanem ad spem Antoniam nomen & periculum commodavisse, aut Pisonem, notum amore uxoris, alii matrimonio se obstrinxisse: nisi si cupido dominandi cunctis affectibus flagran-
54 tior est. Sed mirum, quam inter diversi generis, ordinis, aetatis, sexus, dites, pauperes, taciturnitate omnia cohibita sint; donec proditio coepit e domo Scevini. qui pridie insidiarum, multo sermone cum Antonio Natale, dein regressus domum, testamentum obsignavit: promtum vagina pugionem, de quo supra retuli, *vetustate obtusum* increpans, *asperari saxo. & in mucronem ardescere* iussit, eamque curam liberto Milicho mandavit. Simul affluentius solito convivium initum: servorum carissimi libertate, & alii pecunia donati. atque ipse maestus, & magnae cogitationis manifestus erat; quamvis laetitiam vagis sermonibus simularet. Postremo *vulneribus ligamenta. quibusque sistitur sanguis, parare* eundem Milichum monet; sive gnarum coniurationis, & illuc usque fidum; seu nescium, & tunc primum arreptis suspicionibus, ut plerique tradidere de consequentibus. Nam cum secum servilis animus praemia perfidiae reputavit, simulque immensa pecunia & potentia obversabantur, cessit fas, & salus patroni, & acceptae libertatis memoria. Etenim uxoris quoque consilium assumserat, muliebre ac deterius. quippe ultro metum intentabat, *multosque adstitisse libertos ac ser-*

vos, qui eadem viderint: nihil profuturum unius ſilentium: at praemia penes unum fore, qui indicio praeveniſſet. Igitur, coepta luce, Milichus in hortos Servilianos pergit: & cum foribus arceretur, *magna & atrocia afferre* dictitans, deductuſque ab ianitoribus ad libertum Neronis, Epaphroditum, mox ab eo ad Neronem, *urgens periculum, graves coniurationes,* & cetera, quae audierat coniectaveratque, docet. telum quoque in necem eius paratum oſtendit, accirique reum iuſſit. Is raptus per milites, & defenſionem orſus, *Ferrum, cuius argueretur, olim religione patria cultum, & in cubiculo habitum, ac fraude liberti ſubreptum,* reſpondit. *Tabulas teſtamenti ſaepius a ſe, & incuſtodita dierum obſervatione, ſignatas. Pecunias & libertates ſervis & ante dono datas: ſed ideo tunc largius, quia tenui iam re familiari, & inſtantibus creditoribus, teſtamento diffideret. Enimvero liberales ſemper epulas ſtruxiſſe, & vitam amoenam, & duris iudicibus parum probatam. Fomenta vulneribus nulla iuſſu ſuo; ſed quia cetera palam vana obieciſſet, adiungere crimen, ut ſeſe pariter indicem & teſtem faceret.* Adiicit dictis conſtantiam. incuſat ultro *inteſtabilem & conſceleratum.* tanta vocis ac vultus ſecuritate, ut labaret indicium, niſi Milichum uxor admonuiſſet, *Antonium Natalem multa cum Scevino, ac ſecreto collocutum, & eſſe utroſque C. Piſonis intimos.* Ergo accitur Natalis, & diverſi interrogantur, *quiſnam is ſermo, qua de re fuiſſet?* cum exorta ſuſpicio, quia non congruentia reſponderant. inditaque vincla. & tormentorum

A. U. 819

55

56

A. U. adspectum ac minas non tulere. Prior tamen
819 Natalis, totius coniurationis magis gnarus, simul arguendi promtior, *de Pisone* primum fatetur: deinde adiicit *Annaeum Senecam;* sive internuntius inter eum Pisonemque fuit, sive ut Neronis gratiam pararet; qui infensus Senecae, omnes ad eum opprimendum artes conquirebat. Tum, cognito Natalis indicio, Scevinus quoque, pari imbecillitate, an cuncta iam patefacta credens, nec ullum silentii emolumentum, edidit ceteros. ex quibus Lucanus, Quinctianusque, & Senecio diu abnuere: post, promissa impunitate corrupti, quo tarditatem excusarent, Lucanus *Atillam matrem suam*, Quinctianus *Glicium Gallum*, Senecio *Annium Pollionem*, amicorum praecipuos,

57 nominavere. Atque interim Nero, recordatus, Volusii Proculi indicio Epicharin attineri, ratusque muliebre corpus impar dolori, *tormentis dilacerari* iubet. At illam non verbera, non ignes, non ira eo acrius torquentium, ne a femina spernerentur, pervicere, quin obiecta denegaret. Sic primus quaestionis dies contemtus. postero cum ad eosdem cruciatus retraheretur gestamine sellae, (nam dissolutis membris insistere nequibat) vinclo fasciae, quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum sellae restricto, indidit cervicem, & corporis pondere connisa, tenuem iam spiritum expressit: clariore exemplo libertina mulier, in tanta necessitate, alienos ac prope ignotos protegendo; cum ingenui, & viri, & Equites Romani, Senatoresque, intacti tormentis, ca-

rissima suorum quisque pignorum proderent. Non A. U.
enim omittebant Lucanus quoque & Senecio & 819
Quinctianus passim conscios edere, magis magisque pavido Nerone, quamquam multiplicatis excubiis semet sepsisset. Quin & Urbem, per mani- 58
pulos occupatis moenibus, infesso etiam mari & amne, velut in custodiam dedit. Volitabantque per fora, per domos, rura quoque, & proxima municipiorum, pedites equitesque, permixti Germanis, quibus fidebat Princeps, quasi externis. Continua hinc & iuncta agmina trahi, ac foribus hortorum adiacere. Atque ubi dicendam ad caussam introissent, *laetatum erga coniuratos, sed fortuitus sermo, & subiti occursus, si convivium, si spectaculum simul inissent*, pro crimine accipi: cum super Neronis ac Tigellini saevas percontationes, Fenius quoque Rufus violenter urgeret, nondum ab indicibus nominatus, sed, quo fidem inscitiae pararet, atrox adversus socios. Idem Subrio Flavio assistenti annuentique, an inter ipsam cognitionem destringeret gladium, caedemque patraret, renuit, infregitque impetum iam manum ad capulum referentis. Fuere, qui, 59
prodita coniuratione, dum auditur Milichus, dum dubitat Scevinus, hortarentur Pisonem, *pergere in castra, aut rostra escendere, studiaque militum & populi tentare, si conatibus eius conscii aggregarentur, secuturos etiam integros, magnamque motae rei famam, quae plurimum in novis consiliis valeret. nihil adversum hoc Neroni provisum. etiam fortes viros subitis terreri; nedum ille scenicus. Tigellino*

A. U. *scilicet cum pellicibus suis comitante, arma contra cie-*
819 *ret. multa experiendo confieri, quae segnibus ardua videantur. Frustra silentium & fidem in tot consciorum animis & corporibus sperari. cruciatui aut praemio cuncta pervia esse. venturos, qui ipsum quoque vincirent, postremo indigna nece afficerent. quanto laudabilius periturum, dum amplectitur Rempublicam, dum auxilia libertati invocat? Miles potius deesset, & plebes desereret; dum ipse maioribus, dum posteris, si vita praeriperetur, mortem approbaret.* Immotus his, & paululum in publico versatus, post domi secretus, animum adversum suprema firmabat, donec manus militum adveniret, quos Nero tirones, aut stipendiis recentes, delegerat. Nam vetus miles timebatur, tanquam favore imbutus. Obiit, abruptis brachiorum venis. Testamentum foedis adversus Neronem adulationibus, amori uxoris dedit; quam degenerem & sola corporis forma commendatam, amici matrimonio abstulerat. Nomen mulieris Arria Galla; priori marito, Domitius Silus: hic patientia, illa im-
60 pudicitia, Pisonis infamiam propagavere. Proximam necem Plautii Laterani, Consulis designati, Nero adiungit, adeo propere, ut non complecti liberos, non illud breve mortis arbitrium permitteret. Raptus in locum servilibus poenis sepositum, manu Statii, Tribuni, trucidatur, plenus constantis silentii, nec Tribuno obiiciens eandem conscientiam. Sequitur caedes Annaei Senecae, laetissima Principi, non quia coniurationis manifestum compererat, sed ut ferro grassa-

retur; quando venenum non processerat. Solus A. U.
quippe Natalis, & hactenus promsit: *missum se ad* 819
aegrotum Senecam, uti viseret, conquerereturque, cur Pisonem aditu arceret? melius fore, si amicitiam familiari congressu exercuissent. Et respondisse Senecam: *sermones mutuos, & crebra colloquia neutri conducere: ceterum salutem suam incolumitate Pisonis inniti.* Haec ferre Granius Silvanus, Tribunus praetoriae cohortis, &, *an dicta Natalis, suaque responsa nosceret*, percontari Senecam iubetur. Is, forte an prudens, ad eum diem ex Campania remeaverat, quartumque apud lapidem, suburbano rure substiterat. illo propinqua vespera Tribunus venit, & villam globis militum sepsit. tum ipsi; cum Pompeia Paullina uxore & amicis duobus epulanti, mandata Imperatoris edidit.
Seneca, *missum ad se Natalem, conquestumque no-* 61
mine Pisonis, quod a visendo eo prohiberetur, seque rationem valetudinis & amorem quietis excusavisse, respondit. *Cur salutem privati hominis incolumitati suae anteferret, causam non habuisse. nec sibi promtum in adulationes ingenium. Idque nulli magis gnarum, quam Neroni, qui saepius libertatem Senecae, quam servitium expertus esset.* Ubi haec a Tribuno relata sunt, Poppaea & Tigellino coram, quod erat saevienti Principi intimum consiliorum, interrogat: *an Seneca voluntariam mortem pararet?* Tum Tribunus, *nulla pavoris signa, nihil triste in verbis eius aut vultu deprehensum*, confirmavit. Ergo *regredi, & indicere mortem* iubetur. Tradit Fabius Rusticus, *non eo, quo venerat, itinere reditum,*

A. U. *sed flexisse ad Fenium praefectum, &, expositis Cae-*
819 *saris iussis, an obtemperaret, interrogavisse: moni-
tumque ab eo, ut exsequeretur;* fatali omnium ignavia. nam & Silvanus inter coniuratos erat, augebatque scelera, in quorum ultionem consenserat. Voci tamen & adspectui pepercit: intromisitque ad Senecam unum ex Centurionibus, qui
62 *necessitatem ultimam* denuntiaret. Ille interritus poscit *testamenti tabulas:* ac denegante Centurione, conversus ad amicos, *quando meritis eorum referre gratiam prohiberetur, quod unum iam, attamen pulcherrimum, habeat, imaginem vitae suae relinquere,* testatur; *cuius si memores essent [bonarum artium], famam tam constantis amicitiae laturos.* Simul lacrimas eorum, modo sermone, modo intentior, in modum coërcentis, ad firmitudinem revocat, rogitans: *ubi praecepta sapientiae? ubi tot per annos meditata ratio adversum imminentia? cui enim ignaram fuisse saevitiam Neronis? neque aliud superesse, post matrem fratremque interfectos, quam*
63 *ut educatoris praeceptorisque necem adiiceret.* Ubi haec atque talia in commune disseruit, complectitur uxorem, & paululum adversus praesentem fortitudinem mollitus, rogat oratque, *temperaret dolori, nec aeternum susciperet, sed in contemplatione vitae, per virtutem actae, desiderium mariti solatiis honestis toleraret.* Illa contra, *sibi quoque destinatam mortem,* asseverat, manumque percussoris exposcit. Tum Seneca, gloriae eius non adversus, simul amore, ne sibi unice dilectam ad iniurias relinqueret: *vitae,* inquit, *delinimenta*

monſtraveram tibi, tu mortis decus mavis: non invi- A. U.
debo exemplo. ſit huius tam fortis exitus conſtantia 819
penes utroſque par. claritudinis plus in tuo fine. Poſt
quae eodem ictu brachia ferro exſolvunt. Seneca,
quoniam ſenile corpus, & parvo victu tenuatum,
lenta effugia ſanguini praebebat, crurum quo-
que & poplitum venas abrumpit. ſaeviſque cru-
ciatibus defeſſus, ne dolore ſuo animum uxoris
infringeret, atque ipſe, viſendo eius tormenta,
ad impatientiam delaberetur, ſuadet, *in aliud
cubiculum abſcedere.* Et noviſſimo quoque mo-
mento ſuppeditante eloquentia, advocatis ſcri-
ptoribus, pleraque tradidit, quae in vulgus edi-
ta eius verbis, invertere ſuperſedeo. At Nero, 64
nullo in Paullinam proprio odio, ac ne gliſceret
invidia crudelitatis, inhibere mortem. Hortan-
tibus militibus, ſervi libertique obligant brachia,
premunt ſanguinem, incertum an ignarae. nam,
ut eſt vulgus ad deteriora promtum, non defue-
re, qui crederent, *donec implacabilem Neronem ti-
muerit. famam ſociatae cum marito mortis petiviſ-
ſe: deinde. oblata mitiore ſpe, blandimentis vitae
evictam:* cui addidit paucos poſtea annos, lauda-
bili in maritum memoria, & ore ac membris in
eum pallorem albentibus, ut oſtentui eſſet, mul-
tum vitalis ſpiritus egeſtum. Seneca interim, du-
rante tractu, & lentitudine mortis, Statium An-
naeum, diu ſibi amicitiae fide & arte medicinae
probatum, orat, *proviſum pridem venenum*, quo
damnati publico Athenienſium iudicio exſtingue-
rentur, *promeret:* allatumque hauſit fruſtra, fri-

A. U. gidus iam artus, & clauso corpore adversum vim
819 veneni. Postremo stagnum calidae aquae introiit,
respergens proximos servorum addita voce: *Li-*
bare se liquorem illum IOVI LIBERATORI. Exin
balneo illatus, & vapore eius exanimatus, sine
ullo funeris solemni crematur. ita codicillis prae-
scripserat, cum etiam tum praedives & praepo-
65 tens supremis suis consuleret. Fama fuit, Su-
brium Flavium cum Centurionibus occulto con-
silio, neque tamen ignorante Seneca, destina-
visse, *ut, post occisum opera Pisonis Neronem, Piso*
quoque interficeretur, trastereturque imperium Sene-
cae, quasi insontibus, claritudine virtutum, ad sum-
mum fastigium delecto. Quin & verba Flavii vulga-
bantur: *non referre dedecori, si citharoedus demo-*
veretur, & tragoedus succederet: quia, ut Nero
66 cithara, ita Piso tragico ornatu canebat. Cete-
rum militaris quoque conspiratio non ultra fe-
fellit, accensis indicibus ad prodendum Fenium
Rufum; quem, eundem conscium & inquisito-
rem, non tolerabant. Ergo instanti minitanti-
que renidens Scevinus, *neminem,* ait, *plura sci-*
re, quam ipsum: hortaturque ultro, *redderet tam*
bono Principi vicem. Non vox adversum ea Fenio,
non silentium, sed verba sua praepediens, & pa-
voris manifestus: ceterisque, ac maxime Cerva-
rio Proculo, Equite, ad convincendum eum con-
nisis, iussu Imperatoris, a Cassio milite, qui ob
insigne corporis robur adstabat, corripitur vin-
67 citurque. Mox eorundem indicio Subrius Fla-
vius Tribunus pervertitur, primo *dissimilitudinem*

morum ad defensionem trahens, *neque se armatum* A. U.
cum inermibus & effeminatis tantum facinus conso- 819
ciaturum: dein postquam urgebatur, confessionis gloriam amplexus, interrogatusque a Nerone, quibus caussis ad oblivionem sacramenti processisset: *Oderam te,* inquit: *nec quisquam tibi fidelior militum fuit, dum amari meruisti. odisse coepi, postquam parricida matris & uxoris, & auriga & histrio & incendiarius exstitisti.* Ipsa retuli verba, quia non, ut Senecae, vulgata erant, nec minus nosci decebat militaris viri sensus incomtos, sed validos. Nihil in illa coniuratione gravius auribus Neronis accidisse constitit, qui, ut faciendis sceleribus promtus, ita audiendi, quae faceret, insolens erat. Poena Flavii Veiano Nigro Tribuno mandatur. Is proximo in agro scrobem effodi iussit; qua visa Flavius, ut *humilem & angustam* increpans, circumstantibus militibus, *Ne hoc quidem,* inquit, *ex disciplina.* admonitusque, fortiter protendere cervicem: *Utinam,* ait, *tu tam fortiter ferias.* & ille multum tremens, cum vix duobus ictibus caput amputavisset, saevitiam apud Neronem iactavit, *sesquiplaga interfectum a se* dicendo. Proximum con- 68
stantiae exemplum Sulpicius Asper Centurio praebuit; percontanti Neroni, *cur in caedem suam conspiravisset?* breviter respondens, *non aliter tot flagitiis eius subveniri potuisse.* tum iussam poenam subiit. Nec ceteri Centuriones in perpetiendis suppliciis degeneravere. At non Fenio Rufo par animus, sed lamentationes suas etiam in

A. U. testamentum contulit. Opperiebatur Nero, ut
819 Vestinus quoque Consul in crimen traheretur, violentum & infensum ratus: sed ex coniuratis consilia cum Vestino non miscuerant, quidam, vetustis in eum simultatibus, plures, quia praecipitem & insociabilem credebant. Ceterum Neronis odium adversus Vestinum ex nimia sodalitate coeperat; dum hic ignaviam Principis penitus cognitam despicit, ille ferociam amici metuit, saepe asperis facetiis illusus; quae ubi multum ex vero traxere, acrem sui memoriam relinquunt. Accesserat repens causa, quod Vestinus Statiliam Messallinam matrimonio sibi iunxerat, haud nescius, inter adulteros eius & Caesarem
69 esse. Igitur non crimine, non accusatore exsistente, quia speciem iudicis induere non poterat, ad vim dominationis conversus, Gerelanum Tribunum cum cohorte militum immittit: iubetque *praevenire conatus Consulis. occupare velut arcem eius. opprimere delectam iuventutem;* quia Vestinus imminentes foro aedes, decoraque servitia & pari aetate habebat. Cuncta eo die munia Consulis impleverat: conviviumque celebrabat, nihil metuens, an dissimulando metu; cum ingressi milites, *vocari eum a Tribuno.* dixere. Ille, nihil demoratus, exsurgit. & omnia simul properantur: clauditur cubiculo, praesto est medicus, abscinduntur venae, vigens adhuc balneo infertur, calida aqua mersatur, nulla edita voce, qua semet miseraretur. Circumdati interim custodia, qui simul discubuerant: nec, nisi pro-

vecta nocte, omiſſi ſunt; poſtquam pavorem eo- A. U.
rum, ex menſa exitium opperientium, & imagi- 819
natus & irridens Nero, *ſatis ſupplici luiſſe*, ait,
pro epulis conſularibus. Exin M. Annaei Lucani 70
caedem imperat. Is, profluente ſanguine, ubi
frigeſcere pedes manuſque, & paulatim ab extre-
mis cedere ſpiritum, fervido adhuc & compote
mentis pectore, intelligit; recordatus carmen a
ſe compoſitum, quo vulneratum militem per
eiuſmodi mortis imaginem obiiſſe tradiderat, ver-
ſus ipſos retulit: eaque illi ſuprema vox fuit. Se-
necio poſthac, & Quinctianus, & Scevinus, non
ex priore vitae mollitia, mox reliqui coniurato-
rum periere, nullo facto dictove memorando.
Sed compleri interim Urbs funeribus, Capito- 71
lium victimis: alius filio, fratre alius, aut propin-
quo, aut amico interfectis, agere grates Deis,
ornare lauru domum, genua ipſius advolvi, &
dextram oſculis fatigare. Atque ille gaudium id
credens, Antonii Natalis & Cervarii Proculi feſti-
nata indicia impunitate remuneratur: Milichus,
praemiis ditatus, *Conſervatoris* ſibi nomen, Grae-
co eius rei vocabulo, aſſumſit. E Tribunis Gra-
nius Silvanus, quamvis abſolutus, ſua manu ce-
cidit: Statius Proximus veniam, quam ab Im-
peratore acceperat, vanitate exitus corrupit. Ex-
uti dehinc Tribunatu Pompeius, Cornelius Mar-
tialis, Flavius Nepos, Statius Domitius, *quaſi
Principem non quidem odiſſent, ſed tamen extimeren-
tur*. Novio Priſco, per amicitiam Senecae, & Gli-
tio Gallo atque Annio Pollioni, infamatis magis,

A. U. quam convictis, data exsilia. Priscum Antonia
819 Flacilla coniux comitata est: Gallum Egnatia Maximilla, magnis primum & integris opibus, post ademtis; quae utraque gloriam eius auxere. Pellitur & Rufius Crispinus, occasione coniurationis, sed Neroni invisus, quod Poppaeam quondam matrimonio tenuerat. Virginium Fl. & Musonium Rufum claritudo nominis expulit. nam Virginius studia iuvenum eloquentia, Musonius praeceptis sapientiae fovebat. Cluvidieno Quieto, Iulio Agrippae, Blitio Catulino, Petronio Prisco, Iulio Altino, velut in agmen & numerum, Aegaei maris insulae permittuntur. At Cadicia, uxor Scevini, & Caesonius Maximus Italia prohibentur, reos fuisse se, tantum poena experti. Atilla, mater Annaei Lucani, sine ab-
72 solutione, sine supplicio, dissimulata. Quibus perpetratis Nero, & concione militum habita, bina numûm millia viritim manipularibus divisit, addiditque sine pretio frumentum, quo ante ex modo annonae utebantur. Tum, quasi gesta bello expositurus, vocat Senatum. & triumphale decus Petronio Turpiliano Consulari, Cocceio Nervae Praetori designato, Tigellino Praefecto praetorii tribuit; Tigellinum & Nervam ita extollens, ut, super triumphales in foro imagines, apud palatium quoque effigies eorum sisteret: consularia insignia Nymphidio. de quo, quia nunc primum oblatus est, pauca repetam: nam & ipse pars Romanarum cladium erit. Igitur matre libertina ortus, quae corpus decorum inter

servos libertosque Principum vulgaverat, ex C. A. U. Caesare se genitum ferebat; quoniam, forte qua- 819 dam, habitu procerus & torvo vultu erat; sive C. Caesar, scortorum quoque cupiens, etiam matri eius illusit. Sed Nero, vocato Senatu, oratione 73 inter Patres habita, edictum apud populum, & collata in libros indicia, confessionesque damnatorum adiunxit. Etenim crebro vulgi rumore lacerabatur, *tanquam veros & insontes ob invidiam aut metum exstinxisset.* Ceterum coeptam adultamque & revictam coniurationem, neque tunc dubitavere, quibus verum noscendi cura erat; & fatentur, qui post interitum Neronis in Urbem regressi sunt. At in Senatu cunctis, ut cuique plurimum maeroris, in adulationem demissis, Iunium Gallionem, Senecae fratris morte pavidum, & pro sua incolumitate supplicem, increpuit Salienus Clemens, *hostem & parricidam* vocans: donec consensu Patrum deterritus est, *ne publicis malis abuti ad occasionem privati odii videretur, neu compositam aut obliteratam mansuetudinem Principis, novam ad saevitiam retraheret.* Tum 74 decreta dona. & *grates Diis* decernuntur, *propriusque honos Soli, (cui est vetus aedes apud Circum, in quo facinus parabatur) qui occulta coniurationis numine retexisset: utque Circensium Cerealium ludicrum pluribus equorum cursibus celebraretur: mensis quoque Aprilis* Neronis *cognomentum acciperet: templum Saluti exstrueretur eo loci, ex quo Scevinus ferrum promserat.* Ipse eum pugionem apud Capitolium sacravit, inscripsitque Io-

A. U. 819 VI VINDICI. In praefens haud animadverfum; poft arma Iulii Vindicis, ad aufpicium & praefagium futurae ultionis trahebatur. Reperio in commentariis Senatus, Cerialem Anicium, Confulem defignatum, pro fententia dixiffe, *ut templum divo Neroni quam maturrime publica pecunia poneretur.* Quod quidem ille decernebat, tanquam mortale faftigium egreffo, & venerationem merito: item, hominum quorundam ad omina dolo, in fignum exitus verteretur. nam Deûm honor Principi non ante habetur, quam agere inter homines defierit.

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSU DIVI AUGUSTI

ANNALIUM

LIBER SEXTUS DECIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Falſi theſauri in Africa reperti: inque iis Neronis vanitas. Qui Romae quinquennale certamen certat, prorſus hiſtrionum in morem. Poppaea moritur: eique amplum funus ductum. C. Caſſius & L. Silanus in exſilium pelluntur: poſterior denique interficitur, ac plures alii. In Campania magna & prodigii loco tempeſtas. Anteius & Oſtorius ad mortem aguntur, Mella, Criſpinus, Petronius. Thraſeas Paetus etiam accuſatur, tunc lumen Romani orbis, & Bareas Soranus: damnantur, & ipſi ſe abſolvunt. Anni unius haec geſta: quia reliqua libri fatum invidit.

C. Suetonio, L. Pontio Telesino Coss.

Illusit dehinc Neroni fortuna, per vanitatem 1
ipſius, & promiſſa Ceſellii Baſſi; qui origine Poe- A. U.
nus, mente turbida, nocturnae quietis imaginem 819 A. C.
ad ſpem haud dubiam retraxit: vectuſque Ro- 66

A. U. mam, Principis aditum emercatus, expromit, *re-*
819 *pertum in agro ſuo ſpecum altitudine immenſa, quo*
magna vis auri contineretur, non in formam pe-
cuniae, ſed rudi & antiquo pondere. lateres quippe
praegraves iacere, adſtantibus parte alia columnis,
quae per tantum aevi occulta augendis praeſentibus
bonis. Ceterum, ut coniectura demonſtraret, Dido-
nem Feniſſam, Tyro profugam, condita Carthagi-
ne, illas opes abdidiſſe, ne novus populus nimia pe-
cunia laſciviret, aut reges Numidarum, & alias in-
2 *fenſi, cupidine auri ad bellum accenderentur.* Igitur
Nero, non auctoris, non ipſius negotii fide ſatis
ſpectata, nec miſſis viſoribus, per quos noſce-
ret, an vera afferrentur, auget ultro rumorem,
mittitque, qui, velut partam praedam, avehe-
rent. dantur triremes & delectum remigium iu-
vandae feſtinationi. nec aliud per illos dies, po-
pulus credulitate, prudentes diverſa fama tulere.
Ac forte quinquennale ludicrum ſecundo luſtro
celebrabatur: a narratoribus oratoribuſque prae-
cipua materia in laudem Principis aſſumta eſt.
non enim tantum ſolitas fruges, nec metallis confu-
ſum aurum gigni, ſed nova ubertate provenire ter-
ram, & obvias opes deferre Deos. quaeque alia,
ſumma facundia, nec minore adulatione, ſervi-
3 lia fingebant, ſecuri de facilitate credentis. Gliſce-
bat interim luxuria ſpe inani, conſumebantur-
que veteres opes, quaſi oblatis, quas multos per
annos prodigeret. Quin & inde iam largiebatur:
& divitiarum exſpectatio inter cauſas pauperta-
tis publicae erat. Nam Baſſus, effoſſo agro ſuo, la-

tiſque circum arvis, dum hunc vel illum locum A. U.
promiſſi ſpecus aſſeverat, ſequunturque non mo- 819
do milites, ſed populus agreſtium, efficiendo ope-
ri aſſumtus, tandem, poſita vecordia, *non falſa
ante ſomnia ſua, ſeque tunc primum eluſum*, admi-
rans, pudorem & metum morte voluntaria ef-
fugit. Quidam, *vinctum ac mox dimiſſum*, tradi-
dere, *ademtis bonis, in locum regiae gazae*. Interea 4
Senatus, propinquo iam luſtrali certamine, ut
dedecus averteret, offert Imperatori *victoriam can-
tus*, adiicitque *facundiae coronam*, qua ludicra
deformitas velaretur. Sed Nero, *nihil ambitu, nec
poteſtate Senatus opus eſſe*, dictitans, *ſe aequum ad-
verſus aemulos, & religione iudicum meritam laudem
aſſecuturum*, primo carmen in ſcena recitat: mox,
flagitante vulgo, *ut omnia ſtudia ſua publicaret*.
(haec enim verba dixere) ingreditur theatrum,
cunctis citharae legibus obtemperans: ne feſſus
reſideret, ne ſudorem, niſi ea, quam indutui
gerebat, veſte detergeret: ut nulla oris aut na-
rium excrementa viſerentur. Poſtremo flexus ge-
nu, & coetum illum manu veneratus, ſententias
iudicum opperiebatur ficto pavore. Et plebs qui-
dem Urbis, hiſtrionum quoque geſtus iuvare ſo-
lita, perſonabat certis modis, plauſuque com-
poſito. Crederes laetari: ac fortaſſe laetabantur,
per incuriam publici flagitii. Sed qui remotis e 5
municipiis, ſeveramque adhuc & antiqui moris
retinentes Italiam, quique, per longinquas pro-
vincias, laſciviae inexperti, officio legationum,
aut privata utilitate, advenerant, neque adſpe-

A. U. ctum illum tolerare, neque labori inhonesto suf-
819 ficere: cum manibus nesciis fatiscerent, turbarent gnaros, ac saepe a militibus verberarentur, qui per cuneos stabant, ne quod temporis momentum impari clamore, aut silentio segni praeteriret. Constitit, plerosque Equitum, dum per angustias aditus & ingruentem multitudinem enituntur, obtritos: & alios, dum diem noctemque sedilibus continuant, morbo exitiabili correptos; quippe gravior inerat metus, si spectaculo defuissent; multis palam, & pluribus occultis, ut nomina ac vultus, alacritatem, tristitiamque coëuntium scrutarentur. Unde tenuioribus statim irrogata supplicia: adversus illustres dissimulatum ad praesens, & mox redditum odium. Ferebantque, *Vespasianum, tanquam somno conniveret, a Phoebo liberto increpitum, aegreque meliorum precibus obtectum: mox imminentem perni-*
6 *ciem maiore fato effugisse.* Post finem ludicri Poppaea mortem obiit, fortuita mariti iracundia, a quo gravida ictu calcis afflicta est. neque enim venenum crediderim, quamvis quidam scriptores tradant, odio magis, quam ex fide: quippe liberorum cupiens, & amori uxoris obnoxius erat. Corpus non igni abolitum, ut Romanus mos; sed regum externorum consuetudine, differtum odoribus conditur, tumuloque Iuliorum infertur. Ductae tamen publicae exsequiae, laudavitque ipse apud rostra *formam eius, & quod divinae infantis parens fuisset,* aliaque fortunae mu-
7 nera pro virtutibus. Mortem Poppaeae, ut pa-

lam tristem, ita recordantibus laetam, ob impudicitiam eius saevitiamque, nova insuper invidia Nero complevit, prohibendo C. Cassium officio exsequiarum. quod primum indicium mali, neque in longum dilatum est; sed Silanus additur: nullo crimine, nisi quod Cassius opibus vetustis, & gravitate morum, Silanus claritudine generis, & modesta iuventa praecellebant. Igitur missa ad Senatum oratione, *removendos a Republica utrosque* disseruit: obiectavitque Cassio, *quod inter imagines maiorum, etiam C. Cassii effigiem coluisset, ita inscriptam: DUCI PARTIUM. Quippe semina belli civilis, & defectionem a domo Caesarum quaesitam. Ac ne memoria tantum infensi nominis ad discordias uteretur, assumsisse L. Silanum, iuvenem genere nobilem, animo praeruptum; quem novis rebus ostentaret.* Ipsum dehinc Silanum 8
increpuit iisdem, quibus patruum eius Torquatum, *tanquam disponeret iam imperii curas, praeficeretque rationibus, & libellis, & epistolis libertos:* inania simul, & falsa. nam Silanus intentior metu, & exitio patrui ad praecavendum exterritus erat. Inducit posthac, vocabulo indicum, qui in Lepidam, Cassii uxorem, Silani amitam, *incestum cum fratris filio, & diros sacrorum ritus* confingerent. Trahebantur, ut conscii, Vulcatius Tullinus ac Marcellus Cornelius, Senatores, & Calpurnius Fabatus, Eques Romanus: qui, appellato Principe, instantem damnationem frustrati, mox Neronem, circa summa scelera distentum, quasi minores evasere. Tunc consulto Senatus, 9

A. U. 819

A. U. *Cassio & Silano exsilia* decernuntur: *de Lepida Cae-*
819 *sar statueret.* Deportatusque in insulam Sardiniam
Cassius, & senectus eius exspectabatur. Silanus,
tanquam Naxum deveheretur, Ostiam amotus:
post municipio Apuliae, cui nomen est Barium,
clauditur. Illic indignissimum casum sapienter to-
lerans, a Centurione, ad caedem misso, corri-
pitur: suadentique, *venas abrumpere, animum qui-*
dem morti destinatum, ait; *sed non permittere per-*
cussori gloriam ministerii. At Centurio, quamvis
inermem, praevalidum tamen, & irae quam ti-
mori propiorem cernens, premi a militibus iu-
bet. Nec omisit Silanus obniti, & intendere ictus,
quantum manibus nudis valebat, donec a Cen-
turione vulneribus adversis, tanquam in pugna,
caderet.

10 Haud minus promte L. Vetus, socrus-
que eius Sextia, & Pollutia filia, necem subie-
re: invisi Principi, tanquam vivendo exprobra-
rent, interfectum esse Rubellium Plautum, ge-
nerum Lucii Veteris. Sed initium detegendae
saevitiae praebuit, interversis patroni rebus ad
accusandum transgrediens, Fortunatus libertus;
adscito Claudio Demiano, quem, ob flagitia vin-
ctum a Vetere, Asiae Proconsule, exsolvit Nero,
in praemium accusationis. Quod ubi cognitum
reo, seque & libertum pari sorte componi, For-
mianos in agros digreditur. Illic eum milites oc-
culta custodia circumdant. aderat filia, super in-
gruens periculum, longo dolore atrox, ex quo
percussores Plauti, mariti sui, viderat: cruen-
tamque cervicem eius amplexa, servabat sangui-

nem & vestes respersas vidua, inflexa luctu continuo, nec ullis alimentis, nisi quae mortem arcerent. Tum, hortante patre, Neapolin pergit. Et quia aditu Neronis prohibebatur, egressus obsidens, *audiret insontem, neve Consulatus sui quondam collegam dederet liberto.* modo muliebri eiulatu, aliquando, sexum egressa, voce infensa, clamitabat; donec Princeps immobilem se precibus, invidia iuxta, ostendit. Ergo nuntiat patri, *abiicere spem, & uti necessitate.* Simul affertur, *parari cognitionem Senatus, & trucem sententiam.* Nec defuere, qui monerent, *magna ex parte heredem Caesarem nuncupare, atque ita nepotibus de reliquo consulere.* quod aspernatus, ne vitam, proxime libertatem actam, novissimo servitio foedaret, largitur in servos, quantum aderat pecuniae: &, *si qua asportari possent, sibi quemque deducere, tres modo lectulos ad suprema retineri,* iubet. Tunc eodem in cubiculo, eodem ferro abscindunt venas, properique, & singulis vestibus ad verecundiam velati, balneis inferuntur: pater filiam, avia neptem, illa utrosque intuens, & certatim precantes *labenti animae celerem exitum, ut relinquerent suos superstites & morituros.* Servavitque ordinem fortuna: ac senior prius, tum cui prima aetas, exstinguuntur. Accusati post sepulturam, decretumque, *ut more maiorum punirentur.* Et Nero intercessit, *mortem sine arbitro* permittens. ea, caedibus peractis, ludibria adiiciebantur. P. Gallus, Eques Romanus, quod Fenio Rufo intimus, & Veteri non alienus fuerat, aqua atque igni pro-

A. U. 819

11

12

O 2

A. U. hibitus eſt. Liberto & accuſatori praemium ope-
819 rae, locus in theatro inter viatores tribunicios
datur. Et menſis, qui Aprilem, eundemque Ne-
roneum, ſequebatur, Maius *Claudii*, Iunius *Ger-
manici* vocabulis mutantur: teſtificante Cornelio
Orfito, qui id cenſuerat, *ideo Iunium menſem
tranſmiſſum, quia duo iam Torquati, ob ſcelera in-*
13 *terfecti, infauſtum nomen Iunium feciſſent.* Tot fa-
cinoribus foedum annum etiam Dii tempeſtati-
bus & morbis inſignivere. Vaſtata Campania tur-
bine ventorum, qui villas, arbuſta, fruges paſſim
disiecit. pertulitque violentiam ad vicina Urbi:
in qua omne mortalium genus vis peſtilentiae
depopulabatur, nulla coeli intemperie, quae oc-
curreret oculis. Sed domus corporibus exanimis,
itinera funeribus complebantur. non ſexus, non
aetas periculo vacua. ſervitia perinde & ingenua
plebes raptim exſtingui, inter coniugum & li-
berorum lamenta: qui, dum aſſident, dum de-
flent, ſaepe eodem rogo cremabantur. Equitum
Senatorumque interitus, quamvis promiſcui, mi-
nus flebiles erant; tanquam communi mortali-
tate ſaevitiam Principis praevenirent. Eodem an-
no delectus per Galliam Narbonenſem Africam-
que & Aſiam habiti ſunt, ſupplendis Illyrici le-
gionibus, ex quibus aetate aut valetudine feſſi,
ſacramento ſolvebantur. Cladem Lugdunenſem
quadragies ſeſtertio ſolatus eſt Princeps, ut amiſ-
ſa Urbi reponerent: quam pecuniam Lugdunen-
14 ſes ante obtulerant, turbidis caſibus. C. Sueto-
nio, L. Teleſino Coss. Antiſtius Soſianus, facti-

tatis in Neronem carminibus probrosis, exsilio, A. U.
ut dixi, multatus, postquam id honoris indici- 820
bus, tamque promtum ad caedes Principem, A. C.
accepit, inquies animo, & occasionum haud se- 67
gnis, Pammenem, eiusdem loci exsulem, & Chaldaeorum arte famosum, eoque multorum amicitiis innexum, similitudine fortunae sibi conciliat. Ventitare ad eum nuntios, & consultationes non frustra ratus, simul annuam pecuniam a P. Anteio ministrari cognoscit. Neque nescium habebat, Anteium caritate Agrippinae invisum Neroni, opesque eius praecipuas ad eliciendam cupidinem, eamque caussam multis exitio esse. Igitur, interceptis Anteii literis, furatus etiam libellos, quibus dies genitalis eius & eventura secretis Pammenis occultabantur, simul repertis, quae de ortu vitaque Ostorii Scapulae composita erant, scribit ad Principem, *magna se, & quae incolumitati eius conducerent, allaturum, si brevem exsilii veniam impetravisset. quippe Anteium & Ostorium imminere rebus, & sua Caesarisque fata scrutari.* Exin missae liburnicae, advehiturque propere Sosianus. Ac vulgato eius indicio, inter damnatos magis, quam inter reos, Anteius Ostoriusque habebantur: adeo ut testamentum Anteii nemo obsignaret, nisi Tigellinus auctor exstitisset. Monitus prius Anteius, *ne supremas tabulas moraretur.* atque ille, hausto veneno, tarditatem eius perosus, intercisis venis, mortem approperavit.
15 Ostorius longinquis in agris, apud finem Ligurum, id temporis erat, eo missus Cen-

A. U. turio, qui caedem eius maturaret. Caufa festi-
820 nandi ex eo oriebatur, quod Oftorius multa mi-
litari fama, & civicam coronam apud Britanniam
meritus, ingenti corporis robore, armorumque
fcientia, metum Neroni fecerat, ne invaderet in
pavidum femper & reperta nuper coniuratione
magis exterritum. Igitur Centurio, ubi effugia
villae claufit, iuffa Imperatoris Oftorio aperit. Is
fortitudinem adverfum hoftes faepe fpectatam
in fe vertit. Et quia venae, quamquam inter-
ruptae, parum fanguinis effundebant, hactenus
manu fervi ufus, ut immotum pugionem ex-
tolleret, adpreffit dextram eius, inguloque oc-
16 currit. Etiam fi bella externa, & obitas pro Re-
publica mortes tanta cafuum fimilitudine memo-
rarem: meque ipfum fatietas cepiffet, aliorum-
que taedium exfpectarem, quamvis honeftos ci-
vium exitus, triftes tamen & continuos afper-
nantium. At nunc patientia fervilis, tantumque
fanguinis domi perditum, fatigant animum, &
maeftitia reftringunt. Neque aliam defenfionem
ab iis, quibus ifta nofcentur, exegerim, quam, ne
oderint fegniter pereuntes. Ira illa numinum in
res Romanas fuit, quam non, ut in cladibus exer-
cituum, aut captivitate urbium, femel editam
tranfire licet. Detur hoc illuftrium virorum po-
fteritati, ut, quomodo exfequiis a promifcua
fepultura feparantur, ita, in traditione fupre-
morum, accipiant habeantque propriam me-
17 moriam. Paucos quippe intra dies, eodem ag-
mine, Annaeus Mella, Cerialis Anicius, Ru-

fius Crifpinus, ac C. Petronius cecidere. Mel- A. U.
la & Crifpinus, Equites Romani, dignitate fe- 820
natoria. nam hic quondam Praefectus praetorii, & confularibus infignibus donatus, ac nuper crimine coniurationis in Sardiniam exactus, accepto iuffae mortis nuntio, femet interfecit. Mella, quibus Gallio & Seneca, parentibus natus, petitione honorum abftinuerat, per ambitionem praepofteram, ut Eques Romanus confularibus potentia aequaretur. fimul acquirendae pecuniae brevius iter credebat, per procurationes adminiftrandis Principis negotiis. Idem Annaeum Lucanum genuerat, grande adiumentum claritudinis. quo interfecto, dum rem familiarem eius acriter requirit, accufatorem concivit Fabium Romanum, ex intimis Lucani amicis. *Mixta inter patrem filiumque coniurationis fcientia fingitur.* affimulatis Lucani literis; quas infpectas Nero *ferri ad eum* iuffit, opibus eius inhians. At Mella, quae tum promtiffima mortis via, exfolvit venas: fcriptis codicillis, quibus grandem pecuniam in Tigellinum, generumque eius, Coffutianum Capitonem, erogabat, quo cetera manerent. additur codicillis, tanquam de iniquitate exitii querens, ita fcripfiffe: *fe quidem mori nullis fupplicii caufis; Rufium tamen Crifpinum, & Anicium Cerialem vita frui, infenfos Principi.* quae compofita credebantur, de Crifpino, quia interfectus erat; de Ceriale, ut interficeretur. neque enim multo poft vim fibi attulit, minore quam ceteri miferatione, quia proditam C. Caefari con-

18 iurationem ab eo meminerant. De C. Petronio
A. U. pauca ſupra repetenda ſunt. Nam illi dies per
820 ſomnum, nox officiis & oblectamentis vitae tranſi-
gebatur: utque alios induſtria, ita hunc ignavia
ad famam protulerat: habebaturque non ganeo
& profligator, ut plerique ſua haurientium, ſed
erudito luxu. Ac dicta factaque eius quanto ſo-
lutiora, & quandam ſui negligentiam praeferen-
tia, tanto gratius, in ſpeciem ſimplicitatis, acci-
piebantur. Proconſul tamen Bithyniae, & mox
Conſul, vigentem ſe, ac parem negotiis oſten-
dit: dein revolutus ad vitia, ſeu vitiorum imi-
tatione, inter paucos familiarium Neroni aſſum-
tus eſt, elegantiae arbiter; dum nihil amoenum
& molle affluentia putat, niſi quod ei Petronius
approbaviſſet. Unde invidia Tigellini, quaſi ad-
verſus aemulum, & ſcientia voluptatum potio-
rem. Ergo crudelitatem Principis, cui ceterae li-
bidines cedebant, aggreditur, amicitiam Scevi-
ni Petronio obiectans; corrupto ad indicium
ſervo, ademtaque defenſione, & maiore parte
19 familiae in vincla rapta. Forte illis diebus Cam-
paniam petiverat Caeſar, & Cumas uſque pro-
greſſus Petronius illic attinebatur. Nec tulit ul-
tra timoris aut ſpei moras. neque tamen prae-
ceps vitam expulit; ſed inciſas venas, ut libitum,
obligatas, aperire rurſum, & alloqui amicos, non
per ſeria, aut quibus conſtantiae gloriam peteret.
audiebatque referentes, nihil de immortalitate
animae, & ſapientium placitis, ſed levia carmi-
na, & faciles verſus. ſervorum alios largitione,

quosdam verberibus affecit. iniit epulas, somno A. U.
indulsit, ut quamquam coacta mors, fortuitae 820
similis esset. Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est; sed flagitia Principis, sub nominibus exoletorum feminarumque, & novitate cuiusque stupri, perscripsit, atque obsignata misit Neroni. fregitque annulum, ne mox usui esset ad facienda pericula.
Ambigenti Neroni, quonam modo noctium sua- 20
rum ingenia notescerent, offertur Silia, matrimonio Senatoris haud ignota, & ipsi ad omnem libidinem adscita, ac Petronio perquam familiaris. agitur in exsilium, tanquam non siluisset, quae viderat pertuleratque, proprio odio. At Minucium Thermum, Praetura functum, Tigellini simultatibus dedidit: quia libertus Thermi quaedam de Tigellino criminose detulerat, quae cruciatibus tormentorum ipse, patronus eius nece immerita lueret. Trucidatis tot insignibus viris, 21
ad postremum Nero virtutem ipsam exscindere concupivit, interfecto Thrasea Paeto & Barea Sorano, olim utrisque infensus, & accedentibus caussis in Thraseam: quod Senatu egressus est, cum de Agrippina referretur, ut memoravi; quodque Iuvenalium ludicro parum exspectabilem operam praebuerat. eaque offensio altius penetrabat; quia idem Thrasea Patavii, unde ortus erat, ludis Cesticis, a Troiano Antenore institutis, habitu tragico cecinerat. die quoque, quo Praetor Antistius, ob probra in Neronem com-

A. U. posita ad mortem damnabatur, mitiora censuit
820 obtinuitque: & cum Deûm honores Poppaeae decernerentur, sponte absens, funeri non interfuit. Quae obliterari non sinebat Capito Cossutianus, praeter animum, ad flagitia praecipitem, inimicus Thraseae, quod auctoritate eius concidisset, iuvantis Cilicum legatos, dum Capitonem repetundarum interrogant. Quin & illa obiectabat:

22 *principio anni vitare Thraseam solemne iusiurandum: nuncupationibus votorum non adesse. quamvis Quindecimvirali sacerdotio praeditum: nunquam pro salute Principis. aut coelesti voce immolavisse: assiduum olim & indefessum. qui vulgaribus quoque Patrum consultis semet fautorem. aut adversarium ostenderet. triennio non introiisse curiam: nuperrimeque. cum ad coërcendos Silanum & Veterem certatim concurreretur. privatis potius clientium negotiis vacavisse. secessionem iam id. & partes. & . si multi idem audeant. bellum esse. Ut quondam C. Caesarem.* inquit, *& M. Catonem: ita nunc te. Nero. & Thraseam avida discordiarum civitas loquitur. Et habet sectatores. vel potius satellites. qui nondum contumaciam sententiarum. sed habitum vultumque eius sectantur. rigidi & tristes. quo tibi lasciviam exprobrent. Huic uni incolumitas tua. tuae artes. sine honore! Prosperas Principis res spernit: etiamnum luctibus & doloribus non satiatur. Eiusdem animi est. Poppaeam divam non credere. cuius in acta divi Augusti & divi Iulii non iurare. Spernit religiones. abrogat leges. Diurna populi Romani. per provincias. per exercitus. curatius leguntur. ut nosca-*

tur, quid Thrasea non fecerit. Aut transeamus ad illa instituta, si potiora sunt: aut nova cupientibus auferatur dux & auctor. Ista secta Tuberones, & Favonios, veteri quoque Reipublicae ingrata nomina, genuit. Ut imperium evertant, libertatem praeferunt: si perverterint, libertatem ipsam aggredientur. Frustra Cassium amovisti, si gliscere & vigere Brutorum aemulos passurus es. Denique nihil ipse de Thrasea scripseris: disceptatorem Senatum nobis relinque. Extollit ira promtum Cossutiani animum Nero: adiicitque Marcellum Eprium, acri eloquentia. At Baream Soranum iam sibi Ostorius Sabinus, Eques Romanus, poposcerat reum, ex Proconsulatu Asiae, in qua offensiones Principis auxit iustitia atque industria: & quia portui Ephesiorum aperiendo curam insumserat; vimque civitatis Pergamenae, prohibentis Acratum, Caesaris libertum, statuas & picturas avehere, inultam omiserat. Sed crimini dabatur *amicitia Plauti, & ambitio conciliandae provinciae ad spes novas.* Tempus damnationi delectum, quo Tiridates accipiendo Armeniae regno adventabat: ut ad externa rumoribus intestinum scelus obscuraretur, an, ut magnitudinem imperatoriam caede insignium virorum, quasi regio facinore, ostentaret. Igitur omni civitate ad excipiendum Principem, spectandumque regem, effusa, Thrasea, occursu prohibitus, non demisit animum: sed codicillos ad Neronem composuit, requirens *obiecta*, & *expurgaturum* asseverans, *si notitiam criminum & copiam diluendi habuisset.* Eos codicillos Nero properanter

A. U. 820

23

24

A. U. accepit, spe, exterritum Thraseam scripsisse, per
820 quae claritudinem Principis extolleret, suamque
famam dehonestaret. Quod ubi non evenit, vultumque & spiritus & libertatem insontis ultro extimuit, *vocari Patres* iubet. Tum Thrasea inter proximos consultavit, *tentaretne defensionem, an*
25 *sperneret.* Diversa consilia afferebantur. Quibus intrari curiam placebat, *securos esse de constantia eius,* dixerunt: *nihil dicturum, nisi quo gloriam augeret. Segnes & pavidos supremis suis secretum circumdare. Adspiceret populus virum, morti obvium; audiret Senatus voces, quasi ex aliquo numine, supra humanos: posse ipso miraculo etiam Neronem permoveri. sin crudelitati insisteret, distingui certe apud posteros memoriam honesti exitus ab ignavia per silen-*
26 *tium pereuntium.* Contra, qui opperiendum domi censebant, de ipso Thrasea eadem; *sed ludibria & contumelias imminere. subtraheret aures conviciis & probris. Non solum Cossutianum aut Eprium, ad scelus promtos, super esse, qui forsitan manus ictusque per immanitatem auderent, sed etiam bonos metu sequi. Detraheret potius Senatui, quem perornavisset, infamiam tanti flagitii; & relinqueret incertum, quid, viso Thrasea reo, decreturi Patres fuerint. Ut Neronem flagitiorum pudor caperet, irrita spe agitari: multoque magis timendum, ne in coniugem, in familiam, in cetera pignora eius saeviret. Proinde intemeratus, impollutus, quorum vestigiis & studiis vitam duxerit, eorum gloria peteret finem.* Aderat consilio Rusticus Arulenus, flagrans iuvenis, & cupidine laudis offerebat, *se intercessurum Sena-*

tusconsulto: nam plebis Tribunus erat. Cohibuit A. U.
spiritus eius Thrasea, *ne vana & reo non profutu-* 820
ra, intercessori exitiosa, inciperet. Sibi actam aetatem, & tot per annos continuum vitae ordinem non deserendum: illi initium magistratuum, & integra, quae supersint. Multum ante secum expenderet, quod, tali in tempore, capessendae Reipublicae iter ingrederetur. Ceterum ipse, an venire in Senatum deceret, meditationi suae reliquit. At postera lu- 27
ce, duae praetoriae cohortes armatae templum Genetricis Veneris insedere. Aditum Senatus globus togatorum obsederat, non occultis gladiis: dispersique per fora ac basilicas cunei militares. inter quorum adspectus & minas ingressi curiam Senatores. Et oratio Principis per Quaestorem eius audita est. nemine nominatim compellato, Patres arguebat, *quod publica munia desererent, eorumque exemplo Equites Romani ad segnitiam uterentur. Etenim, quid mirum, e longinquis provinciis haud veniri, cum plerique, adepti Consulatum & Sacerdotia, hortorum potius amoenitati inservirent?* quod velut telum arripuere accusatores. Et ini- 28
tium faciente Cossutiano, maiore vi Marcellus, *summam Rempublicam agi*, clamitabat: *contumacia inferiorum lenitatem imperitantis deminui. Nimium mites ad eam diem Patres, qui Thraseam desciscentem, qui generum eius, Helvidium Priscum, in iisdem furoribus, simul Paconium Agrippinum, paterni in Principes odii heredem, & Curtium Montanum, detestanda carmina factitantem, eludere impune sinerent. Requirere se in Senatu Consularem,*

A. U. *in votis Sacerdotem. in iureiurando civem; niſi con-*
820 *temnens inſtituta & caerimonias maiorum. prodito-*
rem palam & hoſtem Thraſea induiſſet. Denique age-
ret Senatorem. & Principis obtrectatores protegere
ſolitus veniret. cenſeret. quid corrigi. aut mutari
vellet: facilius perlaturos ſingula increpantem. quam
nunc ſilentium perferrent omnia damnantis. Pacem
illi per orbem terrae. an victorias ſine damno exer-
cituum. diſplicere? Ne hominem. bonis publicis mae-
ſtum. & qui fora. theatra. templa pro ſolitudine ha-
beret. qui minitaretur exſilium ſuum. ambitionis
pravae compotem facerent. Non illi conſulta haec.
non magiſtratus. aut Romanam urbem videri. Abrum-
peret vitam ab ea civitate, cuius caritatem olim. nunc
29 *& adſpectum exuiſſet.* Cum per haec atque talia
Marcellus verteret torvus & minax: voce, vul-
tu, oculis ardeſceret: non illa nota, & celebri-
tate periculorum ſueta iam Senatus maeſtitia,
ſed novus & altior pavor, manus & tela militum
cernentibus. ſimul ipſius Thraſeae venerabilis ſpe-
cies obverſabatur: & erant, qui *Helvidium quoque*
miſerarentur, *innoxiae affinitatis poenas daturum.*
Quid Agrippino obiectum. niſi triſtem patris fortu-
nam? quando & ille. perinde innocens. Tiberii ſae-
vitia concidiſſet. Enimvero Montanum probae iuven-
tae. neque famoſi carminis. quia protulerit ingenium.
30 *extorrem agi.* Atque interim Oſtorius Sabinus,
Sorani accuſator, ingreditur, orditurque *de ami-*
citia Rubellii Plauti. quodque Proconſulatum Aſiae
Soranus. pro claritate. ſibi potius accommodatum.
quam ex utilitate communi egiſſet. alendo ſeditiones

civitatum. vetera haec; ſed recens & quod diſcrimini patris filiam connectebat, *quod pecuniam Magis dilargita eſſet.* Acciderat ſane pietate Serviliae, (id enim nomen puellae fuit:) quae, caritate erga parentem, ſimul imprudentia aetatis, non tamen aliud conſultaverat, quam de *incolumitate domus, & an placabilis Nero, an cognitio Senatus nihil atrox afferret.* Igitur accita eſt in Senatum, ſteteruntque diverſi: ante tribunal Conſulum, grandis aevo parens; contra filia, intra viceſimum aetatis annum, nuper marito, Annio Pollione, in exſilium pulſo, viduata deſolataque; ac ne patrem quidem intuens, cuius oneraſſe pericula videbatur. Tum interrogante accuſatore, *an cultus dotales, an detractum cervici monile, venum dediſſet, quo pecuniam faciendis magicis ſacris contraheret?* primum ſtrata humi, longoque fletu & ſilentio, poſt, altaria & aram complexa, *nullos,* inquit, *impios Deos, nullas devotiones, nec aliud infelicibus precibus invocavi, quam ut hunc optimum patrem tu, Caeſar, vos, Patres, ſervaretis incolumem. Sic gemmas, & veſtes, & dignitatis inſignia dedi, quo modo ſi ſanguinem & vitam popoſciſſent. Viderint iſti, antehac mihi ignoti, quo nomine ſint, quas artes exerceant: nulla mihi Principis mentio, niſi inter numina, fuit. Neſcit tamen miſerrimus pater: & ſi crimen eſt, ſola deliqui.* Loquentis adhuc verba excipit Soranus, proclamatque: *non illam in provinciam ſecum profectam, non Plauto per aetatem noſci potuiſſe: non criminibus mariti connexam: nimiae tantum pietatis ream ſepararent, atque ipſe*

A. U. 820

31

32

A. U. *quamcunque ſortem ſubiret.* Simul in amplexus oc-
820 currentis filiae ruebat, niſi interiecti lictores utriſ-
que obſtitiſſent. Mox datus teſtibus locus: &
quantum miſericordiae ſaevitia accuſationis per-
moverat, tantum irae P. Egnatius teſtis concivit.
Cliens hic Sorani, & tunc emtus ad opprimen-
dum amicum, auctoritatem Stoicae ſectae prae-
ferebat, habitu & ore ad exprimendam imagi-
nem honeſti exercitus, ceterum animo perfidio-
ſus, ſubdolus, avaritiam ac libidinem occultans.
Quae poſtquam pecunia recluſa ſunt, dedit exem-
plum praecavendi, quomodo fraudibus involu-
tos aut flagitiis commaculatos, ſic ſpecie bona-
33 rum artium falſos & amicitiae fallaces. Idem ta-
men dies & honeſtum exemplum tulit Caſſii Aſ-
clepiodoti: qui, magnitudine opum praecipuus
inter Bithynos, quo obſequio florentem Sora-
num celebraverat, labentem non deſeruit: exu-
tuſque omnibus fortunis, & in exſilium actus;
aequitate Deûm erga bona malaque documenta.
Thraſeae Soranoque & Serviliae datur mortis ar-
bitrium. Helvidius & Paconius Italia depellun-
tur. Montanus patri conceſſus eſt, praedicto, ne
in Republica haberetur. Accuſatoribus, Eprio &
Coſſutiano, quinquagies ſeſtertium ſingulis, Oſto-
rio duodecies, & quaeſtoria inſignia tribuuntur.
34 Tum ad Thraſeam, in hortis agentem, Quae-
ſtor Conſulis miſſus, veſperaſcente iam die. Illu-
ſtrium virorum feminarumque coetus frequentes
egerat, maxime intentus Demetrio, Cynicae in-
ſtitutionis doctori: cum quo, ut coniectare erat

intentione vultus, & auditis, si qua clarius proloquebantur, de natura animae, & dissociatione spiritus corporisque inquirebat. donec advenit Domitius Caecilianus, ex intimis amicis, & ei, quid Senatus censuisset, exposuit. Igitur flentes queritantesque, qui aderant, *facessere propere* Thrasea, *neu pericula sua miscerent cum sorte damnati*, hortatur. Arriamque, tentantem mariti suprema & exemplum Arriae matris sequi, monet, *retinere vitam, filiaeque communi subsidium unicum non adimere.* Tum progressus in porticum, illic a 35
Quaestore reperitur, laetitiae propior, quia Helvidium, generum suum, Italia tantum arceri cognoverat. Accepto dehinc Senatusconsulto, Helvidium & Demetrium in cubiculum inducit: porrectisque utriusque brachii venis, postquam cruorem effudit, humum super spargens, propius vocato Quaestore, *Libemus*, inquit, *IOVI LIBERATORI. Specta, iuvenis. & omen quidem Dii prohibeant; ceterum in ea tempora natus es, quibus firmare animum expediat constantibus exemplis.* Post, lentitudine exitus graves cruciatus afferente, obversis in Demetrium * * *

A. U. 820

ANNOTATIONES

ANNOTATIONES

IN ANNALIUM LIB. XI.

Pag. 6. c. 1. l. 1. Nam Valerium Asiaticum &c.) *Hunc librum* ἀκέφαλον *esse, ne moneri quidem necesse est. Desunt autem, a fine L. VI ad huius initium, res gestae annorum circiter decem. In quibus C. Caligulae principatus in universum, & Claudiani imperii primores anni sex perierunt.* Lips.

ibid. l. 2. Adulterum eius) Int. *Poppaeae.*

ead. Credidit) Int. *Messallina.*

ibid. l. 7. Valerii) MS. Farn. *cauri*, cum *e* recentius superpicto; unde edd. primae *caveri;* sed Lips. voluit *auri;* idque in Flor. legi refert Pich. (primae literae negligens, forsan obscurae) & rec. edd. seqq. donec I. Gron. restituit *caveri*, pro quo Ernest. *cavere.* Sed *monuit* h. l. est *docuit*, eique sic non aptum *cavere.* At Lipsii ratio redundantior est, quam opulenti, iique non minus boni concedant; neque *auri vis* h. l. arridet. Itaque ex corrupto *cauri* melius quid eliciendum. Placet nobis *Valerii;* quem infensum Principibus, uti ante C. Caesari, ita nunc Claudio, statim fit significatio. Cf. Gell. N. A. VIII, 3: *Philippus — cuius vim atque arma toti Graeciae cavenda metuendaque* &c.

Add. E vestigiis Cod. Farnes. *cauri*, (quo nihil melius esse in Cod. Flor. persuasum mihi habeo: nutant enim consultores Codicis, Pich. *auri*, I. Gron. *caveri*) repertum dedimus nomen *Valerii*, quod compendiosius scriptum in fraudem impulit. Quamvis autem nostrum iam satis bene firmasse mihi videar contra Lipsii aliorumque rationem: placet tamen quaedam in cumulum addere. Addendum fuisse cuique videbitur nomen viri, ita animati, ut ex ipsius vi atque opibus timendum esset. Neque enim solum opulentia, sed & inopia hominum malorum metum facit. Catilina certe ex inopia audax fuit: & Tigellinus ait XIV, 57, *Sullam inopem, unde praecipuam audaciam.* At *vim auri*, quod Lipsius voluit, praeterea h. l. ubi non agitur de au-

rariis, aut specu, quo magna *vis auri* contineretur, (vid. XVI, 1) satis poëtice dixeris: & *vis auri* parum apte iungatur *opibus*, quae sunt hominis. Sic Claudius Princeps de Gallis infra c. 24: *Aurum & opes suas inferant potius, quam separati habeant*. Sic Cerialis ad Treveros ac Lingonas H. IV, 74: *sed vobis maximum discrimen, penes quos aurum & opes, praecipuae bellorum causae*. Neque quemquam offendat, modo *Valerium*, modo *Asiaticum* ex lectione nostra vocari. Neque enim a Tacito alienum est, mox nomine gentilitio, mox cognomine hos efferre, de quibus dicit; quod maxime in Nerone Caesare, Germanici filio, apparet V, 4, ubi eum modo *Neronem*, modo *Caesarem* vocat, modo *Germanicorum* nomine comprehendit; & in L. Domitio Nerone, cf. XI, 11, 26 & 41. Plura exempla vid. Hist. III, 9, 10, 11 & 12. Hoc loco autem Sosibius augendae & invidiae & fidei gratia utitur hac varietate s. geminatione. *Valerii* erant opes gentilitiae, sed ei quoque cum cognomine *Asiatici*, (quo & alias magis celebratur) subesse videbantur maiores spiritus, & ferocia Principibus infensa.

ibid. l. 9. Non extimuisse concionem populi Romani, fateri) MS. Flor. & Bud. *concione* (ed. pr. *concionem*) *p. R. fateri*. Sed vulg. inde a Puteol. *in concione*. Illud restituimus potius, recteque distinguimus.

Add. Non extimuisse c. p. R.) Olim (cum milites Caesaris necem ulturos voce sua deterruisset: *utinam ego ipsum interfecissem!* quod Dio L. 59 refert); at nunc apertius *fateri*, se non probatorem modo, sed & suasorem, auctorem, necis fuisse, *gloriamque facinoris ultro* (ultra quam olim professus erat) *petere*. Cf. quae Cicero similiter ab Antonio insimulatus de nece Caesaris dicit Philipp. II, cap. 11 sqq. ibique a variis notata. Videant iam intelligentiores, num bene discesserimus a vulgata, quae Pichenam auctorem habet, *non extim. in concione P. R. fateri* &c. Is quidem ex Cod. Flor. bene restituit *fateri* (quod Rhenanus omiserat, ut in Cod. Bud. non visum) sed idem revocavit *in concione*. Necdum vero, ista *in concione P. R.* olim vociferans, se auctorem caedis fassus erat.

ibid. l. 14. Promtum haberet) Alter Vatic. *propretii haberet*, e quo Lips. nil vidit melius. Forsan: *operae pretiũ*, aut *pro pretio haberet*; pari sensu ut I, 57: *Germanico pretium fuit convertere agmen*; & 5: *Res haud referrem, ni pretium fore noscere*.

ibid. l. 21. *In omni flagitio obstrictos*) Ita & XV, 44: *haud perinde in crimine incendii, quam odio humani generis convicti sunt.* XIII, 36: *inque ea contumelia detenti.* Plaut. Cas. II, 8, 71: *in noxia tenere inimicos.* Sic & *illigari* praep. *in* iungitur. Alii frustra malunt: *in omne flagitium.*

Pag. 7. *l.* 10. *Sed consultante*) Int. *Caesare.* Vulg. *consultanti.*

ibid. l. 16. *Liberum ei mortis arbitrium permisit*) *Ei* (*Valerio*) *permisit*, h. e. ut Pich. ait, *permittendum censuit*, quasi petens pro confesso & convicto. Sic Caesar ap. Sallust. Cat. 51: *Leges — exsilium permitti iubent.* Supersedemus igitur longis Criticorum nugis.

ibid. l. 30. *Valerii*) Sic vett. edd. & recte reposuit Ryck. pro *Mnesteris*, quod male subdiderat Rhen. ex lect. MS. Bud. corrupta.

Pag. 8. *l.* 13. *Sentiam*) Sic vulg. At MS. Flor. corrupte *assenessentiam*; forsan *uxoris sentiam.*

Pag. 9. *l.* 5. *Negotia vertantur*) Vulg. *negotia tueantur*; male. MSS. Lipsio visi, *negotiantur*; corrupte. I. Gronov. *negotia sint*, rec. Broterius; frigidum. Ernest. coni. *curentur.*

ibid. l. 9. *C. Asinii & Messallae*) MS. Flor. *Gali Asinii*; unde I. Gron. vult *Galli*, *Asinii & Mess.* Vett. edd. habebant *T. Galbae*; ed. pr. *Gavinii.* Sed in resp. cap. 7 non redeunt, nisi *Asinius & Messalla.*

ibid. l. 10. *Provectos*) Ita Cod. Flor. Bud. &c. sed Puteol. dedit *provectorum*, quod alii secuti sunt.

ibid. l. 17. *Et postquam annuit tacens*) MS. Flor. *tacere*; cui alia manu superscriptum *agere.* Puteol. dedit *tacens*, quod Beroald. Alciat. Rhen. Ald. cet. secuti. Freinshemius coni. *iacere*, probante Ryckio. Sed *tacens* magis placeat *Tiberius.* Vana, suspiciones, probra, dicteria & similia *iacimus.* Nihil eorum h. l. Ern. praetulit *agere*, quod Lipsio placuerat.

ibid. l. 25. *Praeviderit*) Sic Pich. e Flor. emendavit vulg. *providerit*, eumque seq. Freinshem. I. F. Gron. & Ryck. Haud bene I. Gron. ex eodem Cod. defendit *providerit.*

Pag. 10. *l.* 1. *Cogitare & plebem*) Sic legendum duximus pro vulg. *cogitaret plebem*, ne infinitivi permisceantur diversa constructione, aut pro se dicentes cum iudicis (Tiberii) persona. Sic iam voluere Rhenanus, omisso tamen *&*, ac Lipsius; qui explicant, *plebeios quoque in eo esse, ut toga emergant*; s. *cogitare, quo pacto toga enitescant.* MS. Flor. dein *qua* (ratione), quod a Freinsh. mutatum in *quae* rec. edd. sqq.

ibid. l. 8. *Vocatum*) Sic restituimus ex *vinctum*, quod MSS. & ed. pr. habent, pro vulg. *vectum*, quod induxit Puteol. Utrumque non erat sanum.

ibid. l. 14. *Praeparaverat*) *Properaverat* Lips. Mur. prob. I. F. Gron. Sed h. l. praeter rem videtur.

ibid. l. 29. *Mithridati*) Edd. ante I. F. Gron. *Mithradati*, quam scribendi rationem per totum secuti sunt.

Pag. 11. *l.* 1. *Nec enim resistere Armenii*) Sic ed. pr. & Rhen. iam ex MS. monuerat, & Aldus habet, pro vulg. *restitere*. Ernest. illud rescripsit.

ibid. l. 8. *Foedus repente iciunt*) MSS. corrupte *iaciunt*; unde vulg. *faciunt*; sed melius correxit Vertr. in *iciunt*; & sic Cod. Agric.

ibid. l. 9. *Quas Gotarzes fratri*) Broter. dedit ex Iosepho, *fratris filio*.

ibid. l. 10. *Cunctantur*) Sic Ernest. ex ed. princ. dedit pro vulg. *cunctanter*.

ibid. l. 19. *Et reciperare habebat*) h. e. *poterat*. Sic vero libri Lipsio visi. Ex aliis MSS. secundariis & Puteol. Broterius edidit *parabat*.

ibid. l. 25. *Erinden*) Ryckius coniicit *Charindam*, quem Ptol. inter Parthiam & Hyrcan. ponit, memoratque Amm. Marc. L. XXIII, c. 6 & 23.

ibid. l. 27. *Flumen Sinden*) Sic habet ed. pr. & MSS. ac restituit Broter. Sed Puteol. eumque secuti *Ginden*, falso. Hic enim per Assyriam in Tigrim delabens, longum abest a Dahis & Ariis.

Pag. 13. *l.* 2. *Adfuisse infantiae eius dracones*) *Eius* abest a MS. Guelf. Forsan melius fuerit: *infanti duos dracones* —. Dein unum tantum sibi visum Nero narrasse dicitur.

ibid. l. 12. *Detinebatur*) Sic ex ed. pr. bene Ernest. pro vulg. *distinebatur*.

Pag. 14. *l.* 1. *Ab Simbruinis collibus*) Ita Rhen. quod vett. edd. habent *sub Imbruinis*, bene correxit ex A. XIV, 22. Cf. Plin. H. III, 12. Sed ex Flor. illud revocavit Pichena, & Lips. male huc trahit *Imbruinum* s. potius *Imbrinium* Livii VIII, 30. Quare Ryck. & Ernest. denuo restituere lect. Rhenani.

ibid. l. 21. *Claudius tres literas adiecit*) Quas nec Suetonius Claud. c. 41 exprimit: neque veterum ullus vere nobis prodidit, praeter unum digamma Aeolicum Ⅎ; quam literam Quinctil. I, 7, 26, a Claudio non inutiliter adie-

ctam tradit, ne V consona cum subiecta sibi vocali V in unum sonum confunderetur. Cum enim ob id quoque olim scripsissent *servom*, *volgus*, pro *servum*, *vvlgus*, Claudius introduxit digamma, ut scriberetur SERℲVM; ℲVLGVS; IVℲENTVS, AMPLIAℲIT, DIℲI &c. Atque in hac litera Quinctiliano testi primario accedunt A. Gellius XIV, 5, Priscianus, I, 4. Addit de ea Quinctil. XII, 10, 29: *etiamsi forma* (post Claudium) *a nobis repudiata est*, *vis tamen manet*. Cf. & Norisii Card. Latinitatem & Orthographiam tabulae utriusque Pisanae demonstratam cap. IV, (Schurzfleischii Orth. Lat. additam p. 100 sq.) qui & ad vim digammatis illustrandam adducit Diomedem lib. 2 de arte Gramm. & Velium Longum de Orthogr. Itaque in hac Claudiana litera nulla est dubitatio. Alteram se bene eruere putavit Lipsius ad h. l. ex Prisciano Lib. I, atque hoc plurimis persuasit, esse *antisigma* hac forma ɔc pro ψ Graecorum, quod, ut ait Priscianus, multo meliorem & volubiliorem sonitum habeat, quam *ps* vel *bs*. Ernestius ad Suetonium probat Burmanni opinionem, qua is antisigma melius visum respondere putat τῷ ξ Graecorum. Sed Lipsius iam vanum existimat Martianum Capellam, qui a Claudio *x* repertum scripserit; cum id diu ante repertum fuerit. Ac sane in ipsa columna Duilliana aliisque veterioribus monumentis ipsum *x* obvium fuisse, probavit pluribus Norisius l. c. cap. II, § 2, p. 49 sqq. Quinctilianus vero I, 41, 9, de eo inquit: *& nostrarum ultima X*, *qua tamen carere potuimus*, *si non quaesissemus*. Atque haec litera semper servata fuit; cum Claudii literae ipsius excessum non superaverint. Neque vero etiam litera τῷ ψ respondens necessaria erat; quo credibilius est, Priscianum, uti Martianum, in hac litera defecisse. In tertia haeret Lipsius cum omnibus. Colligit is quidem ex Varrone de Gramm. eam respondisse τῷ φ Graecorum, cuius etiam alium sonum esse, quam Latini F, monuit Quinctil. verum non satis tuto ex Varrone rationem subduxit. Ger. Vossius Grammat. I, 24, putabat χ, vel Θ; verum is aeque nihil dixit. Cum post tot tantosque viros errare, humanum sit, liceat & mihi apponere, quid sentiam. Errasse autem in duabus posterioribus Claudii literis viros doctos puto, quod in iis definiendis delapsi sint ad literas, quae Romanis neque essent necessariae, neque propriae. Quinctilianus I, 4, 7 & 8, eos meliora monere potuit.

Sic ille: *An cuiuslibet artis est exigere literarum sonos? non, Hercule, magis, quam nervorum. At Grammatici saltem omnes in hanc descendent rerum tenuitatem. Desintne aliquae nobis necessariae literae, non cum Graeca scribimus (tum enim ab iisdem duas mutuamur); sed proprie in Latinis, ut in his SERVVS & VVLGVS Aeolicum digamma desideratur. Et medius est quidam* V *&* I *literae sonus. non enim sic OPTIMUM dicimus, ut OPIMUM. Et in HERE, neque E plane, neque I auditur. An rursus aliae redundent* &c. Tres igitur necessarias dicit proprie in Latinis literas; quarum primae certe Claudius destinaverat formam Ⅎ, digamma dictum ab inverso gammate cum duplicata transversa linea. Quidni credamus, & duos reliquos sonos, quos distinctos fuisse observat Quinctil. auctore Claudio propriis formis signatos fuisse. Veteres quidem scribebant *optumus*, *maxumus*, *proxumus*, & alios superlativos similiter; donec mediam I acciperent, quod Quinctil. I, 7, 21, Caesaris inscriptione factum tradit; & exin ad libitum s. lubitum promiscue scribebatur. Claudius eo potuit formam praescribere, quae notaret medium inter I & V sonum, affinem Gallorum sono τοῦ *u*, ac antisigmate ɔ addito literae I, an alio modo, quod praeter monumenta definire periculosum est. Tertia proinde litera fuerit ea, quae medium inter E & I sonum exprimeret. Prisci, ut Plautus cett. scribebant *heri*, *vesperi*, *mani*, quod dein *here*, *vespere*, *mane* scriptum, sed non perinde ac si per latum *e* terminatum esset, pronuntiabatur; cf. Quinctil. I, 7, 22. Talia quoque fuere *sibe*, *quase*; pro quo recentiores Latini maluerunt *sibi*, *quasi* &c. Atque huic sono aptiorem puto figuram Ⱶ pro H Graeco, quam Ursinus ad h. l. alteram esse voluit, pro ω tertiam fortasse notam repertam coniiciens. Quid enim attinebat moram vocalium, e qua productae essent, diverse significare? Magis e re videri possit, proprie notandum fuisse medium illum sonum. Atque huc credo melius faciant, quae Velius Longus de Orthogr. pag. 2236 ed. Putschii habet: *De* viro *vero &* virtute, *ubi* i *scribitur & paene* V *enuntiatur; unde Ti. Claudius novam quandam literam excogitavit, similem ei notae, quam pro aspiratione Graeci ponunt, per quam scriberentur eae voces, que neque secundum exilitatem literae, neque secundum pinguetudinem literae sonant* &c. Quo quidem testimonio cetera satis confuso haud longius uti malim, quam quoad inde liquet, inter literas Clau-

dianas fuisse notam τῷ H Graecorum parem. Atque similem vim habet illud in quibusdam monumentis scriptum II pro E; ut FIICIT pro FECIT. Sed diutius in re tam incerta errare nolim, in qua ipsi veteres Grammatici varie errorum convincantur. Claudii literae enim cum ipso in noctem inciderunt, in qua hodie repellenda forsan operam oleumque perdamus. At eos tamen magis erraſſe, quivis videat, qui in consonas Graecorum duplices vel aspiratas coniiciendo divertere. Has enim in verbis e Graecia recens sumtis exprimebant Latini per *th*, *ph*, *ch*, *x*, *ps*, *bs*, *ζ*, uti Graecorum *υ* per *y*.

ibid. l. 23. *In aere publicandis plebiſcitis*) Lipſ. deleri vult *plebis*. Grotius coniicit *plebi Scitis*. Probant Ryck. & Ern. Sed neuter rec. & v. Gellium X, 20.

ibid. l. 27. *Temporibus accitos*) MSS. & edd. omnes ante Bernegg. & Freinsh. *accitis*, pro quo iam Rhen. Urſ. & Groslot. cupiebant *accitos*.

Pag. 15. *l.* 10. *Nomine Italicus*) Vulg. *Italus*. Sed e Cod. Agric. *Italicus* vult Ryck. rec. Erneſt. Et Pich. iam monet, in MS. Flor. ubique dein legi *Italicum*.

ibid. l. 12. *Catumero*) MS. vet. & ed. pr. *Actumero*. Straboni L. VII Οὐκρόμηρος, unde Lipſ. in etymo ludens voluit *Acromero*. Sed MS. Bodlei. propius a vulg. & vero abeſt *Cactumero*; unde velimus tandem *Cattumero* (h. e. *Cattorum principe*).

ibid. l. 19. *Atque eo quod*) Vulg. *atque eo magis quod*. Sed *magis* abeſt ab ed. pr. & MS. Covarr. neque eſt desiderabile.

ibid. l. 28. *Principem locum impleat*) Vett. edd. omnes & MSS. praeter Flor. *principis*.

Pag. 16. *l.* 4. *Quam parentem eius*) Sic ed. princ. & malunt Urſ. Mur. Acid. Pich. (rec. Ern.) quam vulg. *parentes*.

ibid. l. 9. *Nec patrem rubori*) Sic MS. Flor. & ed. princ. Sed vulg. *nec patrem illi rubori eſſe*.

ibid. l. 22. *Auxiliare ſtipendium meritus*) Cod. Vat. & ed. princ. *auxiliare eſd in meritis*. Flor. — *ex diu meritis*. Alii MSS. nihil melius. Puteol. correxit *auxiliaris & diu meritus*; quod abiit in vulg. neque tentari deſitum. Nobis praeit Tacitus ſupra II, 52; & ſcribendi compendium *ſtpdiū* locum errandi dediſſe librariis, credimus.

Pag. 17. *l.* 1. *Operum & laboris ignaras*) Farneſ. & alii MSS. corrupte *ignavas*, quod male rec. Brot.

ibid. l. 8. *Falſo aucta*) Puteol. lectionis incertus edide-

rat *iacta vel aucta*, quod & repetiit Bernegg. quamvis Pich. post Lipſium elegiſſet *aucta*, a quo propius abeſt Flor. *acta.* Erneſt. praetulit *iacta.*

Pag. 18. *l.* 7. *Foſſam perduxit*) Sic Erneſt. pro vulg. *produxit* reſcribit ex ed. princ. MS. Guelf. & aliunde tuetur. I. Gron. vult *praeduxit.*

ibid. l. 11. *In agro Mattiaco*) MS. *Machiaco;* unde Rhen. *Mattiaco*, quod in vulg. abiit & a Cluverio defenditur contra Lipſium, qui mallet *Maciaco* l. *Mazyaco* (Africae agro).

Pag. 19. *l.* 2. *Curtius Rufus videtur mihi ex ſe natus*) Sic de ſe iam Cic. Philipp. VI, 6: *Quid enim non debeo vobis, Quirites, quem vos a ſe ortum, hominibus nobiliſſimis, omnibus honoribus, praetuliſtis?*.

ibid. l. 9. *Cn. Nonius*) MS. Flor. *Gn. Nonius;* alii MSS. *Cn. Novius;* quod habent a Puteol. omnes edd. & ipſe Pich. Ex noviſſimis Erneſt. *Nonius* praetulit, Brot. *Novius*. Et *inſignis*, quod eſt poſt *Nonius* in Lipſianis, ſed abeſt a MS. teſte Pich. recte omiſere Bernegg. eumque ſecuti.

ibid. l. 11. *De ſe noxiam faſſus, conſcios non edidit*) Sic explevimus lacunam, quae eſt in MSS. diverſa. MS. Farneſ. & Guelf. *de ſe novi* . . . . *conſc.* &c. idque maluit reddere Ryckius, quam editum a Puteol. *de ſe Novius* . . . . . *conſc.* &c. quod vulgatum explent Faërnus & Lipſius *Novius confeſſus*, firmante Pich. ex Livio XXIV, 5. Iac. Gron. vero in MS. Flor. ſe vidiſſe teſtatur — *noni* . . . . . idque lacunoſum ſecutus eſt Erneſt. Iac. Gron. inde vult — *non inficiatus conſc.* &c. quod veriſſimum putat Erneſtius, nec tamen recepit. Verum quid opus denuo nomine *Nonius* l. *Novius*, quod paulo ante praeceſſit? Tum ſe cum ferro deprenſum non inficiari poterat Nonius, ſed culpam fateri debuit. Quam de ſe deſperans ille faſſus eſt, ita ut conſcios non ederet. Atque varietas illa MSS. in voce mutila *novi* l. *noni* ſatis prodit, neutrum eſſe verum. Grotius igitur iam illud mutari voluit in *nota.* Tacemus alios, ne moleſti ſimus. Nos propius abſumus corrigendo *noxiam faſſus.* Et *de ſe noxiam fateri* pariter dicatur, ac Quinctiliano Inſt. II, 4, 28, *infirmitatem de ſe confiteri.*

ibid. l. 26. *LXIII anno*) Lipſius corrigi voluit in *XXIII.* Ceterum abſtinemus ab incertis eruditorum coniecturis ad hunc locum de Quaeſtoribus cum Livii, Dion. & Plut. diſcrepantibus conciliandum. Noſter certe ſuos habuit auctores.

Pag. 20. *l.* 5. *L. Vipstano*) *Vipsanio* edd. omnes recc. Sed MS. Flor. *Vipsana*, & Cod. Agr. *Vipsano*, quod vett. edd. habent. Ex literis Ruperti ad Reinef. Ep. 48 Ryckius vult *Vipstano*; idque rec. Ern. & infra lib. XIV ab initio pro *C. Vipsanio* viris doctis placuisse *Vipstano*, monet Lipf. idque propugnat I. F. Gron.

ibid. l. 14. *Consanguineo populo*) Sic ex prudenti conj. I. F. Gron. rescribimus pro vulg. *consanguineis populis*; & MS. Flor. habet *consanguines*, facili errore. Sic certe non laborat interpretatio.

ibid. l. 18. *Velut captivitas, inferatur*) Vet. Cod. Ursino laudatus, *inferatur*; quod pulchre convenit alienigenis, non aeque captis f. victis.

ibid. l. 19. *Quem ultra honorem residuis nobilium* &c.) Sequimur Acidalium, qui signum rogandi post *nobilium* expunxit, & facta post *Latio* incisione, vulg. *foret* correxit in *fore*. Sic sensus oritur, quem Pich. l. Venturius dixit potiorem.

ibid. l. 24. *Quid si memoria * eorum moreretur, qui Capitolio & ara Romana manibus eorundem p se satis **) Locum mendosum ex Cod. Flor. expressimus. Quamvis enim fractus sit, melius ex eius vestigiis quaeri credimus verum, si quidem inveniri possit, quam ex infausta lectione Puteolani, quae in edd. fluxit: *Quid si memoria eorum inoriretur, qui Capitolio & ara Romana manibus eorundem * prostratis*. Nova & inaudita vox *inoriri*; & *prostratis* mendosum magis. Nihilo tamen minus eam secuti sunt editores, ad Ryckium usque, qui restituit rudera lectionis Florentinae; quacum conveniunt Cod. Budensis & Reg. Par. plenius, nescio an verius habentes *per se satis*. Rhenanus, mirum quantum ingenio abusus ad locum reficiendum, nihil profecit. Sic ille coniicit: *Quid si memoria eorum inoriretur, qui Capitolio & ara Romana?* (intelligi vult *potiti sunt*. Mira aposiopesis!) *manibus* (ipsi pro animis defunctorum) *eorundem parceretis?* Vertranius ei accedere videtur, explicans ultima: *ut manes vererentur eorum, qui in Urbe diripienda, vastanda, & oppugnando Capitolio intercidissent*. Salinerius ex lectione Puteolani unam literulam omittens legit *prostrati*, & sibi gratulatur, quod absurde cogitavit, quasi dictum sit — qui pro (ante) Capitolio caesi stratique, scil. seniores Patrum plebisque a Gallis saeviter discerpti. Quanto sapientius illis Lipsius, augur ipse & Taciti interpres, fatetur: *Nec iste Attius Navius pater augurum restituerit sine libris*. Sic & Pichen. abstinuit a

coniectura, neque protulit, nisi lectionem Cod. Flor. Sed alii rediere ad coniecturas. Acidalius duo notavit, quae sibi videantur, *iniretur* pro *inoriretur*, & *arce* pro *ara*; cetera reliquit. Iustus Ger. Vossius G. F. persanare sibi locum videbatur legendo: *Quid si — inoriretur, qui Capit. & ara Romana*, *moenibus eorundem prostratis fruerentur? Sane vocab. civitatis; inf. — ne vulgarent*. Freinshem. suam coniecturam experturus facit: *qui capta olim & arsa Roma, manibus eorundem prostrati fuerint. Fruerentur* &c. I. F. Gronov. quaedam mutans, *qui Capitolium & arcem Romanam, moenibus eorundem prostratis*, subaudit, *obsederint*. (Quem commodum inde sensum vidit Ernestius, non arripimus.) Ryckius nihil novi attulit praeter Heinsii coniecturam, quae aliquoties ab hoc resicta tandem sic se habet: *Quid si memoria eorum revocetur, quis Capitolium & arcem Romanam manubiis Deorum repensastis*. Sed satis sit errorum. MSS. quidem Flor. Vat. Bud. Cod. reg. Paris. Guelf. Agric. & ed. pr. habent *per se satis*; sed in reliquis fracta sunt cuncta, nisi quod Cod. Agric. legit *manubiis* (pro *manibus*), quod Heinsius in suam coniecturam intulit. Iac. quidem Gronovius vere ex verbo *moreretur* coniecit *moveretur*, sed in ceteris desipuit. Sic infra ad XV, cap. 52, Pichena notavit, in MS. legi *moreretur* pro *moveretur*; & Livius XXVIII, 11, dicit: *moverant autem huiusce rei mentionem — legati*. Itaque in hoc quidem verbo nulla amplius sit dubitatio. Nos vero etiam movet duplex *eorum*; sub quorum altero iam Heinsius forsan *Senonum* latere odoratus est. Quidni sic pulchre & vere legas: *Quid si memoria Senonum moveretur?* Sed nos terrent cetera magis, quae sic refingere audemus: *qui captis olim a se Romanis, manubiis eorum processerint satis*. Qui quidem antea tentaverant hunc locum, magis lectionem Puteolani circumferre curarunt, fidemque Livio, Floro, Diodoro, Plut. Eutropio cett. de Senonibus, Capitolii & arcis oppugnatoribus, a Camillo deletis habuerunt. Nos vero docet Polybius L. I, 6, & II, 22, Gallos, post detentam per septem menses Romam, bonis Romanorum ditatos in patriam revertisse incolumes. Cf. Sueton. Tib. cap. 3. Et haesit Gallis gloriosae expeditionis memoria; Romaeque captae imaginem in umbonibus suis amavere. Unde Silius L. IV, 150 sqq. de Cryxo Boio cecinit:

Ipse, tumens atavis, Brenni se stirpe ferebat
Cryxus, & in titulos Capitolia capta trahebat:

Tarpeioque iugo, demens, & vertice sacro
Pensantes aurum Celtas umbone ferebat.

Direximus porro emendationem nostram ad responsum Claudii cap. sq. qui *cum Senonibus pugnatum, captos Romanos*, dicit, dein *aurum & opes* Gallorum *inferri potius* in urbem, *quam separatim haberi*, monet. Quod tandem ex *p se* fecimus *processerint*, ausi sumus, cum Lipsius iam extrema loci manca esse edixerit, Perizonius & Ernestius idem sentiant. Similem vero orationis exeuntis faciem expressit Tac. H. IV, 7: *Esse satis Marcello, quod Neronem in exitium tot innocentium impulerit. Frueretur praemiis & impunitate; Vespasianum melioribus relinqueret.*

ibid. l. 16. *At insignia Patrum*) Vulg. carent τῷ *at*. Ed. princ. habet *& ins.* pro quo Ernestius reponendum censuit *sed* l. *at*. Hoc propius.

ibid. l. 30. *Quorum antiquissimus Clausus*) Sic Puteol. cum seqq. Sed ed. princ. *Claudius*.

Pag. 21. *l.* 7. *Terrae, gentes*) Vulg. *terrae gentesque*. Nostrum est in MSS. Flor. Agr. & ed. princ. aptum scriptori.

ibid. l. 22. *Repens*) Ita Flor. Vat. & ed. princ. Sed vett. edd. ante Pich. *recens*.

ibid. l. 25. *Aciem instruxere*) Ita e Codd. Flor. Vat. cet. & ed. pr. dedit Ern. pro vulg. *struxere*.

Pag. 22. *l.* 17. *Multo gaudio Censoris*) Sic MSS. Flor. Bud. Guelf. ed. princ. Puteol. Rhen. cet. Sed MS. Farnes. & Beroald. *Caesaris*.

ibid. l. 19. *Quam ex severitate prisca*) Sic Pichen. ex MS. Flor. pro *quandam ex sev. pr.* quod Puteol. induxerat; & est idem ac *potius quam*.

ibid. l. 21. *Ius exuendi ordinis*) Ex emend. Lipsii rec. Ernest. & Brot. pro vulg. *exeundi ord.*

ibid. l. 31. *LXIX centena, & XLIIII millia*) In numeris variant Codd. In Flor. teste Pich. sunt *LVIIII. LXXXIIII. LXII.* Sic & ed. princ. Nec aberrant Codd. Vat. & Agric. nisi quod pro *LVIIII* habent *LVIII.* Sed Puteolanus auctor lectionis vulg. quam Lips. firmat ex Cassiodoro, *sexaginta novem centena millia* exprimente.

Pag. 23. *l.* 4. *Facilitate adulteriorum*) Sic Ern. ex ed. princ. pro vulg. *adulterorum*.

ibid. l. 9. *Senectam Principis opperirentur*) Cod. Flor. *senecta pr. opperiretur*, quod rec. Pich. Sed Puteol. dederat *senectam — operirentur*; quod Bernegg. & Freinshem. corre-

xerunt in *opperirentur;* seq. I. F. Gronovius & Ernestius.

ibid. l. 10. *Flagitiis manifestis subsidium ab audacia petendum*) Quod Acidal. Heinf. Ryck. voluere *flagitii*, id nec nobis antea displicebat. Nunc vero retinendam melius vulgatam ducimus, quod Noster Ann. I, *subsidia dominationi*, dixit; & XV, 53, *ordinem insidiis composuerant, ut Lateranus, quasi subsidium rei familiari oraret;* & 59, *dum auxilia libertati invocat.* Livianum est: *insidiis locum quaerere.*

ibid. l. 21. *Cuius apud prodigos novissima voluptas est*) *Prodigos* int. *famae.*

ibid. l. 31. *Subisse*) *Nupsisse* Lipf. & probabile, nisi velis *subiisse* velum nuptiale.

Pag. 24. *l.* 7. *Dum histrio cubiculum Principis insultaverit*) Locum antea lectione Puteolani corruptum restituit Pich. ex Cod. Flor. qui tamen habet *exsultavero.* Id ex coni. Franc. Medicis mutavit Pichen. in *persultaverit;* idemque retinent Bern. & Freinshem. Sed I. F. Gronov. maluit *exsultaverit*, quod defendit Gesn. in Thesauro. At nimium quaesiti sunt isti lasciviae flosculi. Itaque lenius rescribimus *insultaverit* h. e. invaserit, uti Ter. Eun. II, 2, 24; conf. Virg. Aen. VI, 623; l. *ludibrio sibi habuerit*, uti supra IV, 59. Aliorum coni. dedit I. F. Gron.

ibid. l. 9. *Sed discidium*) MS. Flor. *sed & scidium;* e quo Pich. *dissidium*, & infra c. 30 Narcissus loquitur *discidium.* Quidni igitur hoc rescribamus pro vulg. *excidium?*

ibid. l. 19. *Utque clausae aures etiam confitenti forent*) *Neque* malit Ernest. sed possit *utque* explicari per *&* *quomodo;* quod isti locutioni iungit Quinctil. VI, 1, 37.

ibid. l. 20. *Circa necem C. Caesaris*) Tò *C.* inserimus, monentibus Faërno, Lipf. & Freinsh. cett. ut intelligatur *Caius* esse, de quo narrata Taciti interierunt.

ibid. l. 28. *Acribus consiliis*) Ex edd. vett. & MS. Guelf. restituit Ernest. pro vulg. *acrioribus.*

Pag. 25. *l.* 10. *Incestae uxoris flagitia*) Ita reficimus naufragium, quod passa sunt MSS. Flor. Vat. & ed. pr. *ei cis Vecticis*, *Plaucio;* unde Lipsius rapta tabula haud enatat: *ei cis Vectium, cis Plautium*, ut explicet *cis* per *intra.* Cod. Agr. fecit *Cicios*, *Vectios*, *Plautios;* quod rec. Broter. nisi quod dederit *Titios.* Sed sic praeter hos adulteros, in quibus nemo novit *Titium*, etiam nominandi fuissent *Mnester* aliique. Neque talis nomenclatio bene respondet sqq. *nec nunc adult. obi.* Plura dicendi locus non est.

ibid. l. 11. *Nec domum, servitia, & ceteros fortunae paratus reposcere*) Ita Freinshem. prob. Erneft. *pro* vulg. *ne — reposceret.* Et fenfum adiuvamus rectiori diftinctione.

ibid. l. 12. *Frueretur immo iis: at redderet uxorem*) Ed. princ. *frueretur immo & his: redderet uxorem.* Puteol. f. vulg. *iis, &.* Erneft. pro *&* dedit *sed;* propius eft *at.*

ibid. l. 14. *An discidium, inquit, tuum nosti*) Erneft. malit *non disc.* &c. Sed *an — nosti?* (nec times?) fat gravem vim habet. Idem dein refcr. *discidium*, pro vulg. *dissidium*, quod habet ed. pr. monuitque iam I. F. Gron.

ibid. l. 16. *Tum potissimum quemque amicorum vocat*) *Quemque* abeft a vulg. fed addendum monuit Freinsh. & legi in Cod. Agric. docet Heinf. unde recepimus. Alii faltim voluerunt *potissimos.*

ibid. l. 20. *Quibus fatentibus*) Sic Flor. & edd. vett. An Lipfius bene vidit in fuis? *tacentibus.* Quod in vulgg. fequitur *tum*, in ed. princ. deeft, & ab Ern. recte expunctum.

ibid. l. 28. *Feminae pellibus accinctae*) Codd. Oxon. & Guelf. *nebridibus;* quod I. Gron. placet, fed Ern. poëticum videtur. (Utitur tamen & Plinius XXXVII, 64.) Et e margine in textum irrepferit.

Pag. 26. *l.* 9. *Lucullianos in hortos*) MS. Flor. corrupte *Fucilianos*, fed infra cap. 37 *Lucilianos.* Et fupra dixit Nofter *a Lucullo coeptos.* Unde Pich. non mutavit vulg. *Lucullianos.* Sed Bern. & I. F. Gronov. praeferunt *Lucillianos.* Ryckius vero, Sexto Rufo & Aur. Victore nifus, fcripfit potius *Lucullanos.* Sic & ap. Suet. Tib. 73 *villa Lucullana;* & ap. Frontinum L. I Aquaed. *horti Lucullani.*

ibid. l. 13. *Quamquam res adversae consilium eximerent*) Sic e Flor. Bud. & ed. princ. reftituit Erneftius pro vulg. *adimerent.*

ibid. l. 23. *Eripiuntur*) MS. reg. apud Broter. *expuuntur.* Erneft. bene coniicit *excipiuntur.*

Pag. 27. *l.* 2. *Et P. Largo Caecina*) MS. reg. *a P. L. C.* unde Brot. bene inferuit *&.*

ibid. l. 14. *Cum obstrepere accusator*) Vulg. *obstreperet.* Noftrum iubent Acid. Freinsh. & Erneft. Conf. Vol. I, pag. 283, ad pag. 85 l. 10.

ibid. l. 21. *Igitur auditurum*) Sic e MS. Flor. tefte Iac. Gron. pro vulg. *ergo aud.* refcripfit Erneft.

ibid. l. 28. *Quidquid avitum Neronibus*) Sic emend. vulg. *habitum* Faërnus tefte Urf. pariterque ex Cl. Chifletii mo-

nitu legi voluit Lipf. & utraque vox faepe in MSS. confunditur. Quidni tandem recipiatur?

Pag. 28. *l.* 2. *Dehinc continuus cohortium clamor*) Vulg. *Cohortium clamor dehinc cont.* Sed illum meliorem ordinem habent MSS. ap. Brot. & Guelf. probatque Erneft.

ibid. l. 11. *Saufellum Trogum*) Cod. Vat. & ed. pr. *Saufellum.* Lipf. *Saufeium* fcribit.

ibid. l. 12. *Decius quoque Calpurnianus*) MSS. *Deorius*; unde Lipf. *Decrius.* Mox Erneft. pro *Iuncus* velit *Iunius.*

Pag. 30. *l.* 9. *Leviffimum faftidii eius*) h. e. *arrogantiae*; idque repofuit Ern. ex MSS. Flor. Vatt. duobus & ed. princ. pro vulg. *faftigii*, quod dederat Puteol.

ibid. l. 10. *Supra Pallantem*) Vulg. *fecundum.* Sed in MS. Flor. vidit I. Gron. *fupra*, quod rec. Erneft. & iam ante Ryckius edidit *fuper.*

ibid. l. 11. *Honefta quidem*) Interpunximus, quae non erant nifi incifa, ut difficultati, qua interpretes laborant, mederemur. Senfus fit: *Honefta* quidem fuere flagitiorum remedia, *fed* &c. Cf. fupra cap. 25 in fine.

ibid. l. 12. *Triftitiis mutatis*) Vulg. ex ed. Puteol. *flagitiis multis*, & coni. Rhen. *inultis.* Sed Lipfius iam in libris MSS. viderat *triftitiis inultis*, l. ut alii MSS. habent, *multis*; & hoc rec. Erneft. at mutare cupit in *triftitiae* f. *triftiffima multis.* Nos lenius putamus *triftitiis mutatis*, h. e. ita ut triftibus fuccederent triftiora, inceftae nuptiae, Britannici exitium, & dira Neronis, hominum deterrimi, tempora.

IN ANNALIUM LIB. XII.

Pag. 32. *c.* 1. *l.* 6. *Ac dignam tanto matrimonio*) Sic MS. Flor. Guelf. & edd. vett. Et int. *fc.* Vulg. *digna.*

Pag. 33. *l.* 3. *Familiam communem*) *Filiam* Mur. Probant Acid. Ryck. & Erneft.

ibid. l. 5. *Novercalibus odiis vifuram*) MSS. ed. pr. Lipf. Pichen. *vifura.* Sed Bern. ex ed. Puteol. reduxit *ufura in*, quod feq. I. F. Gron. & Ern. At MSS. tres ap. Brot. *ufuram*; & oratio poftulat cafum quartum. Melius ergo fit *vifuram.* Sic M. A. Sen. L. IV ext. contr. VI: *quid alterum novercalibus odiis intueris?*

ibid. l. 12. *Dignam prorfus imperatoria fortuna*) Sic Cod.

Agr. placetque Ryckio & Ern. prae vulg. *dignum*, quod in Britannici iniuriam dictum fuisset.

Pag. 34. *l.* 2. *Serere crimina*) Sic edd. vett. & Fr. cum sqq. Rhen. male *ferre*.

ibid. l. 6. *Fratrumque non incestum*) h. e. *fratris & sororis*. Ante Pich. in edd. est *fratrisque*.

ibid. l. 26. *Unum se civium, & consensui imparem*) Delet copulam frustra Lipsius, vel, quod verius ipsi visum, legit, *unum se, civium & S.* (Senatus) *consensui imparem*. Sic adulans quasi illusit lectioni recte vulgatae, quam improbat, quod certe Princeps non unus e vulgo civium sit. Sed quamvis e vulgo civium haud fuerit: fuit tamen civis, quod erat princeps civium, uti primus pontificum pontifex. Tiberius ipse, teste Dione, saepe aiebat, *Dominum se servorum esse, Imperatorem militum, principem ceterorum*. At quinam hi ceteri sint, nisi cives? Sic Princeps olim Senatus vocabatur, qui erat primus Senatorum, ipse Senator. Plinius Paneg. c. 2: *Nusquam ut Deo, nusquam ut numini blandiamur: non enim de tyranno, sed de cive; non de Domino, sed de parente loquimur. Unum ille se ex nobis (& hoc magis excellit atque eminet, quod unum se ex nobis putat), nec minus hominem se, quam hominibus praeesse meminit.* Phaedrus L. I, fab. 15: *in principatu commutando civium* &c.

Pag. 35. *l.* 5. *Non luxu*) Sic Cod. Oxon. melius, quam vulg. *luxui*.

ibid. l. 18. *Quo uxorem Imperator vacuam acciperet*) MS. Flor. *quo uxorem Imperator .... acciperet*; quam lacunam a Pich. proditam nemo curavit l. tentavit; nos explemus, finemque facimus diffidiis Criticorum in voce *quo* haud bene natis. Cf. infra XIII, 44.

ibid. l. 22. *Tempore addito*) h. e. *succedente*. Sic Plin. XI, 48, *addita aetas* dicitur, frustraque tentarunt Lips. Acid. cet.

ibid. l. 27. *Eadem orare*) Rhen. & secuti male *rogare*.

Pag. 36. *l.* 2. *T. Alledius Severus*) Sic Pichen. & Ryck. ex monitu Lipsii pro vulg. *Talledius Sev.* quod a Bernegg. denuo irrepsit.

ibid. l. 6. *Adductum & quasi virile servitium*) Sic Cod. Flor. Guelf. & ed. pr. unde Puteol. & alii desciverant. Sensus est: Dominae serviebant severae, quasi viro, non mulieri.

ibid. l. 17. *Procurationesque incesti*) h. e. *expiationes*.

Pag. 37. *l.* 11. *Nepotem Phrahatis accedere*) Sic ex MS. Flor. aliisque & ed. pr. Ryck. & I. Gron. pro vulg. *accersere*.

ibid. l. 15. *Adiici coniuges gravidas*) Forsan: *addici* l. morti l. servituti. Vett. script. *adici*.

ibid. l. 30. *Quanto ignara barbaris*) Sic Lipf. ex Vat. neque abludit Flor. *ignata*; unde Farnef. *ignota*. Al. legunt *ignoratiora*. Cf. Salluft. Iug. c. 103, p. 231 ed. II Bip.

Pag. 38. *l.* 7. *Ceteros praeminebat*) Vat. *ceteris praeerat*; quod placet Lipfio.

ibid. l. 13. *Et familia Caffia ratus*) Abeft *ratus* & a Flor. tefte I. Gron. & ab ed. pr.

ibid. l. 17. *Acbarus*) Sic Flor. Guelf. & reg. Al. *Abbarus*. Ryck. & Spanh. malunt ex numis *Abgarus*.

ibid. l. 26. *Hiems occipiebat*) MSS. reg. Agr. ed. pr. *occupabat*, & fic placet Mur. Pich.

ibid. l. 30. *Rex Izates*) Verum hoc nomen ex Iof. Ant. XX, 2 & 3, reddidit Freinsh. MSS. Taciti nutant. Al. *Iuliates*, al. *Hyliates*, tum *Ezates*.

Pag. 39. *l.* 2. *Et castellum infigne fama, quod* &c.) Cod. Agric. *& Arbela castellum* &c. unde & illud Lipfius fumfiffe videtur, qui ex Hift. fe fupplere profitetur: idemque infeuit Ryckius, quem fequitur Erneftius contra monitum Iac. Gronovii & addit: *Unde Gronovius didicerit, praeclaram urbem fuiffe (Arbelam) nefcio. Curtius vicum appellat.* Arrianus certe L. III, & L. VI, πόλιν *urbem* appellat; ac Strabo L. XVI habitationem memorabilem. Sexcentis vero, ut Arrianus habet, ab Arbela urbe ftadiis vicus erat Gaugamela, (ubi Darius fuperatus amifit imperium); hinc urbs Arbela, eodem referente, pugnae maximae gloriam abftulit. Loca auctorum congeffit Cellarius Notit. O. A. T. II, p. 770 fq. *Castelli* igitur nomen melius convenit Gaugamelis, vico haud magno, quam Arbelae, urbi: atque l. legendum *& Gaugamela* caftellum, l. potius ftatuendum, quod nec Lipfius abnuit, ac Pichena probat, Tacito id nominis omiffum intelligi tantum. Et nos hanc fententiam fecuti fumus.

ibid. l. 7. *Praecipua religione Herculi*) Al. *Herculis*, contra Codd. & ed. Puteol.

ibid. l. 10. *Telis onuftas*) MS. Vat. & ed. pr. *telis omiffis onuftas*. Unde Lipf. dubius coni. *omnigenis*; Acid. *miffilibus*. Nos *immiffis*. Sed & hoc redundat. Et bene Acid. putat errore fcriptum pro fq. *onuftas*.

ibid. l. 19. *Izates Adiabeno*) Vulg. *Adiabenus*; quod ut fatuum corrigi fic vult I. F. Gron. prob. Ryck. & Erneft.

ibid. l. 22. *Roma petere reges*) MS. Guelf. ed. pr. *Romam.* Idem e Cod. Herpib. laudat Schegk. ad Vellei. II, 102.

Pag. 40. *l.* 21. *Siracorum rex*) MS. Flor. & Farnes. *Siracusorum.* Rhen. *Soracorum.* Sed e Strabone verum invenit Lips. idque rec. Ryck. & sqq.

ibid. l. 30. *Nostris in armis*) Lips. malit *nostris armis*, h. e. *nostrum in modum armatis.* Probant Pich. & Ernest. Sed & sic praepos. retineri vult Acid.

Pag. 41. *l.* 16. *Belli potius iure*) Vulg. *ut belli*, quasi pendeat ab *asp. sunt*; quod durum. Neque Acid. bene consulit reiiciendo verba, *ut belli — caderent*, post *signum caedis.* Ratio signi dati praecedat. Itaque Ernest. monitum secuti delemus *ut*; & responsum putamus. Sic fluit oratio in modum Taciti.

ibid. l. 30. *Plerisque centurionum interfectis*) Ex emend. Rhen. Sed MS. Flor. *plerisque consiliarium.* Libri Lipsiani & Guelf. *consularium*; utrumque corrupte. Pich. inde coniicit *classicorum* l. *classiariorum.* Lips. *auxiliarium.*

Pag. 42. *l.* 22. *Quoties ignoscendo transigatur*) Sic Rhen. pro *transigantur*, (quod Puteol. dederat) & defendit I. F. Gron. contra Freinsh. qui hoc praeferri voluit.

ibid. l. 25. *Poenas capite exciperet*) Sic Farnes. recteque reponimus pro vulg. *expenderet.*

ibid. l. 28. *Huc dolor ini.*) Ita Lipsius. Vulg. *hinc dolor.*

Pag. 43. *l.* 4. *Cui inopi*) MS. Flor. *quin inopi*, quod vulgatae non praefert Pich.

Pag. 45. *l.* 14. *Biennio maiorem natu*) Freinshem. corrigit *triennio* ex XIII, 6 & 15; magisque adeo audiendus, quam Ryck. qui ex Suet. *quatuor* annis maiorem facit, & Dodwell. qui corr. *quinquennio.*

ibid. l. 26. *Intempestiva novercae officia*) Vulg. *per intemp.* Ern. praeeunte ed. princ. delevit praep. quae sensum turbabat.

Pag. 46. *l.* 8. * *Deinde L. Pomponius*) Lips. excidisse putat, quae Dio L. 60 de Sulp. Galbae & P. Gabinii expeditione in Cattos Marsosque tradit, & Ern. lacunam suspicatur.

ibid. l. 30. *Diuturnitate in superbiam mutans*) h. e. *mutatus.* Et hoc forte verius a Tacito scriptum, ut supra IV, 6, & infra XIV, 43, Hist. I, 50 extr. aptiusque partic. sequenti. Sed alii quaesita amant.

Pag. 47. *l.* 6. *P. Atellio Histro*) Sic Flor. & Vat. Sed Lips. ex antiquo lapide suspicatur *Palpelio Histro*, quod placet Ryckio.

ibid. l. 30. *P. Oftorium, pro Praetore*) Sic Flor. & Guelf. Ceteri omnes fcr. & editi *Propraetorem.* Perinde fit.

Pag. 48 *l.* 8. *Cunctosque castris, ad Auvonam & Sabrinam fluvios, cohibere parat*) Vulg. a Puteol. corrupte: *cinctosque castris Antonam & Sabr. fl. coh. parat.* Sed MS. Flor. habet *cunctaque castris;* libri Lipfio vifi *cunctisque;* ed. princ. *cunctasque.* Sic recte elicuit Pich. *cunctosque*, in reliquis aberravit; quae Camdenus Brit. Geogr. pag. 402 indubia correctione expedivit. Accedunt ei Cellar. Geogr. Ant. pag. 407, & Rapinus Hift. Angl. Broter. & Erneft. Quid igitur vulgatam male diutius feramus?

ibid. l. 25. *Inde in Cangos*) MSS. Fl. Vat. Guelf. ed. pr. *inde Cangos.* Sed vulg. *in Cangos.* Unde Pich. *inde in Cang.* prob. Erneft.

Pag. 49. *l.* 2. *Qui arma coeperant*) Sic ed. pr. probatque Erneft. Vulg. *coeptabant.*

ibid. l. 6. *Colonia Camulodunum*) Vulg. *Camalodunum*, ex infcr. a Lipf. allata & numo antiq. Id tuentur Camdenus & Cellarius. Noftrum eft in Codd. Fl. Agr. Oxon. Guelf. & edd. vett. &c. Dioni Καμουλόδουνον.

ibid. l. 13. *Sed tum aftu*) Sic e Cod. Flor. poft Pich. Lipfius, miffis cett. lect. Forfan legendum *ifte*, ne *aftu* & *fraude* redundet lectio. Sed τὸ *aftu* etiam gloffema videri poffit.

ibid. l. 21. *Catervaeque meliorum*) h. e. fortiorum, qui ceteris propugnaturi hoftes exciperent. Quam fententiam tuituri, loca quaedam addimus, quibus Nofter fortiores dicit *meliores:* XIII, 56; XVI, 5; Hift. II, 82; German. 32. Sall. Iug. 13 plenius: *bello meliores.* Ut vero & cetera lumen accipiant, Tacitus ipfe Agric. 35 praeeat: *Britannorum acies in fpeciem fimul ac terrorem editioribus locis conftiterunt, ita ut primum agmen aequo, ceteri per acclive iugum conexi velut infurgerent; media covinarius & eques ftrepitu ac difcurfu complebat.* Et cap. 12 de Britannis: *clientes propugnant.* Quamvis autem Tacito illud *pro munim.* alias quoque idem fit ac *ante munimenta* Ann. II, 80; idem tamen & adhibet pro *inftar*, fignificatione perquam confueta XIV, 37, *legio — anguftias loci* pro *munimentis retinens.* Et XII, 14: *Gotarzes, nondum fatis aucto exercitu, flumine Corma* pro *munimento uti.* Ipfius vero Noftri verba, quae ftatim cap. 35 initio leguntur, fententiae noftrae favent: *nihil nifi atrox & propugnatoribus frequens.* Vulg. autem h. l. legitur *cater-*

vaque maiorum; pro quo Lipf. & Pich. volebant *catervaeque nationum.* Freinsh. *catervaque armatorum.*

Pag. 50. *l.* 18. *Conferto gradu*) Freinsh. mavult *conferto;* & fic MSS. apud Brot.

Pag. 51. *l.* 6. *Incedentibus regiis clientelis*) Vett. edd. *clientulis.*

ibid. l. 16. *Neque dedignatus esses claris maioribus ortum, pluribus gentibus imperitantem, foedere pacis accipere*) Puteol. & fqq. *Neque ded. essem cl. mai. ortus pl. g. imperitans foedere pacem accipere.* Sed Lipf. edd. induxere vulgatam hodie, nisi quod Pich. e Fl. *imperitantem* dederit pro *imperantem.*

ibid. l. 20. *Nam, si vos omnibus imperitare vultis* &c.) Hanc lectionem veterem defendit bene Pich. contra Lipf. qui pro illa quasi inepta, voluit: *Num — accipiant?* Rec. hanc coni. Bern. Freinsh. & feqq. praeter Ryckium, qui ex MS. Agr. & coni. Mur. Grot. edidit *non.* Nos cum Pichen. veterem lect. retinemus. Simile loquitur Iugurtha cum Boccho ap. Sall. Iug. cap. 81.

ibid. l. 24. *Oblivio sequeretur*) Rhen. Urf. & Lipf. malunt *sequetur;* idque rec. Ern. & Brot. Sed verius eft vulg.

ibid. l. 29. *Laudibus gratibusque*) Edd. ante Lipf. *gratiisque;* melius.

Pag. 52. *l.* 13. *Nuntiasset, & castellis proximis*) MSS. Flor. Guelf. ed. princ. & Puteol. *nuntiis & cast. prox.* unde defcivit vulg. in edd. fqq. *cito vicis & —* Faërn. & Mur. inferi volunt *e vic. & c.* Alii aliter tentant falfam vulg. Noftra certe fcriptae convenit magis.

ibid. l. 16. *Promtissimus quisque manipulus*) Potius fit *manipularis.* Cf. ad Hift. I, 25.

ibid. l. 19. *Cohortes expeditas opposuit*) Lipf. fic voluit pro vulg. *exposuit.*

Pag. 53. *l.* 17. *Venutius*) Sic MSS. & vett. edd. omnes ipfaeque Lipfii. Primus Pich. dedit *Venusius;* neque firmavit. Inde fluxit in edd. recentt.

ead. Brigantum civitate) Sic legendum fide Tacit. fupra cap. 32, & Hift. III, 45; & fic legit Rud. Agric. tefte Lipfio. Edit. pr. *Evigantum.* Puteol. *Iugantum;* quod ut vulg. male obtinuit.

Pag. 54. *l.* 3. *Ostorio Didioque*) Nomina *Ostorio Didioque* a gloffa quadam adiecta putat Freinsh.

ibid. l. 6. *Ad temporum ordinem redeo*) Sic Fl. Vulg. *nunc ad* &c.

ibid. l. 16. *Triumphali cum veste*) Vulg. male *triumpha-*

lium veste; e qua terminatione bene invenit Freinshem. *in* vel *cum*.

ibid. l. 30. *Quasi criminibus*) Cod. Oxon. Guelf. & Puteol. *tanquam* pro *quasi*.

Pag. 55. *l.* 5. *Rufius Crispinus*) Vulg. *Rufus*; sed cum Ern. secuti sumus Ryckii rationem & h. l. & ubi recurrit.

ibid. l. 13. *Qui mos sacerdotibus*) *Qui honos* Ursin. prob. Ern. Sed serimus vulg.

ead. Sacris . . . . *antiquitus concessus*) MS. Guelf. & alia apud Brot. Puteol. & sqq. *sacris Druidibus conc.* Lips. vero ut ineptum reiecit *Druidibus*, quod & abest ab ed. princ. Idem tamen vocem reiiculam non ex nihilo ortam suspicatus addit, Pithoeum acute inde fecisse *virginibus*. In mentem nobis venit *sacrorum regibus*.

Pag. 56. *l.* 8. *Ex Italiae regionibus longinquas in provincias commeatus portabant*) Ed. princ. *Italia reg. in l. p. — portabat;* & MS. Flor. consentit in verbo. Ernest. pro *regionibus* pulchre coniicit *legionibus*. Et nobis videtur retinendum — *Italia — portabat*, h. e. *praebebat*, uti Sall. Iug. 46. Vulgata lectio est a Puteol. nisi quod e Cod. Bud. vel non probante Rhenano ingestum fuerit *ex* (*It. regg.*)

Pag. 57. *l.* 15. *Centurio Casperius*) Ursinus coniecit *Asperius*.

ibid. l. 23. *Scelere & pecunia verterentur*) Sic Cod. Bud. & Agr. voluitque Rhen. pro vulg. *venderentur;* & rec. Ernest. Broter. MS. Flor. & ed. pr. conspirant: *uterentur*, quod ex compendio ortum.

ibid. l. 26. *T. Ummidium Quadratum*) Vulg. *T. Vinidium*. Sed Flor. & ed. pr. habent *Tummidium;* unde verum invenere Salmas. Rupert. Spanhem. & Noris. quod dederunt I. Gron. & Ernest.

Pag. 58. *l.* 6. *Armis incruentas conditiones*) Vulg. *armis, quam incr. cond.* quod suspectum ipsi Lips. & Pich. cet. Recteque Ursinus libros laudans, Groslot. ap. Lips. Gruterus, I. F. Gron. volunt deleri *τὸ quam*, prob. Ern. Et sic iam dederat Ryckius. Rarior locutio, sed verum exprimit.

ibid. l. 16. *Praesidio abituros*) Ed. princ. *praesidium quominus;* quod Puteol. emend. in *praesidio abituros*. Sed MS. Fl. vitiose *praesidium ammis*, & MS. reg. *cominus*. Ex illo Freinshem. suspicatur *praesidium omissuros*. Nos *praesidii immunes* & lenius & verius putamus. Cf. supra I, 36.

ibid. l. 23. *Provisum illic sacrificium imperatum*) Alterum hoc verbum superfluum. Unde Lips. subdit: *provisu suo il-*

lic sacr. imp. l. *provisum illic ac sacr. paratum.* Concedit tamen fere dein personato hosti, qui fecerat *in id paratum;* cf. Disp. Cod. Mir. Mittimus Heinsii & Gron. utriusque diversas coniecturas, magis infaustas. Pichen. mendum suspicans nihil medelae affert; & Ern. glossam verbi *provisum* credit, dum meliora proferantur. Nobis fere placet *penetrale*, quod penatibus Diis in luco interiori fieret.

ibid. l. 27. *Ubi sanguis artus extremos suffuderit)* Sic edd. priscae, nisi quod *in* post *sanguis* ingestum habeant. Rhen. male inde fecit *in art. extr. se effuderit*, quae vulg. est lectio. Sed veterem habet Agric. & probant Heins. Ernest.

Pag. 59. *l.* 2. *Iniiciuntur catenae; ac compede (quod dedecorum barbaris) trahebatur)* Ita correxit bene Lips. (& in margine dat Pich. probantque Ryck. Ern.) Vulg. *iniic. catenae, ac compedes (quod dedec. barb.) trahebatur.*

ibid. l. 21. *Omne scelus)* Sic correxit Lipsius ex *omnes sc.* & frustra repugnat I. F. Gron.

ibid. l. 29. *Diversa Caesar iuberet)* Vulg. *praeciperet.* Sed potior fides Cod. Flor. fit.

Pag. 60. *l.* 3. *Cum privatus olim conversatione scurrarum* &c.) Vetus vulg. *cum privatas olim conversationes curaret* &c. qua reiecta primus acutissimam Lipsii emendationem a Pichen. in margine redditam in textum recepit Freinshem.

ibid. l. 4. *Is Pelignus) Pelignus* spurium putant Freinsh. & Ernest.

ibid. l. 25. *Deinde atrox hiems — & orta ex utroque tabes, percellunt Vologesen, omittere praesentia)* Praetulimus MS. & Puteol. lectionem vulgarae, quae a Rhenano est, *perpellunt.* Quidni enim *percellere* (h. e. ita impellere, ut loco moveatur impulsum) pariter iungatur infinitivo apud auctorem Nostrum, qui etiam alia verba ei iungit; ut XIV, 31, *resumere libertatem — pepigerant;* XV, 51, *accingeretur navare operam.* Eadem vero ratio cum sit verbi *percellere*, ac illorum *perpellere*, *impellere*, de quibus ad VI, 45, in his Notis diximus quaedam: accedit, quod nostrum orationi videatur magis congruum. Columell. VII, 7, iungit sane *peste percelli.* Sic & tempestate & alia quavis maiori vi *percelli* dicimur. Igitur nec bene emendavit Rhen. *perpellunt;* neque id post Pich. revocare debuit Freinsh.

Pag. 61. *l.* 14. *Ne corpus etiam auferretur)* MSS. Oxon. Guelf. *ut corpus*, probante I. Gronov. Sed feramus, *ne — auferretur* ab hoste.

ibid. l. 16. Placida illuvie) *Eluvie* Gronov. qui & sic ad Liv. I, 4, legi velit pro *alluvie*. Sic infra XIII, 57, *eluvies maris*. Et placet tamen magis h. l. *alluvie*.

Pag. 62. l. 8. Prolapsae, in servitute; sin consensisset, pro libertis haberentur) Vulg. corrupte: *prolapsa in servitutem sui consensisset, & qui nati essent, pro libertis haberentur.* Cum a Cod. Bud. absint verba *& qui nati essent*, Rhenanus lectionem veram divinavit, nisi quod *prolapsa* relinqueret. E Cod. Farn. eandem (non invenit, sed) firmavit Lipsius legendo tamen — *liberta haberetur*. At Cod. Flor. (teste Pich. & I. Gron.) pluralem habet, uti Bud. MS. reg. Agr. & ed. pr. Unde sic & edidit Ryck. Sed I. Gron. correctius *prolapsae;* eumque seqq. edd. recentt. Cf. tamen ea, quae de SC. hoc Claudiano disputat Ian. Vinc. Gravina Origg. iur. civ. de Legg. n. XXXI. Is vero humaniorem sententiam amplexus stat pro vulg. nisi quod levi mutatione legere malit: *pro libertis habeantur.* Cf. Gundlingiana Partic. XXXVI, p. 1 — 11.

ibid. l. 18. Et fixum est aere publico) Ernest. pro *aere publico* legendum suspicatur: *foro D. Iulii.*

ibid. l. 25. Postquam C. Caesari haud obtemperatum esset; cognita caede eius; sedata. manebat metus) Locum hunc, in omnibus edd. misere fractum & turbatum, bene nobis sanasse videmur. Ed. princeps sic dederat corrupte: — *postquam cognita caede eius haud obtemperasset. Monebat metus* &c. Plura dein vestigia lectionis affectae expressit Puteol. *Postquam cogn. caede eius — haud obtemperatum esset. Sed manebat met.* & sic sqq. edd. ante quam Rhen. ex coniectura omisso *sed* vestigium veri delevit, deditque quod in omnibus edd. male obtinet: *postq. cogn. caede Caii, h. obt. esset. manebat metus* &c. Inde & lacunosum magis credidere, quam erat; & plerique, ut Rhenanus ipse, & qui in lectione ab ipso subdita f. deturtata laborarunt, Faërnus, Lipsius, Heinsius, I. F. Gron. Ernestius aliique haud satis prospere tentarunt locum. Quem inserto *C. Caesari*, tum *sed* diducto in *sedata*, denique restituto verborum ordine, quem rei ratio iubet, intelligibilem fecimus. Tacitus vero, qui haec pluribus in libris de Caio deperditis narraverat, h. l. strictim repetit, quae & Hist. V, 9, memorat: *Dein iussi a C. Caesare effigiem eius in templo locare, arma potius sumsere. quem motum Caesaris mors diremit.*

ibid. l. 31. *Ita diviſis*) Intellige *partibus*, aut cum I. F. Gron. lege *diviſae* ſcil. provinciae.

Pag. 63. *l.* 21. *Troxobore*) Sic MS. Flor. Vulg. ſ. Puteol. *Troſobore.* Ed. pr. *Areſoboro.* Cod. Vat. *Aroſoboro.*

Pag. 64. *l.* 8. *Claudius triremes*) Lipſius & Acid. cenſent, numerum ex Dione reponi debere, ſcribique *Claudius centum triremes.* Sed Marc. Donatus ex eodem auctore cum Suet. Claud. 21 collato melius colligit, ambas, & non utramque, claſſes L fere ſ. XLVIII naves, dimidiatim triremes & quadriremes, habuiſſe, & hunc navium numerum numero armatorum XIX millium convenire dicit.

ibid. l. 11. *Ac tamen ſpatium amplexus*) Videtur *amplius.*

ibid. l. 23. *Quamquam inter ſontes*) Puteol. *inſontes*, pro quo an Beroaldus aut Rhenanus repoſuerit *ſontes*, nemo obſervavit. Sed Dio expreſſe obſervat ϑανάτῳ καταδεδικασμένοι ἦσαν. Inſontes poterant alias videri; confer Cic. Quaeſt. Tuſc. II, 17 extr.

Pag. 65. *l.* 2. *Convulſis ulterioribus*) MSS. Oxon. & Guelf. *ulterioribus* addunt *ſublicis.*

ibid. l. 3. *Aut fragore & ſonitu exterritis*) h. e. *motis;* ut verbum *deterrere* eſt *repellere*, adeo ut quis cedat.

ibid. l. 10. *Gloria eniteſceret*) Sic Cod. Flor. & rec. Alemannus, vulg. *niteſceret;* neque opus Grosloriano *noteſceret.*

ibid. l. 12. *Aliaque haud procul a fabulis vera facunde exſecutus*) Antea ſecuti eramus emendationem Rhenani (*aliaque haud procul fabulis vetera facunde exſecutus*) cum omnibus edd. praeter Ryckium; qui quod olim Lipſio & Acid. viſum erat, ex Cod. Agr. recepit *verum facunde.* Nunc autem lectionem Cod. Flor. indeque Reg. & edd. antt. amplecti non dubitamus: *aliaque haud procul a fabulis vera facunde exſecutus.* Ac ſane, quae Nero pro Ilienſibus dicebat, repetita ipſi fuere ex ea antiquitate, in qua fabulis vera confinia ſunt, humana divinis miſcentur. Et Noſter, qui ſupra IV, 58, de peritis coeleſtium dixerat, patuiſſe *breve confinium artis & falſi*, aeque norat, in antiquis breve confinium fabularum & veri eſſe. Tum quis neſcit, ab iis, qui cauſas tuendas ſuſcipiunt, etiam eloquentiae oſtendendae cauſa, falſa, vera, aut maiora vero miſceri? Supra XI, 20, dixit: *vera exſequi.* Puteolanus dederat: *vera facunditate.*

ibid. l. 13. *Perpetrat, ut Ilienſes*) Sic MSS. Flor. Vat. Guelf. & al. apud Broterium, ed. pr. probatque Lipſ. Sed Puteol. *impetrat*, quod vulg.

ibid. l. 19. *Apamensibus*) Sic dedimus cum Ernest. vel potius ex MS. Flor. Al. *Apamiensibus*, & Ryckius *Apameensibus*. Varie enim id, notante Ern. formari potest, ab *Apama*, s. *Apamia*, s. *Apamea*, urbe, quam Ryckius h. l. Phrygiae assignat.

ibid. l. 29. *Indignamque sortem*) Put. & vulg. *indigna sorte*. Sed ed. princ. MSS. reg. & Agric. *indignasque sortes*; unde Heinsius coniecit *indignasque sordes*, quas rec. Ernest. Ac sordes quidem suscipiunt rei l. deponunt. Sed sortem s. casum toleramus, perpetimur. Sic infra XVI, 9.

Pag. 66. *l.* 7. *Qui Aegypto praesiderent*) h. e. eos, qui in provinciis minoribus simul agebant vice praesidis, ut Lipsius in exc. ad h. l.

ibid. l. 18. *Quae vicerant*) Sic Cod. Flor. ed. princ. Puteol. & sqq. ut ad studia referatur. Lipsius vero tacite reposuit *qui*; nisi id vitio irrepserit. Ernest. denuo verum restituit.

ibid. l. 27. *Coeum*, *Latonae parentem*) Hanc emend. Merceri, Lipsio iure laudatam, Pich. primus rec. pro vulg. *cum Latonae parente*; & Flor. habet *parentem*.

Pag. 67. *l.* 4. *Tantum Dei ministram*) i. e. solius Dei. Ante Pich. *tanti*.

ibid. l. 19. *Simul vehendo commeatui opportuna*) Monente Pich. *commeatui* dedimus pro *commeatu*, antiquo dativo, quem poëtae amant. Quod semel monemus ob eos, quibus antiquitas illa, quamvis dubia aut obsoleta, etiam in minimis una curae cordique est. Conf. Gellium IV, 16, & Perizonium ad Sanct. L. I, c. VI.

ibid. l. 27. *Parum visa locorum utilitate*) Recipimus emendationem Lipsii, quam probat Pichena. Neque enim vulg. *praevisa* accommodari potest. Conf. Gesn. ad Hor. Serm. I, 3, 25.

ibid. l. 29. *Vis piscium innumera*, *pontum*) MS. Flor. al. edd. vett. *vis piscium in Metapontum*, quod feliciter correxit Lipsius, ut nunc habetur.

Pag. 68. *l.* 7. *Signa ac tentoria*) Al. *signa enim ac tent.* Delevit *enim* Ernest. quod abest a MS. Flor. & ed. pr.

ibid. l. 10. *Suis foetus editus*) Vett. edd. ante Lipsium *foetum editum*, quod is bene correxit. Neque opus est, cum Ern. revocare veterem lectionem, quam ipse non probat.

ibid. l. 18. *Domitia Lepida*, *muliebribus causis*) Sic optime Lipsii coeptam emendationem perfecit Pich. ex vestigiis Cod. Flor. in quo est *Domitia le muliebribus*.

ibid. l. 19. *Minore Antonia genita*) Sic iam supra IV, 44. Contra Suetonius *maiorem* innuit.

ibid. l. 20. *Augusto Agrippinae sobrina prior*) Forsan : *Augusto Agrippina, sobrina, prior* h. e. propior. Sobrina est filia consobrinae, & erat Agrippinae iun. mater Agrippina sen. consobrina Lepidae. Quid vero Agrippinae iun. propiorem diceres Lepidam, cui maior Domitia soror etiam superstes fuit? Sed alia tangunt Freinshemium, qui velit — *sobrina, priorisque mariti eius soror*. Offendebatur nempe Freinshem. quod vulgata Agrippinae maritum (priorem) tantum praenomine notet, quod insolitum ipsi visum. Sed vide, quae contra eum monuit Ryckius in Animadv. ad h. l. p. 191.

ibid. l. 30. *Quae filio dare imperium*) Freinsh. addi vult *volebat*. Sed I. F. Gron. e sq. intelligit *quibat*.

Pag. 69. *l.* 1. *Coniugium Principis*) i. e. ut Lipsius ait, *coniugem Princ.* & sic legunt MSS. Flor. & Reg. Quidni igitur hoc reponatur pro illo?

ibid. l. 9. *Pares iterum accusandi causas esse*) Suspecta sunt sqq. Lipsio, Pich. & Freinsh. e quibus hic remedium quaerit, abolendis, quae uncinis inclusimus & pro glossis habemus ad principium spectantibus. Sic certe sensus procedit, nihilque redundat. Ryckius commodum sensum ex iis hunc in modum emendatis fluere putat: *pares iterum accusandi causas esse, si Nero imperitaret* (i. e. destinaretur successor) *Britannico successore nullum Principi metum* (sic Octavius Ferrarius coniecerat ex *meritum*). *At novercae inf.* &c. Verum quis putet *imperitare* dictum pro heredem imperii destinari? Iudicent cetera lectores prudentes.

Pag. 70. *l.* 19. *Dum res firmando*) MS. Flor. *dum res forent firm.* Edit. pr. MS. Bud. & Agr. *dum, quae res forent* &c. id certe planius instar interpretamenti fit.

IN ANNALIUM LIB. XIII.

Pag. 73. *c.* 1. *l.* 3. *Patratur*) Hoc malunt Aurel. Freinsh. & Ryck. quam vulg. *paratur*, quod h. l. non aptum vidit etiam Ernest. nec tamen mutavit.

ibid. l. 4. *Exitium irritaverit*) Ernest. ex Guelf. & Puteol. reddidit *irritaverat*; eumque secuti Lallemant & Brot. Sed

ea non fuit vera aut certa causa, quae indicative enuntiaretur. Itaque retinemus vulg.

ibid. l. 7. *L. Silano*) Hoc Puteol. praenomen dedit, conveniens cum historia. Al. *C. Sil.*

Pag. 74. *l.* 4. *Helius*) Vett. edd. *Elius*. Inde a Lipsio *Aelius*. Sed Ryckius e Suet. Ner. 23, & Dione voluit *Helius*, quod & dedit Ernest. ut nomen Graecum liberti.

ibid. l. 14. (*Rarum in societate potentiae*) *concordes*) MS. Flor. (quocum fere consentiunt MS. Reg. & Agr. ed. pr.) *parum in societate potentia & conc.* unde Boxhorn. felicius invenit lectionem, quam probant I. F. Gron. Heins. & Ern. ac post Ryck. & Brot. damus. Puteol. dederat *in pari societate potentiaque*. Delevit inde Rhen. *que*, & Lips. fecit *potentiae*. Sic falsa vulgata prodiit.

ibid. l. 22. *Malae dominationis*) Sic ed. pr. Ber. Sed Puteol. *malis*, quod alii secuti sunt, ut proprie magis referendum ad cupidines. Sed & dominatio alia crudelis est, alia moderata.

ibid. l. 26. *Infra servos ingenium*) Vellei. II, 83: *infra servos cliens.*

Pag. 75. *l.* 12. *Quibus otiosum est*) Ex quo hanc MS. Flor. lectionem, quam & habent Guelf. & ed. Put. praetulit Pich. vulgatae & faciliori *otium*; secuti sunt omnes edd. Est vero similis locutio illi *vacuum est*; cf. Hist. II, 38.

Pag. 76. *l.* 14. *Ne designatis Quaestoribus*) Vulg. *ne designatis quidem Quaest.* quam partic. Ursino & Acid. redundare visam, expunximus, ut male ex sq. linea retractam.

ibid. l. 18. *Obditis a tergo foribus*) Quod Lips. melius iudicavit, quam vulg. *abditis.*

ibid. l. 19. *Auditum non adimeret*) Edd. ante Freinshemium omnes *aditus*; quod Lipsius correxit in *auditus*; Pichena maluit *auditum*. Lipsium seq. Freinsh. & nos Pich.

Pag. 77. *l.* 7. *Multarum rerum experientia*) Cod. Corb. *multa*; prob. Ernest.

ibid. l. 10. *Pluraque in summa fortuna*) Sequimur, quod Puteol. & quaedam MSS. habent, probantque Ursin. & Brot. Vulg. enim est ex emend. Rhenani, ellipsin quaerentis praeter necessitatem, *pleraque.*

ibid. l. 17. *Admoveri*) Pich. & Acid. sic monent pro vulg. *admovere.*

ibid. l. 19. *Antiochum*) MS. Flor. & Puteol. *Iocchum*, (al. *Lochium*.) Lips. ex historia mutilum nomen resarsit; idque rec. Ryck. I. Gron. & Ernest. cet.

ibid. l. 22. *Sohemo*) Ed. pr. *Sohaemo*, & Dioni dicitur Σοαῖμος. Noſtrum prob. Lipſ. ex XII, 23. Ceterum Sohemus hic, alius fuit, quam ille, quem Noſter XII, 23, defunctum memorat; ſed idem, qui Hiſt. II, 81, & V, 1 recurrit; cf. Ryckium ad h. l.

Pag. 78. *l.* 6. *Quadratum Ummidium*) Al. *Vinidium*; cf. ſupra XII, 45.

ibid. l. 18. *Specie in animum validus*) Puteol. *ſpecie inanium valid.* quod, reiecta Rhen. ſ. Cod. Bud. lectione *ſpe inanium*, Lipſ. reſtituit, inde in omnibus edd. vulgatum. Sed e MS. Flor. quod habet *inanimum*, divortio facto pulchrior provenit ſenſus, Corbulonem — etiam ſpecie validum fuiſſe in animum cuiuſque. Sic ſupra III, 24: *valida Auguſto in Remp. fortuna.*

ibid. l. 22. *Ex commodo*) Merc. Lipſ. & Pich. ita emend. vulg. *ex aequo modo.* Et iis favet MS. Flor.

ibid. l. 25. *Centurio Hiſteius*) Ita MS. Flor. Antea *Hiſterius* l. *Hoſtorius.*

ibid. l. 26. *Priore de cauſa, adito rege*) Repetimus veterem lect. quam Muretus vertit in — *prior, ea de cauſa, adito rege;* quod inde a Pich. receptum editoribus. Quid autem dixiſſet *forte* miſſum priorem, qui prior omnino adfuit? Sed miſſus, forte non de hac, ſed de priore cauſa.

ibid. l. 30. *Ne diutius externis*) Al. ſcr. & edd. *quod ne diutius ext.* Noſtrum nititur MSS. Flor. Bud. ed. pr. Rhen. ſqq.

Pag. 79. *l.* 20. *Recepti ſunt inter reos*) Sic I. Gron. ex MS. Fl. & edd. vett. pro vulg. *in reos.*

ibid. l. 30. *Clementiam ſuam obſtringens*) h. e. confirmans ſ. teſtans; cf. XIV, 31.

Pag. 80. *l.* 9. *Penitus irrepſerat*) Sic MSS. & edd. vett. Poſt Lipſium *irrepſerant;* qua correctione non opus fuit; cf. XII, 45: — *Praefectus — Centurio praeerat.*

ibid. l. 22. *Senecaeque permitteret*) MS. Flor. fracte *ſeque nece* (Farn. *ſeque neci*) & in margine *Senecaeque.* Conſentit Vatic. *ſeque permitteret*, addito ſuperius *neci.* Recte igitur in vulg. abiit *Senecaeque* (cuius amiciſſimus fuit Ann. Serenus) *permitteret.* I. F. Gron. minus bene voluit *Senecaque permitteret.* Neque Ryck. & Erneſt. vere dederunt *ſeque Senecae perm.* Nobis *permittere* dictum videtur abſolute & elegantius, plane ut Ter. Ad. V, 9, 38: *Tibi pater, permittimus, plus ſcis, quid facto opus eſt.*

Pag. 81. *l.* 15. *Superbia muliebris*) MS. Guelf. & al. ap. Broter. *ferocia mulieris.*

ibid. l. 20. *Ire Pallantem, ut eiuraret*) Int. regnum, cuius arbitrum agebat.

ibid. l. 22. *Paresque rationes cum Republica haberet*) h. e. non ut paria cum rationibus faceret, pecuniam, quam rationes indicant, repraesentando; sed compensandis operis Reip. praestitis (cf. Colum. I, 8, 13, & XI, 1, 24 de villico paria cum rationibus domini faciente) faciebat pares rationes cum Rep.

ibid. l. 31. *Ituram cum illo*) Int. *Britannico.*

Pag. 82. *l.* 1. *Audiretur hinc*) *Ex parte hac*, scil. *Britannici.*

ead. Inde, vilis rursus &c.) h. e. *ex parte Neronis.* Habet vero MS. Flor. Reg. & ed. princ. *indebilis;* unde Puteol. dedit *inde vilis rursus B.* quod certe probabilius, quam quidquid Lipsius, I. F. Gron. aliique dein tentarunt. Freinshem. Lipsii coni. *inde debilis rursus* rec. Tum Ernest. omisit *inde*, Broterius vero *rursus.* Nobis *vilis rursus* coniungitur, & est ad *pristinam viliorem conditionem repulsus*, uti Seneca *denuo exsul*, uterque iam frustra summam rerum expostulaturi.

ibid. l. 6. *Irrita*) Rhen. in hac voce, quae rasa erat in Cod. haerens dubitabat, an legendum *inita.* Alii non haerent. Nos verbum desideramus, forsan *iurare* pro *irrita.* Placet magis Acid. qui verba *tot irr. fac.* male huc recidisse ex superiori loco coniicit, & verbis *suum venef.* subiungit.

ibid. l. 10. *Levi quidem experimento*) Recipimus coniect. Freinshem. pro vulg. *ut quidem.* Et primam syllabam *levi* facile absorpsit ultima praeced. indo*le.*

ibid. l. 13. *Regnum lusu sortientium*) MS. Flor. (& al. item ed. pr.) habent *R.* (*Ro*) *regnum*; quod valet Lipsio *Romanum regn.* Agric. melius legit *Romae*, quasi illis diebus Romae lusus ille fuerit.

ibid. l. 15. *Ubi Britannico iussit*) Acid. voluit *uni Brit.* haud indignum, quod recipiatur.

ibid. l. 20. *Rebusque summis*) Cod. Bud. *rebus* sine copula: hinc Rhen. appositive dictum putat. Ernest. mavult *suis* pro *summis.*

ibid. l. 24. *Neque iubere caedem fratris*) *Iubere* pro glossa deleri vult Acidal.

ibid. l. 26. *Pararique venenum*) Vett. edd. *parari.* Cum copula e MS. Flor. primus expressit Pich. dein omissam reddidere I. Gron. & sqq.

Pag. 83. *l.* 25. *Quo prima ab infantia*) Sic pro vulg. *primum* Acidal. bene reſcribit. Freinsh. velit *plurimum.*

Pag. 84. *l.* 11. *Inſociabile regnum aeſtimantes*) Puteol. *eſtimantes;* pro quo Rhen. reſcripſit *exiſtimantes.* Pich. dein e Cod. Flor. dedit *extimantes*, quem ſeq. Freinsh. Sed I. F. Gron. reponit *exiſtimantes;* & Erneſt. reſuſcitat *aeſtimantes.* In his magni ſunt Critici, neque conveniunt.

ibid. l. 13. *Illuſum iſſe*) Sic Lipſius. MSS. & edd. *illuſum eſſe;* Rhen. *illuſiſſe.*

ibid. l. 16. *Ad complexum ſorori*) Ed. pr. *ſororum;* unde legatur *ſororium.*

ibid. l. 20. *A maioribus inſtitutum*) Bene h. l. Erneſt. expunxit *id.*

ibid. l. 28. *Villas, id temporis*) Sic MS. Flor. I. Gron. teſte, pro *villaſque*, ac mox *praedam* pro *praedas.*

Pag. 85. *l.* 4. *Quaſi in ſubſidium, corripere)* E Lipſii monitu. Vulg. *corripiens.*

ibid. l. 10. *Olim, tum & ut matri*) Reddimus Lipſii emend. Pich. Freinsh. I. F. Gron. aliiſque receptam, quam Ryckius, cum Broterio, & I. Gron. cum Erneſt. diverſe immutarunt. Puteol. dederat *ſoli, tum & ut matri;* ſed piget referre aliorum errores; e quibus levior videatur, *ſolitum, ita matri* &c. Ferri certe poteſt.

ibid. l. 18. *Non ſua vi nixa*) Sic edd. vett. a quibus Lipſianae & ſqq. aberrarunt in *nixae.* Scil. fama pot. Agrippinae nixa erat vi Neronis, dum illi ut matri obſequeretur; non propria.

ibid. l. 28. *Et orbitate*) *Ex orbitate* Erneſt. velit.

ibid. l. 31. *Iturium*) *Titurium* Lipſ. & ſic infra XIV, 12, Cod. Agr.

Pag. 86. *l.* 1. *Audita deferens*) Cod. Flor. *differens.*

ibid. l. 5. *Coniugioque eius & imperio*) Puteol. & vulg. corrupte *etiam imperio.* MS. Flor. *etiam perio*, unde Pich. fecit & dedit *etiam pacto:* ſed nemo ipſum ſecutus. I. F. Gron. *& iam imperio,* quod prob. Erneſt. Alii aliter errant. Noſtrum & facilius & MSto propius videtur.

ibid. l. 14. *Luxus Principis intendere*) Sic vett. edd. ante Rhen. qui dedit *luſus Principis.* Lipſio tamen probante *luxus*, id rec. Pichena & ſqq. quos ſequimur rectius, quam Erneſt. qui Rhenani *luſus* praefert. *Luxus* aeque bene *intendi*, h. e. augeri & adiuvari, dicitur, ac cupiditas, laetitia. Et *luxus* h. l. maxime eſt *epularum laetitia.*

ibid. l. 23. *Cluvius*) Vett. edd. *Clivius*, male; conf. Plin. L. VIII.

ibid. l. 26. *Nos consensum auctorum secuti*) Ernest. restituit ex MS. reg. & ed. princ. pro vulg. *secuturi*, quod Puteol. dedit.

Pag. 87. *l.* 2. *Refutare tenebras*) Burrus, postquam Neroni exterrito & interficiendae matris, quasi iam reae & convictae, avido promisisset, si facinoris coarguta foret, eius necem, ea addit, quae ad fidem indicio derogandam metumque Principis leniendum valerent, ne parricidium porro iubeat. Inquit eo, matri defensionem tribuendam esse, quae cuique delato permittatur, accusatores non adesse, sed insidiantem susurrum, hominem Domitiae inimicitias cum Agrippina agentis, qui tenebras & comissationis tempus elegerit ad criminandam l. opprimendam matrem; delatorem sic struere insidias matri, immo ipsi Neroni, quem incautum subito & atroci indicio percellere inque fraudem iudacere velit. Prudenter & clare haec proposuit, sed Lipsius haeret in verbo *refutare;* & mavult pro eo *reputaret*, ut sit: *reputaret* (Nero) *tenebras & vigilatam convivio noctem, omniaque temeritati & inscientiae propiora.* Verum *refutare* aptissimum videtur h. l. Quippe notum est, in isto verbo inesse vim *reprimendi*, *reiiciendi*, non verbis solum, sed & facto; quam ultimam notionem Gesnerus in Thes. exemplis firmat, e quibus duo afferre liceat. Cicero pro Rabir. Post. 44: *Quam quidem vos, iudices, in novo genere bonitatem inusitatam claris ac praepotentibus viris, non modo non aspernari ac* refutare, *sed complecti etiam & augere debetis.* Et Quinctil. X, 6, 6: *Refutare temporis munera* (h. e. quae ante non cogitata in mentem veniunt ex tempore, aspernari, iis uti nolle) *stultissimum est.* Itaque non opus est, cum Ernestio correctionem Lipsii veram credere; sed retinendum censemus *refutare* (se) *tenebr.* neque tamen repugnamus, si quis malit: *refutaret* (ipse Nero) *ten.* &c.

ibid. l. 3. *Inscientiae*) MSS. Oxon. Guelf. & ed. Puteol. id habent, praefertque I. F. Gron. vulg. *inscitiae*, quod edd. Rhen. Lips. Pich. sq. dedere.

ibid. l. 4. *Et luce orta*) *Et* Ernestius delendum putat.

ibid. l. 24. *At exsistat*) Sic Puteol. & male Rhen. rescr. *aut;* quod inde vulg. Al. *ut.* Iam Acid. reposcit nostrum *at.*

ibid. l. 26. *Vivere ego, Britannico potiente rerum, poteram?*) Vulgata sic legit & distinguit: *Vivere ego Britannico potien-*

te rerum poteram: at si Plautus aut quis alius Rempub. iudicaturus obtinuerit, desunt scilicet mihi accusatores, qui &c. In his verbis interpretandis viri docti diverse versati sunt, quos vide in Gronoviana editione. Pertaesum vero est eorum errores referre, qui signum rogandi, post *poteram* a Lipsio suasum, reiecerunt. Quis enim post ea, quae Agrippina, cum iniuria Britannici privigni, pro Nerone filio fecerat, dubitet, quin illa, Britannico rerum potiente, in vitae discrimen ventura fuerit? Pariterque ea facilius, filio Principe, pericula effugiebat, quam *si Plautus, aut quis alius Remp. iudicaturus obtinuerit.* Miror, quod etiam haec locutio plures, novissime Ernestium, offenderit. *Rem iudicare* certe formula etiam Ciceroni solemnis est pro *iudicem esse* s. *iudicare* simpliciter. Ita *Rempublicam iudicare* erat Principis, qui munia Senatus, magistratuum, legum in se traxerat. *Obtinuerit* denique sive absolute & elliptice dicitur (uti Sall. Iug. 80 *nulla* (uxor) *pro socia obtinet;* & illud *consuetudo obtinet*); sive potius ad *Rempublicam* referatur utrumque *iudicaturus obtinuerit.* Sufficiat haec dixisse ad mentem lectionis nostrae aperiendam.

ibid. l. 27. *Ac si Plautus*) Ex Puteol. *ac* reponimus pro vulg. *at.*

ibid. l. 28. *Rempublicam iudicaturus*) Hanc vulg. optimam haud in melius tentarunt Lips. Acid. Grotius cet. Vid. supr. not. ad lin. 26.

Pag. 88. *l.* 29. *Nomina retrahebat*) Sic bene monet I. F. Gron. legendum pro vulg. *monimenta retrahebat;* & rec. Ernest. & Alemannus. Certe sic explicanda foret vulgata.

Pag. 89. *l.* 10. *Venditioni exposita*) Vulg. *ad venditionem.* Sed a Flor. abest *ad;* & ed. princ. cum MS. Guelf. *venditioni;* quod Ernest. probat, neque recepit.

ibid. l. 12. *Exciperet ictus*) Vulg. *acciperet*, quod contra MSS. & edd. vett. in Lips. & sqq. irrepsit.

ibid. l. 18. *Iulius quidem Montanus*) *Quidem* abest a MS. Bud. & Guelf. sed est in edd. prisc. Lips. *quidam* dedit l. consulto l. vitio, seqq. Pich. & Freinsh. Sed I. F. Gron. reddit *quidem.*

ibid. l. 21. *Deinde agnitum oraverat*) *Deinde &* I. Gron. Sed Ryck. quod Cod. Bud. habet, *adagnitum.*

ibid. l. 27. *Fautores histrionum*) Nolis cum Acid. mutare in *favores. Histriones* h. l. sunt *pantomimi*, quibus aderant *fautores.* Pulsos illos mox dicit, & redditos scenae; sed sa-

cris certaminibus prohibitos legimus XIV, 21; conf. & ſupra I, 77.

Pag. 90. *l.* 6. *Sed Conſules, relationem incipere non auſi ignaro Principe, verſcripſere tamen conſenſum Senatus: ille auctor conſtitutionis fieret*) Reſtituimus ſic locum turbatum in edd. & a Criticis non intellectum. MSS. Flor. Bud. edd. princ. & Puteol. *Senatus. Ille an auctor* &c. & ſic dederunt edd. ceterae ante Lipſium. Is quamvis (praeeunte, credo, Agricola) aliam ſuaderet interpunctionem, & legendum *Senatus illi, an auctor —;* in ipſo textu tamen retinuit veterem (meliorem), ſed omiſſo *an.* Secuti ſunt dein edd. hanc lectionem *Senatus: ille* &c. uſque ad Ryckium, qui denuo ab Agricola ſeductus dedit *Senatus illi, an auctor* &c. Atque hanc interpungendi rationem, in qua τὸ *illi* parum opportunum invenit locum, recepit quoque Erneſtius. Broterius ex MS. reg. (nam cuique ſua placent) dedit *Senatus, ille iam auctor.* — Atque hoc tamen priore melius. Nos vero τὸ *an* putamus ex ſeq. vocis male a librario lectae initio ortum, ſed errore viſo miſſum, ac denuo integram vocem *auctor* ſcriptum fuiſſe; cuiuſmodi menda plura in MS. Flor. reperiuntur, & ſupra ad IV, 65, notavimus. Itaque, omiſſo *an*, veterem lectionem & interciſionem repetivimus. *Perſcripſere* nimirum Conſules *conſenſum Senatus*, h. e. in hac diſcordia Senatus ibant ad Principem, rogantes, *ille auctor — fieret.* Sic infra XIV, 49: *At Conſules perficere Senatus decretum non auſi, de conſenſu ſcripſere. Ille — reſcripſit.* Sic omnis difficultas loci a Lipſio tentati, ab aliis perverſi aut minus proſpere expoſiti, tollitur. Neminem vero novi, qui conſenſum Senatus diſcordis in ea, quorum Princeps auctor futurus eſſet, aut quam is ſententiam probaret, illuſtraverit.

ibid. l. 11. *Vi ne, an aequo cum patronis iure agerent, ſententiam eorum conſultarent, ac verberibus manus ultro intenderent, * impulere vel poenam ſuam diſſuadentes*) Locum, quem Lipſius occiſum dicit, ipſeque poſt alios, & Muretus, & Acid. & Grotius, & Harlaeus, & I. F. Gron. & Huetius, & vir doctus ap. Erneſt. tentarunt, non reſtituerunt, lenius forte corrigendum credimus: — *eo pror. frem. ut, vine an aequo cum patr. iure agerent, ſententiam coram conſultarent; ac verb. man. ultro intenderent.* Sed haeremus cum aliis in verbo *impulere*, cui nomen ſubeſſe videtur (an *impuniti*, an *mulctam*) *vel poenam ſuam diſſuadentes.* Sed videamus potius

magnorum virorum tentamina. Rhenanus: *Vi an aequo cum patronis iure agerent, ſententiam eorum* confutarent, *ac verberibus ultro manus intenderent*, implere *vel poenam ſuam diſſuadentes.* Ferrettus ICtus: *ut ne aequo cum patronis iure agerent, ſententiam eorum conculcarent: ac verberibus manus ultro intenderent, impellerentve, poenam ſuam diſſuadentes.* Vertranius, Rhenanum & Ferrettum operam luſiſſe putans, magis abludit: *ut iam aequo cum patronis iure agerent; ſententiam eorum conculcare, ac ut verberibus manus ultro intenderent, impellere vel poenam ſuam diſſuadentes.* Lipſius de loco deſperans coniiciendi gratia facit: *ut iam nec aequo cum patronis iure agerent. Sententia eorum conſultari*, an *verberibus manus ultro intenderent impune vel poenam ſuetam diſſuadentes.* Muretus ultima nimis deformat: *ut nec aequo cum patronis iure agerent, ſed iam coram conſultarent, ac verberibus manus ultro intenderent impune, vel poena ſua gaudentes.* Acidalius, verba *an verberibus* ingeſta eſſe putans, a vero proximus eſſe ſibi videtur, legendo: *ut non, tanquam aequo cum patronis iure, agerent, ſed iam coram inſultarent, manus ultro intenderent, impune vel poenam ſuam deſpicientes.* Ex utraque Mureti & Acid. mixta eſt, quam Erneſt. in exemplo Gryph. adſcriptam invenit: *ut nec — ſed iam coram inſultarent ac verb. manus ultro int. impune vel p. ſ. gaudentes.* Grotius vim facit traiectione: *vi an aequo cum patronis iure agerent, an verberibus manus ultro intenderent impellerentve, ſent. eorum conſultarent, poenam ſuam diſſuadentes.* Harlaeus decerpta ex prioribus ſic iungit, *ut nec iam aequo — agerent, ſent. eor. confutarent, aut verb. m. v. intenderent impune vel p. ſuam diſſuadentes.* I. F. Gronov. ſic legit, & ultima verba, quaſi diſſuadentibus Patribus, obiecta putat: *Vine an aequo cum patronis iure ſuo agerent? ſententiam coram confutarent, an verberibus manus ultro intenderent? impellere poenam ſuam diſſuadentes* (h. e. nihil aliud agere adverſantes, quam ut arceſſant poenam ſuam, & in ſe ruinam trahant.) Ryckius, a lectione vulg. quae eſt Cod. Flor. minus recedit, ſed mavult *confutarent* ſ. *conculcarent*, quam *conſultarent*, & ex Cod. Agr. pro *impulere* cupit *impudentes.* Broterius Huetii correctionem ſecutus: *ut aequo iure* &c. i. e. ut iam ſe aequarent patronis. Erneſtius, quamquam ſapientius a nova coniectura abſtinens, iudicat tamen ex verbis *eo prorupiſſe* neceſſarium eſſe *ut*, deinde cum adverſus Gronovii emendationem monuiſſet, non potuiſſe timeri, ne in curiam

irrumperent liberti (quippe eorum ignari, quae in Senatu per egreſſionem relationis dicerentur) verba *inſultarent* & *impune* probat; quem in modum Acidalius, & Gryphianae cenſor voluere. Quod ad noſtram tandem attinet, quam ſupra protulimus, nolim poſt tot virorum maiorum errores ab errore immunis videri. Putem tamen, illa, *vine an aequo — diſſuadentes*, minus recte a plerisque ad praeſentem in Senatu diſſenſum trahi; ſed iis ſignificari iniurias, quas domi a libertis patiantur patroni querentes, *Libertorum irreverentiam libertate coalitam* eo *prorupiſſe*, *ut*, *vi an aequo cum patronis iure agerent*, *ſententiam* (h. e. quid ipſi ſtatuere debeant) *coram* (patronis) *conſultarent* ſ. deliberarent, *ac verberibus ultro manus intenderent impune*, *vel poenam ſuam diſſuadentes*. Uti ſupra L. III, 36, *Libertique etiam ac ſervi patrono vel domino*, *cum voces*, *cum manus intentarent*, *ultro metuebantur*: ita h. l. coram conſultantium voces, manus etiam ad verbera uſque intentatae, accuſantur. Poſtulat autem pronomen *ſuam*, ut diſſuadentes non alios credamus quam libertos, qui, ab ipſis Principibus alti, patronos ab actione ingrati deterrebant. Quamvis enim ex lege Aelia Sentia ſub Auguſto lata ingrati liberti ad lapicidinas damnandi fuiſſent, libertorum tamen potentia cum malorum Principum dominatione eo gliſcebat, ut iam partem Reipublicae ſe feciſſe viderentur, (cf. Noſtrum Hiſt. I, 76) eoque patronis metum ſaepe iniicerent, inſidias & pericula ſtruerent, denique variis modis illuderent. Ita vix ullum laeſo patrono ſupererat, quo ingratum libertum ulciſci liceret, praeter relegationem: atque haec non concedebatur niſi in ſpeciem, cum lautiores ex relegatis pulcherrimam Campaniae oram ſibi legerent. Poſtulabant hinc pauci ex Patribus, ſententiae plurimorum adverſi, fortius aliquod telum, h. e. ut retrahi eos in ſervitutem liceret. Verum & ſic liberti quaſi ſeparandi erant a Republica, ne telum id denuo eluderetur. Id, credo, innuunt contra differentes cap. ſeq. *Si ſepararentur libertini*, *manifeſtam fore penuriam ingenuorum*. Late enim iam tum fuſum erat corpus libertinorum per Senatum, decurias Equitum, Sacerdotum collegia, tribus, cohortes cett. Neſcio an in dictis aliqua ſint, quae ad verum lectionis faciant. Rem iudicandam relinquo harum rerum peritioribus.

ibid. l. 15. *Viceſimum ultra lapidem*) *Centeſimum* ſcribendum putat Gronov. cum Lipſio.

Pag. 91. *l.* 7. *Derogarent*) Vulg. *derogent.*

ibid. l. 14. *A Praetore in vincula ductos*) Vulg. ante haec verba inserit *&*. Sed omisimus, quod abest a MS. ap. Brot.

ibid. l. 16. *Comprobavere Patres*) Int. *factum Praetoris;* & sic nihil corrigendum cum Urs. Mur. *non probavere.*

ibid. l. 27. *Obultronium Sabinum*) Ita Rhenanus rescripsit pro *Obutronium.* Sed MSS. *Oblutronium.* I. Gron. verum putat *Autronium.*

Pag. 92. *l.* 26. *Inoffensa tot Imperatorum malitia*) *Amicitia* malebat Lipf. Malitia non offenditur, sed offendit.

Pag. 93. *l.* 8. *Specie magis, quam vi*) Forsan *quam re.*

ibid. l. 20. *Lurius Varius*) Sic e MS. Flor. rescripsit I. Gron. pro vulg. *Lusius*, quod Rhen. dederat. Agric. Ursin. Mur. Acidal. Ernest. velint *L. Varius.*

ibid. l. 26. *Insontem nuntiavit*) *Pronuntiavit* Ursin. Mur. Acidal.

ibid. l. 29. *Per quadraginta annos*) Lipsii emend. reiiculam *quatuordecim*, receperat Pichena; sed seqq. edd. rursus dimisere.

Pag. 94. *l.* 3. *Caesar traxit*) h. e. *distulit;* eoque interpunctionem direximus.

ibid. l. 16. *Oratorem Corvinum*) Ed. Gryph. *auctorem Corvinum;* pessime, ut ait Lipf.

Pag. 95. *l.* 8. *Munia Romanorum*) *Munia armorum* corr. Freinsh. prob. Ryck.

Pag. 96. *l.* 7. *Priores auderent*) Vulg. *adirent;* male, ut ait Pich. Nostrum Lipsius invenit e Vat. & annuit Flor.

ibid. l. 20. *Inque ea contumelia detenti*) Fere uti supra XI, 2, *in omni flagitio obstricti;* & infra XV, 44, *in crimine convicti.*

ibid. l. 26. *Hucque & illuc*) Sic Lipf. & I. F. Gron. volunt pro vulg. *huc quoque & illuc.*

Pag. 97. *l.* 2. *Quasi proditore*) Vulg. subdit *sui*, quod abest a MS. Flor.

ibid. l. 5. *Insechi*) Ante Pich. *Isichi;* melius ed. pr. *Insichi.* I. Gron. *Insochi.*

ibid. l. 20. *Nihil in summam pacis*) Praeeunte Mur. sic dedit Ern. pro *summa;* uti Freinshemius H. II, 16.

ibid. l. 28. *Maiorem afferri*) *Ferri*, (i. e. concedi) vult I. F. Gron. prob. Ernest.

Pag. 98. *l.* 11. *Quasi eadem legio*) *Eadem* omissum in MS. Guelf.

Pag. 99. *l.* 7. *Pari undique motu*) Al. *metu.*

Pag. 100. *l.* 5. *Productiore cornuum sinistro*) Sic Lipf. emendat, & favente MS. Flor. rec. Pichen. & fqq. Sed Erneft. haud bene repetit, lect. Rhen. *productior cornu in fin.* Et Puteol. habet *productiore*.

ibid. l. 25. *Et solo adaequata*) Erneftius rec. ex ed. pr. pro *aequata*.

Pag. 101. *l.* 1. *Tectis tenus*) Vulgata olim *tecta hactenus;* & Pichena e MS. Flor. — *extra*, *tectis hactenus*, *fole* —. Freinsh. & fqq. rec. *tectis tenus*, ex emendatione Lipfii.

ibid. l. 14. *Quis divina colerentur*) An bene vidit I. Gron. in MS. Flor. effe *colerent?* quod rec. Erneft.

Pag. 102. *l.* 10. *Domi partam*) I. Gronov. id vidit ex vestigio MS. Flor. *dō partam*. Puteol. dederat *olim*, quod Lipf. & Pich. verterunt in *diu*. Sed & hoc redundat ob *veterem*.

ibid. l. 17. *Urbana crimina*) Sic Erneft. recte emend. vulg. *suburbana*, cuius prior fyll. ex ultima praec. videtur orta. Et cur non recepit? Sic & Cicero in Verrinis diftinguit *praedonem iuris urbani* a *vexatore provinciarum*.

Pag. 103. *l.* 4. *Aviae acceperant*) Sic MS. Flor. tefte I. Gron. & rec. Brot. Iam ante Freinsh. e vulg. *avi acceperant*, coniecit *aviae ceperant*.

ibid. l. 28. *Libidini sepofita*) Vulg. *libidine*.

ibid. l. 29. *Ex qua fuccenfus*) Sic reftituimus lect. fractam Cod. MS. Flor. *& qua ftim cenfus*. Ed. princ. *& quaefiti cenfus*. Puteol. dedit vulgatam male *& queftu incenfus*. Nos offendit nimia copulae repetitio: *& pars* — *& queftu* — *& accur.* — *cubiculoque*. Queftus etiam funt irarum inanium, iris fuccedunt, non praecedunt; ex iifque iteratis poft conceffas voluptates metuiffet fortaffis Pontia (*nihil metuens*). Sed ex amore feu libidine ira. *Ex* notat fucceffionem. Erneftius tentabat *atque ita infenfus*. Noftrum propius abeft, neque, credimus, friget.

Pag. 104. *l.* 8. *Et lege de ficariis*) *Ex lege* malit Ern. Edd. vett. ante Rhen. addunt *Cornelia*, quod non eft in MSS. Flor. Bud. Oxon. aliifque ap. Brot.

ibid. l. 11. *Ollio*) Cod. Farn. tefte Lipfio, *Ellio;* idemque legit Agric. inde Acid. vult *Aelio*.

ibid. l. 27. *Rufii Crifpini*) Vett. edd. ufque ad Lipfium *Ruffi Crifpi*.

Pag. 105. *l.* 6. *Sibi conceffam dictitans*) Lipfius hic mendum notat, quod ego non fentio, ait Pichen. Et fuperfe-

deamus versutis aliorum emendd. quibus ad melius non proficimus.

ibid. l. 31. *Tiberio abusque*) Sic Lipf. e Cod. Vat. cui consentiunt Flor. ed. princ. cett. *avousque;* cf. XV, 37, *Oceano abusque.* Vulgo *a Tiberio usque.*

Pag. 107. *l.* 3. *Quibusque aliis Romana continentur*) h. e. *res Romana continetur;* quod & Lipf. voluit.

ibid. l. 19. *Vectigalia omitti*) h. e. *aboleri.*

Pag. 108. *l.* 1. *Leges cuiusque publici*) Formulae conductionis vectigalium, unde constaret, de quibus rebus & quantum pendi deberet vectigal.

ibid. l. 2. *Proscriberentur*) h. e. *publicarentur.*

Pag. 109. *l.* 8. *Aelius Gracilis*) Quidam MSS. *Aelius Gracchus.* Sed nostrum habent edd. pr. & Puteol. & sqq. omnes.

ibid. l. 12. *Quo plerumque prohibentur conatus honesti*) Pich. e compendio scripti in MS. pro *quo* elicit *quomodo.*

ibid. l. 22. *Dubius Avitus*) *Vibius Avitus* Lipf. quem sequitur Broter.

Pag. 110. *l.* 14. *Ansibarii*) Ed. princ. *Ansivarii*, & infra *Ampsivarii.*

ibid. l. 19. *Boiocalus*) Ed. pr. *Boiaculus.* MS. Guelferb. *Biocalus.*

ibid. l. 26. *Receptos gregibus intra hominum famam*) Lipf. voluit *exceptos greg. inter hom. famem.* Bernegg. ex coni. Freinsh. dedit *receptus — famem.* Sed uterque vertunt vulg. in deterius. Serva illam, & corrige *inter* in *intra;* ut sit *ab hominum nunc viventium memoria.*

ibid. l. 31. *Quaeque vacuae*) Quidam addunt *sint.*

Pag. 111. *l.* 4. *Et commotus his Avitus*) Lipf. vertere cupit *&* in *nec.* Sed commotum ad iram credas. Neque dein opus cum Lipsio rescribere *imperia ait. Diis* &c.

ibid. l. 11. *Deesse nobis terra in vitam*) MS. Flor. Guelf. *terram vivam*, unde I. Gronov. *terra in vitam.* Bene: & dictum puta, *in vitam deesse non potest terra, in qua moriamur.* Recipimus in textum minori licentia, quam qua Rhen. ausus est *terra, in qua vivamus, in qua mor.* Ac tamen ea est vulg. cuius prior pars falsa fuit, neque est homine forti & desperato digna.

ibid. l. 20. *Aliena pericula defendentibus*) h. e. a se repellentibus. Sic vero est in MSS. Flor. Bud. & ed. princ. Igitur rescribimus, quod melius est vulgato, ex Rhen. coni. *deferentibus.*

Pag. 112. *l.* 9. *Cuncta victa*) *Viva* placuit Danesio, Faërno, Lipsio. I. F. Gron. volebat *cuncta victi*. Sed ferri debet vulg.

ibid. l. 10. *Civitas Iuhonum*) Ita dedit Puteol. eosque Cluver. ponit in Ducatus Bergensis parte austr. Sed MS. Flor. & Guelf. *Vibonum*; ed. pr. *Iubionum*; hinc Heins. Alting. Cellar. & Spener. volunt *Ubiorum*. Pichius Lipsii amicus censebat *Huionum*; sed Lipsius potius in ipsa Germania, non Belgica fuisse putat. Wüstemannus Witeberg. de *Hermunduris* vult illos horum vicinos, & *Tubones* legendum, eosdem cum *Tubantis* Ptolemaei. Sed cuncta sunt incerta.

ibid. l. 13. *Corripiebant*) Ed. pr. *arripiebant*.

ibid. l. 16. *Aut quo alio humore*) Puteol. addit *niterentur*. Oxon. *uterentur*. Verum abest a MS. Flor. & ed. princ. Itaque delendum illud, ut perperam additum, censuit Pich. delevitque Ernest. Reguntur hi casus a verbo *exstingui*.

ibid. l. 21. *Profana & usu polluta*) Puteol. ante *polluta* addit *viliori*; probatque Lipf. Sed ed. princ. & Cod. Bud. non habent.

ibid. l. 24. *Atque triginta*) Vulg. *& quadraginta*. Sed Lipf. ex Chronol. vidit *& triginta*, quod Freinsh. correxit in *atque triginta*, ut pateret, quomodo inde vulgatum fluxerit.

IN ANNALIUM LIB. XIV.

Pag. 114. *c.* 1. *l.* 1. *Caio*) *Caiis* vult I. F. Gronov.

ead. Vipstano) Al. *Vipsano*, al. *Vipsanio*. Nostrum probant Ursin. Lipf. Rup. Reinef. I. F. Gronov. & rec. Ryck. I. Gron. & sqq.

ibid. l. 3. *Flagrantiore in dies*) Vulg. *flagrantior*. Nostrum probant Acid. & Ernest.

ibid. l. 7. *Incusare Principem, & pupillum vocare*) Lipf. dedit infinit. pro vulg. *incusaret — vocaret*. Utut vero hoc sit in MS. Flor. dedignatus tamen est Pichen. & quis putet, esse Taciti?

ibid. l. 11. *Verum animum? timeri*) Erric. Memmius & Faërn. voluere *uterum annuum timeri*; quod probat Ursin. At Lipsius refutat, ut acutum magis, quam verum. Et Lipf. auctor est distinctionis vulg. *Verus animus* est *affectus verus amoris*.

Pag. 115. *l.* 2. *Agrippinam ardore retinendae potentiae*) Sic MS. Corbei. Sed in editis omnibus durior ſtructura: *ardore ret. Agr. pot.*

ibid. l. 15. *Seu concepit*) Vulg. *conceperit.*

Pag. 116. *l.* 18. *Acciperetque Agrippina*) Ante Freinshem. *acciperetque Agrippinam*, quod Pichena correxit *deciperetque Agr.* prob. Lipſ. & Erneſt. Sed audi Freinsh. qui veterem lect. in melius rectam, hodie vulg. bene munivit. Senſum vocis *acciperet* (h. e. *audiret rumorem*) illuſtrat diverſa ſententia Hiſt. I, 19.

ibid. l. 20. *Obvius in litora*) Pich. malit *litore.*

Pag. 117. *l.* 12. *Ex quis Crepereius*) Vulg. *ex quibus.*

ibid. l. 14. *Acerronia*) Sic ex ed. princ. & Suet. Tib. 73 rec. Erneſt. Vulg. *Aceronia.*

ibid. l. 19. *Eminentibus lecti parietibus*) Lipſius in Diſp. Cod. Mir. reponendum cenſet *arietibus*, qui ſunt tigna obliqua aliis obnitentia, in modum λ; alias *capreoli*; cf. Caeſar de B. G. IV, 17, & Geſn. ad Varron. R. R. III, 5, 13.

ibid. l. 23. *Viſum dehinc*) Sic Cod. Flor. ed. pr. & MSS. ſecundaria; deditque Rhen. pro vulg. olim a Puteol. *iuſſum*; quod iterum placuit Pichenae. Sed ſuadente Freinshem. lectionem Cod. reddiderunt Ryck. I. Gron. eoſque ſecuti.

Pag. 118. *l.* 2. *Lenunculorum*) Ita MS. Flor. & edd. vett. ante Rhen. qui edidit primus *lembunculorum.* Ryckius verum reſtituit. Eſt vero *lenunculus* navis piſcatoria.

ibid. l. 3. *Vecta, villae ſuae infertur*) Sic e MS. Flor. edidit Pich. quod iam legitur in ed. Gryph. (1551.) Puteol. & Lipſianae habent *vectam — inferunt.*

ibid. l. 10. *Intelligeretur. miſitque libertum Agerinum*) Vulg. male *intelligerentur: miſit lib. Ag.* Unde interpretes inanem operam poſuerunt in conciliandis, aut corrigendis quae perverſe legebantur. Nos veriſſima emendatione conſulimus textui: & ipſe Cod. Flor. ed. princ. ac Puteol. habent *miſitque.* Cf. Ann. I, 11: *At Patres, quibus unus metus, ſi intelligere viderentur* &c.

ibid. l. 25. *Quod contra ſubſidium ſibi*) Ed. pr. *ſuffragium*; unde recte coniiciunt *ſuffugium.*

ibid. l. 26. *Niſi quid Burrus & Seneca reperirent*) Ed. princ. *niſi — expertes.* MS. Flor. *ex p gens.* Puteol. *expergiſcerentur*; quod vulg. ſed ſenſu caret. Igitur corrigunt alii *expurgent*, al. *expedirent*, al. *expromerent*, quod dedit Ryck. Noſtrum veſtigiis ed. pr. affine magis.

ibid. l. 27. *Incertum an & ante ignaros*) Ernest. omisit *&*, nescimus an consulto & tacite; at certe l. mittendum est, vel pro vulg. *ignaros* legendum *gnaros*. Nunc certe erant *gnari; an & ante*, dubitat Tacit.

Pag. 119. *l.* 1. *Ac si scitaretur*) Freinshem. maluit *ac sciscitari*, quod rec. Ernest. Sed quis credat, Senecam clare interrogasse, *an caedes* (*Agr.*) *imp. esset?*

Pag. 120. *l.* 1. *Aliam fere litore faciem nunc*) MS. Flor. & ed. pr. *aliam fore lateret faciem*. MS. Agr. *aliam fere latere faciem, nunc*. Locus corruptus, neque a Puteol. auctore vulgatae bene emendatus. Ryck. coniicit *aliam ante fores faciem;* Brot. *aliam fores ante rerum faciem*. Nobis in mentem venit *aliam portendere faciem* &c.

ibid. l. 10. *Iam in mortem*) Sic lenius corrigunt Faërnus & Grosl. vulg. *nam*. *Iam* vero respondet *τῷ prior;* & saepius cum illo permiscetur in MSS.

Pag. 121. *l.* 10. *Morti parentis*) MS. Flor. *morte;* nec tamen praetulit Pich.

ibid. l. 18. *Et luisse eam*) Int. *Agrippinam*. Ambiguum vero relinquit, ipsa se, an alius iussu suo eam occiderit.

ibid. l. 23. *Posteaquam frustra optata*) MS. Flor. & Farn. *ablata*. Ed. pr. *ablatu*. Puteol. *oblata*. Lips. vero Romanam lectionem *optata* suasit, quam Pichenae probatam Freinsh. recep. & sqq.

Pag. 122. *l.* 16. *Prodigia quoque — irrita*) Nihil portendentia.

ibid. l. 20. *Sine cura Deûm*) Int. de salute Romana. Deorum *cura* opponitur *irae*. Hist. I, 3, *curam* & *ultionem* diversa facit.

Pag. 123. *l.* 9. *Praegredi exposcunt*) Quod Grotius coniecerat, vidit in Cod. Flor. I. Gron. reposuitque pro vulg. *progredi exposcunt*.

ibid. l. 18. *Vetus illi copia*) Sic MS. Flor. & ed. pr. Sed Puteol. inde fecit *cura*, quod obtinuit ad Lipsium usque, qui reposuit *copia*, quamvis pro eo mallet *cupido*. Et hoc magis aptum videtur, quam *cura* ab Ernest. reddita. Sed *copia* h. l. est studii, quo Princeps agitur; comites, licentia, inde facultas seu peritia, tum quae his convenit abundantia equorum cet. Sall. Cat. c. 17: *quibus in otio vel magnifice, vel molliter vivere copia erat*. Neronis vero maiores aurigandi studio arsisse, constat ex Suet. c. 4 sq. Gallus diceret: *Il avoit la passion de ses ancêtres*, (vetus copia.)

ibid. l. 27. *Ne utraque pervinceret*) Sic e Cod. Flor. (consentit ed. princ.) rescripsit Pichen. pro vulg. *utroque*, quod Puteol. dederat. Lipsius pro hoc maluit *utrumque*. Sed *utraque*, int. *libido*, ferri potest.

Pag. 124. *l.* 4. *Ratusque dedecus mollir*i) Habet hoc Flor. praefertque Lips. vulgato *amoliri*, & probant Freinsh. ac I. Gron. Puteol. dedit *amolliri*, unde vulg. Ernest. non meminerat, & supra XI, 25, in fine dici *ignominiam mollirent*.

ibid. l. 8. *Nam & eius flagitium est*) Ed. princ. non habet *nam*; quod Puteol. expressit, ac ferendum est.

ibid. l. 27. *Nedum*) h. l. notat *tantum abest ut*; & sic ferimus imperf. seq. quod Ernest. tentat.

ibid. l. 29. *Postremo ipse scenam incedit, multa cura tentans citharam, & praemeditans assistentibus. Facies accesserat*) Vulg. auctore Puteol. inepte: — *& praemeditans assistentibus familiaribus. Accesserat* &c. Veram lect. servant Codd. Farnes. Guelf. & ed. pr. — *& pr. assistentibus facies. Accesserat* &c. Nec aberrant MSS. Vat. Bud. nisi literula una *absistentibus facies*. Neque tamen adhuc id receptum, quia non intellectum interpretibus; eoque varie tentatum. Lipsius ex *facies* fingebat *facibus*: Muretus *fonascis* s. *phonascis*; & Iac. Gron. coniiciebat *assistenti histrionum aciei*. Tales ludos meditantur Critici. Subvenimus vero nos distinguendo vocem *assistentibus* a *facies*, quod cum verbo *accesserat* componendum erat. Suetonius in Ner. 21 narrat rem his verbis: — *intravit ordine suo, simulque Praefecti praetorii citharam sustinentes: post Tribuni militum, iuxtaque amicorum intimi. Utque constitit, peracto principio, Nioben se cantaturum per Cluvium Rufum pronuntiavit, & in horam fere decimam perseveravit* &c. Ludis igitur, Principe quamquam indignis, facies tamen accesserat principalis ex milite praetoriano, Burro Praef. (maerente & laudante) Tribunis, Centurionibus. *Facies accedere* dicitur, ut Cic. Phil. VIII, 23: *Senatus enim faciem secum attulerat auctoritatemque Reip.* Et Noster supra I, 41 de Germanico in uxoris abitu: *incedebat muliebre & miserabile agmen, profuga ducis uxor — lamentantes circum amicorum coniuges — Non florentis Caesaris, neque suis in castris, sed, velut in Urbe victa, facies* —. Verba quodammodo respondent in hac quasi tragoedia, & illa Neronis comoedia, cui similem dedit XVI, 4. *Assistentes* autem qui sint, quaeri potest. Tales quidem & alias dicebantur, qui audiendi caussa tantum adstabant, v. g. Iudici, Oratori, uti apud Quin-

ētil. IX, 2, 76, XI, 1, 68. At forſan h. l. ſint, qui cum Principe in ſcenam inceſſerant, vel aderant canenti Principi, ſociantes citharae eius ſuas chordas. *Praemeditari* autem dicatur, quod alias eſt praeludium ſ. praecentio. *Meditari* certe de carminibus modiſque & aliis uſurpatur. Sic Virg. VI, 8: *tenui meditabor arundine Muſam.* Et Plinius in Paneg. dicit *meditatum carmen.* Sed in mentem quoque venit *praemoderans.* Gellius id verbum in re ſimili adhibet I, 11: *Cretenſes quoque proelia ingredi ſolitos memoriae datum eſt, praecinente ac praemoderante cithara greſſibus.* Neque Noſter dubitat verba ad res fingere; ut infra XIV, 41, *praeumbrare.*

Pag. 125. *l.* 5. *In ſpe potentiae*) Mur. *in* delet, prob. Erneſt. Forſan *&.*

ibid. l. 11. *Nec dum inſignis aetatis nati, conſidere ſimul* &c.) Locus corruptus, quem neque Lipſius, aut Muretus, neque I. F. Gron. tentando reſtituerunt. Si legas nobiſcum, *necdum inſignia arte conati conſidere ſim.* &c. & cogites, Tacitum h. l. deſcribere ludos poëticos, quos cum ſodalibus fecit Nero, ut allato verſu reperiret alius eum, qui illi conneĉteretur, cett. omnia ſatis plana ſunt.

ibid. l. 17. *Utque contraria aſſeverantium diſcordiae eruerentur*) Cod. Flor. teſte Pich. *utque contraria aſſeverant tum diſcordiae rueret.* Sed I. Gron. vidit *rueretur;* & Cod. Bud. teſte Rhen. *ruerentur.* Ed. pr. *rueret;* Agricol. *erueret;* Puteol. *eruerentur.* Beroald. *ervebantur*, quod reiecit Lipſ. & I. F. Gron. fruſtra reſtituit. Erneſt. velit *riderentur.* In hac incertitudine nihil definias. Addimus hiſce contrariis & noſtrum: *ut qui contraria aſſeverarent, in diſcordias ruerent.* Obleĉtabatur, credimus, Nero magis in ſpeĉtaculo litigantium philoſophorum, quam in vero, cuius inveniendi ratio iſta non ſit.

Pag. 126. *l.* 24. *Et elegantia uterque eam clariorem effecit*) Credo, me bene ſic correxiſſe vulgatam Puteolani: *& elegantia vitae; quam clariorem* &c. cui quamvis corruptae nemo ex conſultoribus Cod. Flor. opem attulit. Lipſius traiicere tentabat *& quem elegantia vitae clariorem effecit;* quod neſcio an peius ſit. I. F. Gronovius vulgatam tuebatur, quaſi Tacitus dixiſſet: *& elegantia vitae* (Servilii) *quam clariorem effecit* (Domitius), *ut par ingenio, ita morum diverſus.* Quamvis hanc veriſſimam putat Erneſtius explanationem, qua omnes aliorum conieĉturae inanes reddantur, offendit tamen nos arbitraria illa varietas nominum, quae ſub-

audiri vult Gronovius: tum nihil in ea videmus, quod nativum ſit & ſimplex. Tacitus cum Domitium Afrum & M. Servilium eloquentia claros, ſingulos per ſe alterum oratorem, alterum & hiſtoricum notaſſet, utrumque comparat: *& elegantia uterque eam* (eloquentiam) *clariorem effecit, ut par ingenio, ita morum diverſus.* Similia Noſter iam attulerat Ann. IV, 52: *Afer primoribus oratorum additus, divulgato ingenio, & ſecuta aſſeveratione Caeſaris, qua* ſuo iure diſertum *eum appellavit. mox capeſſendis accuſationibus, aut reos tutando, proſperiore eloquentiae quam morum fama fuit: niſi quod aetas extrema multum etiam eloquentiae demſit, dum feſſa mente retinet ſilentii impatientiam.* Utrumque etiam Quinctilianus laudat; Domitium quidem XII, 11, 3: *Vidi ego longe omnium, quos mihi cognoſcere contigit, ſummum oratorem, Domitium Afrum valde ſenem, quotidie aliquid ex ea, quam meruerat, auctoritate perdentem, cum agente illo, quem principem fuiſſe quondam fori, non erat dubium, alii riderent, alii erubeſcerent: quae occaſio illis fuit dicendi, malle eum deficere, quam deſinere;* & alibi ob urbanitatem, dictorum venuſtatem, & maturitatem orationis. Marcum autem Servilium idem nominat Servilium Nonianum (al. *Novianum*) X, 1, 102, & poſt Salluſtium Liviumque in numero principum hiſtoriae reponit, hoc encomio: *Clari vir ingenii,* (al. *elatus vir ingenio*) *& ſententiis creber, ſed minus preſſus, quam hiſtoriae auctoritas poſtulat.*

Pag. 127. *l.* 3. *Ne, ſi conſideret*) Ryckius auctore Agric. *ne* hic inſeruit primus, idemque mox ante *ſpectaculorum* delevit, ut loco motum. Secuti ſunt illum I. Gron. ed. Wetſten. Erneſt. Idem voluerant Daneſius & Muretus. Refragatur tamen Pich.

ibid. l. 5. *Praetores ederent*) Ante Lipſium edd. habebant *P. R. ſederet.* Sed is ex MSS. veſtigiis *Praetor ſederet* (& ſic quoque ed. princ. ac Puteol.) dedit lectionem, quae hodie eſt vulg.

ibid. l. 6. *Ceterum abolitos*) h. e. decreſcentes ſ. ſublapſos.

ibid. l. 12. *Ut proceres Romani*) Particulam *ut* inſerimus, bene iubente Acidal.

ibid. l. 16. *An iuſtitiam augures* &c.) Sic emendamus corruptum, quod in omnibus eſt, *an iuſtitiam augurii* &c. Lipſius nihil attulit, dicens: *vitium, cui medendo impar ego.* Haud igitur probabat coniecturam Vertranii *an ius augurum*, neque illam Faërni *an ius augeri, & dec. Eq.* Piche-

na sanare se credidit vulnus, cum augeret legendo *an institutos Augustanos & dec. Eq.* putans derisionis causa ad Augustanos Equites alludi, de quibus supra cap. 15. Eundem in modum voluit Acidalius. Pichenae assurgunt I. F. Gronov. & Ryckius. Verum sane non video, quid illi Augustani hic rerum agant; sed quam ineptum sit, illos iungere decuriis Equitum (iudicibus), si, quod Gronovius vult, in has decurias legendi fuerint, intelligo. Neque Broterius lectioni subvenit transponendo copulam: *An iust. augurii decurias Equitum & egr. iud. munus expl.* Nobis quidem, qui *augurii* in *augures* leniter mutavimus, praesidio sint, quae de augurum iure tradit Cicer. de Legg. II, 12. *Maximum autem*, inquit ille, *& praestantissimum in republica ius est Augurum, & cum auctoritate coniunctum. — Quid enim maius est, si de iure quaerimus, quam posse* &c. Sed lege potius reliqua apud ipsum. *Iustitia* ergo s. iuris ratio quaedam summa, humanas res divinis alligans, erat penes Augures; uti iudicandi munus penes decurias Equitum.

Pag. 128. *l.* 2. *Consurgeret ac strueretur*) Vel potius *destrueretur.* Sic invenit Io. Ad. Nodell in crit. observatt. libello, Campae 1781 edito.

ibid. l. 12. *Ac ne modica quidem*) h. e. *humilia*, magisque etiam *modesta* seu ferenda, quam procerum studia prava.

ibid. l. 17. *Quis per eos dies*) Sic Grosl. voluit pro vulg. *quos.* Pichena e vestigiis MS. maluit *quomodo.* Perinde sit.

ibid. l. 19. *Tanquam mutationem regnis portendat*) *Regnis* recepimus cum Broterio ex emend. Bentleii. Vulgo *regis.*

ibid. l. 21. *Anquirebant*) Sic I. Gron. rec. ex MS. Flor. eumque secuti Brot. & Ernest. Vulg. *inquirebant.*

ibid. l. 22. *Rubellius Plautus celebrabatur*) I. Gron. rec. *celebratus.* Nos Pich. sequimur.

Pag. 129. *l.* 4. *Consuleret quieti Urbis*) Sic pulchre emendavit Pich. e vestigiis Flor. vulgatam olim *consuleret sibi & turbis:* neque audiendus Lipsius, qui etiam dein a priore sua ratione *sibi & urbi* abire nolebat. Sed tandem lectionem *sibi. & turbis* &c probare videtur in Disp. Cod. Mir.

ibid. l. 12. *Corpore loto*) Sic Lips. & Heins. Graev. Ern. volunt pro vulg. *toto.*

ibid. l. 30. *Fines suos praetergredientem*) Flor. *praegredientem.* Spernit I. Gron. sed rec. Ernest. & Brot. Perinde sit. Nostrum clarius.

Pag. 130. *l.* 13. *Taurannitium*) Sic ed. pr. Cod. Guelf.

Agr. quod verius videtur, quam ex Flor. *Taurauntium*. Puteolanus dedit *Taurauntium*, pro quo sqq. *Taurantium*, forte operarum vitio, certe a Gryphio propagato.

ibid. l. 27. *Aggeris*) *Aggeribus* Ryck. prob. Ernest.

Pag. 131. *l.* 10. *Aversos animis*) Vulg. *animi*. Sed e Flor. & ed. pr. nostrum rec. Ernest.

ibid. l. 21. *Equitum alae. & quo facilius novum regnum tueretur, pars* &c.) *Equitum alae, quo facil. n. r. tueretur. Pars* &c. Freinsh. prob. Ryck. & Ernest.

ibid. l. 23. *Pharasmani Polemonique*) Ita nomina fracta in edd. *pars* * *Nipolique* primus feliciter restituit I. Fr. Gronov. prob. Ryck. & Ern. Recepit Broter. Pharasmanes Iberiae, Polemo Ponti, Aristob. Armeniae minoris, & Antiochus Comagenae reges fuere.

ibid. l. 31. *Tarentum & Antium*) Cod. Bud. *Antium* omittit, quod tamen est in aliis MSS. ac Puteol. & a Suetonio memoratur.

Pag. 132. *l.* 23. *Fratris opibus*) Puteol. olim dederat *fratris favore*. Sed e vestigiis Flor. Pich. invenit nostrum; & alii MSS. Lipsio laudari habent *opibus*.

ibid. l. 26. *A. Didius*) Vulg. *Avitus*. Sed supra XII, 40, vocatur *A. Didius*, & in Agr. 14 *Didius Gallus*, monente iam Lipsio. Itaque rec. Ern. nisus quoque vestigiis ed. pr. *adiutus*.

Pag. 133. *l.* 10. *Adversus breve litus*) Noli vocem *litus* delere cum Broter. quod absit ab ed. pr. & MSS. secundariis apud ipsum; cf. supra I, 70, VI, 33.

ead. Sic pedes) Sic e Flor. I. Gron. pro *pedites*; & mox I. F. Gronov. vult *vada*, quod Ernest. contra Ryckium tuetur, sed non rec.

ibid. l. 27. *Rex Icenorum Prasutagus*) Ed. pr. *Phrasuragus*. Sed eadem male legit *Tigenorum*, uti Puteol. *Igenorum*.

Pag. 134. *l.* 3. *Boadicea*) Puteol. *Boodicia*, quod seqq. habent ad Pichen. usque, qui expressit *Boudicea*; & sic eam Tacitus denuo vocat infra 37. Sed in vita Agr. 16 *Voadica*. Ita legendum sit *Boadicea*; quod seq. Rapinus Hist. Angl.

ibid. l. 10. *Et qui alii nondum servitio facti*) Ante Pichen. obtinebat lectio Puteol. *assuefacti*. Is dedit e Flor. *facti*; & sic ed. pr. aliique MSS. Sed Agr. legebat *fracti*; quod placet.

ibid. l. 18. *Quasi arx*) Vulg. *ara* primus correxit Freinshem. in *arx*, quod rec. Bern. & sqq.

ibid. l. 26. *Feminae in furorem turbatae*) Sic Faërnus voluit & Lipsius in marg. edidit pro vulg. *furore*.

ibid. l. 30. *Tamesae subversae coloniae*) Hanc lect. Pichen. feliciter e vestigiis MS. Flor. *tam esae subv. col.* restituit. Antea ex Puteol. male editum erat *notam esse s. c.*

Pag. 135. *l.* 6. *Tutela templi freti*) h. e. *septo templi.* Ceterum loco aliis suspecto meliori distinctione subvenire consultius, quam verba ipsa tentare. Post *manus* igitur punctum reposuimus, deiecto quod erat post *freti.*

ibid. l. 10. *Iuventus sola restitit. Ita* &c.) Vocis *restitit* ultima absorpsit forsan particulam *ita*, quam Acidalius desiderat. Omissam in vulg. reddimus.

ibid. l. 27. *Satisque magnis documentis*) Potius forsan sit: *nocumentis.*

ibid. l. 31. *In partem agminis acceperat*) Vulg. *acciperet*; quod falsum vidit Acid. nostrumque suasit.

Pag. 136. *l.* 4. *Praesidiisque militarium*) *Militaribus* Pich. prob. Ernest.

ibid. l. 11. *Tanquam reddituri supplicium*) Lipsius frustra voluit *reddituris.*

ibid. l. 12. *Praerepta interim ultione*) Forsan *promti interim ultioni.* Cf. XI, 32. Neque enim partic. praet. bene convenit cum futuro *reddituri.* Sed & *interim* nos movet.

ibid. l. 13. *Vexillariis vicesimanis*) Vulg. *vicesimariis.* Nostrum voluit Acid. & rec. I. Gron. ac sqq.

Pag. 137. *l.* 1. *Confectum verberibus corpus*) Al. MSS. & edd. *consectum.*

ibid. l. 26. *Certus eventus*) Puteol. *eventu*; sed melior casus secundus.

ibid. l. 29. *Incerto iactu*) Vulg. *certo iactu* nemini h. l. placere potest; & sine dubio Pich. verum vidit, cum vellet *incerto*; (quod in MSS. scribi solet *icerto*). Freinsh. quidem id non convenire ait cum propius suggresso hoste. Verum vel non ita prope suggressum putes, ut *iactus* esset *certus*, vel incertitudo tribuenda aliis causis, quae in hostem imprudentem cadunt. Lipsius locum hunc invertendo, voluit *suggressis hostibus, certo* &c.

Pag. 138. *l.* 26. *Omni aetate ad bellum versa*) Ed. pr. *versos.* Unde Ern. coniicit *omni aestate ad bellum versos.*

Pag. 139. *l.* 5. *Prospera ad fortunam Reipublicae*) Ed. Lipsio Romana dicta *prospera fortunae*, sed MS. Flor. *fortunam*; Bud. *ad fortunam*; & sic edd. princ. ac Puteolani; qui etiam pro *ipsius*, quod huc ex antec. repetitum legitur in MS. rescripsit *Reip.* Ernest. id omitti posse putans

cupit: *prospera fortunae ref.* Cf. Agr. c. 27: *iniquissima haec bellorum conditio est: prospera omnes sibi vindicant; adversa uni imputantur.*

ibid. l. 18. *In mollius relata*) h. e. *quod a vero flexum esset.*

ibid. l. 19. *Detentusque rebus gerundis Suetonius*) *Demotusque* Faërn. idemque mox delendum vult *post* ante *paucas;* prob. Ernest. Sed Cod. Bud. habet *perpaucas.*

ibid. l. 31. *Vinicio Rufino*) MSS. Flor. Oxon. Bud. Agr. Guelf. ed. pr. *Vincio.* Puteol. *Vicio*, quod est vulg. Rhen. Mercer. Faërn. corrigunt *Vinicio;* & ex monum. antiquis notat Ryckius, *Rufinus* cognomen esse *Viniciorum*, nec tamen rec. Ernest. Nos recipimus.

Pag. 140. *l.* 19. *Additur Senatusconsulto*) Al. *SCtum*, contra Codd. MSS. & ed. pr.

ibid. l. 25. *Amore exoleti infensus*) h. e. *ob amorem.* Puteol. haud bene reposuerat *amori.* Pich. autem malebat *amore — incensus.*

Pag. 141. *l.* 17. *At quem dignitas sua defendet* &c.) Optime se habet vulgata ex Puteol. emendatior *At — profuerit;* neque ei obesse credimus minutas MSS. & ed. princ. discrepantias, quas retulit Ernest.

ibid. l. 29. *Animum sumsisse*) Frustra Ryckius & I. Gron. resuscitant *insumsisse* ex vett. edd. quod Rhen. pridem correxerat.

Pag. 142. *l.* 2. *Multa sceleris indicia praeveniunt.*) Punctum h. l. ex edd. priscis, ac praeeuntibus monitis Mureti, Acid. & Freinshemii bene reposuit Ernest. cum id a Rhenano male verbo *servi* postpositum fuisset.

ibid. l. 12. *Nam & ex fuso exercitu*) Intellige: *pereant sane.* Et tum, ex sententia I. F. Gron. procedit lectio fide MS. Flor. & ed. princ. cett. nixa, pro qua Puteol. dederat: *Num & ex fuso — strenui non sortiuntur?* Atque hanc illi praetulit Pich. fecitque vulgatam. Ryckius & I. Gron. restituere antiquiorem; eosque sequitur Ern. Verum nos movet repetita in eodem commate coniunctio: *Nam & — etiam str.* Itaque forsan legendum: *Nonne ex fuso exerc. — etiam str. sortiuntur?* haec certe vox acrius dicente Cassio haud indigna.

Pag. 143. *l.* 2. *Q. Volusio*) Cod. Vatic. & ed. pr. *Volusino;* & sic ubique.

ibid. l. 25. *Tum primum revocata ea lex: credebaturque* &c.) Optime sic emendavit Freinsh. vulgatam corruptam, quam

reiicimus, *lex credebatur, quae haud — gloriam quaesivit.* Mox *interc. tribun.* ipsa est Caesaris, qui sic pararet sibi gloriam clementiae, uti supra XIII, 11. Et huius denuo ostentandae facultatem ipsi quaerebat accusator.

Pag. 144. *l.* 11. *Eo privatim miseriorem*) Sic Lipſ. & Mur. volunt pro *miserior;* & rec. Erneſt.

Pag. 145. *l.* 6. *Talius Geminus*) *T. Allius* Mur. nec ſpernit Ryck.

ibid. l. 16. *In se tumescentibus*) *Intumescentibus* Mur. prob. Erneſt.

ibid. l. 17. *Impedito meatu, spiritum finiebat*) *Impedito meatu spiritus, finierat,* mavult Erneſt. *Finire* ſimpl. pro *mori* dixit Tacitus VI, 50.

ibid. l. 29. *Sosonium Tigellinum*) Vett. edd. uſque ad Lipſ. *Offorium* l. *Osonium.*

Pag. 146. *l.* 30. *Abavus tuus, Augustus*) Al. *atavus;* male.

Pag. 147. *l.* 6. *Et quibus*) Sic MS. Flor. Recep. Pichen. a Freinsh. neglectum repetit I. Gron. Sed Erneſt. denuo ex ed. princ. & ſq. reddit *e quibus.*

ibid. l. 13. *Tales hortos instruit*) Flor. *exstruit;* ſed non mutavit Pichen.

ibid. l. 20. *Infra tuam magnitudinem iacent*) Al. *iacet,* & mox *incumbit,* ut referatur ad *invidiam.*

ibid. l. 28. *Quorum fulgore praestringor*) Vulg. *perstringor.*

ibid. l. 30. *Nixum fastigio regimen*) Vulg. *nixum* (ed. pr. *visum*) *fastigii regimen.* Utrumque non ſanum. Correximus igitur *fastigio,* h. e. *imperatoria dignitate.* Sic ſupra Noſter XIV, 1: *Nero — vetustate imperii coalita audacia.* Et Hiſt. I, 16: *Nero, quem longa Caesarum serie tumentem* &c. Add. Hiſt. II, 76: *Caii, aut Claudii vel Neronis fundatam longo imperio domum.*

ibid. l. 31. *Possumus seniores amici quieti respondere*) MSS. Vatic. & Bud. corrupte *quietem;* & ſic ed. princ. Sed Puteol. dedit *quiete,* quod ut vulg. retinuere Pichen. & ſqq. Nos ſcribimus *quieti* hoc ſenſu: *Senioribus ex amicis tuis conveniat quies;* & hunc ſenſum poſtulare videntur ſqq. *Hoc quoque* &c.

Pag. 148. *l.* 2. *Qui & modica tolerarent*) Sic ed. princ. at Puteol. cum affeclis *tolerarunt.* Priorem lect. reſtituit Rhen. quae ſanior eſt & vulg.

ibid. l. 6. *Abavus meus, Augustus*) Sic Lipſ. pro vulg. *avus.*

ibid. l. 25. *Claudio postponis*) Al. *praeponis,* quod Lipſ. mu-

tari voluit in *postponis;* & hoc in MS. Flor. vidit I. Gron. indeque rec. Broter. quem sequitur Ernest.

ead. Sed quantum) Broter. corrigit *vel quantum* aut *& qu.* cum Acid. quod placet Ernest.

ibid. l. 28. *Ornatumque robur*) Ante Pich. legebatur *inornatumque.* Sed & is non bene explicavit *ornatumque.* Construe — *revocas regisque impensius robur ornatum subsidio.* Subsidio non regitur, sed eo ornamur, augemur.

Pag. 149. *l.* 23. *Praesentia*) MS. Flor. *praesentiora* (idemque ed. pr.) unde Lipsius voluit, *praesenti opera*, nec tamen improbat vulg. Freinshem. *praesenti cura*, & sic legit Agr. deditque Ryck. Sed ferimus lectionem Puteol. quam & Pich. praetulit.

ibid. l. 25. *Nec minus suspensos*) Recte sic rescribit Lips. pro vulg. *suspectos.*

Pag. 150. *l.* 11. *Ne clari atque insontes interficerentur*) Sic Puteol. edidit pro *ut clari*, quod est in ed. princ. Ac MS. Guelf. in textu habet *ne*, in margine *ut.* Quis primum reposuerit *si*, (quod est vulg.) nescimus, nisi Rhenanus id tacite dederit. Et minus offendit nostrum.

ibid. l. 15. *Transisse. Vana haec* &c.) Omnes edd. inde a Rhen. *transisse una. Haec* —. Sed Ernest. a *transisse* puncto disiunxit *una;* quod corrigimus in *vana.* Voluerat id Boxhorn. probatque Broter.

ibid. l. 19. *Otium, suffugium, & magni nominis miserationem*) MSS. & edd. omnes habent haec merito suspecta Lipsio & Pichen. neque ab iis correcta. Agric. legebat *ocii;* unde Heinsius fecit *odii suffugium.* Sed quid hoc ad mentem Antistii facit? Audeo igitur *ocius suffugium esse magni nom. mis.* Respondet illud & *segni morti*, & sqq. *reperturum bonos.* Cf. quod apud Sall. Catil. cap. 40 Allobrogum legati queruntur: *miseriis suis remedium mortem exspectare;* & quod iis responsum ab Umbreno: *At ego*, inquit, *vobis, si modo viri esse voltis, rationem ostendam, qua tanta ista mala effugiatis.*

ibid. l. 24. *Quae ad usque bellum evalescerent*) *Quoad usque b. evalesceret* Rhen.

Pag. 151. *l.* 3. *Coeranum*) Lips. e Senecae Ep. 66 coniicit *Claranum.*

ibid. l. 4. *Constantiam opperiendae mortis*) *Oppetendae mortis* Heins. prob. Ernest.

ibid. l. 12. *Maturare parat*) *Paras* Mur. & Acidal.

S 3

ibid. l. 20. *Gravioribus tamen ludibriis*) *Iam* pro *tamen* voluit Freinsh. & habet Cod. Agric.

Pag. 152. *l.* 8. *His auditis Nero, tanquam poenitentia flagitii*) Fracta est vulg. auct. Puteol. *His haud quaquam Nero poen. fl.* Cod. Agric. *His motus Nero, an poen. flag.* quod Lips. & Acid. ingenio Agr. tribuunt: at Ryck. rec. MS. Flor. & Cod. Bud. pro *quaquam* habent *tanquam*; sed in ceteris non subveniunt. Et *Nero* certe loco motus est; & *auditis* truncatum in *haud*. Ita, quem in modum iam voluere Rhen. (qui *Nero* omisit) & Acid. (qui post *flag.* reposuit) propior sit a MS. Flor. emendatio, qua textui consulimus.

ibid. l. 10. *Deosque laude venerantur*) Sic correximus, quod corruptum vidit Lipsius, neque emendavit, *Deosque tandem ven.* quod est vulgatum. Sic Tacitus XII, 37: *Principem laudibus gratibusque venerati sunt.*

ibid. l. 14. *Repetitum * venerantium*) Sic MS. Flor. ed. pr. & ex Cod. Bud. redditum a Rhen. Neque enim bene Puteol. dederat *repetitum venerantur.* Multa inde coniiciendi licentia. Cod. Agric. *expetitur venerantibus*, (quod rec. Ryck. & Broter.) Tum Grotius maluit *repetitur veneratio.* Harl. *repetita veneratione;* tandem I. Gron. prolapsus in *repetitu venerantium.* Venerat in mentem, haec verba loco mota & hoc ordine legi posse — *statuunt, repetitam venerantur. Itur etiam* &c. An verior videatur emendatio Ios. Nerii Anal. I, 5, quam secutus Mullerus interpres Germ. ut aptam consеqq. *repetitum venere Antium. iamque & — ?* Vix credam itum esse Antium, ubi Nero agebat. Ingressi erant acclamantes palatium, quod Romae erat. Eligant lectt.

ibid. l. 17. *Turbam disiecere*) Sic MSS. Reg. Corb. ed. pr. Male vulg. *turbatos disiecere.*

ibid. l. 31. *An, quia veram progeniem penatibus Caesarum datura sit, malle populum Romanum tibicinis* &c.) Editio princ. inepte prorsus turbat lectionem — *mallet P. R. quam tibic.* &c. Cave autem inde cum Ernestio elicias aliud tanquam verius vulgato. Ille sic instruit: *an quia veram progeniem penatibus Caesarum datura sit?* (immo) *malle populum R.* (scil. veram progeniem Caesarum) *quam tibicinis Aegyptii subolem imperatorio fastigio induci.* Broterio haec non displicent. Nobis tantum sapere non datum. Invidiosius sane in populum Octaviae cupientem ad Neronem dixerat ac dein dicit, quam ut vulgatam, per se claram, atque melioribus MSS. nixam, spernamus.

Pag. 153. *l.* 10. *Quaestionibus ancillarum elusa erat*) Vulg. *eluserat*. Nostrum vero voluere Iac. Lectius Lipsio laudatus, Faërnus, probatque Pich. sed spernit frustra Freinsh. Tandem rec. Ernest.

ibid. l. 16. *Malorum facinorum*) Ex MS. Fl. rec. Freinsh. pro vulg. *graviorum fac.*

Pag. 155. *l.* 6. *Creditus est*) Vulg. *creditum est*. Nostrum est in Cod. Flor. editumque a Ryckio & Ernest.

IN ANNALIUM LIB. XV.

Pag. 157. *l. ult. Per silentium haud modice*) Int. *haud modice accendebat*, & facta incisione verbum *querendo* male prioribus in edd. omnibus connexum, refer ad sqq. Sic nil mutandum cum Beroaldo & Broter. qui dederunt *aut modice querendo, gr.* &c. quod & voluerant Mur. Acidal. Ryck. & Ernest. minus recte.

Pag. 158. *l.* 30. *Vettio Bolano*) Sic MS. Flor. & ex lapide scribi voluit Lips. pro vulg. *Vectio*; quod reiecere Ryck. & I. Gronov.

Pag. 159. *l.* 9. *Congestu arenae abdidit*) Sic ed. princ. & Rhen. At alii male *obdidit*, quod recipere non debuit Ryck.

ibid. l. 13. *Occupaverat Tigranocerta*) Omnes edd. ante haec inserunt *qui*, quod non est in MS. Flor. & ed. princ. omissumque Ernest.

ibid. l. 30. *Omitteret potius*) *Ocius* Lips. & Faërn. *Protinus* Boxhorn. Utrumque probat Ernest. Sed vulg. non improbat Pichen.

Pag. 160. *l.* 10. *Pabuli inopia*) MSS. Oxon. & Guelf. dirimunt ab antecedentibus, & habent *pabuli inopiam.*

ibid. l. 11. *Exorta vis locustarum ambederat*) MS. Flor. & ed. pr. *exorta vi — aberat.*

ibid. l. 15. *Omittere Tigranocerta*) *Tigranocerta* ante cap. 5 & supra XIV, 24, fem. generis erat; h. l. autem & dein ut neutrum usurpatur Tacito. Incertum igitur est genus. Cf. Cellar. Not. O. A. T. II, p. 392 sq.

ibid. l. 18. *Magnifice extollebant*) Sic ex Puteol. reddidit Ernest. pro vulg. *& magnifica*. Ed. princ. tantum habet *patrata extollebant.*

Pag. 161. *l.* 15. *Funisulanus Vettonianus*) Sic MS. Flor.

& ed. princ. Et apud Cic. ad Att. V, 4, X, 15, occurri: *Funisulanus*, obſervante Erneſt. MS. Bud. & Puteol. legunt *Fimiſulanus*; pro quo irrepſit vulg. *Famiſulanus*.

ibid. l. 16. *Calavius Sabinus*) *Calviſius* Freinshem. Conf. infra Hiſt. I, 48.

Pag. 162. *l.* 25. *Prodita infrequentia*) h. e. ut Freinshem. vult, *detecta*. Malimus tamen *proditur*.

Pag. 163. *l.* 7. *Tria millia delecti*) Sic e MS. Flor. Pich. dedit, pro vulg. *delectorum*.

ibid. l. 10. *Arſamoſata*) Sic ed. pr. & reſtituit Rhenanus pro lect. Puteol. Ber. Alc. *Aſamoſata*. Numus muſei Medicei *Armoſata*, quod & habet Polybius.

ibid. l. 14. *Ut inſtantem*) *Ut neceſſitatem* vult Erneſt.

ibid. l. 21. *Nihil mutato conſilio, ſed vi*) Faërn. *ſed* delet.

Pag. 164. *l.* 23. *Ubi par eorum numerus apiſceretur* &c.) Sic libri vett. quos ſequimur cum Ryckio & I. Gron. pro vulg. *adipiſceretur*. Intelligent autem lectores attenti nobiſcum ſententiam hunc in modum: *quanto maius rariuſque decus id foret, ubi numerus eorum, qui ob ſervatos cives honorem apiſcerentur, par eſſet numero eorum, qui ſalutem accepiſſent*. Maius profecto decus, ſervaſſe plures, quam ſingulos; maximum, ſervare parem numero exercitum, atque eo fortitudinis laude augere, quod qui ſervati pari numero fuerint, ſibi ipſi aeque conſulere potuiſſent. Neſcio autem, quare Lipſius pro vulg. *apiſceretur*, quod laudi & honori proprium eſt, voluerit *adſpiceretur*, in quo nulla h. l. vis. Ceſſere quidem Lipſii coniecturae Pichena, quamvis melius *apiſceretur* in Cod. Flor. vidiſſet, ac Freinsh. a Berneggero ſocero diſſentiens. Reſtituit enim Bernegg. ante vulgatum; ſed Ryckius tandem ſimplicius illud, Tacito aliiſque auctoribus non minus ſolemne, primus dedit; a quo Erneſt. iterum diſceſſit ad vulgatum. Eſt vero *apiſcor* verbum Graecae originis ab antiquo ἄπω, unde ἄπος, quod Euſtath. ad Eurip. Phoen. bene exponit *κάματον*, *laborem*; & ἀπία, quod etiam Latini adhibuere pro *ligare*, h. e. ſtudioſe rem ad aliam accommodare. Ἀπίσκω, *apiſcor*, & compoſ. *adipiſcor*, notat *cum labore invenire*. Continuanti laborem tandem contingit conſequi rem; inde partic. *aptus*, aſſecutus; & *aptus* rei, ſ. ad rem, qui ſeſe ſtudio & labore ad illam accommodavit, *aptum*que dicitur, quidquid bene congruit. Inde etiam, *apes*, laborioſum inſectorum genus, *apex*, ſummitatem notans, quam labore aſſequimur.

Ignoſcant lectores digreſſo ad haec ludicra & apinas. Erneſtius vero in ipſa Taciti ſententia acutius quid latere putat, quod non ad vivum reſecandum ſit. *Acumen*, inquit, *quaeſitum eſt in eo, quod etiam ſervati quodammodo ſervantium honorem conſequuntur; quod habet aliquid* παράδοξον. Ego in hiſce nihil intelligo: ac ſane Tacitus ſapientior, quam qui paradoxa venaretur. Pergit vir doct. *Ceterum offendor etiam* eorum, *quod melius abeſſet: an Tacitus dedit*, eam, *vel* coronam? Sed nefas ſit quidquam mutare.

Pag. 165. *l.* 4. *Ut Corbulonem*) MS. Flor. Bud. & ed. pr. habent *aut Corbulonem*. Puteol. dein *aut metu Corbulon.* Sed Rhen. bene correxit *aut* in *ut*, expunxitque *metu*; quod ſeqq. edd. praeter Bernegg. qui revocavit lectionem Puteol.

ibid. l. 7. *Numantino populo*) Vulg. *Italico populo*; at appoſitio talis prorſus redundans & indigna. Et uti Caudinam cladem intulere Samnites, ſic alteram unius urbis populus.

ead. Ac Parthis) Vulg. *aut Poenis*. Freinsh. deſiderans auctores Numantinae cladis volebat *aut Hiſpanis*, *ut Rom. imp. aemulis*, (nempe Parthis) quam emendationem adiuvandam duxit I. F. Gron. *aut Hiſpanis, quam Parthis R. imp. aem.* Noſtra lenior eſt.

ibid. l. 8. *Validam quoque & laudatam antiquitatem* &c.) Sc. meminiſſe poterant Auli cum Romano exercitu a Iugurtha ſub iugum miſſi; quo dedecore is, armatus, potius, quam manu ſalutem quaeſiviſſet. Sall. Iug. c. 38 & 39.

ibid. l. 9. *Contra daret*) MS. Bud. *contradiceret.*

ibid. l. 21. *Quo de Armenia cernerent*) Vulg. *quid de Arm. cern.* MS. Agr. & ed. pr. *quod.*

ead. Dignum Arſacidarum) Forſan *regno Arſ.* & intellige *Armeniam*. Cf. infra 24. Alias locus vel ipſi Lipſio deſertus haud bene explicetur.

ibid. l. 25. *Et ſi qua Caeſares*) Hoc e MS. Flor. *& ſi qua ces* — invenit Pich. rec. Bernegg. & ſeqq. Antea *ſi qui duces.*

Pag. 166. *l.* 4. *Flumini Arſaniae*) MS. Flor. & ed. pr. *Arſanieti*; Puteol. *Arſameti*. Lipſ. Dione uſus inde dedit *Arſaniae etenim*; Ryck. & Erneſt. omittunt bene *etenim.*

ibid. l. 5. *Iter experientis*) *Expedientis* coni. Grotius, viſumque in duobus MSS. rec. Brot. quem ſq. Erneſt. Nobis *experientis*, h. e. *tentantis*, haud ineptum videtur.

ibid. l. 20. *Et proximus quiſque regem*) Vulg. *regi*. Sed quaeſitius illud ex MSS. Fl. Guelf. Agr. & ed. pr. dederunt I. Gron. & Erneſt. iamque olim praetulerat Gruterus.

Pag. 167. *l.* 2. *Composita, sic reliqua)* Freinshem. mavult *composita sint, reliqua.*

Pag. 168. *l.* 7. *Frumentum publicum)* Ursini Codex corrupte *frumentum pull.* unde is pariterque Muretus & Broter. praeferunt *publicum* vulgatae *plebis.*

ibid. l. 9. *Securitatem annonae sustentaret)* Lips. ludendo dedit *sistentaret*, (quod verbum nihili vocat I. F. Gron.) sed in Disp. Cod. Mir. rediit ad *ostentaret*, quod iam aliis placuerat; idque edidit Ryck. e Cod. Agric. Feratur tamen vulg. & *sustentaret* sit h. l. *fulciret.*

ibid. l. 16. *Iustos reditus anteissent)* Forsan *auxissent.*

ibid. l. 23. *Quos adoptaverant. qui) Qui* (h. e. *patres veri*) Ernestio omissum, quod absit a Flor. & ed. pr. At Puteol. habet, idemque retinuit Pich. quos sqq. edd. omnes.

Pag. 169. *l.* 25. *De aestimatione singulorum)* Sic omnes edd. praeter Ernest. qui voluit *existimatione*, quod Puteol. habet *eximatione.* Sed & Liv. IV, 41: *non militis de Imperatore aestimationem esse, sed populi Romani fuisse.* Igitur *aestimatio* & h. l. notet *iudicium.*

Pag. 170. *l.* 9. *Ambitio cohibebitur)* Ita Lips. voluit ac rec. Ernest. pro vulg. *cohibetur.*

ibid. l. 11. *Abnuentibus Consulibus ea de re relatum)* h. e. *relationem* novam. Priorem enim egressus erat Thrasea.

ibid. l. 18. *Et motu terrae) Motus* haud recte volunt I. F. Gron. & Ernest. *Proruit* h. l. ut neutrum adhibetur, uti Val. Argon. VII, 600, *vi molis & ira proruit.* Idque postulat casus primus *Pompeii.*

ibid. l. 30. *Antianae religionis)* MSS. fluctuant. Flor. *Actiereae.* Ed. princ. *acciacae.* Puteol. *Atticae;* quod inde fluxit in omnes edd. Lipsius coniecerat *Actiacae*, sed non in eo perstitit; idque tamen recepere Broter. & Ernest. Grotius melius vidit *Antiatis* l. *Antiatinae*, quod & placet Ryckio. Propius a vero iam ante Muretus *Antianae*, quod derivatum habet Plin. Hist. L. III, c. 6. Antium, patria Neronis, Domitiae gentis, urbs olim ampla, dein colonia, Fortunae templo celebris, Neroni grata; ibique recens ei nata erat filia. Quid igitur ad externa aberremus?

Pag. 172. *l.* 10. *Cincio)* MS. Flor. *Cicio.* MSS. Agr. Guelf. ed. pr. *Citio.* At Pighius leg. censet *Cestio*, prob. Ryck. quod recepit Broter.

Pag. 173. *l.* 5. *Adversa in inscitiam)* Ante Freinsh. edd. habent male *adversam insc.*

ibid. l. 20. *Simul ut consilio terrorem adiiceret, Megistanas Armenios, qui primi a nobis defecerant, pellit* &c.) Sequimur Freinshemii emendationem. Vulgo: *Simul cons. terr. adiicere, & Meg. — pellit* &c.

Pag. 174. *l.* 3. *Neque infamia Paeti angebatur*) Sic Rhen. correxit lect. Put. *augebatur* (quod reddit Pich.) eumque secuti Lips. in ultima, Freinsh. sqq.

ibid. l. 8. *Minister bello datus*) Pich. suspicabatur *clarus;* quod nemo probat.

ead. Vivianus) MS. Flor. ed. pr. *Vinianus.* Probant I. Gron. & Ernest.

ibid. l. 11. *Honori eius*) Sic Lips. emendat *honore*, idque rec. Pichena; & nobis placet.

Pag. 175. *l.* 9. *Cuncta in maius attolens*) Sic MS. Flor. Vulg. *extollens.*

ibid. l. 30. *Feminarum illustrium Senatorumque*) Rhenanum offendebant feminae ill. in arena. Itaque inseruit *filiorum* post *Senat.* Lipsius id expunxit, feminasque in arenam reduxit. Sed quibus hoc propugnat testimoniis, ad haec tempora non pertinent. Gruterus iterum pudori fem. consulturus pro *fem. ill.* legit *familiarum illustrium*, & intelligit *Equites*, quibus quasi cognomen fuerit *illustris.* Nos ferimus vulg. Cf. XIV, 15, & infra c. 37.

Pag. 177. *l.* 1. *Divum Augustum atavum*) Ryck. *abavum* ex monitu Ruperti Ep. LX ad Reines. & Vales. ad excerpta Dionis, qui contendunt fratrem fuisse M. & L. Sil. Augusti abnepotum supra XIII, 1.

ibid. l. 4. *Quin eum libertos haberet*) Put. legit *qui ne ignobiles haberet.* MS. Bud. *qui ne innobiles h.* unde Rhen. corrigendo dedit *quin eum nobiles hab.* quod est vulg. At falsa est vox *nobiles;* qualibus ne quidem Principes ad haec officia usi sunt, sed servis & libertis. Igitur expungi voluit Lipsius, vel substitui *nonnullos*; I. F. Gron. putat *domi lib.* (*libertos*) & laudat infra XVI, 8. Ryckius dedit *homines;* quod friget. Nos Gron. aut potius ipsum Tacitum sequimur.

ibid. l. 29. *Haec atque talia plebi volentia fuere*) *Volentia,* h. e. *grata* s. *placentia;* conf. Hist. III, 54, & Sall. L. IV fragm. hist.

Pag. 178. *l.* 11. *Multarum tractu navium*) Vulg. *aliarum tr. navium*, sine sensu; unde *actuariarum* coni. Ernest. Nobis videtur *multarum;* cuius prima litera in finali praec. latet.

ibid. l. 25. *Cui nomen Pythagorae*) Sic & Sulp. Sev. L. II.

Hinc erravit Sueton. qui *Doryphorum* vocat, iam mortuum. Cf. ſupra XIV, 65.

ibid. l. 27. *Viſi auſpices*) Ante Rhen. male *miſſi.*

ead. Dos) Sic Lipſius vidit ex Sulp. Sev. II, 28; habetque MS. Flor. Male olim *duo.*

Pag. 179. *l.* 15. *Feſſa aetate ſenes*) Sic vetus Cod. Urſino laudatus. In vulg. omiſſum *ſenes.* Cod. Agric. *feſſa ſenum, ac rudis* &c.

ibid. l. 18. *Pars mora*) Sic MSS. Flor. & Reg. at Puteol. edidit *pars morans*, quod vulg.

ibid. l. 26. *Diurni inopes victus*) Vulg. male *diurni quoque victus.* Unde Brot. haud acute *diurno quoque victu.* Erneſt. iam ſuaſit *diurni inopia victus.*

Pag. 180. *l.* 21. *Nec dum poſito, metus redibat haud levis: & rurſum graſſatus ignis* &c.) Locus in MS. & edd. varie fractus, ita ut de eius reſtitutione fere deſperandum ſit. Senſus tamen haud obſcurus. Quippe ex lapide priſco docuit Lipſius, *novem* per *dies* arſiſſe urbem. Suetonius quidem in Ner. c. 38 *ſex dies ſeptemque noctes ea clade ſaevitum* ait: & Noſter, *ſexto die* finem incendio factum. At hoc primum fuit incendium graviſſimumque. Alterum ex ruinis urbis revixit, trium dierum, quod h. l. refert Tacitus. Sic

u

autem habet MS. Flor. *Necdum p' metus aut rediebat lebis i. rurſum graſſatus ignis.* Iac. Gronov. in duobus aliis MSS. Flor. invenit eadem verba plenius: *Necdum poſt metus aut rediebat levis* &c. Puteol. *nedum poſito metu ſatis credebatur: cum levis rurſum gr. i.* Rhenanus vero, neſcio an ex Codice ſuo, repoſuit *Necdum poſito metu redibat. Levis* (edit. Gryph. *Levius*) *rurſum gr. i.* Cui lectioni Lipſius notam inuſſit, & verba direxit: — *rediit. at levius rurſum graſſaturus ignis.* Pich. Rhenani lectionem retinuit; ita ut punctum eximeret poſt *redibat*, & hoc verbum a *metu* disiungeret; & ſic extitit corrumpendo magis, quam corrigendo vulgata, quae hodie obtinet editiones: *Nec dum poſito metu, redibat levis rurſum gr. ign.* Neque enim aptum, *ſex dierum cladem* dicere *metum*, (metus futurorum eſt, non praeſentium); neque *levis* erat ignis, qui denuo per tres dies graſſabatur. Itaque praeferenda videatur lectio Agricolae, quam & Ryckius edidit: *Necdum poſito* (hoc eſt, ſedato ſcil. incendio) *metus redibat non levis & rurſum gr. i.* Nihil opis huc affert MS. Guelf. in quo binae lectiones,

altera ex Flor. immutata, altera Puteolani, iunguntur: *Necdum post metus aut residebat levis: nec dum posito metu satis credebatur, cum levis rursum* &c. In priori falsum prorsus verbum est. *Residebat* enim omnino ignis, rursum grassaturus. Broterius tandem ex vestigiis MS. Flor. & ed. pr. textum sic instruxit: *necdum posito metu, redibat haud levis* (metus), *& rursum grassatus ignis.* Nos ob caussam supra dictam cum Ryckio Agricolam secuti sumus, nisi quod ex vestigiis Cod. Flor. magis videretur *haud.* Verum haec ipsa vestigia forsan permittant: *Necdum penitus desaeviebat clades, & rursum grassatus ignis* &c. Ohe! iam satis est.

Pag. 181. *l.* 11. *Et incorrupta*) Credamus: *igne corrupta;* quae tamen reparari poterant.

ibid. l. 13. *Meminerint*) Retinemus lect. MS. Flor. a Pich. redditam; sed a Bernegg. & sqq. postpositam coniecturae Rhen. *meminerant.*

ibid. l. 16. *Alii eo usque cura progressi sunt*) Int. *scriptores.*

ibid. l. 19. *Usus est patriae ruinis, exstruxitque domum*) Infra cap. 52 dicitur *spoliis civium exstructa domus;* conf. Suet. Ner. 38.

ibid. l. 29. *Squalenti litore*) h. e. *arido.*

Pag. 182. *l.* 5. *Quae domuum supererant — erecta*) Vulg. *quae domus supererant — erectae.* Lipsius malebat *quae domus perierant;* idque probat Freinsh. Sed Pich. haud male primum post *supererant* intelligebat *erigendae*, dein versus ad argutiam Salinerii, quam & probat I. F. Gronov. quasi dictum: *quae Urbi post occupatum regia immensa spatium reliqua fecerat Nero.* Ryckius, quem seq. Ernest. hanc sententiam iuvit edendo *domui.* Sed MS. Guelf. habet *domuum*, quod Ernest. Tacito non alienum putat, & ed. princ. mox *erecta.* Itaque correximus, ut sensus sit: *quod ceterum Urbis erat, ex iis, quae domuum supererant* s. *ex reliquiis, exstructa aedificia, non ut — sed.*

ibid. l. 23. *Custodes*) Lipsius & I. F. Gron. explicant per *castellarios* s. *praefectos aquarum castellis.* Sed Freinsh. totum locum planiorem fieri vult legendo: *Iam aqua, priv. lic. intercepta, largior & pl. locis in publicum flueret; custodes & subs. — quisque haberet.* Ipse autem *custodes* intelligit servos insulis ob latronum aut ignium metum appositos custodes, quos dicebant *insularios.*

Pag. 183. *l.* 2. *Mox petita Diis piacula*) Vulg. *a Diis.* Sed I. F. Gron. deleri praepositionem vult, prob. Ryck.

& expunxit Ern. Senſus igitur eſt: *Quaeſita piacula, quae Diis fierent.*

ibid. l. 7. *Selliſternia*) Sic e Codd. Flor. Bud. recte rec. Ryck. I. Gron. & recentt. reiecta vulg. quam dedit Put. *lectiſternia.* Circa altaria enim inſtar menſarum, imagines Deorum in lectis, Dearum in ſellis collocabantur, veluti epulandi cauſa. Cf. Valer. Max. II, 1, 2.

ibid. l. 21. *Igitur primo correpti*) Ed. Wetſten. ſine dubio auctore I. Gronov. dedit *corrupti;* ſed ſic & legendum foret, *qui faterentur.*

ibid. l. 25. *Ut ferarum tergis contecti* &c.) Cf. Sulpic. Sev. L. II Hiſt. c. 29, Taciti verbis paululum immutatis uſum.

ibid. l. 30. *Vel curriculo inſiſtens*) Vulg. *circulo.* Lipſius praeceperat *curriculo*, idque ex Cod. Agric. bene rec. Ryck. & Erneſt. quos ſequimur.

Pag. 184. *l.* 9. *Proſpere*) *Proſperare* Acidal. & Heinſ. prob. Erneſt.

ibid. l. 12. *Secundo Carinate*) MS. Flor. Guelf. *Caprinate.* Sed Lipſius ex Iuven. VII, 205 ſq. nomen adducit Rhetoris, *Secundi Carinatis;* quem tandem Athenae inopem viderant.

ibid. l. 14. *Ore tenus exercitus*) *Ore tenus* abeſt a Cod. Bud. & expungi voluit Rhen. Sed ferri poſſit de homine, qui artibus ingenium exercuerat, non animum induerat, aut qui illarum, maxime eloquentiae, ſpecie utebatur.

ibid. l. 26. *Qui cuſtos aderat*) Sic MS. Corb. & Cod. Agr. Vulg. *adeſſet.*

Pag. 185. *l.* 9. *Sidus cometes, ſanguine illuſtri ſemper Neroni expiatum*) Grotius delebat *ſemper*, quod rarum ſidus & ſemel ante ſub Neronis imperio viſum eſſet; conf. ſupra XIV, 23. Erneſt. mavult deleri *Neroni*, aut pro eo legi *tyrannis*, quod conſentit cum Suet. Ner. 36. Tentabat quis iungere *ſemper — Neroni.*

ibid. l. 18. *Silius Nerva*) *Silanus Nerva* Heinſ. Perizon. & Noriſ. e faſtis & lapidibus.

ibid. l. 28. *Comi ſermone & congreſſu*) Erneſt. malit *comis ſermone* &c. Nobis placet *communis;* quae vox cum illa ſaepe confunditur. Et Corn. in Attico 3, *communis infimis.* Exemplum talis conſtructionis deſideramus in voce *comis.*

Pag. 186. *l.* 14. *Vanus aemulatione*) Vulg. *vanus aſſimulatione.* Sed noſtrum recte praecepit Lipſ. Urſinus iam vo-

luerat *vana aemul.* ac dein Freinsh. propius a vulg. *vanissima aem.*

ibid. l. 17. *Afranius Quinctianus*) MS. Guelf. edd. vett. plures *Quinctilianus.*

Pag. 187. *l.* 6. *Maximus Scaurus*) *Mamercus Sc.* Spanhemius vult. *Maximus* cognomen nusquam alibi tribuitur *Scauris.*

ibid. l. 18. *Aut cum ardente domo per noctem huc illuc cursaret incustoditus*) Interpretes nugantur in verbis *ard. domo* explicandis. Corrupta enim sunt. Et nugatur Muretus coniiciendo *aurea e* (al. *in*) *domo.* I. F. Gron. melius quid vidit: *cum madens vino per n.* sed egressus est vestigia lectionis. Quidni credas, Tacitum pro indignitate Neronis dixisse: *cum madens homo per n. h. i. cursaret incustoditus?* Cf. supra XIII, 25.

ibid. l. 31. *Chiliarchus*) MSS. Guelf. & al. *Navarchus,* quod & exhibent edd. quaedam.

Pag. 188. *l.* 11. *Neque se iactare, quod inane esset: sed provisum*) Restituimus locum, cui nihil opis attulere Criticorum curae. Ita autem Puteol. dederat: *Neque Senatui quod inane esset: sed prov.* Dein Rhen. quasi emendandi causa expunxit *sed;* male. Tum Lipsius expressit scripturam Cod. Vat. *Neque Senatui quid* (Farnes. *quod*) *manere: sed* — & hanc quamvis corruptam retinuere editt. sqq. Qui vero in ea emendanda ita elaborarunt, ut retinerent *Senatui,* nihil viderunt. An enim nominare potuit *Senatum*, quae neminem coniuratorum edidit? Ac soli Modius & Acid. inde decerpserunt *se*, cetera non acu tetigerunt. Num nos tetigerimus, penes prudentes sit iudicium. Proxime certe absumus a lect. Puteol. qui Cod. Genuensi usus est.

ibid. l. 24. *Cuius amoenitate*) Pich. *quo eius* coaluisse putat in *quoius*, ex eoque exstitisse vulg. *cuius.* Lipsius vero mox legi volebat *crebro eo;* cedere tamen videtur Pichenae in Disp. Cod. Mir. Quidni demus *creber eo*, pro vulg. *crebro?*

Pag. 189. *l.* 8. *Ne ad libertatem moveretur*) Cod. Flor. *ne ad libertate moreretur;* quod Pich. secundis curis correxit in *ne ad libertatem moveretur.* Et Cod. Vat. Agric. ed. pr. habent *ad libertatem moraretur.* Sequimur emendationem Pich. reiecta vulg. *ne a libertate moveretur.*

ibid. l. 21. *Corpore ingens*) Ante Rhen. *vigens*, quod placet.

ibid. l. 22. *Ut quisque audentiae habuisset*) Rhen. male olim lectionem Puteol. (quae & est in Farnes.) *audaciae hab.*

eiecit, deditque ex MS. Bud. *audivisset*. Sed Lipf. reddidit ex MS. Vatic. noftrum.

ibid. l. 25. *Templo Salutis*, [*in Etruria*]) Quae uncinis inclufimus, Erneft. bene putat in textum irrepfiffe e nota addita verbis *Ferentano in oppido*. Cluverius (quem fequuntur Ryck. & Broter.) ex Sueton. Oth. 1, corrigit mox *Ferentino*.

ibid. l. 27. *Geftabatque*) h. e. *adamabatque* f. *maxime colebat*. Nec tentandum cum Lipf. *fervabatque* l. *iactabatque*. Mox MS. Fl. *magno operis*. Unde al. *magni operis*. Forfan *magnopere*.

Pag. 190. *l.* 3. *Aut inanem ad fpem*) Sic dedit Pich. e veftigiis MS. Flor. *aut inane aut fpem*; cum antea legeretur *& inane, aut ipfi Ant.* unde iam Agricola fecerat acute *aut inani fpei Antoniam*; quod rec. Ryck.

ibid. l. 21. *Parare eundem Milichum*) Sic Puteol. edidit (forfan ex Cod. Genuenfi). MS. Flor. *partiebatque eundem*. Bud. *fartiebatur*. Ed. princ. *partiebatur*.

ibid. l. 25. *De confequentibus*) Int. *fcriptoribus*.

ibid. l. 30. *Metum intentabat*) h. e. vehementius l. faepius intendebat f. augebat.

Pag. 191. *l.* 22. *Ut fefe*) MS. Flor. corrupte *l3fiffe*; unde Pich. fecit *ut fefe*. Acid. maluit *cuius fe*. Antea ex Puteol. vulg. *adi. crimen vifum fe — facere*.

Pag. 192. *l.* 2. *Simul arguendi promtior*) Vulg. male *peritior*.

ibid. l. 31. *Intacti tormentis*) Sic volunt MSS. Ante Lipfium male legebatur *in tantis tormentis*.

Pag. 193. *l.* 13. *Laetatum erga coniuratos*) h. e. non modo hilaritas, qua in illos quandoque ufi erant, *fed & fort. ferm.* Mox pro *fed* Beroald. dedit *fi*; at illud revocavit Erneft. Poffis vero etiam legere *laetatum — & fort. f. & f. occ. fi* &c.

Pag. 194. *l.* 20. *Nomen mulieris Arria Galla*) MS. Guelf. ed. pr. Puteol. *Atria*.

ibid. l. 21. *Domitius Silus*) Ed. pr. *Sillus*. Rhen. fqq. MS. Guelf. *Silius*.

Pag. 196. *l.* 13. *Cuius fi memores effent* [*bonarum artium*]) Faërnus deleri volebat voces *bonarum artium*; recte, ut putamus.

ibid. l. 14. *Famam tam conftantis amicitiae*) Erneft. delendum putat *tam*. Nos fufpicamur, illi per comp. fcribendi fubeffe *aeternam*.

ibid. l. 23. *Paululum adverfus praefentem fortitudinem molli-*

tus) Sequimur lectionem Cod. Flor. a Pich. restitutam, reiecta vulg. f. Puteol. in qua erat *formidinem*; quam retinere frustra moliuntur Lipsius anceps legendo vel *& paul. adv. pr. form. mollitam* (scil. uxorem) *rogat*; vel *adv. praesentia formidine mollitus rogat* &c. I. F. Gron. *adv. praesentem* (*uxorem*) *formidine mollitus* &c. tandem Ernestius: *paul. adv. praesentem formidinem* (*de uxore*) *molitus* &c. quam licet satis versam rec. in textum. In Senecam non cadebat formido (metus permanens magnusque), neque Latinis dicitur formido esse de aliquo. At cum is contra quam invictum animi se ostenderat, paululum amore uxoris molliretur, quod nec a fortibus alienum est, statim ad se redit, *rogatque — uxorem, ut temperaret dolori: nec aeternum susciperet.*

Pag. 197. *l.* 14. *Invertere supersedeo*) h. e. verbis commutatis f. meis dicere.

ibid. l. 16. *Inhibere mortem*) Sic Pich. ex Cod. Flor. quem seqq. omnes praeter Ernest. qui veterem Puteol. lect. *inhiberi mortem imperat* frustra revocat. MSS. Flor. Bud. ed. pr. non habent *imperat.*

ibid. l. 26. *Durante tractu*) Int. *sanguinis.*

ibid. l. 31. *Frigidus iam artus*) Sic MSS. Flor. Bud. ed. pr. & Puteol. & inest Graecismus. Al. *frigidis iam artibus.*

Pag. 198. *l.* 4. *Exin balneo illatus*) Scil. Laconico.

ibid. l. 11. *Opera Pisonis*) Ante Pich. *ope*; quod dederat Puteol.

ibid. l. 13. *Quasi insontibus, claritudine virtutum, ad summum fastigium delecto*) h. e. quasi ab insontibus (crimine necati Neronis) delecto ad f. f. ob claras virtutes. Vulg. f. Puteol. *insonti*; sed MS. Flor. *insontib'*, & ed. pr. *insontibus*, nostram firmant lectionem.

ibid. l. 19. *Accensis indicibus*) MSS. Flor. Guelf. edd. pr. & Puteol. cett. reddunt post *accensis quoque*. Id ut in eadem oratione redundanter repetitum Lipsius primus tacite delevit, eumque sequuntur omnes praeter Ernest.

ibid. l. 22. *Renidens Scevinus*) Edd. ante Pich. male: *renitens.*

Pag. 199. *l.* 11. *Incomtos, sed validos*) Ernest. dedit *& validos*, contra Rhenani, Lipsii ac Pich. monita, & exemplum e Livio IV, 41 — *oratio incomta — ceterum* (h. e. *sed*) *militariter gravis. Sed* scribitur quoque in MSS. *set*; unde ex voce praec. facilis lapsus in *&.*

ibid. l. 17. *Qua visa Flavius*) Vulg. *quam Fl.* Sed Puteol. legit *quavis*; unde Freinsh. nostrum invenit.

ibid. l. 27. *Non aliter tot flagitiis eius fubveniri potuiffe*) h. e. reipublicae adv. flagitia Ner. aliter fubveniri non potuiffe, feu adv. flag. Ner. minus acria remedia adhibenda non fuiffe. Sic & dicitur optimis auct. *fubvenire morbo, dolori, erroribus*. Neque igitur Faërnus coniicere debuit *obveniri*, h. e. *obviam iri*.

Pag. 200. *l.* 7. *Nimia fodalitate*) Sic MSS. Corbeio Flor. Reg. & ed. princ. meliusque quam vulg. *intima fod.* quod Erneftio melius videtur. Notum eft praeceptum Martial. XII, 34: *Nulli te facias nimis fodalem: gaudebis minus, & minus dolebis*. Atque *fodalitas* eft in rebus levioribus, laetitiis, conviviis, ludis, iocis.

ibid. l. 9. *Ferociam amici*) Lipf. voluit *animi*; fed bene Acid. monuit, h. l. *principem* & *amicum* (f. veterem fodalem) opponi.

ibid. l. 12. *Repens caufa*) Sic edd. omnes ante Lipfium, qui primus (non in prima, quam & fequitur Lugd. Gryph. 1576) tacite mutavit in *recens*. Sed Erneft. illud & invenit in MS. Guelf.

ibid. l. 17. *Gerelanum Tribunum*) Reinefius coniicit *Cetanum*.

ibid. l. 24. *An diffimulando metu*) Puteol. *aut*; pro quo Rhen. *an*.

Pag. 201. *l.* 1. *Omiffi funt*) Ex MSS. Flor. Guelf. Puteol. recepit Erneft. pro vulg. *emiffi*. Sic Ter. Phorm. I, 2, 91: *Omitte hunc*, h. e. *fine eum abire*.

ibid. l. 2. *Ex menfa exitium opperientium*) h. e. *vice epularum*. Sic vero Fr. Medicis e veftigiis Cod. Flor. & Puteol. *& menfae exitium* coniecit; quod rec. Freinsh. Antea vulgatum *imminens* invenerat Rhen.

ibid. l. 18. *Ornare lauru domum*) Sc. *Neronis*, ad quem & referendum *ipfius*, *αὐτοῦ*.

ibid. l. 26. *Vanitate exitus corrupit*) Inconftantiam vanumque gloriae aucupium notat Statii, qui & ipfe e coniuratis fcelera auxerat, dum fe praeberet miniftrum ultionis necifque Senecae. Ea re meritus veniam, dein tamen fponte fua occubuit, haud inde gloriam reperturus. Faërnus volebat *velocitate exitus*; quod probare iniuftum fit.

ibid. l. 29. *Sed tamen extimerentur*) MSS. Flor. & primae edd. *extimarentur*. Rhenanus inde *exiftimarentur*; Pich. vero felicius *extimerentur*; quod fequimur cum aliis. Erneft. revocat illud.

ibid. l. 30. *Novio Prisco*) Ryck. & alii *Nonio*. Mox *per amicitiam* est *ob am.* &c.

Pag. 202. *l.* 4. *Quae utraque gloriam eius auxere*) *Quae utraque* h. e. *& magnae integraeque opes*, quae non detinuerunt, quo minus maritum in exsilium comitaretur; *& ademtae*, quod innocenti in laudem cessit. Lipsius vero hunc sensum deseruit, fecitque tacite *eis aux.* ita ut ad utrosque coniuges omnia referantur.

ibid. l. 7. *Virginium Fl. & Musonium Rufum*) Vett. edd. male *Verginium Rufum;* quo nomine venit supra cap. 23 Consul, de quo Noster plura refert in Hist. libris. Lipsius primus bene interposuit *&*. Sed is quoque desiderat pleniora nomina, quod *Rufus* dein *Musonius* dicatur. Sic vero etiam scribatur *Virginium Fl.* (al. *Flavum*, al. *Flaccum*) *& Musonium Rufum.* Illum certe Quinctil. saepe nominat *Virginium* (ut rhetorem, rhetoricum, scriptorem suae aetatis, III, 1, 21; 6, 44; IV, 1, 23; VII, 4, 24; additque XI, 3, 126, nomen *Flavus*, l. *Flavius;* quod etiam refert vetusta Persii vita. De *Musonio Rufo*, quem alias *Mus.* simpliciter dicit, plura Tacitus Hist. III, 81, affert.

ibid. l. 14. *Caesonius Maximus*) Edd. ante Lips. & Pich. *Cesennius.* Male.

ibid. l. 16. *Atilla, mater Annaei Lucani*) MSS. Flor. Bud. ed. pr. & Rhen. *Acilia.* Guelf. a pr. m. *Atinia*, sec. *Atilia*, ut habent vett. edd. Put. Ber. &c. Lipsius edidit *Atilla*, quod verum dicit Grot. omnesque secuti sunt. Et sic supra c. 56 extr.

ibid. l. 23. *Petronio Turpiliano*) MSS. & edd. vett. *Turpiano;* male.

ibid. l. 28. *Consularia insignia Nymphidio*) Edd. intermediae *dedit etiam cons.* &c. Sed illa verba, quae absunt in MS. Flor. & Put. primus omisit Freinsh.

Pag. 203. *l.* 5. *Sed Nero, vocato Senatu*) Verba *vocato Senatu* suspecta sunt Ernestio, quia iam paucis versiculis ante Senatum Nero vocavisse dicitur.

ibid. l. 9. *Veros & insontes*) Vulg. *viros insontes.* Sed MSS. Flor. Guelf. & edd. vett. *viros & insontes.* Unde Faërn. *claros viros & ins.* prob. Ernest. sed Lipsius omisit *&* quod vulg. Freinsh. *claros & insontes.* Propius sit *veros* h. e. s. *sinceros*, nihilque simulantes, s. *iustos* & aequos. Uterque enim sunt in invidia, & offendunt malos.

ibid. l. 21. *Neu compositam aut obliteratam mansuetudinem*

T 2

Principis, novam ad saevitiam retraheret) Sic omnes MSS. & edd. ante Lipf. nisi quod pro *aut* editum fuit *&*. In Lipsianis etiam irrepsit *traheret*. Utrumque correxit Pich. qui tamen maluisset *immansuetudinem*. Sed non viderat, & talia non dicenda fuisse in Principem, & *mansuetudinem* in Principum (etiam saevorum) titulis haberi solitam. Bernegg. primus coniecturam Lipsii *neu composita & obliterata mansuetudine Pr. n. ad s. retr.* (h. e. *ne ea, quae deleta per mans. Pr. essent* &c.) ut certissimam in textum rec. quem hodie sequuntur omnes. Sed Ernest. locum sic constituendum putat: *ne composita re aut obliterata mansuetudinem* &c. Nostram lectionem, quae MSS. nititur, sic exponimus: *neve positam* (h. e. *pacatam*) *aut obliteratam* (h. e. *ultione criminum obscuratam*), *ad novam saevitiam retraheret*. Infra XVI, 28, Marcellus, accusator Thraseae, *in Senatu* dicit *contumacia inferiorum lenitudinem imperitantis deminui*.

ibid. l. 28. *Mensis quoque Aprilis*) Sic MSS. Corb. Reg. & ed. princ. ac rec. Broter. reiecta vulg. *mensisque*.

Pag. 204. *l.* 7. *Quod quidem ille decernebat, tanquam mortale fastigium egresso & venerationem merito: item, hominum quorundam ad omina dolo, in signum exitus verteretur*) Verba ab *& vener.* ad *verteretur* usque in omnibus MSS. & edd. misere turbata sunt. Puteolanus, (quem Codice Genuensi usum esse ferunt) & Beroaldus dedere: *& venerationem* item hominum *merito*, *quod ad omina olim sui exitus verteretur*. Rhenanus ex prioribus expunxit *item*, quod in Cod. Budensi non esset, cetera retinens quasi vulgatae, quam in notis frustra emendare conatur. At MS. Flor. (teste Pichena) Budense (teste Rhen.) Guelf. & ed. princ. (teste Ernest.) consentiunt fere in sqq. — *merito, quorundam ad omnia dolum* (Guelf. *dolo*, ed. princ. *solum*) *sui exitus verteretur*. Nemo coniectorum, quorum antesignanum Rhenanum ridet Lipsius, vulgata contentus, & post eum Acid. Boxhorn. I. F. Gron. & Broterius, felix fuit veri. Pich. & Ernest. locum deserunt. Muretus vero & Ursinus recte *hominum* eo loco fastidientes maluere *numinum*; quibus accessit Schurzfleisch. & Iac. Gron. *coelitum*. Sed rectius verba *item hominum*, eo loco male ingesta, removenda erant post *merito*; quae coniungerentur verbis MSS. sic corrigendis, *item hominum quorundam ad omina dolo* (h. e. inani sollertia, rebus, ubi evenere, omina quaerendi) &c. uti recepimus. Neque vero quis putet, nimia audacia nos correxisse illud

sui, in *signum*, is cogitet, quam facile ex compendio notarum (h. l. *sgu*) haec vox verti potuerit; & alias dici *signum* h. e. praesagium *exitus* s. *mortis*, notum. Advertas vero ad id, quod ante dixerat de pugione ab ipso Nerone Iovi Vindici sacrato: *id in praesens haud animadversum, post arma Iulii Vindicis ad auspicium & praesagium futurae ultionis trahebatur.* Cui alterum iam respondet: *Quod ille decernebat — item — in signum mortis verteretur.* Sic quidquid lectores & interpretes offendit, nunc abest: & Taciti verum sensum pulchre assecuti nobis videmur. Similis dictio Hist. I, 86: *id ipsum — a fortuitis vel naturalibus caussis in prodigium & omen imminentium cladium vertebatur.*

IN ANNALIUM LIB. XVI.

Pag. 206. *l.* 7. *Didonem Fenissam*) Sic MS. Flor. & edd. Lipsianae, quas secutae sunt ceterae. Sed Puteol. & Rhen. edd. *Phoenissam*, quod & est in Guelf.

ibid. l. 13. *Nec missis visoribus*) Ernestius eumque secutus Broterius promti certe plus iusto fuere delendae voci *visoribus*, quae ipsis e barbaro aevo petita & intrusa videbatur. Voci enim illi & analogia favet; & propria Taciti facultas, verba rebus concinnandi, auctoritatem addit. Sic bonis auctoribus *monitor* dicitur; & *vietor* a *vieo*. Sic Horatio in Arte poët. v. 225 *Satyri* dicuntur *risores;* eidemque v. 164 *Iuvenis*, — *monitoribus asper*, *utilium tardus provisor.* Quidni igitur & simplex *visor* Latine dicatur? Illi aliisque usurpatur *sessor;* uti Nepoti V, 25: *sessores veteres ex urbe reiecit.* Sic Petronio, Plinio, Quinctil. *notor* est, qui ignoti notitiam dat. Sic Noster supra XII, 7, & XV, 42, *cupitor matrimonii*, *incredibilium.* Tacemus alia, quae apud Plautum aliosque verborum potentes frequentiora sunt, quam in vulgatioribus auctoribus, neque minus antiquitate defensa, certe Latina, habentur. *Visor* autem nobis sit, qui in rem praesentem cum potestate cognoscendi venit; perinde ut dicebatur *inspector* rerum venalium. Neque igitur velimus cum Ernestio, quem vide ad h. l. & in Praef. pag. XLVII, ex hac voce Codicem Flor. reum facere interpolationis; cuius sane signa in illo pauciora sunt, quam in Codicibus secundariis, ut progenie vitiosiore, quales sunt

Guelferbytanus, Agricolae, Oxonienses, Parisienses, recentiores Vaticani & Florentini, & ipse Budensis, ceteri.

ibid. l. 14. *An vera afferrentur*) Al. Cod. & rescribente Rhen. *assererentur.* Nostrum reposuit I. F. Gron. ex monitu Mureti & Acid.

ibid. l. 15. *Velut partam praedam*) Mavult Acidal. & recepit Ernest. *paratam.*

ibid. l. 16. *Et delectum remigium*) Sic bene Boxhorn. pro vulg. *navigium.* Prob. I. F. Gron. & rec. Ernest.

ibid. l. 18. *Prudentes*) MS. & edd. *prodentis*, e quo Boxh. & I. F. Gronov. fecere, quod nunc est vulgatum. Sensus sit: *prudentes contraria differendo* &c.

ibid. l. 20. *A narratoribus oratoribusque*) MS. Flor. *anaratoribus oratoribusque.* Vatic. Guelf. & ed. pr. corrupte *abaratoribus or.* Puteol. vitiosius *ab oratoribus oratoribusque;* quare primum omisere edd. sqq. omnes. Agric. legit *ab auctoribus or.* (quod placet Ryckio); Lipsius volebat l. *ac rhetoribus or.* (quod nihili est) l. *ac vatibus or.* quod praefert Ern. Pich. male *ab adulatoribus or.* Iac. Gron. *ab actoribus*, inque textum rec. improbante Ernest. Nos proximum a lectione Flor. putamus *a narratoribus*, h. e. poëtis, qui in *narrationibus*, quod carminum genus est, componendis versantur; cf. Quinctil. II, 4, *narrationum vario genere.* Isque & I, 9, *narratiunculas a poëtis celebratas* dicit.

ibid. l. 23. *Provenire terram*) Sic Flor. Guelf. cet. & ed. pr. Al. a Puteol. *terrae;* ex Rhen. *terra*, ex Lipsio *terras. Terra* autem *nova ub. provenire* dicitur, quomodo *foecundior annus provenit;* ac femina, liberis aucta, *provenit*, quasi in scenam hominum, novum afferens.

ibid. l. 25. *Servilia fingebant*) Lipsius in prima ed. legi volebat *servilia ingenia fing.* Sed in posterioribus resipuit, & omisit ista, cum vidisset *servilia* esse casum quartum, & dici pro fingere falsa, qualia servi subdoli & auribus domini servientes fingere solent. Unde miramur, quod novissime vir quidam magnus eandem coniecturam ut suam dederit.

ibid. l. 26. *Securi de facilitate credentis*) Int. *Neronis.*

Pag. 207. *l.* 13. *Se aequum adversus aemulos*) Cave mutes cum Lipsio *seque unum adv. aem.* dein in Disp. Cod. Mir. *se aequo* (h. e. aequitate) *adv. aem.* coniiciente. Nero iactabat, se nonnisi, *quod aequum esset*, *adv. aem.* iudicumque sententia, quae aeque veritate niteretur, victoriam velle.

ibid. l. 25. *Personabat certis modis*) h. e. *modulato clamore.*

ibid. l. 27. *Per incuriam*) Vulg. *iniuriam*. Noſtrum voluere Acid. Boxhorn. ac rec. Erneſt.

ibid. l. 28. *Severamque adhuc & antiqui moris retinentes Italiam*) Freinsh. contra ſcriptos & editos libros omnes recepit lectionem Rud. Agric. quae nec ſpernenda eſt, *ſeveraque adhuc & ant. moris retinente Italia*. Sed Broterius & Erneſt. antiquiorem reſtituunt, quae poteſt probari. Conf. illud Cic. de Orat. 82: *Ex illius orationibus ipſae Athenae redolere videntur*.

ibid. l. 29. *Per longinquas provincias*) Fruſtra Erneſt. revocat *longas* ex edd. ante Pich. quem vide.

Pag. 208. *l.* 15. *Et mox redditum odium*) Groslotius malebat *editum*. Sed *odium* ſ. occultum ſ. intus altum fortius *redditur*, emittitur.

ibid. l. 19. *Maiore fato effugiſſe*) Imperio ſcil. deſtinatum.

Pag. 209. *l.* 1. *Ita recordantibus*) h. e. cogitantibus, quae aliis acciderint, poſſintque accidere ſibi. Sic & Iuſtinus V, 7, rebus futuris eodem utitur verbo. Cave igitur quidquam mutes cum Mur. Acid. aut Erneſt.

ibid. l. 12. *DUCI PARTIUM*) Cod. Bud. *Dux;* non male, iudice Lipſio.

ibid. l. 14. *Ac ne memoria*) Sic Faërn. & Lipſius iubent, probatque I. F. Gron. & Erneſt. rec. Vulgo *ac ut*.

ibid. l. 16. *Animo praeruptum*) Ed. pr. Puteol. Rhen. *promtum*. Sed Lipſius repoſuit ex Vatic. *praeruptum* (ipſi *praefractum*): idemque eſt in Flor.

ibid. l. 26. *Vulcatius Tullinus*) *Tertullinus* Lipſ.

Pag. 210. *l.* 3. *Senectus eius*) Sic veriſſime coniecit Franc. Medicis apud Pich. ex vulg. corrupto *Senatus ius;* ac rec. Erneſt. Supra Tacitus ſimiliter XI, 26: *Non eo ventum, ut ſenectam Principis opperirentur*.

ibid. l. 19. *Interfectum eſſe*) *Interfectum a ſe* Erneſt.

Pag. 211. *l.* 1. *Inflexa luctu continuo*) Vulg. male *implexa;* idque ut ex linea ſuperiori iteratum, deleri voluit Acid.

ibid. l. 9. *Invidia iuxta*) Sic Ryckius poſt I. F. Gronov. emendat ex ſententia. Sed MS. Flor. & vulg. *& invidiae iuxta*.

ibid. l. 25. *Ac ſenior prius*) Acid. voluit *ſeniores* (avia & pater). MS. Flor. *ſeniore*. Mox Acid. pro *prima* maluit *proxima;* quod pro gloſſa ſit. *Aetas prima* eſt iuventus.

ibid. l. 28. *Mortem ſine arbitro permittens*) h. e. *cuius ipſi damnati arbitrium haberent*. Supra XI, 5: *liberum ei mortis ar-*

bitrium permisit. Lipsius ex vulg. *sine arbitrio*, bene invenit *sine arbitro;* & sic habent Flor. teste Pich. tresque MSS. ap. Brot. unde rec. Pich. Ryck. Broter. & Ernest.

Pag. 212. *l.* 4. *Iunius Germanici*) Lipsius ante Pich. dederat *Iulius*, quod dein *Iunius mensis transmissus* dicatur. Sed post Pich. reposuit vulgatum *Iunius.*

ibid. l. 6. *Ideo Iunium mensem transmissum*) Vel exponas cum Freinsh. *transmissum* per omissum e fastis, nomenque eius obliteratum, quod placet Ryckio; vel verbum Suetonii Domit. 13 in pari re huc transferas, *transnominatum.*

ibid. l. 12. *Ad vicina Urbi*) Vulg. *ad moenia urbi;* & MS. Flor. a manu prima (*moenia*), Cod. Bud. *ad moenia vicina Urbi;* unde omisso *moenia* Lipsius edidit *ad vicina urbi;* quod & legitur in ed. princ. MSS. Reg. & Agric.

ibid. l. 31. *L. Telesino*) Nomen ei fuisse *L. Pontius Telesinus*, ex Velleio notat Lips. Sed ex inscr. Rupertus, Ryckius & Pagius verius volunt *C. Lucius* (l. *Luceius*) *Telesinus;* & Ryckius putat, scriptum h. l. fuisse *Caiis Suetonio & Luccio Telesino.*

Pag. 213. *l.* 6. *Eoque multorum amicitiis innexum*) Sic Lips. & Freinsh. iubentibus rec. Ern. Sed MSS. & vulg. *innixum.*

ibid. l. 8. *Nuntios, & consultationes*) Sic Lips. correxit vulg. *consolationes;* sicque est in Flor. & rec. Pichen. quem secuti omnes. *Consultare* uti *consulere Astrologos, Deos, aves,* proprie dicitur. Sed Ryckius malit ex Cod. Agric. *consultatores.*

ibid. l. 26. *Nisi Tigellinus auctor exstitisset. Monitus prius Anteius*) Acid. sic emendat: — *exstitisset monito prius Anteio;* idque probant Freinsh. & Ryck. & in MS. est *monitus prius Anteio.* Sed Ernest. vulgatam defendit.

ibid. l. 30. *Apud finem Ligurum*) Lipsius coniicit *apud fanum Lig.* quod alias *templum* dixit Noster in Agric. Sed & Liv. XXXIII, 37, ac XXXVII, 15, *finem* pro *finibus* dici observavit Rhen. ad h. l. nec infrequens est *apud Iudaeam, Palaestinam, Brit.*

Pag. 214. *l.* 5. *Ne invaderet in pavidum*) Vulg. omittit *in;* quod reponimus ex Puteol. lectione *invaderetur.*

ibid. l. 22. *Ne oderint segniter pereuntes*) Vulg. *oderim.* Sed malumus h. l. sapere cum Rhen. Lipsio & Grotio, quam cum Salinerio sensum auctoris pervertere, tuenda vulgata. Vult scil. illorum segnitiem, quae lectorem offendere deberet, ita defensam haberi, ut ne eos oderint; cum ira

Deorum fatalis subsit illi causa. Dent igitur tantum lectores, quantum ipse auctor dedit, illorum posteritati, ut illustrium nominum conservetur memoria propria, neque promiscua sit.

ibid. l. 31. *Rufius Crispinus*) Sic supra XII, 42, ex MS. Flor. rescripsit Ryckius & h. l. Vulg. *Rufus.*

Pag. 215. *l.* 25. *Ita scripsisse*) Sequimur Puteol. lectionem, prouti distinxit. Rhenanus turbavit rescribendo *scripsisset*, quod vulg.

Pag. 216. *l.* 1. *De C. Petronio*) Inter doctos disputatum olim, an idem sit cum *T. Petronio Arbitro*, cuius fragmenta exstant. Quod impugnat Ryckius. Et est in MSS. Flor. & Agric. *C. Petr.*

ibid. l. 2. *Supra repetenda sunt*) h. e. *altius.*

ibid. l. 12. *Seu vitiorum imitatione*) Sic MS. Flor. & Rhen. Vulg. autem *imitationem*, ad quam revolvi, dure dictum foret.

Pag. 217. *l.* 1. *Iniit epulas*) Vulg. corr. *iniit & vias.* Sequimur Markland. Ep. crit. ad Harium p. 89. Cf. XV, 52.

ibid. l. 15. *Minucium Thermum*) MS. Flor. ed. princ. *Municium;* unde Ryck. nostrum dedit. Confer VI, 7. Vulg. *Numicium.*

ibid. l. 26. *Parum exspectabilem operam praebuerat*) *Parum* coniunge verbo *praebuerat.* Rhen. fecerat *expetibilem.* Sed Ernest. praefert veterem lect.

ibid. l. 29. *Ludis Cesticis*) MSS. Flor. Vat. Agric. ed. pr. *cetastis.* Guelf. *cestatis.* Puteol. *Cesticis;* quod est vulg. Grotio placebat *Xysticis*, Pignorio *Iselasticis*, Ernest. *Selasticis.* Sed nullo horum proficimus ad melius quam vulg. Virg. Aen. V, 420, *caestus Troianos* dicit. Itaque cum Lipsio credamus ludis pugilum tempore auctioribus adiecta scenica certamina. Ex Dione novimus hos ludos fuisse tricennales.

Pag. 218. *l.* 3. *Decernerentur*) Al. *decernuntur.* Nostrum habent MSS. Guelf. & Agric. voluntque Faërn. & Acid. recep. Ryck. & Ernest.

ibid. l. 12. *Aut coelesti voce*) Scil. *Neronis.* Cf. Suet. Ner. 21.

ibid. l. 25. *Huic uni incolumitas tua, tuae artes, sine honore*) h. e. hic unus pro inc. tua &c. non adolet honores s. sacrificia. Adversum honori est, quod sequitur, *prosperas res spernit.* Ovid. Met. VIII, 740: *Qui numina Divûm sperneret, & nullos adoleret honores.*

ead. Incolumitas tua, tuae artes, sine honore) Vulg. corru-

pte: *incol. tua sine arte, sine honore.* Lips. corrigebat *incol. tua sine cura, artes sine honore.* MS. Flor. habet *artes*, unde I. F. Gronov. optime invenit quod probat Ryck. & nos recepimus.

ibid. l. 26. *Etiamnum luctibus & doloribus non satiatur*) Sic Agr. MS. probatque Ryck. Vulg. *etiamne — non satiatur?*

Pag. 219. *l.* 12. *Ostorius Sabinus*) Sic Lipsius ex cap. 33, ubi in MSS. legitur *Ostrio* l. *Ostorio*, h. l. rescripsit pro vulg. *Turio*, quod MSS. h. l. & cap. 30 referunt. Sed Vatican. Guelf. & ed. pr. iungunt *Subitorius;* unde venit in mentem *Obultronius Sabinus*, adversus quem Helvidius Priscus contentiones proprias exercuerat XIII, 28.

ibid. l. 22. *Ut ad externa rumoribus intestinum scelus obscuraretur*) Sic omnes libri, & Pich. tulit. Acid. addi volebat *versis ad externa rumoribus;* quod saltim sit pro glossa. Alii autem sunt *rumores externi*, alii *rumores ad externa;* hi sunt, ubi in urbe homines occupantur externis s. iis, quae extrinsecus afferuntur. Accurate dicit Tacitus, ubi aliis videtur dure locutus.

Pag. 220. *l.* 10. *Secretum circumdare*) Ante Lips. *otium dare.* Ille nostrum reposuit, quod ex MS. Flor. firmavit Pich.

ibid. l. 12. *Supra humanos*) Subst. pro *homines.* (Cic. ad Att. XIII, 20: *Possum falli ut humanus.* Varro apud Non. II, 98: *Natura humanis omnia sunt paria.* Iustinus XLII, 3: *Primusque humanorum* &c. cf. & Lucr. III, 79.) Vulg. *humanas.* Sed nostrum est in Flor. placetque Ryckio.

ibid. l. 20. *Super esse*) Vulg. male iungit *superesse.* Sed construe: *non solum super Coss. aut Epr. — esse, qui.* Noster amat postponere praepos.

ead. Ictusque per immanitatem auderent, sed etiam bonos metu sequi) Vulg. *ictusque per immanitatem Augusti: etiam b. m. s.* Lipsius loco sic subvenit: *ictusque parent. imman. Augusti etiam bonos* &c. Acidal. *per immanitatem ausuri sint*, vel *ausint.* Sed & *Augusti* vox hic aliena; nec Tacito in usu, ubi de Caesare sermo, maxime cum vituperatur. Quare Broterius delet vocem *Augusti*, mutatque verbo *intentarent*, quod a vestigiis recedit. Grotius Acidalii coniecturam perficiens legit *auderent.* Sed neque sic omnia curata sunt. Ex ultima *Augusti* syllaba inveniendum erat *sed*, quod iungeretur *τῷ etiam.*

Pag. 221. *l.* 1. *Plebis Tribunus*) Flor. *plebi;* quod rec. I. Gronov.

ibid. l. 11. *Genetricis*) Sic MS. Flor. numi, infcr. & alii libri MSS. rec. Erneft. Vulg. *Genitricis.*

ibid. l. 18. *Uterentur*) Sic MS. Flor. Vulg. *verterentur.*

ibid. l. 24. *Summam Rempublicam agi*) Al. praeter MS. Flor. *Reipublicae.*

ibid. l. 30. *Eludere impune finerent*) Int. *Rempubl.* (conf. Cic. pro Mil. 12); unde forfan ortum *impune.*

Pag. 222. *l.* 1. *Nifi contemnens inftituta & caerimonias maiorum*) Vulg. *nifi contra inftit. & caer. mai.* Sed vel putes verbulum *iens* fequenti voce abfumtum; & *contra ire* aeque cum cafu quarto conftrui licere, ut *contra aliquem venire, ftare, facere:* vel pro *contra* refcribas *contemnens.* Sic certe fenfus expeditior fit, in quo laborant interpretes. Cicero falutis *communis defertorem & proditorem* aeque vituperat.

ibid. l. 3. *Denique ageret Senatorem*) Vulg. *egere.* Sed non agebat Senatorem, diu abfens. Tandem ageret reveniendo. Cod. Agric. nobis favet.

ibid. l. 16. *Verteret*) Puteol. dederat *inveheretur.* Sed MS. Fl. *uteret*, unde Pich. coniecit *ut erat*, quod eft vulg. Ryckius id dubitat, quod Agric. legat *vinceret.* Noftrum, quod plenius eft in Cod. Bud. confentit cum Flor. in quo per compendium, fcriptum credimus *u'teret.* Sumitur autem intranfitive, *in fpeciem torvi* &c. *verteretur*; quafi id, quod probandum erat, fingere conaretur.

ibid. l. 17. *Celebritate periculorum*) Sic MS. Flor. & Agric. & edd. omnes ante Bernegg. qui ex Rhen. & Lipfii fenfu dedit *crebritate.* Illud vero plus innuit, quam hoc.

ibid. l. 26. *Neque famofi carminis*) Int. *reum.*

Pag. 223. *l.* 1. *Et quod difcrimini patris filiam connectebat*) MS. Flor. *& quot;* quae non cum cunctis edd. emittenda cenfemus, fed corrigimus: *& quod* (crimen) — *connectebat* (obiicit), *quod* — *effet.* Ellipfis nota.

ibid. l. 31. *Separarent, atque ipfe quamcunque*) Vulg. *fepararent a fe, quamc.* Sed noftrum eft in Codd. Fl. Agric. ed. pr. & receptum Ryck. I. Gron. & Erneft.

Pag. 224. *l.* 8. *Habitu & ore ad exprimendam imaginem honefti exercitus*) Supra XV, 45, brevius de quodam dixerat fere idem: *hic Graeca doctrina ore tenus exercitus, animum bonis artibus non induerat.*

ibid. l. 15. *Caffii Afclepiodoti*) Xiphilino vocatur *Cafpius Afclep. Nicaenus.*

ibid. l. 20. *Aequitate Deûm erga bona malaque documenta*)

Referas, quae Tacitus iam addit, ad honestum Cassii exemplum, Egnatii malo contrarium. *Idem dies tulit & hon. ex.— aequitate divina, qua mala exempla bonis compensantur documentis.* Frustrantur, credo, ipsi se, qui Tacitum inde Epicureismi insimulant; eoque etiam trahunt supra XIV, 12, ubi vide, quae notavimus.

Pag. 225. *l.* 1. *Et auditis*) Sic MS. Flor. & ed. princ. recteque praefert I. Gronov. vulgato *& auditu.*

ibid. l. 5. *Igitur flentes queritantesque*) Al. *quiritantesque.* Nostrum in MS Flor. rarius quidem, sed aptius.

ibid. l. 7. *Neu pericula sua miscerent*) Vulg. *miscere.* Nostrum, quod ex Cod. Agric. suasit quoque Ryckius, magis convenit orationi Taciti. Omisit autem post *facessere* verbum *iubet*, (ob sequens *hortatur*) *neve miscerent — hortatur.* Sed & alias verbum *censet* coniungit simul & infinito & *τῷ ut.*

ibid. l. 22. *Obversis in Demetrium* * * *) Multa & libro huic, & Neronianae historiae deesse, clarum. Duo anni dicendi supersunt, in quibus de adventu Teridatis, de coniuratione Viniciana, de motu Vindicis, aliaque, digna quae a magno auctore tradita legeremus, si Fatis ita visum fuisset. *Lipsius.*

C, *Dictatoris Rom.*

AVIUS *ab an.* 726
Romae, *dictus*
m SAR OCTAVIA-
A TUS, † 767 *aet.*
re o *Tab. II.*
tr

Antonia minor
. Drusus *Nero*
lu *Caesar, privig-*
m *ugusti, cuius pro-*
2 *exhibet Tab. IV.*

S

P

Cn. Domitius.
P V, 75, VI, 47.
Ux. Agrippina
F. Germanici post
nupta Crispo Paf-
ieno (*Suet. Ner.*
5) *tandem* CLAU-
DIO *Principi; a*
filio sublata.

omae; vide T. IV.

tur C. Octavius Caesar, *IIIvir*,
726. † *Nolae* 27 *Aug. aet.* 76.
nupta ante duobus consularibus

ocatur Iulia *AUGUSTA*; (*de*

Tib. inopia necatur.
Pomponiae Attici f. 2) *Marcellae*
Agrippae ex ea nati

grippina
it Germani-
Caesari; de
progenie
Tab. III;
ca, sed in-
Tiberio,
mortem com-
786. VI,

us Lepidus
scribitur fi-
quod Ry-
. *XIV*, 2

la *German.*
Cassii uxor.

ia Calvina
& Italia.
. L. Vitel-
ius, brevi
Lus.
n

Ex patre Agrippa soror prior Vipsania Agrippina *nupsit primum Tiberio; vid. Tab. III; dein* C. Asinio Gallo *Conf. f. Asinii Pollionis* I, 12, IV, 71, VI, 23; † 786.

Asinius Saloninus *&c. progener Tiberii destinatus* † 775. III, 75.

Iunia Lepida
XV, 8.
mar. C. Cassius *Syriae praeses, in Sardiniam amovetur* 818. XVI, 9.

iem exhibens.

ius NERO, *Legatus Pom-*

ius Nero, *Praetorius & Ponti-*
Augusto, mox obit 716.

Nero Claudius DRUSUS, *post adoptionem addit* Caesar *& ob victorias* Germanicus; † 11 *Iul.* 745 *aet.* 29. *Caesarum Parens, vide Tab.* IV.

, 8.
VI, 2.

cciditur a Messallina 790, XIII,

s Saloninus III, 75.
Germanici fil. 773; III, 29.
andus VI, 27.

Nerone sublatus 818, XIV, 59.
erit cum patre & avia XVI, 10.

s.

Drufus
Ux. A

German *PRINCEPS Romae*
Caefar, T
adoptivus, etina, *rep.* XII, 1.
† 772 *aet.* XI *init.* XIII, 43.
Ux. Agri *e punita.* 4 Agrip-
f. Agrippae
lia.

Nero tonia 3 O- 3 Bri-
German. ,68. ctavia tanni-
Caefar III *Cn. proba*, cus *a*
29, *perit* peius *fed in- Nero-*
786 VI, 23 *Socero felix ne fub-*
Sp. F. Si- *fus* † 816 *latus*
lani *Cret.* *. Cl.* XV, 815
770 II, 43 64. XIII,
Ux. Iulia Corn. *Sponf.* 16.
Drufi f. XIII L. Si-
& Tiberii *perit* lanus
neptis 779 , 58. † 801.
IV, 60; *ias marit.*
poft Ux. Ne- Nero,
Rubellii *nu- princ.*
Blandi. *abnu-*
peri-
r 820
t.)

RO Claudius vocatur
natu iudicatus fe ipfe

perit. 2 *pellex*, *poft*
. 3 Statilia Meffal-

ma XV, 23.

Biblioteca Nazionale V. E. III.
NAPOLI

